WPŁYNĘŁO
do biura Rady Miejskiej w Bolkowie
dnia 17.09.26. podpis

Projekt

UCHWAŁA NR .....
RADY MIEJSKIEJ W BOLKOWIE

z dnia ..... 2026 r.

w sprawie przyjęcia Aktualizacji Planu Urządzeniowo - Rolnego Gminy Bolków

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2026 r. poz. 662 z późn. zm.) Rada Miejska w Bolkowie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Aktualizację Planu Urządzeniowo - Rolnego Gminy Bolków sporządzoną przez Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych we Wrocławiu, stanowiącą załącznik nr 1 do niniejszej uchwały wraz z mapą stanowiącą załącznik nr 2 oraz prognozą oddziaływania na środowisko stanowiącą załącznik nr 3.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Bolkowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

BURMISTRZ BOLKOWA
Mirosław Pustuła

Katarzyna Król
Adwokat

Uzasadnienie

Aktualizacja Planu Urządzeniowo- Rolnego Gminy Bolków została opracowana na wniosek Burmistrza Bolkowa przez Dolnośląskie Biuro Geodezji i Trenów Rolnych we Wrocławiu.

Celem niniejszego opracowania jest zaktualizowanie danych zawartych w Planie Urządzeniowo-Rolnym z 2006 r., w części analitycznej oraz projektowej dokumentu. W Aktualizacji Planu Urządzeniowo- Rolnego Gminy Bolków poddano analizie zagadnienia zawarte w poprzednim Planie urządzeniowo- rolnym, z uwagi na ich bezpośredni wpływ na przestrzeń rolniczą.

Ustalenia Aktualizacji Planu Urządzeniowo- Rolnego Gminy Bolków mogą być wykorzystywane przy tworzeniu własnych opracowań planistycznych i projektowych dla obszarów wiejskich Gminy Bolków.

BURMISTRZ BOLKOWA

Mirosław Pustuła

Załącznik nr 1
do uchwały nr.....
Rady Miejskiej w Bolkowie
z dnia.....

AKTUALIZACJA
PLANU URZĄDZENIOWO-ROLNEGO
GMINY BOLKÓW

Wrocław 2026

DOLNOŚLĄSKIE BIURO GEODEZJI I TERENÓW ROLNYCH
WE WROCŁAWIU

ul. Marszałka J. Piłsudskiego 15/17, 50-044 Wrocław
tel. 71 345 99 55, 71 342 99 33
e-mail: sekretariat@dbgitr.pl
www.dbgitr.pl

Opracowano na wniosek Wydziału Geodezji i Kartografii
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego

Autor:

Radosław Mazur

Nadzór merytoryczny:

Krzysztof Goleniowski

Prawa autorskie zastrzeżone

Wykorzystanie niniejszego opracowania dla potrzeb planistycznych, w zakresie wynikającym z przepisów autorskich, dozwolone pod warunkiem podania źródła. Wykorzystanie w celach komercyjnych wymaga uprzedniej pisemnej zgody autora.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE 2
I. ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO 4
1. CHARAKTERYSTYKA GMINY 4
1.1 Położenie administracyjne i geograficzne 4
1.2 Klimat 5
1.3 Surowce mineralne 5
1.4 Warunki wodne 7
1.5 Charakterystyka gleb 8
1.6 Zagrożenie erozją 10
1.7 Formy ochrony przyrody oraz obiekty zabytkowe 11
1.8 Demografia 14
2. STAN I OCENA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ 19
2.1 Struktura użytkowania gruntów 19
2.2 Struktura użytków rolnych 23
2.3 Zmiany w sposobie użytkowania gruntów 25
2.4 Struktura władania gruntami 31
2.5 Struktura obszarowa i ilościowa gospodarstw rolnych 37
2.6 Grunty dzierżawione 41
2.7 Rozdrobnienie gruntów w gospodarstwach rolnych 44
3. STAN I OCENA INFRASTRUKTURY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ 48
3.1 Wody płynące wraz z urządzeniami związanymi z nimi funkcjonalnie 48
3.2 Urządzenia melioracji wodnych 50
3.3 Drogi transportu rolnego 55
4. STAN I OCENA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, SPOŁECZNEJ I TURYSTYCZNEJ 63
4.1 Infrastruktura techniczna 63
4.2 Infrastruktura społeczna 64
4.3 Infrastruktura turystyczna 65
5. INWESTYCJE ISTNIEJĄCE ORAZ PLANOWANE ZMIANY PRZEZNACZENIA GRUNTÓW WYNIKAJĄCE Z OPRACOWAŃ PLANISTYCZNYCH 68
WNIOSKI 71
II. USTALENIA AKTUALIZACJI PLANU URZĄDZENIOWO-ROLNEGO 72
6. POPRAWA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ 75
6.1 Zagospodarowanie gruntów odłogowanych 75
6.2 Rekultywacja gruntów 77
6.3 Zabiegi przeciwerozyjne oraz ochrona gruntów rolnych 78
6.4 Scalenie gruntów 81
7. POPRAWA INFRASTRUKTURY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ 84
7.1 Wody płynące wraz z urządzeniami związanymi z nimi funkcjonalnie 84
7.2 Urządzenia melioracji wodnych 85
7.3 Kształtowanie sieci dróg transportu rolnego 91
8. KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU 95
8.1 Zalesienia gruntów 95
8.2 Planowane zadrzewienia 99
8.3 Planowane formy ochrony krajobrazu 100
9. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I TURYSTYCZNEJ 103
9.1 Potrzeby w zakresie odnowy wsi wskazane przez gminę 103
9.2 Kształtowanie infrastruktury turystycznej 105
10. STOPIEŃ ZAPOTRZEBOWANIA NA PRACE URZĄDZENIOWO-ROLNE 107
WNIOSKI 112
SPIS TABEL 115
SPIS RYSUNKÓW 115
SPIS FOTOGRAFII 116
WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH I MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH 117

WPROWADZENIE

Opracowana przez Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych we Wrocławiu „Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków" została wykonana na wniosek Burmistrza Bolkowa, który pismem z dnia 12 listopada 2024 r. zwrócił się do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego z prośbą o sporządzenie niniejszego opracowania w ramach zadania własnego Samorządu Województwa Dolnośląskiego. Opracowany w 2006 r. „Plan urządzeniowo-rolny gminy Bolków" składający się z części opisowej i graficznej został przyjęty do realizacji Uchwałą nr V/24/07 z dnia 27 lutego 2007 r. Rady Miejskiej w Bolkowie.

W odniesieniu do analizy stanu istniejącego bez zmian pozostają zagadnienia opisujące ogólną charakterystykę gminy – dotyczące informacji o warunkach klimatycznych, surowcach naturalnych, warunkach wodnych, charakterystyki gleb oraz formach ochrony przyrody i obiektach zabytkowych. Pozostałe zagadnienia części analitycznej uległy w ciągu ostatnich dwudziestu lat mniejszym lub większym zmianom. Dotyczy to struktury użytkowania gruntów, gdzie zaobserwowane różnice wynikają ze zmian w kwalifikacji poszczególnych użytków gruntowych zgodnie z nowym rozporządzeniem o ewidencji gruntów i budynków oraz prowadzoną działalnością inwestycyjną. Istotne zmiany dotyczą również struktury własnościowej gruntów (np. zmniejszenie udziału KOWR – dawnej ANR), struktury obszarowej i rozdrobnienia gospodarstw rolnych oraz gruntów dzierżawionych.

W niniejszym opracowaniu zaktualizowano również stan techniczny cieków i urządzeń melioracji wodnych, dróg transportu rolnego, infrastruktury technicznej, społecznej i turystycznej – z uwzględnieniem inwestycji wykonanych w ostatnich latach. Podczas przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej ujawniono również zmiany w sposobie użytkowania, zagospodarowania i zainwestowania gruntów na obszarze gminy. Natomiast w części analitycznej aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego zrezygnowano z opisu stanu produkcji rolnej.

Analiza stanu istniejącego oraz stosowne uzgodnienia z Urzędem Miejskim w Bolkowie umożliwiły weryfikację elementów projektowych planu urządzeniowo-rolnego, której efekty zostały uwzględnione w proponowanym zakresie prac i działań poprawiających standard życia i pracy mieszkańców terenów wiejskich. W odniesieniu do planowanych zadań modernizacyjnych dotyczących wód płynących i urządzeń melioracyjnych utrzymano z nieznacznymi zmianami (dotyczącymi niektórych rowów na terenach leśnych) zakres proponowanych wcześniej prac. Podobnie przyjęto ustaloną wcześniej sieć dróg transportu

rolnego do budowy i modernizacji, z uwzględnieniem przebudowanych już odcinków dróg oraz nowych potrzeb w tym zakresie. Natomiast w stanie niezmienionym utrzymano planowane zadrzewienia liniowe.

Istotne zmiany dotyczą zakresu proponowanych gruntów do zalesienia wyznaczonych w projekcie granicy rolno-leśnej gminy Bolków, stanowiącej integralną część Planu urządzeniowo-rolnego. Biorąc pod uwagę ustalenia aktualnych opracowań planistycznych zrezygnowano w Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego z nasadzeń drzew na terenach przeznaczonych do produkcji rolnej, uwzględniając propozycje zalesień wyznaczone w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Opracowana przez Urząd Marszałkowski we Wrocławiu „Strategia rozwoju obszarów wiejskich województwa dolnośląskiego" pod względem funkcjonalnym zaliczyła gminę Bolków do III regionu przemysłowo-rekreacyjno-turystycznego, którego głównym celem strategicznym jest kształtowanie krajobrazu przyrodniczego, realizowane przez modernizację i rozwój rolnictwa, leśnictwa oraz infrastruktury technicznej, a także rozwój funkcji rekreacyjno-turystycznej. Realizacja tego celu będzie możliwa przez systematyczne wdrażanie zweryfikowanych ustaleń zawartych w niniejszym opracowaniu, które w znaczący sposób przyczynią się do poprawy warunków życia i pracy mieszkańców gminy, wzmacniając jednocześnie ochronę istniejących walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych.

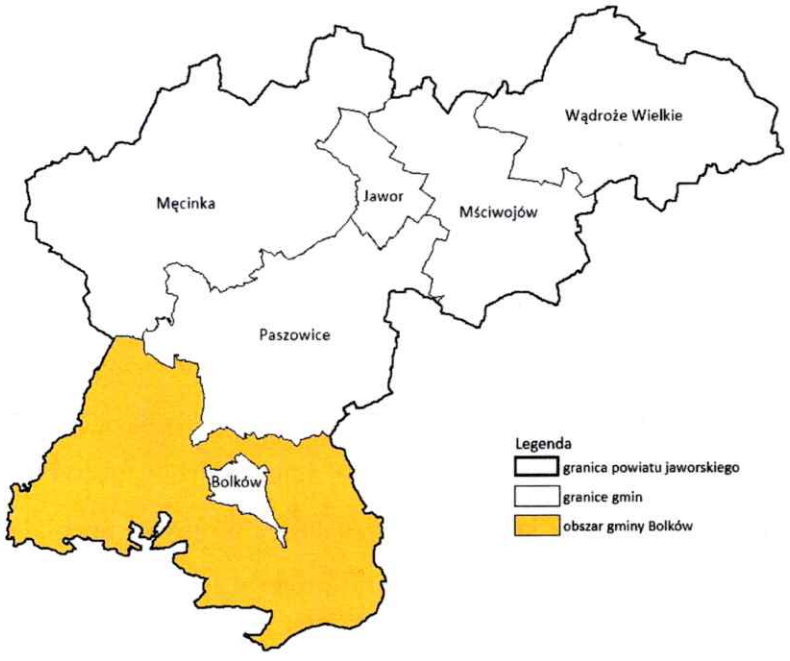
Realizowane aktualizacje planów urządzeniowo-rolnych są prezentowane na platformie „Geoportal Dolny Śląsk" na nowym module mapowym „Plany urządzeniowo-rolne gmin". Wspomniany moduł powstał jako element realizacji projektu „Rozbudowa Geoportalu Dolny Śląsk – budowa Dolnośląskiej Infrastruktury Informacji Przestrzennej", współfinansowanego przez Unię Europejską z środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z budżetu Samorządu Województwa Dolnośląskiego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2014 – 2020.

I. ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO

1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

1.1 Położenie administracyjne i geograficzne

Gmina Bolków jest położona w południowo-zachodniej części województwa dolnośląskiego w powiecie jaworskim. Od północy graniczy z gminami Męcinka i Paszowice (powiat jaworski), od wschodu z gminą Dobromierz (powiat świdnicki), od południa z gminami Stare Bogaczowice (powiat wałbrzyski) i Marciszów (powiat kamiennogórski) oraz od zachodu z gminami Janowice Wielkie (powiat karkonoski) i Świerzawa (powiat złotoryjski), a także z miastem Wojcieszów (powiat złotoryjski) – rys.1.

Rys.1 Położenie gminy w regionie

Powierzchnia gminy wynosi 144,81 km², a na jej obszarze znajduje się 15 obrębów geodezyjnych w skład których wchodzi 17 sołectw.

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym (Walczak 1968 r.) obszar gminy Bolków należy do dwóch makroregionów: Sudetów Zachodnich i Sudetów Środkowych. Sudety Zachodnie obejmują Pogórze Kaczawskie (Rów Świerzawy i Pogórze Wojcieszowskie) oraz Góry Kaczawskie (Grzbiet Zachodni z Górami Ołowianymi i Grzbiet Wschodni). Z Sudetów Środkowych w granicach gminy położone są Obniżenia Wolbromka i Pogórze Bolkowskie stanowiące część Pogórza Bolkowskiego i Wałbrzyskiego. Poza wymienionymi makroregionami

położona jest Kotlina Wierzchosławicka ograniczona od zachodu Grzbietem Wschodnim Gór Kaczawskich, a od wschodu i południa wzgórzami Pogórza Bolkowskiego.

Obszar gminy Bolków jest mocno zróżnicowany pod względem ukształtowania rzeźby terenu. Krajobraz części zachodniej ma cechy typowe dla gór średnich, w których wysokości często przekraczają 600 m n.p.m. Pasma górskie mają przebieg z północnego zachodu na południowy wschód i rozdzielone są szerokim obniżeniem Kaczawy i Świdny. Część wschodnia z niewielkimi kulminacjami wzniesień jest wyraźnie niższa – od 350 do 450 m n.p.m. i charakteryzuje się płasko-falistą rzeźbą terenu, z dominującą funkcją osadnictwa oraz intensywnej produkcji rolniczej.

1.2 Klimat

Obszar gminy wg regionalizacji klimatycznej należy do dzielnicy podsudeckiej, znajdującej się pod wpływem zachodnich oceanicznych mas powietrza oraz górskiego klimatu Sudetów i Przedgórza Sudeckiego.

Jest to region ze średnią roczną temperaturą wynoszącą 6,0 °C oraz okresem wegetacyjnym trwającym do 230 dni. Początek prac polowych przypada na trzecią dekadę marca.

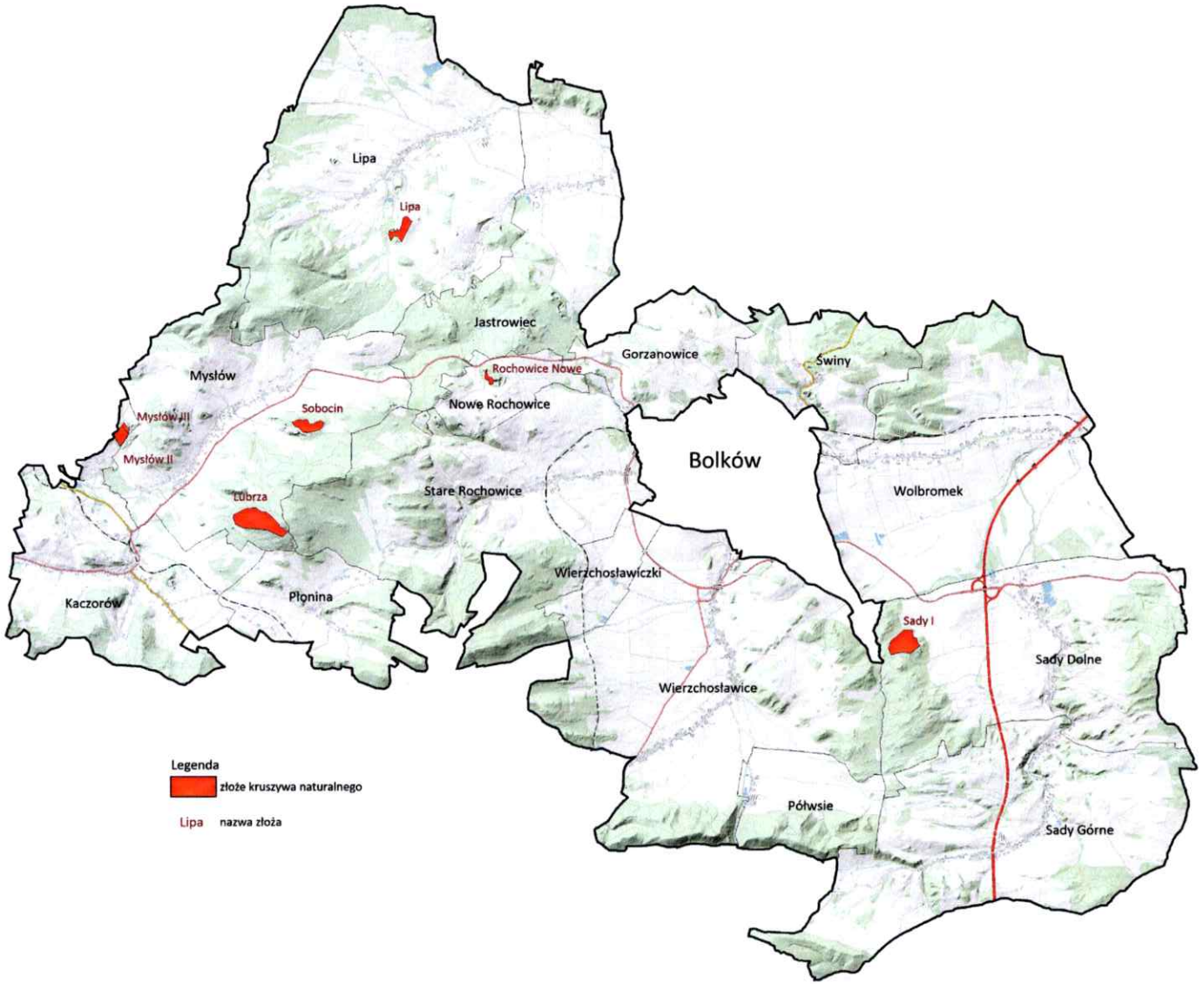
Średnia wieloletnia suma rocznych opadów wynosi 660 – 785 mm (wzrastając w rejonie podgórskim), a największa ich ilość występuje w półroczu letnim (maj – wrzesień), osiągając maksimum w lipcu wynoszące do 500 mm. Najmniejsza suma miesięcznych opadów przypada w okresie zimowym.

Na omawianym obszarze przeważają wiatry z kierunków zachodnich i południowo-zachodnich.

Zaobserwowany w ostatnich latach wzrost średnich temperatur okresu zimowego, zanik przejściowych pór roku, zmniejszenie sumy opadów oraz gwałtowniejszy przebieg zjawisk meteorologicznych są skutkami ocieplania klimatu. Reasumując należy stwierdzić, że panujące na obszarze gminy warunki klimatyczne są średnio korzystne do prowadzeniu intensywnej produkcji rolnej oraz rozwoju osadnictwa.

1.3 Surowce mineralne

Zgodnie z rejestrem złóż kopalin w Polsce opracowanym przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie na obszarze gminy znajduje się 7 zbilansowanych złóż surowców naturalnych – rys.2. Są to złoża aktualnie eksploatowane lub mające status złóż nieaktywnych – gdzie nie rozpoczęto jeszcze wydobycia lub je zaniechano.

Rys.2 Złoża surowców naturalnych

Obecnie na obszarze gminy pobór kruszywa naturalnego ma miejsce w złożach „Mysłów II" i „Mysłów III" w Kaczorowie.

Złoża kamieni drogowych i budowlanych „Lipa" w Lipie, „Lubrza" w Mysłowie i „Sady I" w Sadach Dolnych mają status złóż rozpoznanych szczegółowo.

Natomiast w pozostałych złożach: „Rochowice Nowe" w Nowych Rochowicach oraz „Sobocin" w Mysłowie eksploatację wapieni i margli zaniechano.

Fot.1 Kopalnia kruszywa naturalnego w Kaczorowie

Po ostatecznym zakończeniu wydobycia surowców skalnych dla przedmiotowych obszarów ustalono leśny kierunek rekultywacji.

1.4 Warunki wodne

Sieć hydrograficzna gminy Bolków jest pochodną ukształtowania powierzchni oraz budowy geologicznej. Przedmiotowy obszar jest w większości położony w dorzeczu Kaczawy oraz Bobru i Bystrzycy, rozdzielonych działem wodnym przebiegającym w południowej części gminy.

Główną osią hydrograficzną jest rzeka Nysa Szalona, która wraz ze swoimi dopływami o przeważającym kierunku północnym i wschodnim stanowi podstawowy szkielet sieci rzecznej środkowej i wschodniej części regionu. Zachodnia część gminy, tworząca naturalne kotliny oddzielone zalesionymi wzgórzami, zgodnie z ukształtowaniem terenu jest odwadniana w kierunku północnym i zachodnim. Większość rzek i cieków nie posiada wałów zabezpieczających przed powodzią, a ich fragmenty w strefie zabudowy wsi mają ustabilizowane brzegi umocnieniami kamiennymi lub betonowymi. Wody płynące powiązane z rowami melioracyjnymi są kluczowym elementem układu hydrograficznego gminy, odprowadzającym w sposób kompleksowy nadmiar wód z terenów rolnych i leśnych oraz obszarów zurbanizowanych.

Przepływające rzeki charakteryzuje deszczowo-śnieżny reżim zasilania, z przewagą wzebrań letnich nad zimowymi, co jest związane ze zmniejszoną retencją pokrywy śnieżnej. Skutkuje to okresowymi przyborami wód, powodującymi zalewanie przyległych kompleksów użytków zielonych lub terenów leśnych.

Uzupełnieniem sieci hydrograficznej gminy są niewielkie powierzchniowo zbiorniki wód otwartych, najczęściej pochodzenia antropogenicznego. Są to dawne wyrobiska wypełnione wodą, śródpolne oczka wodne lub stawy hodowlane. Obiektami pełniącymi funkcję przeciwpowodziową są dwa suche zbiorniki: na Kaczawie w Kaczorowie i na Rochowickiej Wodzie w Starych Rochowicach.

Fot.2 Nysa Szalona w Wolbromku

Większość obszaru gminy charakteryzują grunty o słabej przepuszczalności – w większości są to gliny i pyły. Grunty o bardzo słabej przepuszczalności występujące w postaci skał litych słabo uszczelnionych oraz iłów zajmują enklawy w poszczególnych miejscowościach, z największą powierzchnią Wolbromku i Starych Rochowicach.

Gmina Bolków znajduje się w sudeckim regionie hydrogeologicznym. Wody podziemne występują w poziomie czwartorzędowym (najbardziej zasobnym) oraz trzeciorzędowym, którego wydajność jest mniejsza. Na obszarze gminy stwierdzono występowanie wód mineralnych (węglowodanowych szczawów) w Starych Rochowicach.

1.5 Charakterystyka gleb

Ukształtowanie terenu, zmienny układ stosunków wodnych oraz zróżnicowany skład mechaniczny utworów budujących wierzchnią warstwę gruntów zdecydowały o kierunku procesów glebotwórczych, w wyniku których wytworzyły się poszczególne typy gleb.

Przeważają zdecydowanie gleby brunatne i płowe, które w większych lub mniejszych kompleksach występują we wszystkich miejscowościach, natomiast czarne ziemie występują lokalnie w postaci niewielkich powierzchniowo enklaw. Wzdłuż dolin rzecznych wykształciły się mady, których powstanie jest związane z osadami pozostawionymi przez płynące wody. Największe areały tych gleb (głównie użytków zielonych) występują w dolinie Nysy Szalonej na obszarach równinnych.

Biorąc pod uwagę rodzaj skały macierzystej, na obszarze gminy dominują gleby wytworzone z glin średnich i lekkich pylastych oraz w mniejszym stopniu z utworów pyłowych ilastych, zalegających na utworach szkieletowych lub rumoszu skalnym.

Gleboznawcza klasyfikacja gruntów ornych i użytków zielonych

Tab.1

Lp	Obręb	Jednostka	Grunty orne w klasach bonitacyjnych								Użytki zielone w klasach bonitacyjnych						Razem GO+UZ [ha]
			II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	razem	II	III	IV	V	VI	razem	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	Gorzanowice	[ha]	-	-	15,85	100,28	27,94	5,21	1,56	150,84	-	78,90	47,45	15,42	2,25	144,02	**294,86**
		[%]	-	-	10,5	66,5	18,5	3,5	1,0	100,0	-	55,1	32,7	10,6	1,6	100,00	
2	Jastrowiec	[ha]	3,73	40,11	181,49	51,61	24,63	1,50	0,15	303,22	-	55,40	17,33	0,98	0,08	73,79	**377,01**
		[%]	1,2	13,2	59,9	17,0	8,1	0,5	0,1	100,0	-	75,1	23,5	1,3	0,1	100,00	
3	Kaczorów	[ha]	-	-	-	25,21	44,58	45,74	2,35	117,88	-	12,02	304,61	108,69	7,09	432,41	**550,29**
		[%]	-	-	-	21,4	37,8	38,8	2,0	100,0	-	2,8	70,5	25,1	1,6	100,00	
4	Lipa	[ha]	-	45,61	168,05	350,31	113,06	33,85	0,54	711,42	-	113,31	194,18	28,96	4,97	341,42	**1 052,84**
		[%]	-	6,4	23,6	49,2	15,9	4,8	0,1	100,0	-	33,2	56,8	8,5	1,5	100,00	
5	Mysłów	[ha]	-	-	17,82	144,22	111,79	33,12	3,18	310,13	-	78,85	242,16	71,50	8,03	400,54	**710,67**
		[%]	-	-	5,7	46,6	36,0	10,7	1,0	100,0	-	19,7	60,4	17,9	2,0	100,00	
6	Nowe Rochowice	[ha]	-	-	1,65	14,37	32,90	35,33	7,65	91,90	-	0,34	37,88	22,02	2,67	62,91	**154,81**
		[%]	-	-	1,8	15,6	35,8	38,5	8,3	100,0	-	0,5	60,3	35,0	4,2	100,00	
7	Płonina	[ha]	-	-	-	75,23	28,23	4,24	0,07	107,77	0,34	50,07	82,17	22,73	1,38	156,69	**264,46**
		[%]	-	-	-	69,8	26,2	3,9	0,1	100,0	0,2	32,0	52,4	14,5	0,9	100,00	
8	Półwsie	[ha]	-	-	3,08	84,70	66,32	11,80	1,70	167,60	-	3,56	6,12	0,86	-	10,54	**178,14**
		[%]	-	-	1,8	50,6	39,6	7,0	1,0	100,0	-	33,8	58,0	8,2	-	100,00	
9	Sady Dolne	[ha]	-	6,96	64,65	220,81	129,90	125,53	9,62	557,47	-	15,70	95,72	44,64	13,27	169,33	**726,80**
		[%]	-	1,2	11,6	39,7	23,3	22,5	1,7	100,0	-	9,3	56,5	26,4	7,8	100,00	
10	Sady Górne	[ha]	-	-	3,62	289,01	203,55	178,69	25,96	700,83	-	0,65	185,12	158,71	19,77	364,25	**1 065,08**
		[%]	-	-	0,5	41,3	29,0	25,5	3,7	100,0	-	0,2	50,8	43,6	5,4	100,00	
11	Stare Rochowice	[ha]	-	-	30,12	119,21	76,41	123,39	27,31	376,44	-	2,66	190,96	150,10	12,57	356,29	**732,73**
		[%]	-	-	8,0	31,6	20,3	32,8	7,3	100,0	-	0,7	53,7	42,1	3,5	100,00	
12	Świny	[ha]	-	5,90	24,08	59,39	38,15	5,37	0,74	133,63	-	22,38	23,75	3,45	0,77	50,35	**183,98**
		[%]	-	4,4	18,0	44,5	28,5	4,0	0,6	100,0	-	44,4	47,2	6,9	1,5	100,00	
13	Wierzchosławice	[ha]	-	-	121,80	512,85	232,89	109,25	6,84	983,63	-	81,77	88,69	21,39	0,56	192,41	**1 176,04**
		[%]	-	-	12,4	52,1	23,7	11,1	0,7	100,0	-	42,5	46,1	11,1	0,3	100,00	
14	Wierzchosławiczki	[ha]	-	2,96	11,37	49,26	25,66	3,34	-	92,59	-	14,70	19,89	4,10	0,78	39,47	**132,06**
		[%]	-	3,2	12,3	53,2	27,7	3,6	-	100,0	-	37,2	50,4	10,4	2,0	100,00	
15	Wolbromek	[ha]	-	13,25	154,95	401,34	193,71	78,70	2,82	844,77	-	115,68	88,97	9,43	2,26	216,34	**1 061,11**
		[%]	-	1,6	18,3	47,6	22,9	9,3	0,3	100,0	-	53,5	41,1	4,4	1,0	100,00	
Razem Gmina		**[ha]**	**3,73**	**114,79**	**798,53**	**2 497,80**	**1 349,72**	**795,06**	**90,49**	**5 650,12**	**0,34**	**645,99**	**1 625,00**	**662,98**	**76,45**	**3 010,76**	**8 660,88**
		[%]	**0,1**	**2,0**	**14,1**	**44,2**	**23,9**	**14,1**	**1,6**	**100,0**	**0,1**	**21,5**	**53,9**	**22,0**	**2,5**	**100,00**	

źródło: opracowanie własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków - 2025 r.

Ogólny wskaźnik jakości waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wg IUNG, uwzględniający jakość gleb, rzeźbę terenu oraz warunki wodne i agroklimatyczne, dla gminy Bolków wynosi 63,2 punktów i jest niższy od wartości średniej dla województwa dolnośląskiego. Jego wielkość w poszczególnych wsiach jest zróżnicowana, a największe wartości osiąga w Jastrowcu, Lipie, Świnach, Wolbromku i Gorzanowicach. Ze względu na ograniczone warunki do produkcji rolniczej wszystkie obręby gminy zostały zaliczone do obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) – typ obszaru specyficzny strefy II.

W skali całej gminy pod względem powierzchni, w gruntach ornych dominują gleby IV klasy bonitacyjnej (łącznie 68,1%). Dotyczy to również łąk i pastwisk, gdzie największy areał zajmują grunty IV klasy (53,9%).

Użytki rolne pozostałych klas w ogólnym bilansie odgrywają zdecydowanie mniejsze znaczenie – ich udział nie przekracza kilkunastu punktów procentowych, za wyjątkiem użytków zielonych III (21,5%) i V (22,0%) klasy – tab.1.

Istotną cechą gleboznawczej klasyfikacji gminy Bolków jest brak gleb I klasy bonitacyjnej w gruntach ornych i użytkach zielonych, a także śladowy udział powierzchniowy gruntów II klasy.

W porównaniu do stanu sprzed 20 lat nastąpił niewielki ubytek w ogólnej powierzchni gruntów ornych o ok. 25 ha; w odniesieniu do użytków zielonych wartość ta wynosi ok. 192 ha. Jest to związane z rozwojem działalności inwestycyjnej, powodującej zajmowanie użytków rolnych pod budowę obiektów związanych głównie z funkcją mieszkaniową oraz usługową i produkcyjną. Ten proces jest najbardziej widoczny w Kaczorowie, Sadach Dolnych i Sadach Górnych.

1.6 Zagrożenie erozją

Zróżnicowana rzeźba terenu powoduje, że użytki rolne, zwłaszcza w okresach pozostawania bez okrywy roślinnej, narażone są na erozję wodną i wietrzną.

Na obszarze gminy Bolków występuje zagrożenie występowaniem erozji wodnej związanej tzw. zmywami powierzchniowymi po ulewnych deszczach szczególnie w okresie wczesnowiosennym. Dotyczy to większych lub mniejszych powierzchniowo kompleksów gruntów ornych usytuowanych na stokach wzniesień, gdzie intensywność tego zjawiska jest zależna od stopniu nachylenia terenu. Największe areały gruntów podatnych na erozję wodną znajdują się zachodniej i środkowej części gminy (Lipa, Mysłów, Kaczorów, Nowe Rochowice, Stare Rochowice, Wierzchosławice, Gorzanowice i Świny).

Niski stopień lesistości wschodniej i częściowo środkowej części gminy powoduje, że istnieje potencjalne zagrożenie erozją wietrzną. Dotyczy to w szczególności wsi, które charakteryzują się występowaniem rozległych kompleksów gruntów ornych. Dobra jakość użytków rolnych zachęcająca do prowadzenia intensywnej produkcji roślinnej sprawia, że decydujące znaczenie w ograniczaniu skutków erozji wietrznej będą miały planowane zadrzewienia wzdłuż dróg. Szczególnie skuteczne będą zadrzewienia o kierunku południkowym, stanowiące przeszkodę dla dominujących w gminie zachodnich i północno-zachodnich wiatrów. Właściwym sposobem ograniczania potencjalnych skutków erozji wietrznej jest również stosowanie międzyplonów w celu zwiększenia udziału gleb z okrywą roślinną w okresie jesienno-zimowym.

1.7 Formy ochrony przyrody oraz obiekty zabytkowe

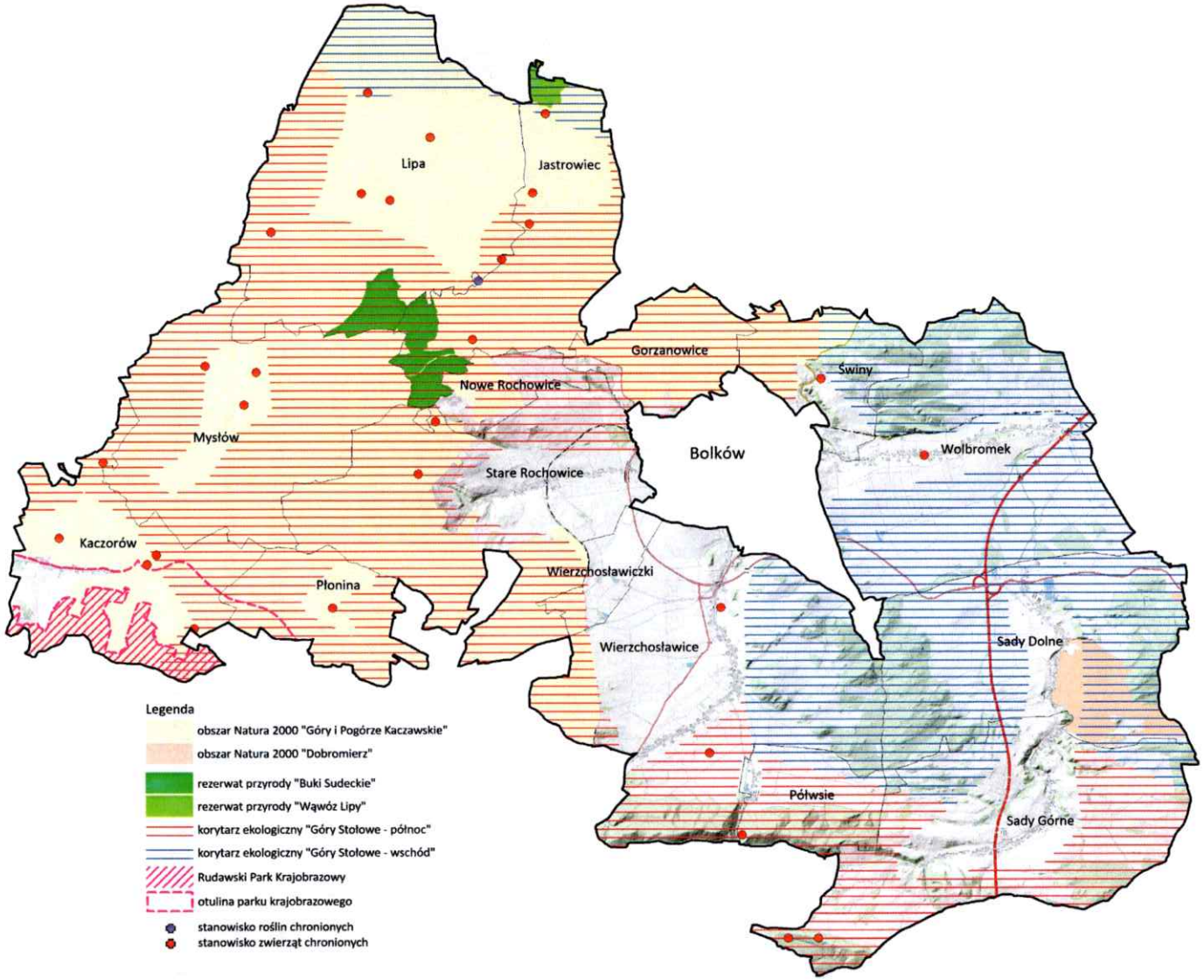
Uwarunkowania przyrodnicze gminy wynikające ze specyficznej budowy geologicznej, urozmaiconej rzeźby terenu oraz występowania licznych kompleksów leśnych powodują, że znaczące powierzchniowo obszary gminy zostały objęte różnymi formami prawnej ochrony.

Fot.3 Rezerwat „Buki Sudeckie" w Jastrowcu

Na terenie gminy znajdują się dwa obszary Natura 2000 – rys.3.

Pierwszy z nich obejmujący zachodnią i północną część gminy to Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk PLH020037 „Góry i Pogórze Kaczawskie". Przedmiotowe tereny o charakterze gór średnich z dolinami rozdzielonymi pasmami wzgórz stanowią cenne siedliska roślin naczyniowych (w tym storczyków) oraz rzadkich gatunków roślin niższych. Występują one na terenach leśnych, obszarach łąkowych oraz w nieczynnych kamieniołomach, gdzie wykształciły się naturalne ekosystemy przyrodnicze. Ważnymi obiektami są również formy przyrody nieożywionej występujące jako unikatowe formacje skalne.

Drugim cennym przyrodniczo obszarem jest Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk PLH020034 „Dobromierz" obejmujący swym zasięgiem wschodnią część Sadów Dolnych. Znajdują się tutaj siedliska lasów klonowo-lipowych i podgórskich łęgów dębowo-jesionowo-klonowych oraz łąki i zarośla kserotermiczne z rzadkimi roślinami ciepłolubnymi.

Rys.3 Istniejące formy ochrony przyrody

Na terenie gminy zostały utworzone dwa rezerwaty przyrody. Pierwszy z nich to „Wąwóz Lipy" obejmujący fragment kompleksu leśnego w północnej części Jastrowca, charakteryzujący się ciekawą morfologią, z występującym tu grądem klonowo-lipowym w skalnym wąwozie, kwaśną dąbrową i łęgiem wiązowo-jesionowym z wieloma gatunkami roślin chronionych. Najcenniejszym elementem fauny jest duża populacja salamandry plamistej występującej w skalnej części wąwozu.

Drugi rezerwat „Buki Sudeckie" tworzą kompleksy leśne południowej części Lipy i Jastrowca oraz zachodniej części Nowych Rochowic. Drzewostan rezerwatu to żyzna buczyna sudecka oraz jesionowo-jaworowy las łęgowy, z licznie występującymi gatunkami roślin rzadkich podlegających ścisłej ochronie.

Kompleksy leśne południowej części Kaczorowa stanowią fragment Rudawskiego Parku Krajobrazowego, obejmujący górskie i rzeczne geokompleksy przyrodnicze z wieloma formacjami skalnymi, które charakteryzują się wysokimi walorami estetycznymi. Obszar położony na północ, aż do zabudowy wsi stanowi formę pośredniej ochrony krajobrazu w formie otuliny, obejmującej swym zasięgiem także zachodnią część Płoniny.

Większość zachodnich i północnych terenów gminy znajduje się w zasięgu korytarza ekologicznego „Góry Stołowe – północ", natomiast wschodni i środkowy fragment należy do korytarza ekologicznego „Góry Stołowe – wschód". Ich zasięg stanowi potwierdzenie wysokich walorów przyrodniczych większości obszaru gminy.

Na terenie gminy stwierdzono 30 stanowisk fauny chronionej (owadów, płazów, ssaków i ptaków) – głównie w zachodniej części oraz stanowisko roślin chronionych we wschodniej części Lipy.

Intensywny rozwój produkcji rolnej na części obszarów gminy oraz działalności produkcyjnej i eksploatacyjnej surowców skalnych przyczynił się do powstania na terenie gminy kilku obiektów o charakterze zabytkowym z towarzyszącymi budynkami gospodarczymi oraz parkami, które były wznoszone przez dawnych właścicieli tych ziem. Istniejące obiekty pałacowo-parkowe i zamkowe o zróżnicowanym stanie technicznym i różnym stopniu zagospodarowania są usytuowane w następujących miejscowościach: Jastrowiec, Kaczorów, Lipa, Mysłów, Płonina, Sady Dolne i Świny. Do najcenniejszych obiektów sakralnych na obszarze gminy wpisanych do rejestru zabytków należą kościoły z cmentarzami przykościelnymi w Jastrowcu, Kaczorowie, Lipie, Mysłowie, Sadach Górnych, Starych Rochowicach, Świnach, Wierzchosławicach i Wolbromku.

1.8 Demografia

Osadnictwo gminy ma zwarty charakter, a większość wsi średniowieczną metrykę. Pod względem układu osadniczego są to typowe łańcuchówki oraz ulicówki usytuowane w dnach dolin wzdłuż przepływających rzek. O niskim stopniu rozproszenia zabudowy świadczy fakt istnienia tylko kilku przysiółków zamieszkałych przez znikomy odsetek ogólnej liczby mieszkańców.

Obszar gminy Bolków w kwietniu 2025 r. zamieszkiwały 4904 osoby, ale rozmieszczenie ludności na terenie gminy jest bardzo nierównomierne – tab.2, rys.4.

Gęstość zaludnienia

Tabela 2

L.p.	Obręb	Powierzchnia obrębu	Liczba mieszkańców			Wskaźnik feminizacji	Gęstość zaludnienia
			ogółem	kobiety	mężczyźni		
		ha	liczba	liczba	liczba	kobiety na 100 mężczyzn	osoby/km²
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Gorzanowice	373,06	75	38	37	103	20
2	Jastrowiec	895,91	167	77	90	86	19
3	Kaczorów	905,01	583	298	285	105	64
4	Lipa	1 806,68	641	342	299	114	35
5	Mysłów	1 288,47	534	253	281	90	41
6	Nowe Rochowice	203,89	52	25	27	93	26
7	Płonina	429,93	100	48	52	92	23
8	Półwsie	341,98	56	27	29	93	16
9	Sady Dolne	1 327,78	368	185	183	101	28
10	Sady Górne	1 470,85	428	202	226	89	29
11	Stare Rochowice	1 509,98	348	177	171	104	23
12	Świny	419,36	230	121	109	111	55
13	Wierzchosławice	1 810,57	764	381	383	99	42
14	Wierzchosławiczki	160,74	50	24	26	92	31
15	Wolbromek	1 536,78	508	252	256	98	33
Razem gmina		**14 480,99**	**4 904**	**2 450**	**2 454**	**100**	**34**

źródło: obliczenia własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Bolkowie - 2025 r.

Najliczniejszą miejscowością są Wierzchosławice, gdzie zamieszkuje 15,6% wszystkich mieszkańców gminy, co stanowi wartość znacząco przekraczającą liczbę ludności w większości pozostałych wsi. Pod względem udziału w strukturze władania gruntami, znajduje się tutaj najwięcej gospodarstw rolnych w gminie, biorąc pod uwagę ich ilość oraz zajmowaną przez nie powierzchnię.

W Kaczorowie, Lipie, Mysłowie i Wolbromku liczba ludności przekracza 500 osób w obrębie. W pozostałych wsiach liczba mieszkańców jest znacząco mniejsza osiągając

minimalne wartości (poniżej 100 osób) w Gorzanowicach, Nowych Rochowicach, Półwsi i Wierzchosławiczkach.

W ciągu ostatnich 20 lat ogólna liczba mieszkańców zmniejszyła się o 732 osoby – 13,0% stanu z 2006 r. – łącznie w jedenastu miejscowościach. Największy spadek liczby mieszkańców (powyżej 100 osób) odnotowano w Kaczorowie i Mysłowie, a w pozostałych dziewięciu wsiach zmiana nie przekracza kilkudziesięciu osób. W Gorzanowicach i Jastrowcu nastąpił nieznaczny wzrost liczby mieszkańców (do kilku w obrębie), natomiast w Nowych Rochowicach i Wierzchosławiczkach liczba mieszkańców utrzymuje się na stałym poziomie.

Stała tendencja malejąca populacji Gminy Bolków obserwowana od ponad 25 lat jest efektem zmniejszającego się przyrostu naturalnego oraz migracji ludności wiejskiej do miast, w poszukiwaniu lepszych warunków zamieszkania i zatrudnienia poza rolnictwem, niż te jakie występują obecnie w tej typowo podgórskiej gminie. Należy przypuszczać, że w dłuższej perspektywie czasowej systematyczny spadek liczby mieszkańców będzie procesem pogłębiającym się. Dodatkowo postępujące powiększanie gospodarstw indywidualnych z większym areałem kosztem tych najmniejszych obszarowo spowoduje odpływ części ludności do innych działów gospodarki poza miejscem zamieszkania, a w konsekwencji trwały spadek ogólnej liczby ludności. Dotyczy to przede wszystkim osób z młodszych grup wiekowych, gdzie szczególnie w najmniejszych obszarowo wsiach spada liczba osób utrzymujących się z produkcji rolniczej.

Średnia gęstość zaludnienia dla gminy wynosi 34 osoby na 1 km^2 (spadek o 5 osób w odniesieniu do 2006 r.) i podobnie jak ogólna liczba ludności jest mocno zróżnicowana w poszczególnych obrębach – tab.2, rys.4. Największa wartość tego wskaźnika (powyżej 40 osób na 1 km^2) charakteryzuje Kaczorów, Mysłów, Wierzchosławice i Świny, gdzie w pierwszych trzech wsiach o jego wysokości decyduje duża liczba mieszkańców. Wysokie wartość w Świnach jest efektem małej powierzchni obrębu charakteryzującej się dodatkowo wysokim udziałem gruntów leśnych w całkowitym areale wsi.

Aktualna gęstość zaludnienia gminy należy do najniższych w powiecie jaworskimi jest ponad dwukrotnie mniejsza od średniej wartości tego wskaźnika dla powiatu ogółem, która wynosi 81 osób na 1 km^2. Taka sytuacja jest typowa dla gmin wiejskich o rolniczym charakterze i niewielkiej liczbie mieszkańców.

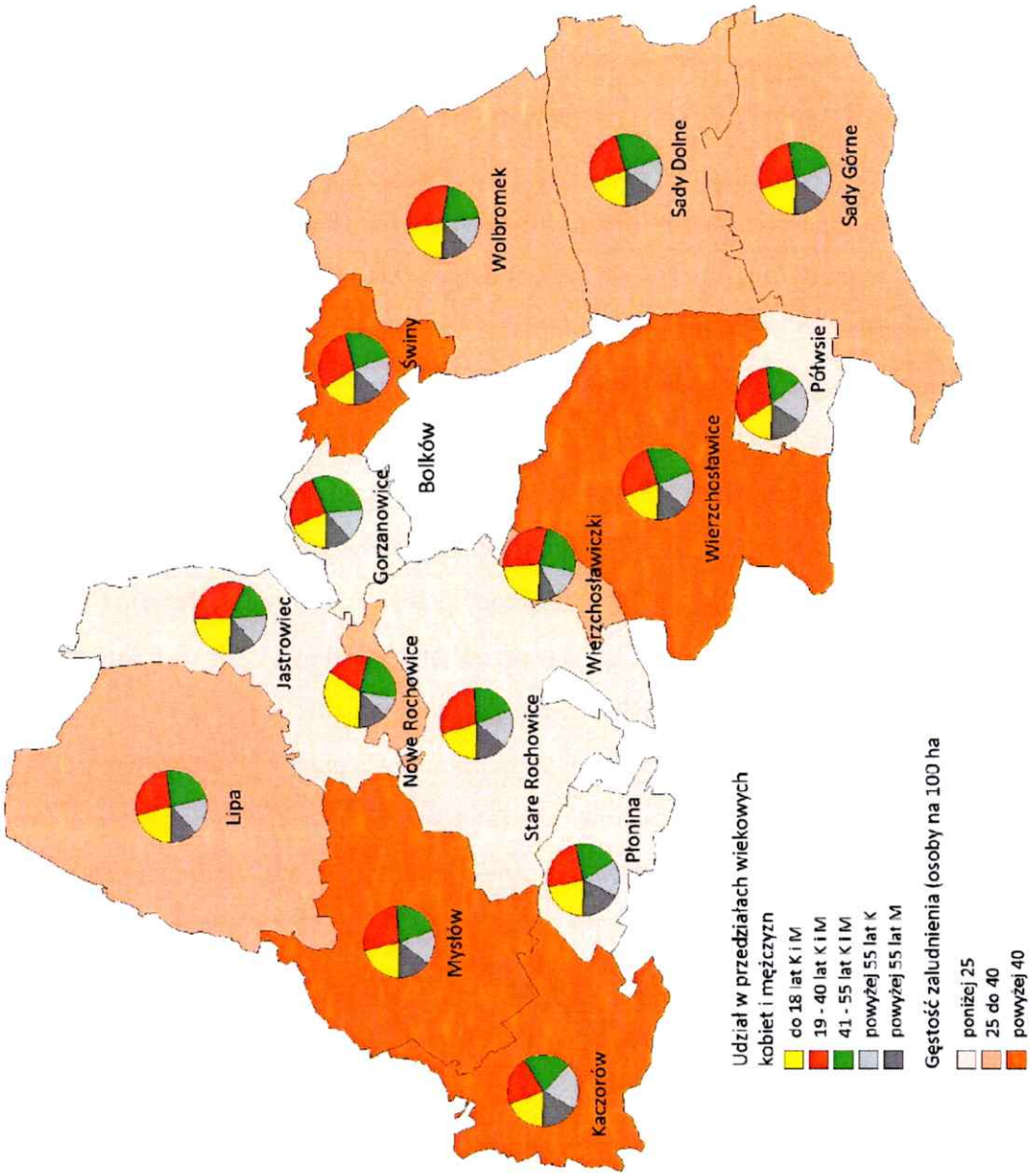
W skali całej gminy występuje równowaga liczby kobiet i mężczyzn. Wskaźnik feminizacji, określający liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn dla całej gminy wynosi 100 i nie jest to sytuacja typowa dla całego kraju, ponieważ średnio w ogólnej populacji przeważają kobiety.

Struktura wiekowa ludności

Tabela 3

L.p.	Obręb	Ludność ogółem			Liczba ludności w w przedziałach wiekowych																			
					do 18 roku				19 - 40 lat				41 - 55 lat				56 - 60 lat		56 - 65 lat		powyżej 60 lat		powyżej 65 lat	
		osoby			osoby				osoby				osoby				osoby		osoby		osoby		osoby	
		razem	K	M	razem	%	K	M	razem	%	K	M	razem	%	K	M	%	K	%	M	%	K	%	M
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	Gorzanowice	75	38	37	14	18,7	8	6	19	25,3	9	10	22	29,3	10	12	2,7	2	4,0	3	12,0	9	8,0	6
2	Jastrowiec	167	77	90	42	25,1	16	26	53	31,7	24	29	28	16,8	13	15	3,0	5	5,4	9	11,4	19	6,6	11
3	Kaczorów	583	298	285	112	19,2	55	57	131	22,4	67	64	121	20,8	55	66	3,1	18	7,7	45	17,7	103	9,1	53
4	Lipa	641	342	299	135	21,1	69	66	175	27,3	92	83	147	22,9	77	70	3,1	20	5,6	36	13,1	84	6,9	44
5	Mysłów	534	253	281	114	21,3	44	70	149	28,0	74	75	107	20,0	51	56	3,2	17	6,2	33	12,5	67	8,8	47
6	Nowe Rochowice	52	25	27	18	34,6	10	8	10	19,2	5	5	12	23,1	5	7	-	-	5,8	3	9,6	5	7,7	4
7	Płonina	100	48	52	22	22,0	11	11	25	25,0	13	12	19	19,0	8	11	1,0	1	8,0	8	15,0	15	10,0	10
8	Półwsie	56	27	29	9	16,1	3	6	18	32,0	9	9	9	16,1	4	5	5,4	3	3,6	2	14,3	8	12,5	7
9	Sady Dolne	368	185	183	71	19,3	38	33	97	26,5	50	47	87	23,6	42	45	1,9	7	6,5	24	13,0	48	9,2	34
10	Sady Górne	428	202	226	87	20,3	39	48	115	27,0	48	67	93	21,7	45	48	2,3	10	6,5	28	14,0	60	8,2	35
11	Stare Rochowice	348	177	171	71	20,4	38	33	101	29,0	43	58	67	19,3	37	30	3,4	12	5,5	19	13,5	47	8,9	31
12	Świny	230	121	109	37	16,1	17	20	70	30,5	39	31	52	22,6	25	27	3,0	7	3,9	9	14,3	33	9,6	22
13	Wierzchosławice	764	381	383	150	19,6	77	73	196	25,7	92	104	180	23,6	81	99	2,6	20	5,9	45	14,5	111	8,1	62
14	Wierzchosławiczki	50	24	26	12	24,0	6	6	15	30,0	5	10	12	24,0	6	6	4,0	2	4,0	2	10,0	5	4,0	2
15	Wolbromek	508	252	256	113	22,2	50	63	154	30,3	77	77	105	20,7	53	52	2,8	14	5,3	27	11,4	58	7,3	37
	Razem gmina	**4 904**	**2 450**	**2 454**	**1 007**	**20,5**	**481**	**526**	**1 328**	**27,1**	**647**	**681**	**1 061**	**21,6**	**522**	**549**	**2,8**	**138**	**6,0**	**293**	**13,7**	**672**	**8,3**	**405**

źródło: obliczenia na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Bolkowie - 2025 r.

Rys.4 Struktura wiekowa i gęstość zaludnienia

W poszczególnych miejscowościach wartość wskaźnika kształtuje się na zróżnicowanym poziomie – tab.2. Najwyższy stopień feminizacji (ponad 110 kobiet na 100 mężczyzn) charakteryzuje Lipę (największa ilościowa przewaga kobiet) i Świny, gdzie przy małej liczbie mieszkańców, o wartości wskaźnika decyduje przewaga niewielkiej liczby kobiet w całkowitej populacji wsi. W Gorzanowicach, Kaczorowie, Sadach Dolnych i Starych Rochowicach przewaga kobiet nie przekracza wielkości kilkunastu osób. Natomiast w pozostałych miejscowościach sytuacja jest odwrotna, z przewagą mężczyzn; najbardziej jest to widoczne w Jastrowcu i Sadach Górnych – poniżej 90 kobiet na 100 mężczyzn.

W skali całej gminy w grupie wiekowej do 19 – 55 lat występuje przewaga w liczbie mężczyzn nad kobietami – największa wynosząca 45 w najmłodszej grupie wiekowej. Taka sytuacja jest typowa dla gmin wiejskich o wybitnie rolniczym charakterze, co jest związane z większą migracją kobiet do miast – tab.3, rys.4.

Istotna przewaga kobiet nad mężczyznami występuje dopiero w najstarszych przedziałach wiekowych (powyżej 55 lat), co ma związek ze statystycznie dłuższym okresem życia kobiet. W szczególności udział mieszkańców w wieku emerytalnym wynosi 22,0% ogółu populacji, przy czym liczba kobiet znacząco przewyższa liczbę mężczyzn.

Udział procentowy ludności w przedziałach wiekowych do 65 roku życia w większości wsi oscyluje wokół średnich wielkości dla gminy, a wartości mocniej odbiegające od przeciętnej dotyczą nielicznych miejscowości. W najmłodszym przedziale wiekowym uwagę zwraca jego wysoki udział w Nowych Rochowicach (34,6%). W najstarszych grupach wiekowych największy udział takich osób występuje w Kaczorowie i Półwsi (26,8%), najmniej takich osób zamieszkuje w Wierzchosławiczkach (14,0%).

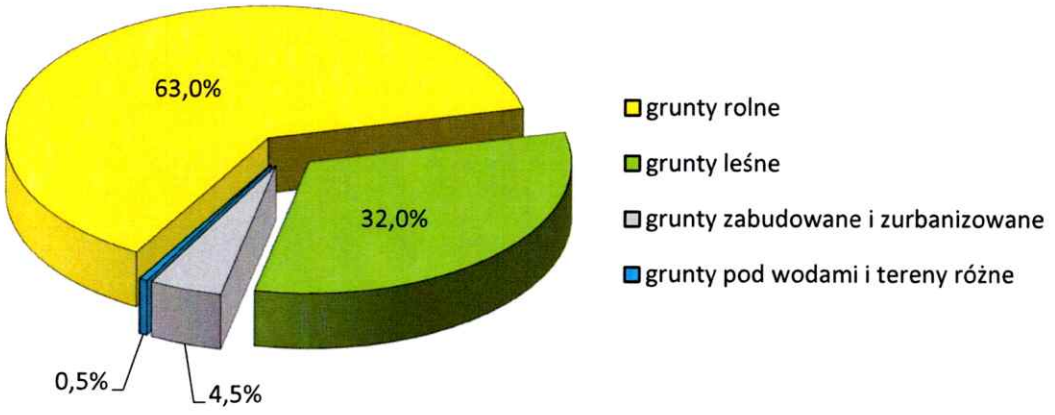
W ciągu ostatnich 20 lat nastąpiło istotne zmniejszenie liczby mieszkańców we trzech pierwszych grupach wiekowych w odniesieniu do kobiet i mężczyzn, przy jednoczesnym znaczącym wzroście wśród osób z najstarszych przedziałów wiekowych, co jest wyraźnym potwierdzeniem starzenia się ludności wiejskiej gminy – niekorzystnego zjawiska charakterystycznego dla całego kraju. Wynika to ze zmniejszającego się przyrostu naturalnego oraz braku realnych i trwałych perspektyw zatrudnienia dla młodych mieszkańców w otoczeniu rolnictwa. Sytuację pogłębiają trudne warunki gospodarowania na terenach podgórskich oraz niska opłacalność produkcji rolnej w najmniejszych obszarowo gospodarstwach do 10 ha, które stanowią ponad 82% ich całkowitej liczby w gminie. Częściowe odwrócenie tej tendencji jest możliwe w obrębach sąsiadujących z Bolkowem i dobrze skomunikowanych z centrami regionu, gdzie istnieją potencjalne warunki do rozwoju budownictwa mieszkaniowego i usług.

W prognozach dla terenów wiejskich województwa dolnośląskiego przewiduje się dalszy wzrost procentowego udziału najstarszych grup wiekowych w odniesieniu do w całej populacji, przy wyraźnej dominacji kobiet.

2. STAN I OCENA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

2.1 Struktura użytkowania gruntów

W całkowitej powierzchni gminy największy obszar zajmują grunty rolne – 9130,77 ha (w tym nieużytki – 43,99 ha), stanowiąc 63,0% oraz grunty leśne – 4639,26 ha (32,0%), co wskazuje na typowo rolniczo-leśny charakter tego regionu – tab.4, rys.5 i 6.

Rys.5 Struktura użytkowania gruntów

W poszczególnych miejscowościach udział gruntów rolnych w powierzchni całkowitej obrębu jest mocno zróżnicowany. Najwyższy odsetek (ponad 80%) charakteryzuje Gorzanowice i Wierzchosławiczki – małe obszarowo i prawie bezleśne wsie, o niskiej intensywności zabudowy. Natomiast najmniejszy udział gruntów rolnych w całkowitej powierzchni obrębu występuje w mocno zalesionych miejscowościach usytuowanych w północnej części gminy, osiągając wartość poniżej 50% powierzchni w Jastrowcu i Świnach. Jest to efektem największego udziału powierzchni terenów leśnych w gminie przekraczającego 45% powierzchni obrębu.

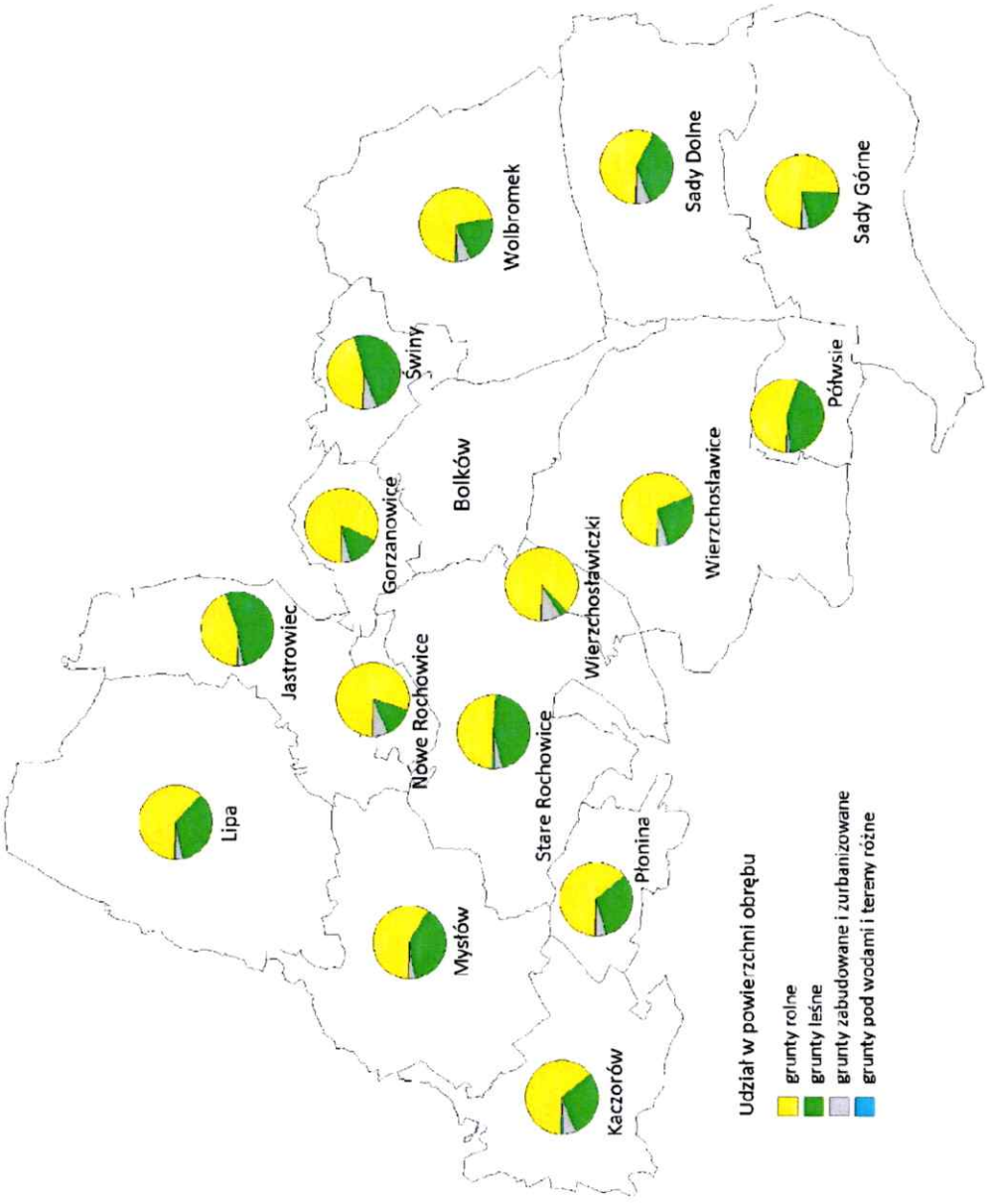
Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują 651,06 ha, co stanowi 4,5% całkowitego areału gminy. Uwagę zwraca duża powierzchnia takich gruntów w Sadach Dolnych, Wierzchosławicach i Wolbromku (ponad 80 ha), gdzie większość zajmuje istniejąca zabudowa

Struktura użytkowania gruntów

Tab.4

Lp.	Obręb		Powierzchnia obrębu	Grunty rolne											Grunty leśne			Grunty zabudowane i zurbanizowane								Grunty pod wodami			Tereny różne
				użytki rolne (UR)									nieużytki	razem	lasy	grunty zadrzewione i zakrzewione	razem	tereny mieszkaniowe i niezabudowane	tereny przemysłowe i inne tereny zabudowane	tereny rekreacyjno - wypoczynkowe	użytki kopalne	tereny komunikacyjne		razem	razem	grunty pod wodami płynącymi	grunty pod wodami stojącymi	razem	
				grunty orne	sady	łąki	pastwiska	grunty rolne zabudowane	grunty pod stawami	grunty pod rowami	grunty zadrzewione i zakrzewione na UR	razem										drogi	tereny kolejowe						
				R	S	Ł	Ps	Br	Wsr	W	Lzr		N		Ls	Lz		B, Bp	Ba, Bi	Bz	K	dr	Tk			Wp	Ws		Tr
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
1	Gorzanowice		373,06	150,84	1,97	39,30	104,72	5,89	-	1,00	-	303,72	0,63	304,35	44,71	7,19	51,90	0,36	-	-	0,27	15,71	-	15,71	16,34	-	0,47	0,47	-
2	Jastrowiec		895,91	303,22	13,54	34,17	39,62	9,65	-	3,79	-	403,99	0,98	404,97	461,26	1,94	463,20	0,63	1,40	1,66	-	19,93	-	19,93	23,62	2,71	1,31	4,02	0,10
3	Kaczorów		905,01	117,88	2,28	277,03	155,38	22,09	0,07	3,97	1,16	579,86	2,26	582,12	252,03	9,52	261,55	2,05	1,76	2,59	4,62	31,64	11,74	43,38	54,40	2,37	4,50	6,87	0,07
4	Lipa		1 806,68	711,42	6,70	188,73	152,69	40,94	-	13,32	1,47	1 115,27	5,49	1 120,76	607,87	15,13	623,00	2,40	0,75	-	-	51,53	-	51,53	54,68	3,20	5,04	8,24	-
5	Mysłów		1 288,47	310,13	0,15	200,98	199,56	20,13	0,04	4,36	0,20	735,55	17,85	753,40	453,68	41,59	495,27	1,81	1,30	1,79	-	34,61	-	34,61	39,51	-	0,29	0,29	-
6	Nowe Rochowice		203,89	91,90	-	25,97	36,94	4,49	-	0,63	0,45	160,38	2,05	162,43	26,19	0,54	26,73	0,30	-		-	14,13	-	14,13	14,43	-	0,30	0,30	-
7	Płonina		429,93	107,77	0,89	95,36	61,33	7,19	-	2,41	-	274,95	0,29	275,24	130,65	2,48	133,13	0,47	-	1,99	-	15,24	2,72	17,96	20,42	0,56	0,46	1,02	0,12
8	Półwsie		341,98	167,60	1,21	1,58	8,96	6,68	0,48	1,76	0,57	188,84	0,14	188,98	146,77	-	146,77	0,03	-	-	-	5,72	-	5,72	5,75	0,48	-	0,48	-
9	Sady Dolne		1 327,78	557,47	-	85,65	83,68	20,74	6,12	7,54	5,75	766,95	0,99	767,94	467,03	8,19	475,22	0,92	4,54	-	-	75,13	-	75,13	80,59	4,03	-	4,03	-
10	Sady Górne		1 470,85	700,83	3,59	238,15	126,10	25,43	-	7,93	0,18	1 102,21	4,44	1 106,65	295,23	12,04	307,27	0,58	1,21	1,18	-	48,72	-	48,72	51,69	5,21	-	5,21	0,03
11	Stare Rochowice		1 509,98	376,44	3,11	183,01	173,28	27,15	-	8,33	0,03	771,35	1,47	772,82	658,81	7,51	666,32	1,42	0,75	0,81	-	43,13	15,98	59,11	62,09	3,68	-	3,68	5,07
12	Świny		419,36	133,63	1,71	24,94	25,41	6,39	-	1,41	-	193,49	0,44	193,93	198,52	0,21	198,73	1,40	0,37	2,40	-	17,56	4,64	22,20	26,37	-	0,33	0,33	-
13	Wierzchosławice		1 810,57	983,63	6,27	83,24	109,17	33,27	1,46	12,93	11,17	1 241,14	6,66	1 247,80	462,23	6,15	468,38	2,24	2,06	1,26	-	72,14	8,83	80,97	86,53	6,16	-	6,16	1,70
14	Wierzchosławiczki		160,74	92,59	0,70	17,06	22,41	2,66	2,74	2,96	-	141,12	0,10	141,22	4,30	0,34	4,64	0,76	-	-	-	9,63	4,18	13,81	14,57	-	0,31	0,31	-
15	Wolbromek		1 536,78	844,77	3,05	126,39	89,95	28,51	1,13	12,76	1,40	1 107,96	0,20	1 108,16	292,82	24,33	317,15	1,06	4,51	1,17	-	83,57	9,76	93,33	100,07	9,57	1,83	11,40	-
Razem Gmina		ha	**14 480,99**	**5 650,12**	**45,17**	**1 621,56**	**1 389,20**	**261,21**	**12,04**	**85,10**	**22,38**	**9 086,78**	**43,99**	**9 130,77**	**4 502,10**	**137,16**	**4 639,26**	**16,43**	**18,65**	**14,85**	**4,89**	**538,39**	**57,85**	**596,24**	**651,06**	**37,97**	**14,84**	**52,81**	**7,09**
		%	**100,0**	**38,9**	**0,3**	**11,2**	**9,6**	**1,8**	**0,1**	**0,6**	**0,2**	**62,7**	**0,3**	**63,0**	**31,1**	**0,9**	**32,0**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**3,7**	**0,4**	**4,1**	**4,5**	**0,3**	**0,1**	**0,4**	**0,1**

źródło: opracowanie własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków - 2025 r.

Rys.6 Struktura użytkowania gruntów w obrębach

mieszkaniowa i produkcyjna oraz mocno rozwinięta sieć drogowa (w tym tranzytowa), konieczna do obsługi strefy zainwestowanej oraz gospodarstw rolnych.

Grunty pod wodami zajmują łącznie 52,81 ha (0,4% powierzchni gminy) z największym areałem w Wolbromku, gdzie znaczący obszar stanowią tereny pod wodami Nysy Szalonej i Sadówki oraz w Lipie – z największymi obszarowo gruntami pod wodami stojącymi.

Tereny różne zajmują ogółem 7,09 ha (0,1% powierzchni gminy) z największym udziałem w Starych Rochowicach, stanowiącym obszar ujęcia wody.

W ciągu ostatnich 20 lat powierzchnia użytków rolnych (bez uwzględnienia gruntów zabudowanych, pod stawami i rowami oraz zadrzewionych i zakrzewionych, które zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa w sprawie ewidencji gruntów i budynków z 2016 r. są obecnie użytkami rolnymi) uległa zmniejszeniu o 222,21 ha. Największe zmiany w związku z rozwojem funkcji mieszkaniowo-usługowej oraz komunikacyjnej stwierdzono w Sadach Dolnych i Wierzchosławicach ok. 45 ha i Sadach Górnych ok. 35 ha, w większości pozostałych wsi zmiany nie przekraczają wartości kilku hektarów.

W skali całej gminy, w omawianym przedziale czasowym, nastąpił nieznaczny wzrost powierzchni lasów oraz gruntów zadrzewionych i zakrzewionych o 86,11 ha – największy w Wierzchosławicach (ok. 33 ha).

Analiza powierzchni wszystkich gruntów zabudowanych: rolnych, mieszkaniowych i niezabudowanych, przemysłowych i innych zabudowanych oraz rekreacyjno-wypoczynkowych (stanowiących w Planie urządzeniowo-rolnym jedną kategorię użytkowania) potwierdziła wzrost powierzchni terenów zabudowanych, łącznie o 13,04 ha, największe zmiany zaobserwowano w Mysłowie i Sadach Dolnych.

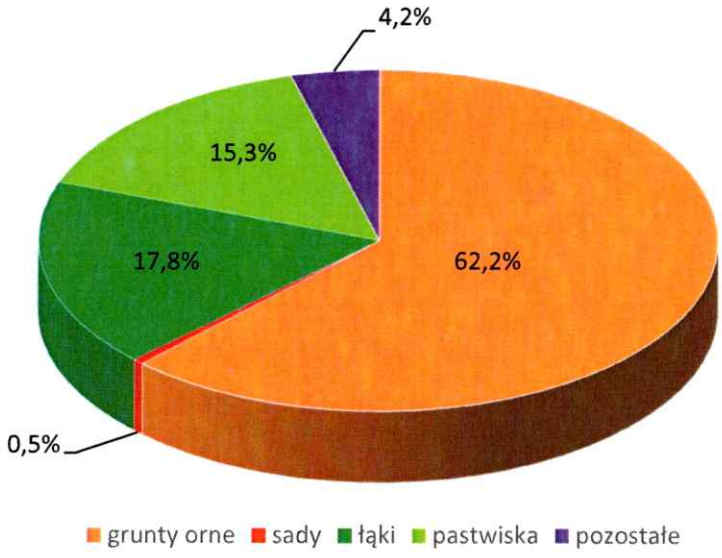
W związku z rozbudową w ostatnich latach infrastruktury drogowej na obszarze gminy (droga ekspresowa i obwodnica Bolkowa) wzrosła znacząco powierzchnia gruntów pod drogami o 114,44 ha – dotyczy to głównie Sadów Dolnych, Sadów Górnych i Wolbromka.

Wzrosła również powierzchnia wszystkich gruntów pod wodami (o 11,30 ha) – Wsr, W, Wp i Ws; największe zwiększenie powierzchni wód stojących o ok. 2 ha odnotowano w Lipie, Sadach Dolnych i Wierzchosławiczkach. Podobnie wzrosła powierzchnia nieużytków (o 9,83 ha) w skali gminy, najwięcej w Mysłowie. Tereny kolejowe i różne oraz użytki kopalne zostały w Planie urządzeniowo-rolnym zaliczone do grupy pozostałych gruntów.

2.2 Struktura użytków rolnych

W ogólnej strukturze użytków rolnych przeważają grunty orne – 5650,12 ha – 62,2% całkowitej powierzchni użytków rolnych, z najmniejszym odsetkiem wynoszącym ok. 20% w Kaczorowie, charakteryzującym się jednocześnie największym udziałem użytków zielonych w całej gminie – tab.5, rys.7.

Użytki zielone (łąki i pastwiska) zajmują łącznie 3010,76 ha, co stanowi 33,1% powierzchni wszystkich użytków rolnych. Największe areały tych gruntów (ponad 400 ha w obrębie) występują w Kaczorowie i Mysłowie.

Rys.7 Struktura użytków rolnych

Wysoki udział użytków zielonych w ogólnym bilansie powierzchniowym wskazuje na istotne znaczenie hodowli zwierząt w całkowitej strukturze produkcji rolnej na terenie gminy. Zagospodarowanie gruntów rolnych jako użytków zielonych jest często jedynym sposobem wykorzystania terenów charakteryzujących się urozmaiconą rzeźbą terenu, gdzie uprawa roślin nie jest mocno utrudniona lub w praktyce niemożliwa.

Pozycja sadów w ogólnym bilansie jest znikoma – łącznie 45,17 ha (0,5% powierzchni), z największym areałem (13,54 ha) w Jastrowcu. Tak niski odsetek sadów jest efektem małej opłacalności upraw drzew owocowych w mniejszych gospodarstwach, wynikającej z wysokich kosztów pielęgnacyjnych i niskich cen skupu owoców oraz zmiennych i trudnych warunków klimatycznych.

Struktura użytków rolnych

Tab.5

Lp.	Obręb	Użytki rolne											
		ogółem		grunty orne		sady		łąki		pastwiska		pozostałe	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Gorzanowice	303,72	100,0	150,84	49,7	1,97	0,6	39,30	12,9	104,72	34,5	6,89	2,3
2	Jastrowiec	403,99	100,0	303,22	75,0	13,54	3,4	34,17	8,5	39,62	9,8	13,44	3,3
3	Kaczorów	579,86	100,0	117,88	20,3	2,28	0,4	277,03	47,8	155,38	26,8	27,29	4,7
4	Lipa	1 115,27	100,0	711,42	63,8	6,70	0,6	188,73	16,9	152,69	13,7	55,73	5,0
5	Mysłów	735,55	100,0	310,13	42,2	0,15	-	200,98	27,3	199,56	27,1	24,73	3,4
6	Nowe Rochowice	160,38	100,0	91,90	57,3	-	-	25,97	16,2	36,94	23,0	5,57	3,5
7	Płonina	274,95	100,0	107,77	39,2	0,89	0,3	95,36	34,7	61,33	22,3	9,60	3,5
8	Półwsie	188,84	100,0	167,60	88,9	1,21	0,6	1,58	0,8	8,96	4,7	9,49	5,0
9	Sady Dolne	766,95	100,0	557,47	72,7	-	-	85,65	11,2	83,68	10,9	40,15	5,2
10	Sady Górne	1 102,21	100,0	700,83	63,7	3,59	0,3	238,15	21,6	126,10	11,4	33,54	3,0
11	Stare Rochowice	771,35	100,0	376,44	48,8	3,11	0,4	183,01	23,7	173,28	22,5	35,51	4,6
12	Świny	193,49	100,0	133,63	69,1	1,71	0,9	24,94	12,9	25,41	13,1	7,80	4,0
13	Wierzchosławice	1 241,14	100,0	983,63	79,3	6,27	0,5	83,24	6,7	109,17	8,8	58,83	4,7
14	Wierzchosławiczki	141,12	100,0	92,59	65,6	0,70	0,5	17,06	12,1	22,41	15,9	8,36	5,9
15	Wolbromek	1 107,96	100,0	844,77	76,2	3,05	0,3	126,39	11,4	89,95	8,1	43,80	4,0
Razem gmina		**9 086,78**	**100,0**	**5 650,12**	**62,2**	**45,17**	**0,5**	**1 621,56**	**17,8**	**1 389,20**	**15,3**	**380,73**	**4,2**

źródło: opracowanie własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków - 2025 r.

Id: ED46870F-9D5E-4557-9F4C-35FFFA79AFB4. Projekt

Pozostałe użytki rolne w tym: Br, Wsr, W i Lzr zajmują ogółem 380,73 ha – 4,2% powierzchni wszystkich użytków, z największym areałem w Lipie i Wierzchosławicach – wysoki udział gruntów rolnych zabudowanych i rowów melioracyjnych.

Największe zmniejszenie powierzchni w ciągu 20 lat dotyczy łąk – łącznie po ok. 122 ha. W większości wsi zmiany te nie przekraczają kilku hektarów – największe obniżenie areału tych użytków ma miejsce w Wierzchosławicach – ponad 57 ha. Natomiast ubytek całkowitego areału gruntów ornych wynosi ok. 25 ha, a sadów najmniejszy (ok. 5 ha).

2.3 Zmiany w sposobie użytkowania gruntów

Przedstawiona w poprzednim rozdziale struktura użytków rolnych oparta na danych operatu ewidencji gruntów i budynków różni się od stanu faktycznego. Podczas przeprowadzonej w marcu 2025 r. inwentaryzacji terenowej stwierdzono zmiany w sposobie użytkowania gruntów we wszystkich obrębach, łącznie na obszarze 1438,71 ha, co stanowi 15,8% powierzchni wszystkich gruntów rolnych w gminie – tab.6, rys.8. Do czasu złożenia przez właścicieli takich gruntów wniosków o aktualizację sposobu ich użytkowania, przedmiotowe tereny funkcjonują w ewidencji gruntów jako dotychczasowe rodzaje użytków rolnych.

Największe zmiany powierzchniowe dotyczą likwidacji użytków zielonych z przeznaczeniem ich pod uprawę roślin – łącznie 607,28 ha, co stanowi 42,2% całkowitego areału wszystkich zmian. Jest to spowodowane stopniowym ograniczaniem lub likwidacją hodowli bydła w gospodarstwach indywidualnych (szczególnie tych najmniejszych obszarowo i pozbawionych możliwości inwestycyjnych), wynikającymi z niskiej opłacalności produkcji mleka czy mięsa. Wysoki koszt paszy, duży nakład pracy (w tym konieczność zachowania wysokich standardów podczas cyklu hodowlanego i produkcji mleka) powodują systematycznie postępujące obniżenie wielkości pogłowia w odniesieniu do ubiegłych lat. Największe zmiany powierzchniowe w tym zakresie mają miejsce w Wolbromku i Sadach Górnych. W skali całej gminy zaorywanie użytków zielonych dotyczy łąk i pastwisk o wyższej wartości bonitacyjnej, charakteryzujących się właściwym stopniem uwilgotnienia dla gruntów ornych.

Stwierdzono również odwrotny kierunek działania polegający na zakładaniu nowych użytków zielonych, ale skala tego zjawiska jest mniejsza – łącznie 523,20 ha. Jest to związane z lokalnymi potrzebami związanymi z hodowlą w pojedynczych gospodarstwach. Zmiany takie stwierdzono w czternastu miejscowościach, z największym udziałem w Mysłowie i Sadach Górnych – ponad 90 ha w każdej wsi.

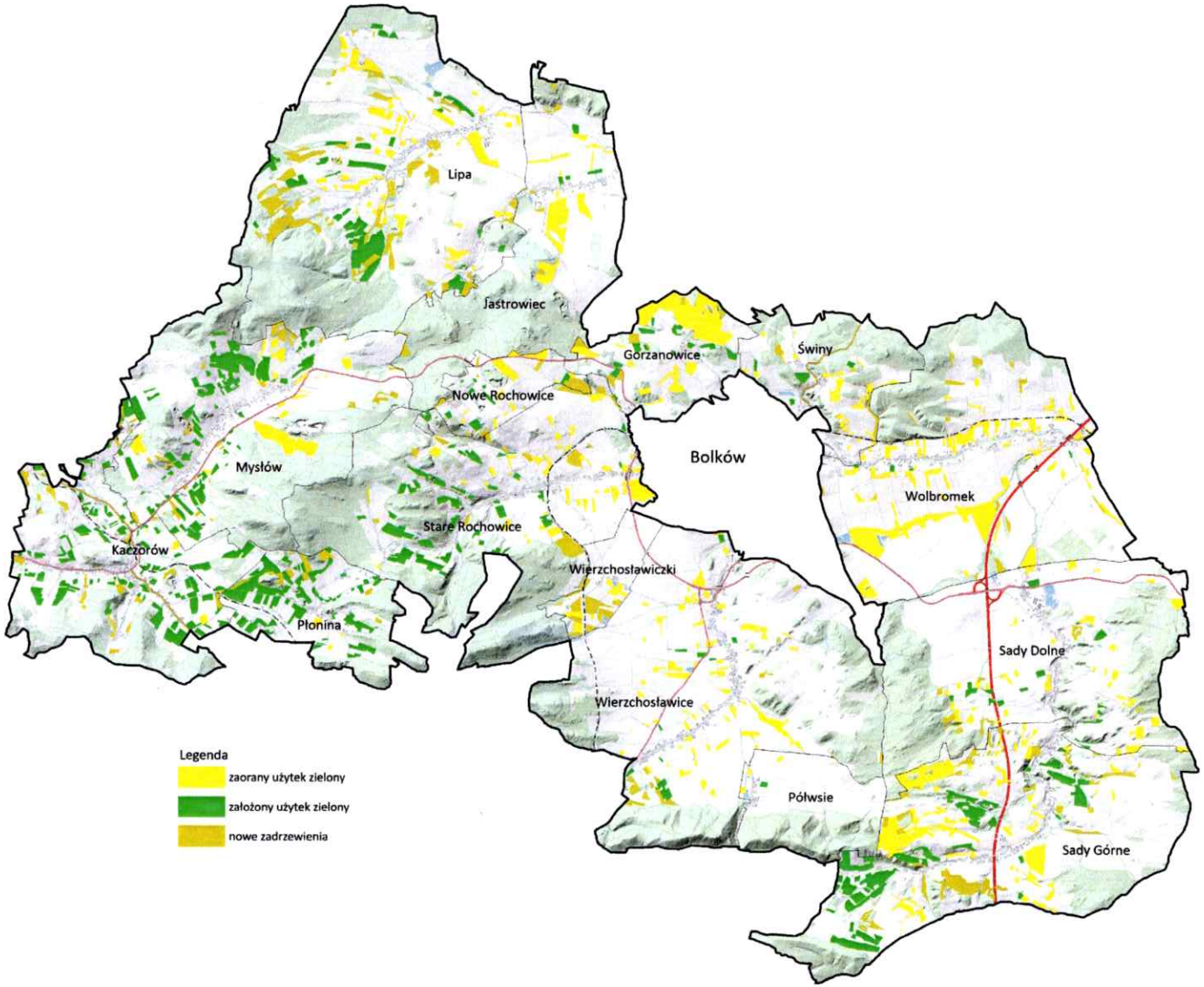
Zmiany w sposobie użytkowania gruntów

Tab.6

Lp.	Obręb	Powierzchnia użytków rolnych ogółem	Powierzchnia zmienionych gruntów rolnych rolnych				
			zaorany użytek zielony	założony użytek zielony	nowe zadrzewienia	ogółem	
		ha	ha	ha	ha	ha	%
1	2	3	4	5	6	8	9
1	Gorzanowice	303,72	74,39	13,65	9,60	97,64	32,1
2	Jastrowiec	403,99	39,92	3,50	6,62	50,04	12,4
3	Kaczorów	579,86	2,96	88,31	24,03	115,30	19,9
4	Lipa	1 115,27	63,28	68,79	86,68	218,75	19,6
5	Mysłów	735,55	39,67	93,86	20,08	153,61	20,9
6	Nowe Rochowice	160,38	14,61	8,05	11,64	34,30	21,4
7	Płonina	274,95	2,44	69,71	12,32	84,47	30,7
8	Półwsie	188,84	1,79	0,83	-	2,62	1,4
9	Sady Dolne	766,95	33,88	13,17	8,24	55,29	7,2
10	Sady Górne	1 102,21	99,46	92,52	51,53	243,51	22,1
11	Stare Rochowice	771,35	40,35	55,55	27,42	123,32	16,0
12	Świny	193,49	16,13	4,98	4,54	25,65	13,3
13	Wierzchosławice	1 241,14	52,80	8,86	13,45	75,11	6,1
14	Wierzchosławiczki	141,12	8,58	-	18,39	26,97	19,1
15	Wolbromek	1 107,96	117,02	1,42	13,69	132,13	11,9
Razem Gmina		**9 086,78**	**607,28**	**523,20**	**308,23**	**1 438,71**	**15,8**

źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji terenowej - 2025 r.

Id: ED46870F-9D5E-4557-9F4C-35FFFA79AFB4. Projekt

Rys.8 Zmiany w sposobie użytkowania gruntów

Mając na uwadze eliminację niezgodności stanu faktycznego na gruncie z zapisem w ewidencji gruntów i budynków należy dokonać aktualizacji istniejących zapisów dla trwałych zmian w sposobie użytkowania takich gruntów.

Przeprowadzona inwentaryzacja terenowa gminy ujawniła także występowanie gruntów odłogowanych o łącznej powierzchni wynoszącej 26,50 ha, stanowiącej 0,3% całkowitego areału gruntów ornych i użytków zielonych – tab.7, rys.9. Średnia wielkość odłogowanych gruntów nie przekracza kilku hektarów w obrębie (w dziewięciu wsiach), a w sześciu miejscowościach odłogi nie występują.

Przeważają odłogowane grunty orne – łącznie 14,23 ha, co stanowi 53,6% powierzchni wszystkich odłogów. Największe areały tych gruntów charakteryzują Wierzchosławiczki i Świny. W pozostałych wsiach ich powierzchnia nie przekracza dwóch hektarów, a siedmiu miejscowościach odłogów brak. Występowanie odłogów wśród uprawianych gruntów ornych jest sytuacją niekorzystną, ponieważ stanowią one naturalne siedliska chwastów i gryzoni obniżających plonowanie roślin na sąsiednich użytkach, co wymusza prowadzenie tam dodatkowych zabiegów agrotechnicznych. Ma to szczególnie istotne znaczenie w rejonach charakteryzujących się intensywną produkcją rolną.

Na terenie gminy jest obecnie odłogowanych łącznie 12,27 ha łąk i pastwisk. Największe areały tych gruntów występują w Kaczorowie i Lipie. W pozostałych pięciu wsiach ich powierzchnia nie przekracza dwóch hektarów. Główną przyczyną odłogowania użytków zielonych jest zanik hodowli bydła w mniejszych obszarowo gospodarstwach indywidualnych, wynikający z niskiej opłacalności produkcji mleka czy mięsa. Z punktu widzenia prawidłowej i racjonalnej gospodarki rolnej, przedłużające się trwałe odłogowanie użytków zielonych jest zjawiskiem niekorzystnym, powodującym zmiany składu gatunkowego traw oraz nadmierny przyrost masy organicznej i wysokie uwilgotnienie gleby. Taka sytuacja prowadzi również do degradacji stanu technicznego urządzeń melioracyjnych, powodując zarastanie i wypłycanie dna rowów oraz przepustów, a także zatykanie wylotów drenów.

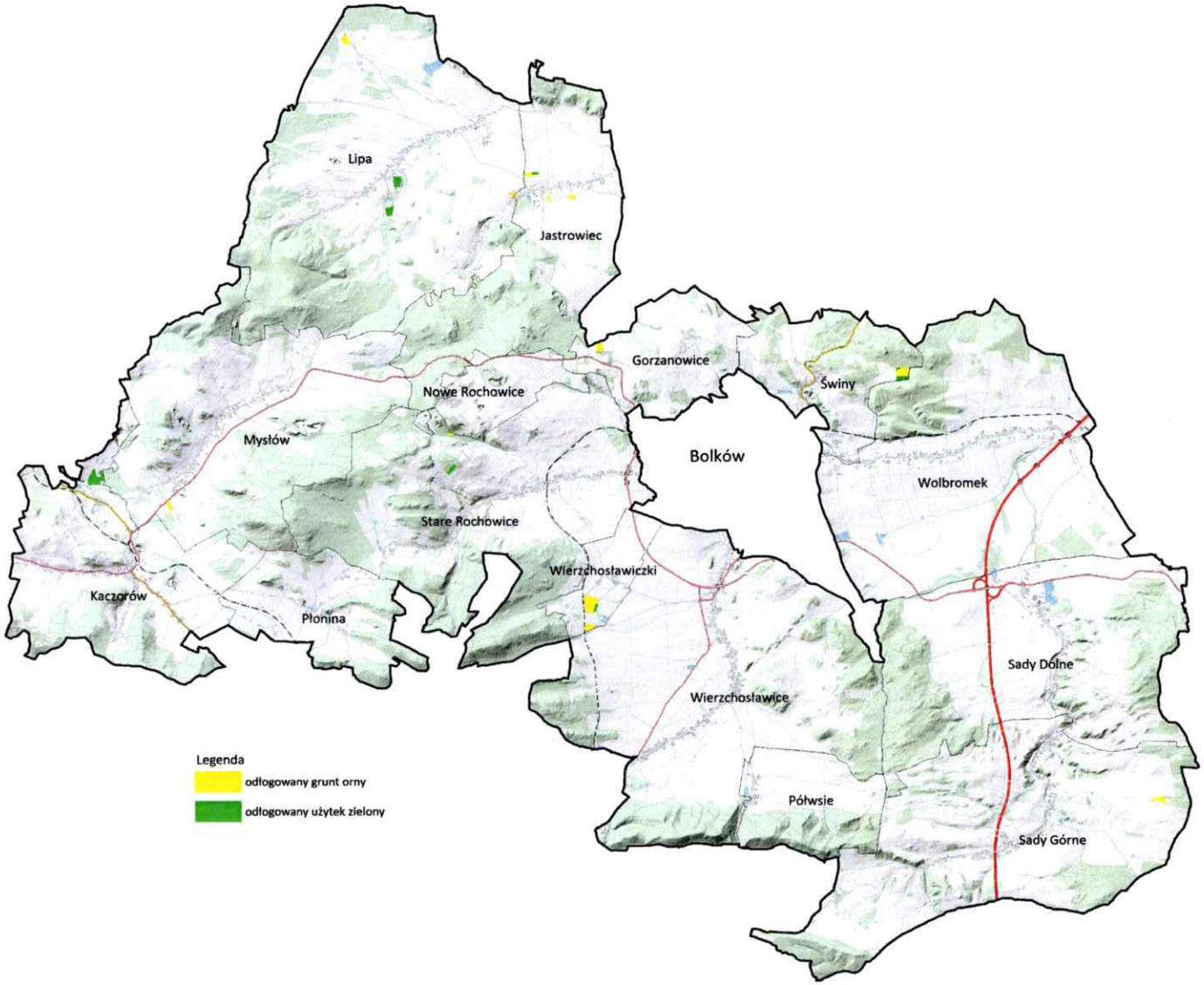
Należy zauważyć, że w zdecydowanej większości obecny stan zagospodarowania gruntów odłogowanych nie jest związany z ich niską wartością produkcyjną – są to w większości gleby średniej jakości. Biorąc pod uwagę wartość bonitacyjną, w skali całej gminy w odłogowanych gruntach ornych i użytkach zielonych przeważają gleby IV klasy, które stanowią 52,9% powierzchni wszystkich odłogów.

Odłogowanie gruntów ornych i użytków zielonych

Tab.7

Lp	Obręb	GO+UZ ogółem w obrębie	Powierzchnia odłogowanych gruntów ornych i użytków zielonych w klasach bonitacyjnych w ha												
			Grunty orne						Użytki zielone					GO+UZ	
			IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	razem	III	IV	V	VI	razem	ha	%
1	2	3	5	6	7	8	9	11	13	14	15	16	17	18	19
1	Gorzanowice	294,86	-	-	0,87	0,40	-	1,27	-	0,10	-	-	0,10	1,37	0,5
2	Jastrowiec	377,01	0,81	0,96	-	-	-	1,77	0,33	-	-	-	0,33	2,10	0,6
3	Kaczorów	550,29	-	-	-	-	-	-	-	2,06	0,70	2,62	5,38	5,38	1,0
4	Lipa	1 052,84	-	-	0,70	0,59	-	1,29	1,46	1,70	-	-	3,16	4,45	0,4
5	Mysłów	710,67		0,11	0,50	0,14	-	0,75	-	-	-	-	-	0,75	0,1
6	Nowe Rochowice	154,81	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Płonina	264,46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Półwsie	178,14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Sady Dolne	726,80	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Sady Górne	1 065,08	-	-	-	-	1,30	1,30	-	-	-	-	-	1,30	0,1
11	Stare Rochowice	732,73	-	-	-	-	0,39	0,39	-	-	1,11	0,08	1,19	1,58	0,2
12	Świny	183,98		0,38	0,32	1,13	0,34	2,17	0,17	1,45	-	-	1,62	3,79	2,1
13	Wierzchosławice	1 176,04	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	Wierzchosławiczki	132,06		1,59	2,95	0,75	-	5,29	0,13	0,36	-	-	0,49	5,78	4,4
15	Wolbromek	1 061,11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem Gmina		**8 660,88**	**0,81**	**3,04**	**5,34**	**3,01**	**2,03**	**14,23**	**2,09**	**5,67**	**1,81**	**2,70**	**12,27**	**26,50**	**0,3**

źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji terenowej - 2025 r.

Rys.9 Odłogowanie użytków rolnych

Zgodnie z ustaleniami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego większość odłogowanych użytków rolnych jest przeznaczona dla celów produkcji rolnej. Jedynie dla 4,93 ha odłogów wyznaczono docelową funkcję budownictwa mieszkaniowego z usługami – najwięcej w Lipie (ponad 2,71 ha).

Fot.4 Odłogowane grunty orne w Świnach

Większość gruntów odłogowanych stanowią najczęściej pojedyncze działki, które z racji swego położenia (np. w odniesieniu do istniejących kompleksów leśnych czy większości gruntów danego gospodarstwa), kształtu i powierzchni lub jakości gleb nie są wykorzystywane rolniczo, a spodziewane dochody mogą być niższe od poniesionych kosztów prowadzonej działalności gospodarczej.

Pod względem własnościowym większość gruntów odłogowanych należy do gospodarstw rolnych oraz Skarbu Państwa (KOWR).

Istotnym zjawiskiem dotyczącym wieloletniego odłogowania części gruntów jest naturalna sukcesja drzew i krzewów na części gruntów, która doprowadziła do powstania wyodrębnionych i trwałych ekosystemów przyrodniczych, często odpowiadającym pod względem składu gatunkowego roślin terenom leśnym. Na obszarze gminy zajmują one łącznie 308,23 ha, z największym areałem w Lipie – tab.6, rys.8.

Analiza przestrzenna rozmieszczenia wszystkich gruntów odłogowanych w ciągu ostatnich 20 lat potwierdziła zasadnicze zmiany w tym zakresie. We wszystkich miejscowościach zaobserwowano spadek areału gruntów nieużytkowanych rolniczo (łącznie o ok. 309 ha). Jednak należy uwzględnić jednocześnie grunty porośnięte samosiewem drzew i krzewów, które wcześniej zakwalifikowano jako odłogi nadające się do uprawy roślin po przeprowadzeniu niezbędnych zabiegów agrotechnicznych. Obecnie wypadły one trwale z produkcji rolnej, a w przedmiotowej analizie są gruntami o zmienionym sposobie użytkowania a nie odłogami.

2.4 Struktura władania gruntami

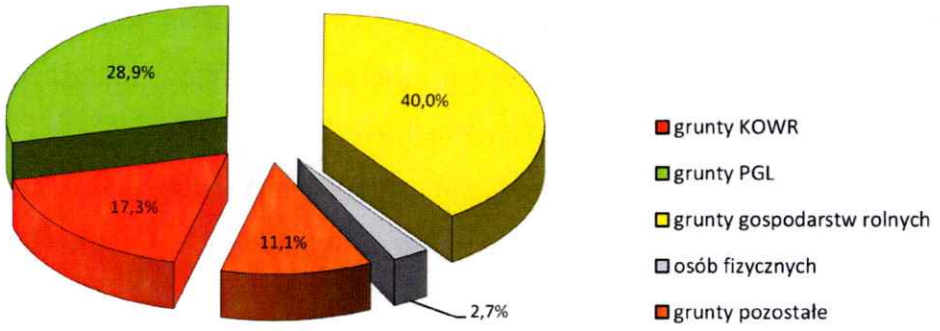
W strukturze własnościowej gminy Bolków nieznacznie przeważają grunty sektora publicznego – rys.10.

Sektor publiczny zajmuje 52,3% (7564,28 ha) ogólnej powierzchni, natomiast na sektor prywatny przypada 47,7% (6916,71 ha) wszystkich gruntów. W poszczególnych obrębach udział obu sektorów w powierzchni ogólnej wsi jest mocno zróżnicowany – tab.8, rys.11.

Najwięcej gruntów należących do sektora publicznego znajduje się w Jastrowcu (najwyższy wskaźnik 82,1%) oraz w Świnach i Wolbromku – ok. 60% powierzchni wsi.

Dominujący udział gruntów sektora prywatnego (ponad 70% powierzchni obrębu) charakteryzuje Wierzchosławiczki i Nowe Rochowice.

Głównym udziałowcem sektora prywatnego są gospodarstwa rolne, natomiast w sektorze publicznym dominuje własność Skarbu Państwa pozostająca w zasobie Administracji Lasów Państwowych oraz KOWR. W skali całej gminy udział pozostałych właścicieli gruntów w bilansie powierzchniowym jest niewielki.

Rys.10 Struktura władania gruntami

W sektorze publicznym najwięcej gruntów należy do PGL – 4179,43 ha (28,9% powierzchni wszystkich gruntów). Największy udział gruntów PGL (ponad 40%) charakteryzuje wsie o najwyższym stopniu lesistości – Jastrowiec, Półwsie, Stare Rochowice i Świny. W pozostałych miejscowościach odsetek takich gruntów jest znacząco mniejszy i bardziej zróżnicowany – w większości wsi do 30% całkowitej powierzchni obrębu. Grunty pozostające w zarządzie PGL, stanowią najczęściej zwarte kompleksy leśne, natomiast użytki rolne (głównie przyległe lub śródleśne łąki) w ogólnym bilansie powierzchniowym odgrywają znaczenie marginalne. W ciągu ostatnich 20 lat pod względem powierzchni zasoby gruntów PGL zwiększyły się nieznacznie o ok. 39 ha.

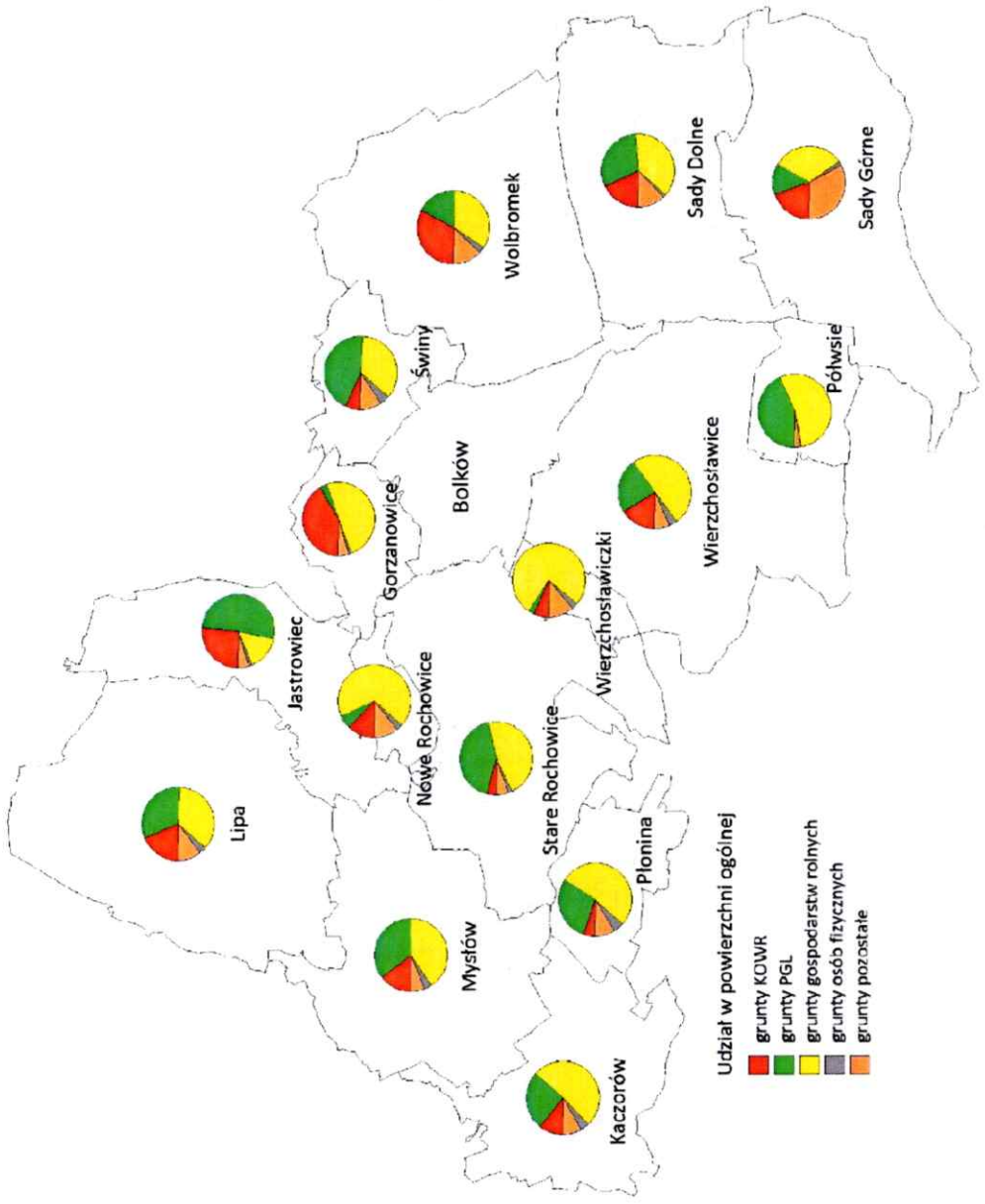
Grunty znajdujące się w zasobie Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa zajmują łącznie powierzchnię 2504,45 ha (17,3% powierzchni wszystkich gruntów) i występują we wszystkich

Struktura władania gruntami

Tab.8

Lp	Obręb	Powierzchnia ogólna obrębu	Sektor publiczny (udział w powierzchni obrębu)										Sektor prywatny (udział w powierzchni obrębu)									
			Razem		KOWR		PGL		Własność komunalna		Pozostałe		Razem		Gospodarstwa rolne		Grunty osób fizycznych		Grunty spółdzielni		Pozostałe	
		ha	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1	Gorzanowice	373,06	185,66	49,8	156,60	42,0	11,25	3,0	9,99	2,7	7,82	2,1	187,40	50,2	182,46	48,9	4,94	1,3	-	-	-	-
2	Jastrowiec	895,91	735,32	82,1	238,82	26,7	460,18	51,4	21,69	2,4	14,63	1,6	160,59	17,9	138,42	15,4	15,20	1,7	-	-	6,97	0,8
3	Kaczorów	905,01	400,48	44,2	97,28	10,7	234,36	25,9	34,47	3,8	34,37	3,8	504,53	55,8	460,74	50,9	36,00	4,0	-	-	7,79	0,9
4	Lipa	1 806,68	1 006,56	55,7	337,41	18,7	586,73	32,5	63,58	3,5	18,84	1,0	800,12	44,3	631,06	34,9	57,08	3,2	-	-	111,98	6,2
5	Mysłów	1 288,47	700,34	54,4	190,24	14,8	455,14	35,3	38,26	3,0	16,70	1,3	588,13	45,6	516,96	40,1	45,36	3,5	-	-	25,81	2,0
6	Nowe Rochowice	203,89	59,33	29,1	25,17	12,3	11,79	5,8	16,02	7,9	6,35	3,1	144,56	70,9	138,45	67,9	5,87	2,9	-	-	0,24	0,1
7	Płonina	429,93	186,41	43,3	22,09	5,1	125,10	29,1	28,16	6,5	11,06	2,6	243,52	56,7	223,41	52,1	19,47	4,5	-	-	0,64	0,1
8	Półwsie	341,98	157,82	46,1	0,30	0,1	148,07	43,3	6,92	2,0	2,53	0,7	184,16	53,9	182,03	53,3	2,13	0,6	-	-	-	-
9	Sady Dolne	1 327,78	736,87	55,5	241,26	18,2	409,97	30,9	25,28	1,9	60,36	4,5	590,91	44,5	492,22	37,1	20,14	1,5	-	-	78,55	5,9
10	Sady Górne	1 470,85	562,65	38,2	294,47	20,0	197,75	13,4	28,86	2,0	41,57	2,8	908,20	61,8	466,15	31,8	30,01	2,0	405,98	27,6	6,06	0,4
11	Stare Rochowice	1 509,98	796,08	52,7	60,21	4,0	648,46	42,9	54,58	3,6	32,83	2,2	713,90	47,3	687,70	45,6	25,45	1,7	-	-	0,75	-
12	Świny	419,36	247,63	59,0	28,48	6,8	185,37	44,2	20,99	5,0	12,79	3,0	171,73	41,0	146,93	35,0	19,51	4,7	-	-	5,29	1,3
13	Wierzchosławice	1 810,57	848,41	46,8	294,15	16,2	431,47	23,8	66,43	3,7	56,36	3,1	962,16	53,2	894,66	49,5	65,71	3,6	-	-	1,79	0,1
14	Wierzchosławiczki	160,74	32,82	20,4	10,65	6,6	3,80	2,4	8,84	5,5	9,53	5,9	127,92	79,6	123,19	76,7	4,73	2,9	-	-	-	-
15	Wolbromek	1 536,78	907,90	59,1	507,32	33,0	269,99	17,6	57,50	3,7	73,09	4,8	628,88	40,9	511,12	33,2	43,81	2,9	-	-	73,95	4,8
	Razem Gmina	**14 480,99**	**7 564,28**	**52,3**	**2 504,45**	**17,3**	**4 179,43**	**28,9**	**481,57**	**3,3**	**398,83**	**2,8**	**6 916,71**	**47,7**	**5 795,50**	**40,0**	**395,41**	**2,7**	**405,98**	**2,8**	**319,82**	**2,2**

źródło: opracowanie własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków - 2025 r.

Rys.11 Struktura władania gruntami w obrębach

wsiach, jednak ich wielkość w poszczególnych obrębach jest mocno zróżnicowana. Największe areały takich gruntów występują w Wolbromku (507,32 ha) oraz w Sadach Górnych i Wierzchosławicach (po ok 295 ha).

W zdecydowanej większości użytki rolne KOWR tworzą zwarte i rozległe kompleksy uprawowe sprzyjające prowadzeniu intensywnej i towarowej produkcji rolnej. Pozostałe grunty tworzą pojedyncze działki położone wśród gruntów należących do gospodarstw indywidualnych. Większość z nich jest dzierżawiona i użytkowana. Natomiast uwagę rozległy i zwarty kompleks gruntów ornych usytuowany w południowej części Wolbromka i północnym rejonie Sadów Dolnych. Najwyższy udział gruntów KOWR w powierzchni obrębu charakteryzuje Gorzanowice – 42,0% powierzchni obrębu.

Analiza zmian powierzchniowych za ostatnie 20 lat wskazuje na znaczący ubytek gruntów znajdujących się w zasobie KOWR, wynoszący ok. 850 ha. Jest to spowodowane systematyczną sprzedażą gruntów rolnikom indywidualnym lub prywatnym przedsiębiorstwom rolnym oraz osobom fizycznym w celu powiększenia ich własnych areałów ziemi uprawnej. Najbardziej znaczące zmniejszenie powierzchni tych gruntów ma miejsce w Lipie (ok. 288 ha) i Wolbromku (ok. 140 ha). W pozostałych miejscowościach ubytek areału użytków rolnych KOWR (dawna ANR) wynosi od kilku do kilkudziesięciu ha, a w Świnach utrzymuje się na poziomie zbliżonym do tego z 2006 r.

Własność komunalna stanowi 481,57 ha – 3,3% ogólnej powierzchni gminy. Wśród gruntów należących do gminy Bolków największą powierzchnię zajmują drogi transportu rolnego oraz w mniejszym stopniu tereny i obiekty użyteczności publicznej, a także użytki rolne stanowiące najczęściej pojedyncze działki. Ogólna powierzchnia gruntów komunalnych w ostatnich latach zmniejszyła się o ok. 26 ha.

Pozostałe grunty sektora publicznego (398,83 ha – 2,8%) stanowią własność Skarbu Państwa oraz samorządu wojewódzkiego i powiatowego. Są to w większości grunty pod drogami wojewódzkimi i powiatowymi, terenami kolejowymi oraz wodami płynącymi i częścią rowów melioracyjnych.

W sektorze prywatnym dominujące znaczenie mają indywidualne gospodarstwa rolne, które zajmują łącznie 5795,50 ha (40,0% powierzchni wszystkich gruntów). Największy udział gospodarstw indywidualnych przekraczający 65% powierzchni obrębu charakteryzuje Nowe Rochowice i Wierzchosławiczki – tab.8, rys.11. Są to najmniejsze obszarowo wsie gminy pod względem powierzchni całkowitej oraz liczby gospodarstw indywidualnych. W ciągu ostatnich

20 lat nastąpił wzrost ogólnej powierzchni gospodarstw o ok. 620 ha, związany głównie z nabywaniem użytków rolnych z zasobu Skarbu Państwa (ANR, KOWR).

Grunty osób fizycznych zajmują łącznie 395,41 ha (2,7% powierzchni wszystkich gruntów), a ich największa powierzchnia charakteryzuje Lipę i Wierzchosławice (ponad 55 ha). W ciągu ostatnich 20 lat nastąpił znaczący wzrost powierzchni całkowitej takich gruntów (ok. 60 ha), co jest związane z rozwojem budownictwa mieszkaniowego i usługowego oraz działalności gospodarczej na terenie gminy – największy w Wolbromku o ponad 20 ha.

Wśród pozostałych gruntów sektora prywatnego (łącznie 725,80 ha – 5,0% ogólnej powierzchni) uwagę zwracają grunty należące do Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej „Przyszłość" ze Starych Bogaczowic (405,98 ha) usytuowane w Sadach Górnych.

Struktura władania użytkami rolnymi

Tab.9

Lp	Obręb	Powierzchnia ogólna użytków rolnych						
		Ogółem w obrębie	Sektor publiczny				Sektor prywatny	
			w tym		ogółem		ogółem	
			KOWR	komunalne				
		ha	ha	ha	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Gorzanowice	303,72	134,78	0,44	135,76	44,7	167,96	55,3
2	Jastrowiec	403,99	229,64	3,32	247,06	61,2	156,93	38,8
3	Kaczorów	579,86	84,66	9,42	103,74	17,9	476,12	82,1
4	Lipa	1 115,27	322,32	15,39	357,32	32,0	757,95	68,0
5	Mysłów	735,55	178,56	13,55	204,65	27,8	530,90	72,2
6	Nowe Rochowice	160,38	25,12	5,00	30,68	19,1	129,70	80,9
7	Płonina	274,95	19,55	16,75	40,55	14,7	234,40	85,3
8	Półwsie	188,84	0,30	1,62	5,81	3,1	183,03	96,9
9	Sady Dolne	766,95	219,74	3,85	226,24	29,5	540,71	70,5
10	Sady Górne	1 102,21	280,71	12,23	296,94	26,9	805,27	73,1
11	Stare Rochowice	771,35	52,00	8,32	86,70	11,2	684,65	88,8
12	Świny	193,49	28,39	1,45	33,95	17,5	159,54	82,5
13	Wierzchosławice	1 241,14	266,36	16,67	308,46	24,9	932,68	75,1
14	Wierzchosławiczki	141,12	10,65	4,54	16,95	12,0	124,17	88,0
15	Wolbromek	1 107,96	478,29	13,10	502,26	45,3	605,70	54,7
Razem Gmina		**9 086,78**	**2 331,07**	**125,65**	**2 597,07**	**28,6**	**6 489,71**	**71,4**

źródło: opracowanie własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków - 2025 r.

Użytki rolne sektora publicznego zajmują łącznie 2597,07 ha (28,6% ogólnej ich powierzchni), w tym areał użytków rolnych należących do KOWR wynosi 2331,07 ha, co stanowi 93,1% powierzchni wszystkich należących do niego gruntów. Natomiast użytki rolne stanowiące własność komunalną (125,65 ha) stanowią tylko 26,1% gruntów komunalnych, z największym areałem w Płoninie i Wierzchosławicach – tab.9.

W ciągu ostatnich 20 lat nastąpiło pogłębienie dominacji użytków rolnych sektora prywatnego kosztem gruntów publicznych, wynikające głównie z przepływu gruntów dawnej

ANR i KOWR do gospodarstw indywidualnych i przedsiębiorstw rolnych oraz osób fizycznych. Uwzględniając powierzchnię gruntów ornych, sadów i użytków zielonych, całkowite powiększenie areału użytków rolnych sektora prywatnego wzrosło z poziomu 61,8% do 71,4% wszystkich użytków rolnych w gminie.

2.5 Struktura obszarowa i ilościowa gospodarstw rolnych

Analizę struktury obszarowej i ilościowej indywidualnych gospodarstw rolnych wykonano na podstawie danych z ewidencji gruntów i budynków. Przeprowadzona analiza wykazała, że obecnie na obszarze gminy funkcjonuje 847 gospodarstw rolnych, o łącznej powierzchni 5795,50 ha – tab.10, rys.12.

Najwięcej gospodarstw znajduje się w Wierzchosławicach (117) oraz w Kaczorowie, Lipie i Mysłowie (powyżej 80 w obrębie). W pozostałych miejscowościach jest zauważalna korelacja między ilością gospodarstw w danej wsi a powierzchnią gruntów rolnych i wielkością zaludnienia. Najniższa liczba gospodarstw (poniżej 20 w obrębie) charakteryzuje Półwsie i Wierzchosławiczki – najmniejsze obszarowo wsie gminy.

Obecnie najwięcej gospodarstw znajduje się w najniższym przedziale obszarowym: od 1 ha do 4,99 ha. W skali gminy jest ich 546 (w porównaniu z 410 w 2006 r.), co stanowi aż 64,4% liczby wszystkich gospodarstw. Jest to wyraźnym potwierdzeniem umacniania się niekorzystnej struktury obszarowej gospodarstw indywidualnych na terenie gminy w ostatnich latach, gdzie prawie dwie trzecie z nich dysponuje najmniejszym areałem gruntów, nie dającym obecnie i w przyszłości realnych możliwości rozwoju i osiągnięcia dochodów pozwalających na utrzymanie się pracujących w nich osób. Praktycznie nie uczestniczą one w wymianie towarowej, a ich produkcja jest skierowana na potrzeby własne. Alternatywą jest dzierżawa gruntów gospodarstwom silniejszym ekonomicznie. Obecnie zajmują one łącznie 1189,20 ha, co daje tylko 20,5% całkowitej powierzchni gospodarstw i występują one we wszystkich miejscowościach. Największy udział (ponad 30% powierzchni wszystkich gospodarstw) charakteryzuje Płoninę i Świny.

Pod względem ilościowym kolejne miejsce zajmują gospodarstwa z przedziału od 5 do 9,99 ha. Jest ich 150 (17,7% całkowitej liczby), o łącznym areale 1070,38 ha, a udział w ogólnej powierzchni wynosi 18,5% i występują większości obrębów za wyjątkiem Półwsi. Najwięcej takich gospodarstw (16) funkcjonuje w Lipie, Starych Rochowicach i Wierzchosławicach.

W przedziale obszarowym od 10 ha do 14,99 ha znajduje się 59 gospodarstw (7,0% ogólnej liczby), które zajmują 714,17 ha – co stanowi 12,3% powierzchni wszystkich

Struktura gospodarstw indywidualnych w grupach obszarowych

Tabela 10

Lp.	Obręb	Grupy obszarowe																														powierzchnia gospodarstw ogółem	liczba gospodarstw ogółem	średnia powierzchnia gospodarstwa
		1,00 - 4,99 ha					5,00 - 9,99 ha					10,00 - 14,99 ha					15,00 - 49,99 ha					50,00 - 99,99 ha					powyżej 100,00 ha							
		powierzchnia gospodarstw	liczba gospodarstw		średnia wielkość gospodarstwa	udział w powierzchni gospodarstw	powierzchnia gospodarstw	liczba gospodarstw		średnia wielkość gospodarstwa	udział w powierzchni gospodarstw	powierzchnia gospodarstw	liczba gospodarstw		średnia wielkość gospodarstwa	udział w powierzchni gospodarstw	powierzchnia gospodarstw	liczba gospodarstw		średnia wielkość gospodarstwa	udział w powierzchni gospodarstw	powierzchnia gospodarstw	liczba gospodarstw		średnia wielkość gospodarstwa	udział w powierzchni gospodarstw	powierzchnia gospodarstw	liczba gospodarstw		średnia wielkość gospodarstwa	udział w powierzchni gospodarstw			
		ha	szt.	%	ha	%	ha	szt.	%	ha	%	ha	szt.	%	ha	%	ha	szt.	%	ha	%	ha	szt.	%	ha	%	ha	szt.	%	ha	%	ha	licz.	ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35
1	Gorzanowice	48,01	24	64,9	2,00	26,3	70,65	9	24,3	7,85	38,7	10,04	1	2,7	10,04	5,5	53,76	3	8,1	17,92	29,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	182,46	37	4,93
2	Jastrowiec	33,82	19	70,4	1,78	24,4	35,00	5	18,5	7,00	25,3	-	-	-	-	-	69,60	3	11,1	23,20	50,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	138,42	27	5,13
3	Kaczorów	120,29	54	65,1	2,23	26,1	82,29	13	15,7	6,33	17,9	99,68	8	9,6	12,46	21,6	158,48	8	9,6	19,81	34,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	460,74	83	5,55
4	Lipa	124,88	54	64,3	2,31	19,8	111,68	16	19,0	6,98	17,7	51,12	4	4,8	12,78	8,1	193,36	8	9,5	24,17	30,6	150,02	2	2,4	75,01	23,8	-	-	-	-	-	631,06	84	7,51
5	Mysłów	154,11	64	72,8	2,41	29,7	101,08	14	15,9	7,22	19,6	13,73	1	1,1	13,73	2,7	248,04	9	10,2	27,56	48,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	516,96	88	5,87
6	Nowe Rochowice	30,75	13	54,1	2,37	22,2	54,39	7	29,2	7,77	39,3	36,09	3	12,5	12,03	26,1	17,22	1	4,2	17,22	12,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	138,45	24	5,77
7	Płonina	75,44	37	72,5	2,04	33,7	70,50	10	19,6	7,05	31,6	10,69	1	2,0	10,69	4,8	66,78	3	5,9	22,26	29,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	223,41	51	4,38
8	Półwsie	11,59	7	70,0	1,66	6,4	-	-	-	-	-	12,99	1	10,0	12,99	7,1	48,19	1	10,0	48,19	26,5	-	-	-	-	-	109,26	1	10,0	109,26	60,0	182,03	10	18,20
9	Sady Dolne	76,02	37	57,7	2,05	15,4	85,44	12	18,8	7,12	17,4	50,48	4	6,3	12,62	10,3	280,28	11	17,2	25,48	56,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	492,22	64	7,69
10	Sady Górne	91,60	40	62,5	2,29	19,6	111,00	15	23,4	7,40	23,8	10,03	1	1,6	10,03	2,2	127,50	6	9,4	21,25	27,4	126,02	2	3,1	63,01	27,0	-	-	-	-	-	466,15	64	7,28
11	Stare Rochowice	81,42	37	48,7	2,20	11,8	108,64	16	21,1	6,79	15,8	91,44	8	10,5	11,43	13,3	406,20	15	19,7	27,08	59,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	687,70	76	9,05
12	Świny	54,18	25	73,6	2,17	36,8	41,58	6	17,6	6,93	28,3	11,83	1	2,9	11,83	8,1	39,34	2	5,9	19,67	26,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	146,93	34	4,32
13	Wierzchosławice	167,67	77	65,8	2,18	18,8	119,20	16	13,7	7,45	13,3	180,60	15	12,8	12,04	20,2	161,07	7	6,0	23,01	18,0	-	-	-	-	-	266,12	2	1,7	133,06	29,7	894,66	117	7,65
14	Wierzchosławiczki	25,63	12	70,6	2,14	20,8	18,93	3	17,6	6,31	15,4	13,35	1	5,9	13,35	10,8	-	-	-	-	-	65,28	1	5,9	65,28	53,0	-	-	-	-	-	123,19	17	7,25
15	Wolbromek	93,79	46	64,8	2,04	18,3	60,00	8	11,3	7,50	11,7	122,10	10	14,1	12,21	23,9	119,95	5	7,0	23,99	23,5	115,28	2	2,8	57,64	22,6	-	-	-	-	-	511,12	71	7,20
	Razem gmina	**1 189,20**	**546**	**64,4**	**2,18**	**20,5**	**1 070,38**	**150**	**17,7**	**7,14**	**18,5**	**714,17**	**59**	**7,0**	**12,10**	**12,3**	**1 989,77**	**82**	**9,7**	**24,27**	**34,3**	**456,60**	**7**	**0,8**	**65,23**	**7,9**	**375,38**	**3**	**0,4**	**125,13**	**6,5**	**5 795,50**	**847**	**6,84**

źródło: opracowanie własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków - 2025r.

gospodarstw w gminie. Występują w większości obrębów (za wyjątkiem Jastrowca) – maksymalnie do 15 gospodarstw w Wierzchosławicach. Najwyższy ich udział powierzchniowy charakteryzuje Nowe Rochowice, gdzie zajmują ponad 26% areału wszystkich gospodarstw w obrębie.

W grupie od 15 ha do 49,99 ha znajdują się 82 gospodarstwa (9,7% ogólnej liczby) i występują w większości wsi za wyjątkiem Wierzchosławiczek. Ich całkowity areał wynosi 1989,77 ha, co stanowi 34,3% powierzchni wszystkich gospodarstw. Najwięcej jest ich w Sadach Dolnych i Starych Rochowicach, a ich udział powierzchniowy wykazuje mocne zróżnicowanie w poszczególnych obrębach – największy jest w wymienionych wcześniej miejscowościach.

W czterech wsiach występują gospodarstwa w przedziale obszarowym od 50 ha do 99,99 ha; jest ich 7 (0,8% ogólnej liczby) i zajmują 456,60 ha – tj. 7,9% całkowitego areału. Największy udział powierzchniowy charakteryzuje Wierzchosławiczki, gdzie jedno gospodarstwo z dużym areałem ziemi odgrywa decydującą rolę w udziale poszczególnych grup obszarowych w obrębie o najmniejszej powierzchni całkowitej.

Na terenie gminy funkcjonują trzy gospodarstwa (0,4% ogólnej liczby) o areale przekraczającym 100 ha (jedno w Półwsi i dwa w Wierzchosławicach), zajmując 375,38 ha, co stanowi 6,5% powierzchni wszystkich gospodarstw.

Analiza typologiczna wielkości gospodarstw indywidualnych w gminie, potwierdza niekorzystną sytuację, przejawiającą się w dominacji gospodarstw małych i bardzo małych o wielkości poniżej 10 ha – tab.10, rys.12. Takich gospodarstw jest łącznie 696, co stanowi aż 82,2% ich całkowitej liczby. Jednocześnie prowadzą one działalność rolniczą na powierzchni wynoszącej tylko 39,0% areału wszystkich gospodarstw w gminie.

W przedziale wielkości od 10 ha do 49,99 ha jest łącznie 141 gospodarstw (16,7% ogółu) i zajmują one 46,6% powierzchni. Są to gospodarstwa, gdzie przy niezbędnych inwestycjach kapitałowych (w tym powiększeniu własnego areału ziemi) prowadzenie produkcji rolnej przyniesie pożądane wyniki ekonomiczne.

Natomiast gospodarstwa największe powyżej 50 ha, przy małej liczebności (10 czyli 1,2% ogólnej liczby) zajmują aż 14,4% areału wszystkich gospodarstw. Opisana wyżej sytuacja jest potwierdzeniem wysokiej koncentracji ziemi przez małą liczbę podmiotów.

Obecnie możliwości powiększania własnego zasobu gruntów przez silniejsze ekonomicznie gospodarstwa są bardzo mocno ograniczone i należy przypuszczać, że istniejąca struktura obszarowa gospodarstw w najbliższej perspektywie czasowej nie ulegnie istotnym

Rys.12 Gospodarstwa rolne w grupach obszarowych

zmianom, szczególnie pod względem ilościowym. Nie należy oczekiwać także znaczącego zmniejszenia się liczby najmniejszych obszarowo gospodarstw pomimo znikomej dochodowości, ponieważ ich właściciele osiągają również uzupełniające dochody w innych działach gospodarki. Dodatkowo posiadanie nieruchomości o statusie gospodarstwa rolnego pozwala na zachowanie istniejących uprawnień i korzyści w postaci uzyskiwania dopłat finansowych do powierzchni i produkcji rolnej, zwolnień podatkowych i ulg, np. korzystniejsze finansowo ubezpieczenie w KRUS czy uprawnienia rentowe.

Średnia wielkość gospodarstwa gruntów własnych w gminie Bolków wynosi tylko 6,84 ha i jest to wartość niższa od wskaźnika dla województwa dolnośląskiego i całego kraju – tab.10, rys.12.

Największa średnia powierzchnia gospodarstwa charakteryzuje Półwsie, gdzie 60,0% areału stanowią grunty jednego gospodarstwa znajdującego się w przedziale powyżej 100 ha. Najmniejsza średnia powierzchnia gospodarstwa (poniżej 5 ha) występuje w Gorzanowicach, Płoninie i Świnach, charakteryzujących się dużym udziałem liczbowym i powierzchniowym gospodarstw do 10 ha.

Obecnie na obszarze gminy funkcjonują 283 gospodarstwa należące do różniczan, czyli właścicieli zamieszkujących stale poza terenem gminy Bolków. Najwięcej takich właścicieli jest mieszkańcami Bolkowa (46) oraz sąsiednich miast i gmin województwa dolnośląskiego. Pozostali właściciele pojedynczych gospodarstw są mieszkańcami także innych części kraju oraz zagranicy. Najwięcej gospodarstw różniczan (powyżej 30 w obrębie) występuje w Lipie, Mysłowie i Wierzchosławicach. W pozostałych miejscowościach ich liczba wynosi od kilku do 30 w obrębie. Natomiast najwyższy odsetek takich gospodarstw (ponad 50% ogólnej liczby) charakteryzuje Płoninę i Wierzchosławiczki.

2.6 Grunty dzierżawione

Na obszarze gminy, od Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, dzierżawionych jest 2156,93 ha gruntów, co stanowi 86,1% wszystkich gruntów pozostających w zasobie KOWR – tab.11, rys.13

Udział wydzierżawionych gruntów przez gospodarstwa rolne i osoby fizyczne lub inne podmioty jest najwyższy w miejscowościach o największym ich areale w obrębie – Sadach Dolnych, Sadach Górnych, Wierzchosławicach i Wolbromku. Wyjątkiem jest Lipa, gdzie odsetek gruntów dzierżawionych jest znacząco niższy.

Dzierżawy gruntów

Tabela 11

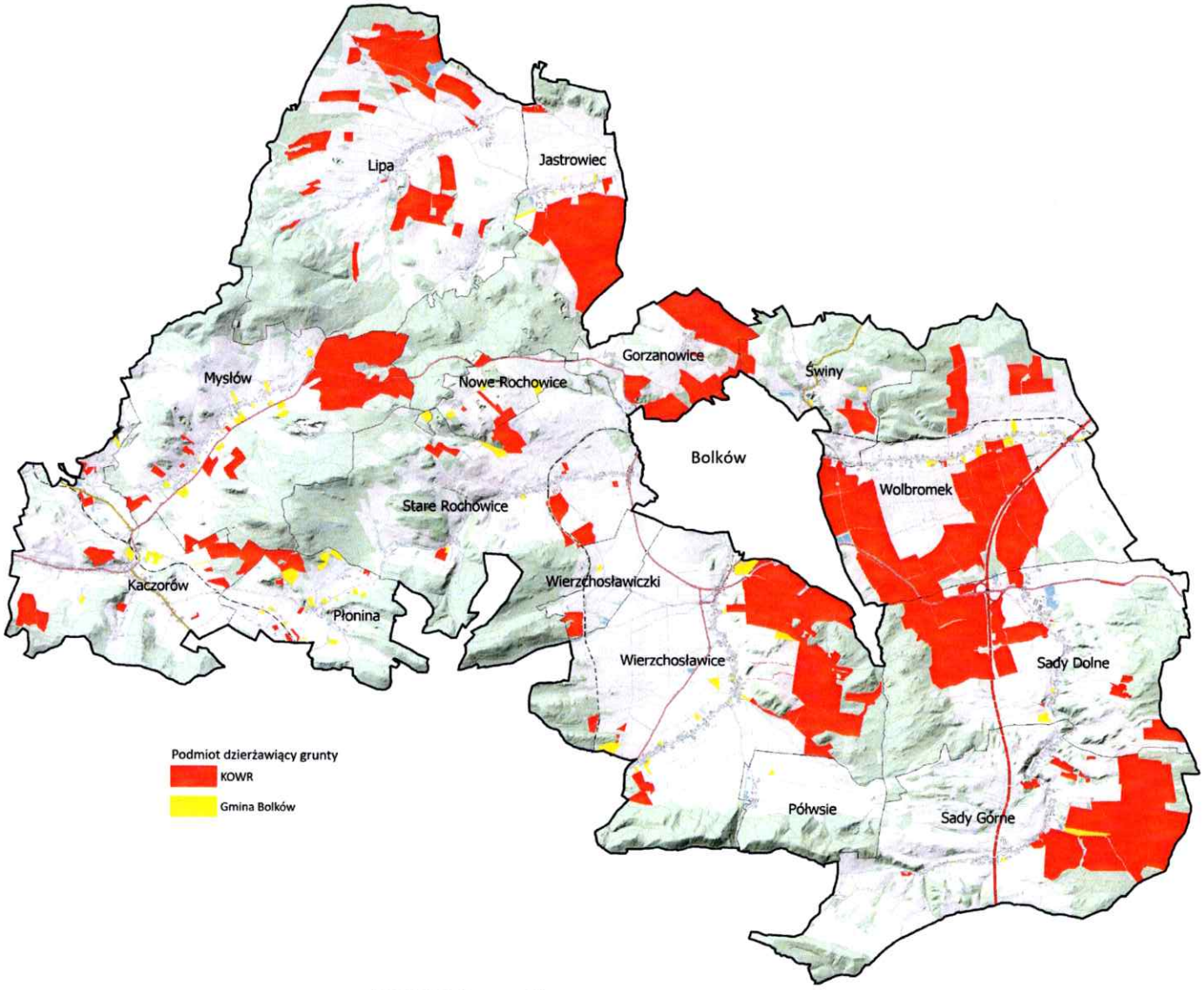
L.p.	Obręb	Powierzchnia gruntów dzierżawionych					
		grunty KOWR			grunty Gminy Bolków		
		ogółem	w dzierżawie		ogółem	w dzierżawie	
		ha	ha	%	ha	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Gorzanowice	156,60	141,42	90,3	9,99	-	-
2	Jastrowiec	238,82	177,61	74,4	21,69	2,03	9,4
3	Kaczorów	97,28	69,69	71,6	34,47	5,56	16,1
4	Lipa	337,41	213,05	63,1	63,58	-	-
5	Mysłów	190,24	168,93	88,8	38,26	9,76	25,5
6	Nowe Rochowice	25,17	11,79	46,8	16,02	5,67	35,4
7	Płonina	22,09	18,66	84,5	28,16	14,34	50,9
8	Półwsie	0,30	-	-	6,92	0,50	7,2
9	Sady Dolne	241,26	226,12	93,7	25,28	3,49	13,8
10	Sady Górne	294,47	283,20	96,2	28,86	1,73	6,0
11	Stare Rochowice	60,21	47,93	79,6	54,58	2,79	5,1
12	Świny	28,48	27,79	97,6	20,99	0,91	4,3
13	Wierzchosławice	294,15	283,51	96,4	66,43	12,23	18,4
14	Wierzchosławiczki	10,65	9,03	84,8	8,84	1,10	12,4
15	Wolbromek	507,32	478,20	94,3	57,50	6,58	11,4
	Razem Gmina	**2 504,45**	**2 156,93**	**86,1**	**481,57**	**66,69**	**13,8**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych KOWR, Oddział Wrocław oraz Urzędu Miejskiego w Bolkowie - 2025 r.

W pozostałych obrębach wielkość dzierżaw jest pod względem powierzchni oraz udziału procentowego jest mocno zróżnicowana, a dla gruntów w Półwsi (0,30 ha) nie podpisano stosownej umowy dzierżawnej.

Użytkowane grunty Skarbu Państwa stanowią najczęściej działki o powierzchnio od kilku do nawet kilkudziesięciu hektarów, a ich częste bezpośrednie sąsiedztwo względem siebie tworzy zwarte kompleksy uprawowe, korzystne dla racjonalnego prowadzenia prac polowych oraz wydajnej produkcji towarowej. Jest to szczególnie widoczne w Sadach Dolnych, Sadach Górnych, Wierzchosławicach i Wolbromku. Ogółem w całej gminie grunty KOWR dzierżawi 80 podmiotów są to gospodarstwa indywidualne i osoby fizyczne (łączne 77) oraz Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna i dwa przedsiębiorstwo rolne.

W ciągu ostatnich 20 lat wielkość powierzchni gruntów dzierżawionych od KOWR uległa znaczącemu zmniejszeniu (ok. 540 ha), co jest efektem sprzedaży ziemi zasobu Skarbu Państwa na rzecz podmiotów prowadzących intensywną produkcję rolną – obecnie powierzchnia gruntów KOWR w gminie stanowi 74,7% stanu z 2006 r. Największy spadek powierzchni gruntów dzierżawionych (o ponad 200 ha) ma miejsce w Kaczorowie, Półwsi, Starych Rochowicach i Wierzchosławicach. Podobnie ograniczeniu uległa liczba podmiotów dzierżawiących grunty KOWR na obszarze gminy.

Rys.13 Dzierżawy gruntów

Obowiązujące umowy dzierżawne będą jeszcze obowiązywać przez najbliższe kilka lat – maksymalnie do końca 2034 r. Obecnie bez umów dzierżawnych pozostaje 347,52 ha gruntów rolnych znajdujących się w zasobie KOWR, z największym areałem w Lipie i Jastrowcu. Stanowią one najczęściej niewielkie obszarowo działki, położone w sąsiedztwie strefy zabudowy wsi lub peryferyjnie w pobliżu terenów leśnych, a ich łączna powierzchnia w obrębie nie przekracza zwykle kilkunastu hektarów. Z racji swego usytuowania i małego areału charakteryzują się niższą przydatnością do powiększenia zasobu gruntów przeznaczonych dla celów intensywnej produkcji rolnej.

Z informacji uzyskanych z Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolniczego (Oddział Terenowy we Wrocławiu) wynika, że zgodnie z art. 1 i 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa w okresie 5 lat od dnia wejścia w życie ustawy, wstrzymuje się sprzedaż takich nieruchomości lub ich części za wyjątkiem terenów przeznaczonych w obowiązujących opracowaniach planistycznych na cele inwestycyjne, lokali mieszkalnych i budynków gospodarczych oraz ogródków przydomowych, a także nieruchomości rolnych o powierzchni do 2 ha. Dlatego można przypuszczać, że w ciągu najbliższych kilku lat udział użytków rolnych należących do Skarbu Państwa na obszarze gminy nie ulegnie istotnym zmianom, takim jakie miały miejsce w ciągu pierwszych dziesięciu lat od opracowania Planu urządzeniowo-rolnego gminy.

Z informacji uzyskanych z Urzędu Miejskiego w Bolkowie wynika, że obecnie jest dzierżawionych łącznie 66,69 ha komunalnych gruntów rolnych w trzynastu obrębach przez osoby prywatne. Są to w większości działki rolne usytuowane w bezpośrednim sąsiedztwie strefy zabudowy, a najwięcej gruntów (powyżej 10 ha) zostało wydzierżawionych w Płoninie i Wierzchosławicach. Obowiązujące umowy dzierżawne zostały zawarte w większości na kilkuletnie okresy.

2.7 Rozdrobnienie gruntów w gospodarstwach rolnych

Analizę rozdrobnienia gruntów indywidualnych gospodarstw rolnych wykonano na podstawie ewidencji gruntów i budynków dla gminy Bolków z 2025 r.

Obecnie statystyczne gospodarstwo rolne składa się z ponad 4 działek o średniej powierzchni jednostkowej wynoszącej 1,51 ha – tab.12, rys.14. Największa średnia powierzchnia działki (2,43 ha) występuje w Półwsi, małej obszarowo miejscowości z najmniejszą ilością gospodarstw, charakteryzującej się jednocześnie niską liczbą działek w gospodarstwach o najmniejszym areale oraz w największym obszarowo gospodarstwie zajmującym aż 60%

areału wszystkich gospodarstw tej wsi. Najmniejsza średnia powierzchnia działki (1,06 ha) jest w Płoninie, gdzie duża liczba działek charakteryzuje gospodarstwa rolne w przedziale od 15 ha do 49,99 ha. W pozostałych obrębach przeciętny areał działki oscyluje na minus lub plus wokół średniej wartości dla gminy.

Największa średnia liczba działek w gospodarstwie (7,5) charakteryzuje Półwsie, co jest wynikiem najmniejszej liczby gospodarstw w obrębie. Najkorzystniejsza z punktu widzenia optymalnej produkcji rolnej sytuacja występuje w Gorzanowicach, Mysłowie i Świnach, gdzie średnio występują znacząco mniej niż cztery działki w gospodarstwie.

W poszczególnych przedziałach obszarowych gospodarstw prywatnych wartości te kształtują się następująco:

- od 1 ha do 4,99 ha – 2,7 działki ze średnią powierzchnią 0,82 ha, najkorzystniejsza sytuacja występuje w Gorzanowicach i Nowych Rochowicach,
- od 5 ha do 9,99 ha – 5,0 działek ze średnią powierzchnią 1,42 ha, najkorzystniejsza sytuacja występuje w Gorzanowicach i Świnach,
- od 10 ha do 14,99 ha – 7,9 działki ze średnią powierzchnią 1,54 ha, najkorzystniejsza sytuacja występuje w Sadach Górnych,
- od 15 ha do 49,99 ha – 11,8, działki ze średnią powierzchnią 2,05 ha, najkorzystniejsza sytuacja występuje w Mysłowie i Nowych Rochowicach,
- od 50 ha do 99,99 ha – 14,0 działek ze średnią powierzchnią 4,66 ha, najkorzystniejsza sytuacja występuje w Lipie,
- ponad 100 ha – 31,7 działki ze średnią powierzchnią 3,95 ha, najkorzystniejsza sytuacja występuje w Półwsi.

W skali całej gminy, w pięciu kolejnych grupach obszarowych występuje pozytywna tendencja wzrostu średniej powierzchni działki wraz ze wzrostem areału całego gospodarstwa. Jednocześnie wzrasta również liczba wchodzących w ich skład działek, przy czym największy przyrost ilości działek ma miejsce między przedziałami obszarowymi 10 – 14,99 ha a 15 – 49,99 ha.

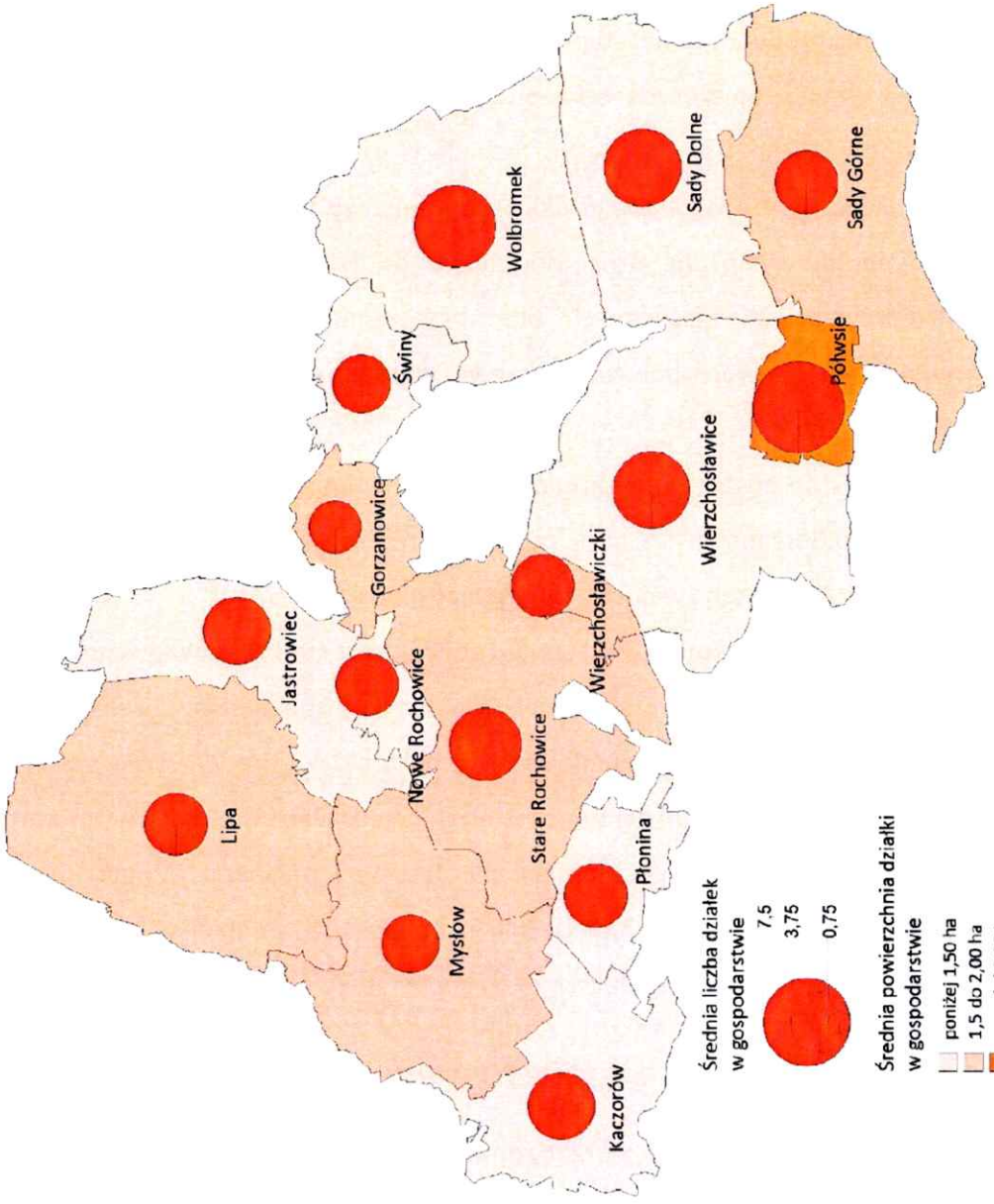
W największych obszarowo gospodarstwach powyżej 100 ha sytuacja zmienia się w sposób zasadniczy. Zmniejsza się znacząco średnia powierzchnia działki w gospodarstwie oraz następuje ponad dwukrotny wzrost ich liczby. Jednak ta sytuacja dotyczy tylko dwóch gospodarstw.

Rozdrobnienie gruntów własnych gospodarstw prywatnych w grupach obszarowych

Tabela 12

L.p.	Obręb	Ogółem		Grupy obszarowe											
				1 - 4,99 ha		5 - 9,99 ha		10 - 14,99 ha		15 - 49,99 ha		50 - 99,99 ha		ponad 100 ha	
		średnia powierzchnia działki w gospodarstwie	średnia liczba działek w gospodarstwie	średnia powierzchnia działki w gospodarstwie	średnia liczba działek w gospodarstwie	średnia powierzchnia działki w gospodarstwie	średnia liczba działek w gospodarstwie	średnia powierzchnia działki w gospodarstwie	średnia liczba działek w gospodarstwie	średnia powierzchnia działki w gospodarstwie	średnia liczba działek w gospodarstwie	średnia powierzchnia działki w gospodarstwie	średnia liczba działek w gospodarstwie	średnia powierzchnia działki w gospodarstwie	średnia liczba działek w gospodarstwie
		ha	szt.	ha	szt.	ha	szt.	ha	szt.	ha	szt.	ha	szt.	ha	szt.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	Gorzanowice	1,84	2,7	1,12	1,8	2,21	3,6	2,01	5,0	2,83	6,3	-	-	-	-
2	Jastrowiec	1,15	4,4	0,57	3,1	1,59	4,4	-	-	1,78	13,0	-	-	-	-
3	Kaczorów	1,21	4,6	0,74	3,0	1,55	4,1	1,15	10,9	2,01	9,9	-	-	-	-
4	Lipa	1,88	4,0	0,96	2,4	1,43	4,9	1,60	8,0	2,39	10,1	10,72	7,0	-	-
5	Mysłów	1,68	3,5	0,98	2,5	1,51	4,8	1,37	10,0	3,40	8,1	-	-	-	-
6	Nowe Rochowice	1,43	4,0	1,14	2,1	1,21	6,4	1,80	6,7	3,44	5,0	-	-	-	-
7	Płonina	1,06	4,1	0,93	2,2	1,24	5,7	1,53	7,0	1,01	22,0	-	-	-	-
8	Półwsie	2,43	7,5	0,83	2,0	-	-	1,86	7,0	1,27	38,0	-	-	6,83	16,0
9	Sady Dolne	1,45	5,3	0,84	2,5	1,14	6,3	1,63	7,8	1,97	12,9	-	-	-	-
10	Sady Górne	1,79	4,1	0,80	2,9	1,68	4,4	2,51	4,0	2,20	9,7	6,63	9,5	-	-
11	Stare Rochowice	1,84	4,9	0,82	2,7	1,57	4,3	1,99	5,8	2,54	10,7	-	-	-	-
12	Świny	1,31	3,3	0,86	2,5	2,08	3,3	1,48	8,0	1,87	10,5	-	-	-	-
13	Wierzchosławice	1,41	5,4	0,75	2,9	1,10	6,8	1,42	8,5	1,64	14,0	-	-	3,37	39,5
14	Wierzchosławiczki	1,87	3,9	0,71	3,0	1,89	3,3	1,48	9,0	-	-	5,93	11,0	-	-
15	Wolbromek	1,21	5,9	0,62	3,3	1,15	6,5	1,70	7,2	1,30	18,4	2,13	27,0	-	-
	Razem gmina	**1,51**	**4,5**	**0,82**	**2,7**	**1,42**	**5,0**	**1,54**	**7,9**	**2,05**	**11,8**	**4,66**	**14,0**	**3,95**	**31,7**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ewidencji gruntów i budynków - 2025 r.

Rys.14 Rozdrobnienie gruntów gospodarstw rolnych

W skali całej gminy na wzrost wielkości gospodarstwa decydujący wpływ ma zwiększanie się liczby działek, a nie ich powierzchni jednostkowej. W czterech pierwszych grupach obszarowych powierzchnia działki wzrasta dwuipółkrotnie, natomiast liczba działek przyrasta ponad czterokrotnie. Jest to sytuacja niekorzystna, ponieważ coraz większa liczba działek w gospodarstwach, w miarę ich powiększania, powoduje wzrost rozdrobnienia gruntów, a warunki produkcji rolnej stają się mniej opłacalne, zwłaszcza wobec znacznego oddalenia od siebie działek należących do jednego właściciela. Czynnikiem dodatkowo utrudniającym gospodarowanie i pogłębiającym istniejące rozdrobnienie jest niekorzystny rozłóg działek w odniesieniu do istniejącego układu osadniczego wsi oraz występujące w wielu sytuacjach nadmiernie wydłużone drogi dojazdowe od istniejącej zabudowy gospodarczej do pól. Przeprowadzenie niezbędnych prac urządzeniowo-rolnych z zakresu scalenia gruntów w wybranych wsiach powinno poprawić wadliwą strukturę obszarową funkcjonujących tam gospodarstw.

Wśród poszczególnych miejscowości, najmniejsze nasilenie zjawiska rozdrobnienia ma miejsce w Gorzanowicach, gdzie przy dużej średniej powierzchni działki jednocześnie występuje najmniejsza ich liczba w poszczególnych gospodarstwach.

W ciągu ostatnich 20 lat stwierdzono wzrost średniej powierzchni działki (o 0,26 ha) przy jednoczesnym spadku liczby działek (o jedną w gospodarstwie). Największy przyrost średniej powierzchni działki oraz zmniejszenie ich liczby w gospodarstwie stwierdzono w grupach obszarowych 15 – 99,99 ha. W pozostałych przedziałach wielkościowych wartości te utrzymują się na porównywalnym poziomie z nieznacznymi zmianami. Wyjątkiem jest grupa powyżej 100 ha, gdzie nastąpiło zmniejszenie o ponad 40% średniej powierzchni działki połączone z nieznacznym spadkiem ich liczby w gospodarstwie.

3. STAN I OCENA INFRASTRUKTURY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

3.1 Wody płynące wraz z urządzeniami związanymi z nimi funkcjonalnie

Obszar gminy Bolków jest w większości położony w dorzeczu Kaczawy oraz Bobru i Bystrzycy, które są lewymi dopływami Odry i jest odwadniany przez dziesięć rzek i cieków wodnych, o łącznej długości 56,09 km – tab.13, rys.15. Podane długości poszczególnych cieków zostały zaktualizowane zgodnie z ich przebiegiem na terenie gminy.

Najważniejszą osią hydrograficzną gminy (rejon środkowy i wschodni) jest Nysa Szalona, płynąca w kierunku północno-wschodnim przez obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej

i strefy osadnicze wsi. Zachodnia część gminy jest odwadniana przez sześć rzek zgodnie z ukształtowaniem terenu w kierunku północnym i południowym.

Wśród przepływających cieków swój obszar źródliskowy na terenie gminy ma większość wód płynących za wyjątkiem Kaczawy, Nysy Szalonej i Ochotnika, które biorą swój początek w sąsiednich gminach. Podstawowe informacje dotyczące poszczególnych cieków przedstawiono w tab.13. Podane szerokości rzek dotyczą stanów średnich płynących wód, które w przypadku okresowo mniejszych lub większych przepływów, w zależności od ukształtowania terenu, mogą ulegać zmianie.

Wody płynące

Tabela 13

Wykaz cieków płynących na obszarze gminy				
L.p	Nazwa	Długość w kilometrach	Średnia szerokość w metrach	Administrator
1	2	3	4	5
1	Bełczek	2,12	1,0	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie
2	Kaczawa	4,33	2,5	
3	Mokrzyna	3,91	2,0	
4	Nysa Szalona	10,24	5,0	
5	Ochotnik	2,81	2,0	
6	Rochowicka Woda	4,82	2,0	
7	Rogozina	7,39	2,0	
8	Sadówka	12,35	2,0	
9	Świdna	1,65	2,0	
10	Świekotka	6,47	2,0	
Razem Gmina		**56,09**		

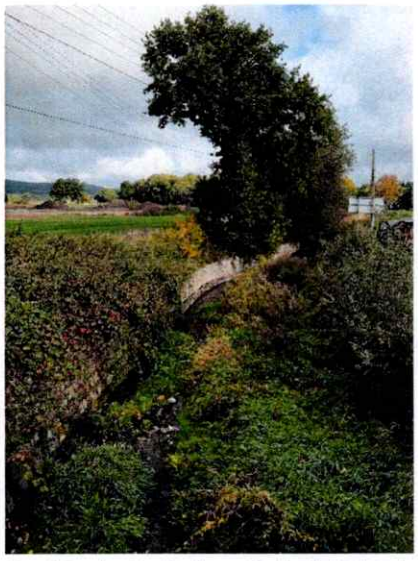
źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie we Wrocławiu - 2025 r.

Istniejące na obszarze gminy wody płynące, uwzględniając szerokość lustra wody i koryta rzecznego, w większości mają charakter dużych rowów melioracyjnych. Jedynie największe rzeki przepływające przez obszary stref osiedlowych wsi posiadają częściowo ustabilizowane koryto.

Przeprowadzona w marcu 2025 r. inwentaryzacja terenowa oraz analiza ortofotomapy dla obszaru gminy Bolków wykazały, że na części cieków nastąpiło miejscowe przemieszczenie ich koryta poza wyznaczone granice geodezyjne działek. Najczęściej stwierdzone zmiany nie przekraczają kilkunastu metrów. Najwięcej takich zmian stwierdzono na Rogozinie, Świekotce, Ochotniku i Kaczawie.

Z informacji uzyskanych z PGW Wody Polskie we Wrocławiu wynika, że dla wymienionych rzek nie była ustalana linia brzegu, jednak mając na uwadze występujące niezgodności aktualnego stanu prawnego z rzeczywistym ich przebiegiem, podjęcie działań zmierzających do określenia ich faktycznych granic wydaje się w pełni uzasadnione.

Obecnie w odniesieniu do wszystkich rzek są realizowane tylko bieżące prace związane z utrzymaniem stanu koryta i urządzeń hydrotechnicznych, wynikające z obowiązującego prawa wodnego. W szczególności dotyczy to wykaszania roślin z dna i skarp, likwidacji wyrw na brzegach (w tym w zabudowie regulacyjnej) oraz usuwania naturalnych przeszkód w korytach rzek.

Fot.5 Rzeka Sadówka w Sadach Dolnych

Analiza operatu ewidencji gruntów i budynków dla gminy Bolków wykazała błędy w stanie prawnym, polegające na rozdzieleniu rzek na dwie działki istniejącymi drogami – najczęściej gminnymi i powiatowymi. Najwięcej takich niezgodności stwierdzono na Kaczawie w Kaczorowie i Rogozinie w Lipie – rys.15.

Większość wód płynących jest opisana w ewidencji gruntów i budynków oznaczeniem użytku gruntowego „Wp". Jednak cieki Mokrzyna i Bełczek (w większości) oraz Kaczawa, Rogozina i Sadówka (w części), zostały na mapie ewidencji gruntów i budynków oznaczone symbolem „W" zamiast „Wp". W zdecydowanej większości taka sytuacja ma miejsce w działkach prywatnych.

Istnieje również konieczność wydzielenia odrębnych działek dla kilku odcinków wód płynących, które są włączone do otaczających użytków gruntowych. Dotyczy to najczęściej odcinków rzek przebiegających w terenach leśnych należących do PGL w Lipie, Jastrowcu, Mysłowie, Starych Rochowicach i Wierzchosławicach.

3.2 Urządzenia melioracji wodnych

Urządzenia melioracji wodnych na terenie gminy tworzy sieć drenarska oraz układ rowów melioracyjnych i innych, które zabezpieczają prawidłowy poziom wilgoci w glebie, a także odprowadzają nadmiar wód do rzek – tab.14, rys.15.

Czynnikiem powodującym konieczność założenia sieci drenarskiej na części gruntów jest ich słaba przepuszczalność oraz występujące równocześnie płaskie ukształtowanie powierzchni terenu – głównie w środkowej i wschodniej części gminy. Stąd konieczność właściwego odprowadzenia wody opadowej i podsiąkowej w okresie wzmożonych opadów deszczu lub roztopów, co umożliwia utrzymanie prawidłowej regulacji stosunków wodnych w glebie. W większości istniejące urządzenia drenarskie były zakładane na terenach dawnych majątków ziemskich (przed II wojną światową) lub na gruntach należących do państwowych kombinatów

rolnych, najczęściej nawet kilkadziesiąt lat temu i w niektórych miejscach wymagają renowacji i udrożnienia. Całkowita powierzchnia gruntów zdrenowanych w gminie wynosi 1671,68 ha, z największym areałem w Wierzchosławicach i Wolbromku (ponad 300 ha).

Podczas przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej nie stwierdzono większych obszarów trwale podmokłych, za wyjątkiem niektórych użytków zielonych położonych w bezpośrednim sąsiedztwie rzek, gdzie okresowo utrzymuje się wyższy poziom wód gruntowych. Nie jest to jednak sytuacja odbiegająca od normy, ponieważ wykorzystanie takich gruntów pod łąki i pastwiska jest najbardziej optymalnym sposobem ich zagospodarowania do celów produkcji rolnej.

Obecnie na terenie gminy występuje łącznie 60,89 ha zdrenowanych użytków rolnych (3,6% ich powierzchni), które w obowiązujących opracowaniach planistycznych przeznaczono na cele inwestycyjne. Realizacja planowanych obiektów na takich gruntach stwarza istotne zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania istniejących systemów odwadniających. Największe obszary takich użytków rolnych, proponowanych głównie pod budownictwo mieszkaniowe, występują w Wolbromku (ok. 39 ha). Istotnym potencjalnym zagrożeniem dla trwałości sieci drenarskiej jest również przyszła realizacja planowanych inwestycji o charakterze liniowym z zakresu infrastruktury technicznej, przecinających zwarte kompleksy użytków rolnych.

Sumaryczna długość sieci istniejących rowów melioracji szczegółowych na obszarze gminy wynosi 330,05 km. Podana wielkość dotyczy rowów, które zgodnie z operatem ewidencji gruntów i budynków są odrębnie wydzielonymi działkami oznaczonymi własnym numerem, a także stanowią integralne części działek, przez które zostały poprowadzone – tab.14. Uwzględniono również rowy istniejące w terenie, których nie wyszczególniono w ewidencji gruntów i budynków. Nie dotyczy to jednak rowów odwadniających znajdujących się w pasach drogowych, chyba, że są one jednocześnie rowami melioracyjnymi.

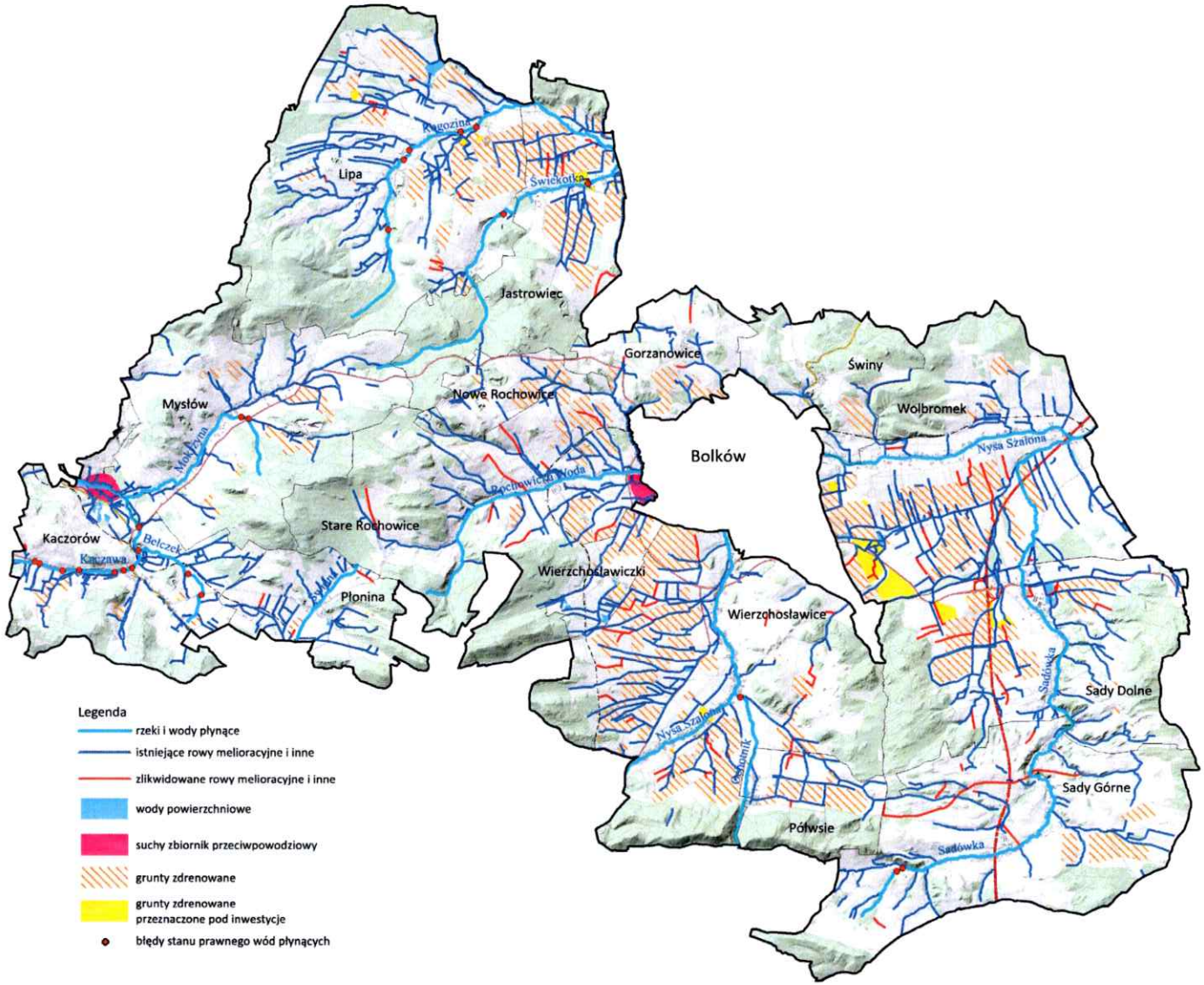
W większości układ odwadniający gminy tworzą rowy mające status melioracyjnych (znajdujących się w zarządzie PGW Wody Polskie we Wrocławiu), o łącznej długości 269,49 km (81,7% całkowitego kilometrażu). Są one własnością Skarbu Państwa i najczęściej stanowią wyodrębnione działki. Pozostałe rowy o łącznej długości 60,56 km wydzielone jako działki lub wchodzące w skład przyległych gruntów, należą do Skarbu Państwa (KWOR,) lub właścicieli prywatnych.

Melioracje wodne szczegółowe

Tabela 14

L.p.	Obręb	Długość rowów							Powierzchnia gruntów zdrenowanych		
		melioracyjnych			innych			ogółem	ogółem	pod inwestycje	
		istniejących	zlikwidowanych	ogółem	istniejących	zlikwidowanych	ogółem				
		km	km	km	km	km	km	km	ha	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Gorzanowice	4,90	0,53	5,43	1,94	-	1,94	7,37	43,12	-	-
2	Jastrowiec	14,23	1,64	15,87	1,65	-	1,65	17,52	188,62	4,52	2,4
3	Kaczorów	17,91	-	17,91	7,93	0,10	8,03	25,94	24,46	0,17	0,7
4	Lipa	46,29	0,60	46,89	1,96	0,60	2,56	49,45	217,91	3,02	1,4
5	Mysłów	13,63	-	13,63	6,59	-	6,59	20,22	50,98	-	-
6	Nowe Rochowice	4,24	-	4,24	0,20	-	0,20	4,44	32,63	0,64	2,0
7	Płonina	8,23	0,69	8,92	2,97	-	2,97	11,89	3,82	0,20	5,2
8	Półwsie	8,30	0,53	8,83	-	0,10	0,10	8,93	50,71	-	-
9	Sady Dolne	26,29	3,96	30,25	7,08	0,26	7,34	37,59	161,10	10,90	6,8
10	Sady Górne	10,09	4,63	14,72	12,86	0,44	13,30	28,02	56,67	-	-
11	Stare Rochowice	28,97	4,55	33,52	2,92	-	2,92	36,44	103,40	0,14	0,1
12	Świny	4,80	-	4,80	0,13	-	0,13	4,93	20,59	-	-
13	Wierzchosławice	38,14	4,46	42,60	3,60	1,26	4,86	47,46	368,61	2,36	0,6
14	Wierzchosławiczki	7,04	-	7,04	1,30	-	1,30	8,34	40,64	0,22	0,5
15	Wolbromek	36,43	3,46	39,89	9,43	0,68	10,11	50,00	308,42	38,72	12,6
Razem Gmina		**269,49**	**25,05**	**294,54**	**60,56**	**3,44**	**64,00**	**358,54**	**1 671,68**	**60,89**	**3,6**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie we Wrocławiu oraz inwentaryzacji terenowej - 2025 r.

Rys.15 Gospodarka wodna

Najdłuższa sieć wszystkich rowów melioracyjnych i innych charakteryzuje Lipę, Wierzchosławice i Wolbromek (ponad 40 km), gdzie lokalne warunki przyrodnicze wymusiły znaczącą rozbudowę tych urządzeń, umożliwiając prowadzenie optymalnej produkcji rolnej. W większości pozostałych wsi całkowita sieć istniejących rowów nie przekracza długości 25 kilometrów.

Podczas przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej stwierdzono, że większość rowów znajduje się w złym stanie technicznym. Najczęściej ich brzegi są porośnięte trawami, krzewami, a niekiedy młodymi drzewami. W wielu wypadkach rowy są wypłycone, a dno w wyniku naniesionego materiału osadowego ma podniesiony poziom, co powoduje zatykanie wylotów sączków drenarskich. Jeżeli w rowie brak stałego lustra wody, to tworzą się korzystne warunki do rozwoju chwastów i trzciny, powodujących systematyczne zarastanie dna. Wraz z porośniętymi skarpami w sposób znaczący zmniejsza się przepustowość tych urządzeń, co w istotny sposób utrudnia swobodny spływ wody i przyczynia się do utrzymywania nadmiaru wilgoci w glebie. Stan techniczny rowów w zasadniczy sposób wpływa na jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Stanowią one bardzo istotny element regulacji zasobów wodnych, szczególnie na obszarach wyposażonych w sieć drenarską zintegrowaną z systemem rowów melioracyjnych.

Fot.6 Zarośnięty rów w Mysłowie

Przeprowadzona w 2025 r. inwentaryzacja terenowa ujawniła również fakt likwidacji niektórych odcinków rowów w jedenastu miejscowościach. Łącznie zlikwidowano 28,49 km rowów melioracyjnych i innych; najczęściej do 5 km w obrębie – najwięcej w Wierzchosławicach (5,72 km). Likwidacja rowów najczęściej ma miejsce na istniejących gruntach ornych w sytuacji, gdy przebiegają one między działkami jednego właściciela lub dzielą obszar działki co sprawia, że ich istnienie z punktu widzenia prowadzenia optymalnych prac polowych nie jest uzasadnione. Dotyczy to również wykorzystywania użytków zielonych, gdzie rowy stanowią czasami istotną barierę podczas sianokosów czy wypasu bydła. Jednak w dłuższej perspektywie czasowej takie działania przynoszą niekorzystny wpływ na stan warunków glebowych przedmiotowych gruntów. W okresach suchych nie jest to zauważalne, ale podczas gwałtownych roztopów lub intensywnych opadów deszczu brak odpowiednich urządzeń

melioracyjnych skutkuje niekorzystnym wzrostem poziomu wody w glebie bądź jej stagnacją na powierzchni gruntu.

Zły stan techniczny dotyczy również przepustów pod drogami transportu rolnego. W wyniku zarastania chwastami i zamulania, mają one mocno ograniczoną sprawność właściwego przepływu wody. Zmniejszenie światła przepustów jest również wynikiem częściowego zniszczenia betonowych kręgów stanowiących podstawowy element konstrukcyjny tych budowli.

Istotnymi elementami zabezpieczenia przeciwpowodziowego gminy oraz Bolkowa i Wojcieszowa są dwa sztuczne suche zbiorniki na Kaczawie w Kaczorowie oraz na Rochowickiej Wodzie w Starych Rochowicach (przy granicy z Bolkowem).

3.3 Drogi transportu rolnego

Sieć drogowa w gminie Bolków obejmuje łącznie 574,12 km dróg znajdujących się w zarządzie kilku jednostek administracyjnych – tab.15, rys.16 i 17. Składają się na nią krajowe, wojewódzkie, powiatowe i częściowo gminne drogi o nawierzchni asfaltowej, stanowiące główne osie komunikacyjne łączące poszczególne jednostki osadnicze (w tym o charakterze tranzytowym), a także pozostałe drogi gminne spełniające funkcję transportu rolnego i prywatne, umożliwiające dojazd do części istniejącej zabudowy. Są to najczęściej drogi stanowiące wyodrębnione działki oraz w mniejszym stopniu stanowiące części działek – wydzielone jako inna (dr) kategoria użytkowania gruntu.

W ogólnym bilansie nie uwzględniono dróg przebiegających w kompleksach leśnych należących do PGL oraz wyjeżdżonych pasów gruntu usytuowanych w rozłogach pól, które nie są wyznaczone na mapach ewidencji gruntów i zostały włączone do otaczających użytków leśnych lub rolnych.

Podstawowy szkielet komunikacyjny gminy tworzą:

- droga krajowa nr 5 (Lubawka – Bolków – Wrocław – Poznań), stanowiąca własność Skarbu Państwa w zarządzie GDDKiA,
- droga krajowa nr 3 i międzynarodowa E65: Jakuszce – Bolków – Sady Dolne i dalej jako droga ekspresowa S-3 do Legnicy i Świnoujścia, stanowiąca własność Skarbu Państwa w zarządzie GDDKiA,
- droga wojewódzka nr 328 relacji Złotoryja – Kaczorów – Marciszów, stanowiąca własność województwa dolnośląskiego,
- drogi powiatowe (19 odcinków) stanowiące własność powiatu jaworskiego lub Skarbu Państwa w zarządzie powiatu.

Stan techniczny dróg

Tabela 15

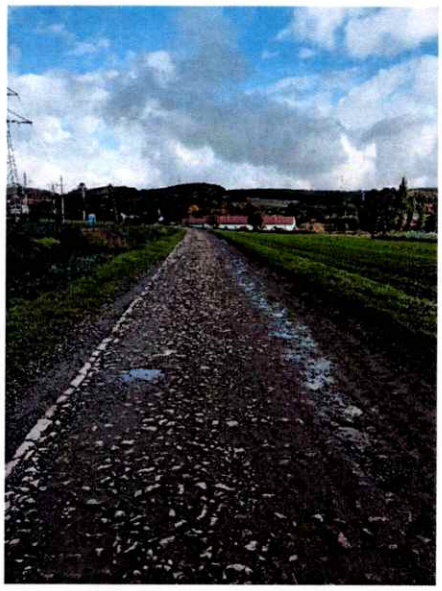
L.p.	Obręb	Długość dróg wg działek wykazanych w ewidencji gruntów													
		istniejących w terenie										zlikwidowanych		ogółem w obrębie	
		w dobrym stanie technicznym o trwałej nawierzchni						w złym stanie technicznym o nietrwałej nawierzchni		ogółem					
		masa bitumiczna		inne (beton, bruk, kostka prefabrykowana, płyty betonowe)		ogółem		grunt naturalny, inne							
		km	%	km	%	km	%	km	%	km	%	km	%	km	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	Gorzanowice	4,67	24,1	-	-	4,67	24,1	12,44	64,1	17,11	88,2	2,29	11,8	19,40	100,0
2	Jastrowiec	5,11	27,9	0,33	1,8	5,44	29,7	11,41	62,3	16,85	92,0	1,47	8,0	18,32	100,0
3	Kaczorów	10,29	22,1	-	-	10,29	22,1	35,67	76,6	45,96	98,7	0,59	1,3	46,55	100,0
4	Lipa	17,56	22,5	-	-	17,56	22,5	52,79	67,7	70,35	90,2	7,67	9,8	78,02	100,0
5	Mysłów	13,65	27,8	-	-	13,65	27,8	34,77	70,8	48,42	98,6	0,69	1,4	49,11	100,0
6	Nowe Rochowice	3,36	21,1	-	-	3,36	21,1	12,30	77,0	15,66	98,1	0,30	1,9	15,96	100,0
7	Płonina	6,84	27,0	-	-	6,84	27,0	17,47	69,1	24,31	96,1	0,98	3,9	25,29	100,0
8	Półwsie	0,92	12,1	-	-	0,92	12,1	5,90	77,4	6,82	89,5	0,80	10,5	7,62	100,0
9	Sady Dolne	16,65	28,6	-	-	16,65	28,6	39,70	68,1	56,35	96,7	1,91	3,3	58,26	100,0
10	Sady Górne	12,05	26,9	-	-	12,05	26,9	27,00	60,4	39,05	87,3	5,68	12,7	44,73	100,0
11	Stare Rochowice	9,29	15,3	-	-	9,29	15,3	50,64	83,1	59,93	98,4	0,96	1,6	60,89	100,0
12	Świny	6,53	30,4	-	-	6,53	30,4	13,35	62,0	19,88	92,4	1,63	7,6	21,51	100,0
13	Wierzchosławice	18,56	20,5	-	-	18,56	20,5	63,42	70,1	81,98	90,6	8,55	9,4	90,53	100,0
14	Wierzchosławiczki	1,60	15,8	-	-	1,60	15,8	7,74	76,5	9,34	92,3	0,78	7,7	10,12	100,0
15	Wolbromek	22,32	26,8	0,83	1,0	23,15	27,8	38,96	46,7	62,11	74,5	21,27	25,5	83,38	100,0
	Razem Gmina	**149,40**	**23,7**	**1,16**	**0,2**	**150,56**	**23,9**	**423,56**	**67,3**	**574,12**	**91,2**	**55,57**	**8,8**	**629,69**	**100,0**

źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji terenowej - 2025 r.

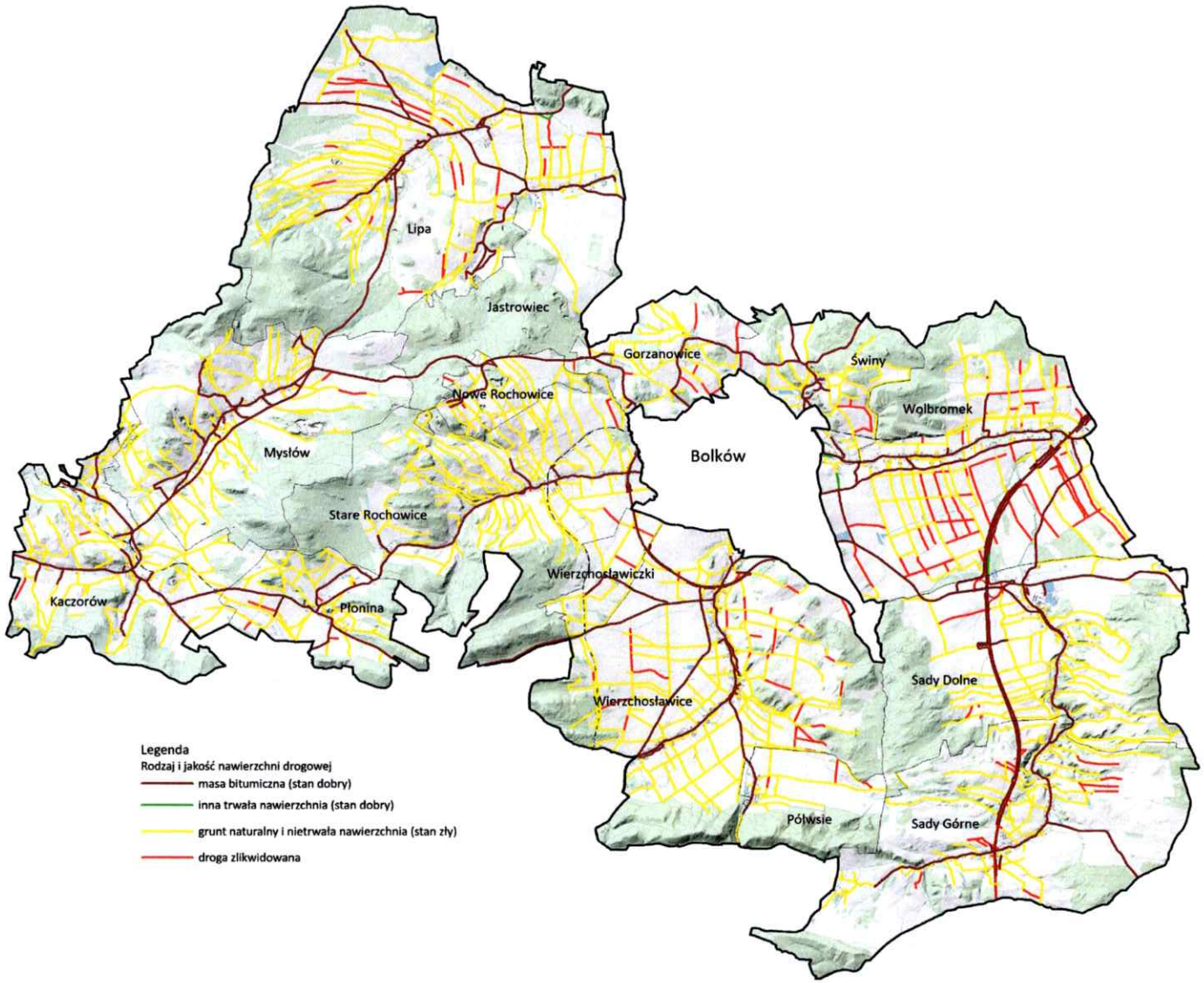
Ogółem w skali całej gminy długość dróg o trwałej nawierzchni w dobrym stanie technicznym (masa bitumiczna, beton, bruk, kostka prefabrykowana, płyty betonowe) wynosi 150,56 km, co stanowi 23,9% długości wszystkich dróg wyszczególnionych w ewidencji gruntów i budynków. Do wzrostu długości dróg asfaltowych w ciągu ostatnich 20 lat przyczyniła się budowa dróg dojazdowych do stref zabudowy i tranzytowych (droga S-3 i obwodnica Bolkowa), a także modernizacja dróg transportu rolnego w ramach środków budżetu województwa oraz gminy Bolków. Największa sieć dróg w dobrym stanie technicznym o trwałej nawierzchni (ponad 16 km w obrębie) charakteryzuje Lipę, Sady Dolne, Wierzchosławice i Wolbromek – istniejące odcinki dróg krajowych (w tym droga ekspresowa) i powiatowych oraz zmodernizowane odcinki dróg gminnych w strefie zabudowy.

Uzupełnieniem podstawowej sieci komunikacyjnej są drogi usytuowane na zapleczu zabudowy wsi bądź w rozłogach pól, będące własnością Gminy Bolków lub w nielicznych przypadkach Skarbu Państwa (KOWR), a także podmiotów prywatnych.

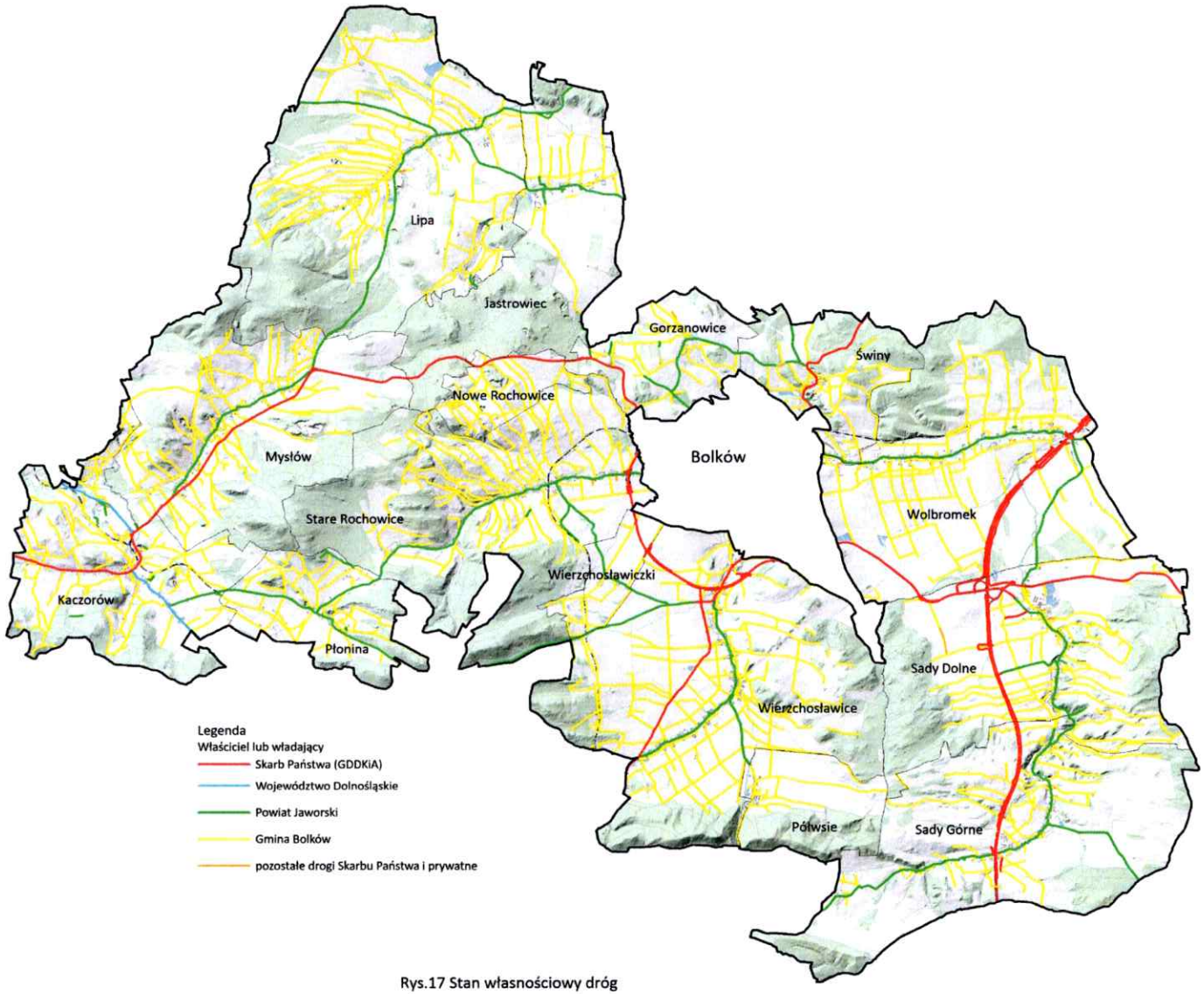
Stan techniczny tych dróg jest mocno zróżnicowany. Najczęściej ich nawierzchnia nie spełnia wymagań i parametrów w zakresie nośności oraz bezpieczeństwa użytkowania, jakim powinny odpowiadać drogi o charakterze publicznym. Większość takich dróg nie posiada trwałej nawierzchni i jest w złym stanie technicznym – 67,3% ich sumarycznej długości.

Fot.7 Kamienna droga w Wolbromku

Przyczyny takiego stanu rzeczy są dwojakiego rodzaju. Część dróg obsługujących większe rozłogi pól o dużej liczbie działek należących do różnych właścicieli jest intensywnie eksploatowana przez licznie i często przejeżdżające maszyny rolnicze. Na niedostatecznie utwardzonej nawierzchni takich dróg powstają koleiny, dziury i wyboje, co jest szczególnie widoczne po intensywniejszych opadach deszczu lub podczas wiosennych roztopów, kiedy część odcinków dróg zamienia się w nieprzejezdne grzęzawiska. Miejsca takie są omijane, a transport odbywa się przylegającym pasem pola, po istniejących uprawach. Doraźne remonty i naprawy dróg, polegające na zasypywaniu dziur gruzem i niwelowaniu kolein są mało skuteczne i nie wpływają na trwałą poprawę ich stanu technicznego. Lepsze efekty daje utwardzenie żwirem lub szutrem, ale rezultat prac widoczny jest tylko przez kilkanaście miesięcy, a nawierzchnia wymaga ciągłego dozoru i profilowania. Inną przyczyną złego stanu dróg jest zaprzestanie ich

Rys.16 Stan techniczny dróg

Rys.17 Stan własnościowy dróg

wykorzystywania do celów transportowych. Postępująca systematyczna sukcesja traw, chwastów i niejednokrotnie krzewów czy drzew w pasie drogowym, powoduje jego zadarnianie i zarastanie, bez możliwości przejazdu sprzętem rolniczym. Największy udział w długości dróg w złym stanie technicznym (83,1%) charakteryzuje Stare Rochowice – wieś z mocno rozbudowaną siecią dróg transportu rolnego w gminie, z dominacją dróg słabej jakości.

Podczas przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej stwierdzono, że we wszystkich obrębach zostały zlikwidowane odcinki dróg transportu rolnego – łącznie 55,57 km (o całkowitym areale ok. 33 ha), a ich powierzchnię przeznaczono pod uprawy polowe lub użytki zielone. Stanowią one 8,8% długości wszystkich wydzielonych dróg i w dalszym ciągu są ujawnione w operacie ewidencji gruntów i budynków. Najczęściej są to odcinki o łącznej długości do dwóch kilometrów w obrębie, a najwięcej dróg zlikwidowano w Wolbromku (21,27 km).

Fot.8 Droga gruntowa w Mysłowie

Zaorywanie dróg ma najczęściej miejsce w sytuacji, gdy przebiegają one między działkami jednego właściciela (lub stanowią dojazd do jego sąsiadujących gruntów), co sprawia, że ich istnienie z gospodarczego punktu widzenia nie jest uzasadnione. Z jednej strony likwidacja takich dróg usuwa istotną barierę w postaci istniejącego ciągu komunikacyjnego, umożliwiając bezkolizyjne prowadzenie prac polowych na bardziej zwartym areale gruntów. Z drugiej strony takie działania prowadzą do bezprawnego zajmowania powierzchni drogi przez gospodarującego rolnika, który nie posiada tytułu prawnego do takiego gruntu i nie płaci stosownych opłat za jego użytkowanie. Dodatkowym problemem jest powszechne obustronne zaorywanie części pasów drogowych wzdłuż przylegających działek w celu powiększenia powierzchni uprawnej. Takie działania prowadzą do zmniejszania szerokości nawierzchni drogowej, co powoduje znaczne utrudnienia w poruszaniu się sprzętem rolniczym, szczególnie w okresie intensywnych prac polowych.

W ciągu ostatnich 20 lat dzięki środkom finansowym gminy oraz budżetu województwa, w większości wsi zostały zmodernizowane częściowo odcinki dróg transportu rolnego, które w Planie urządzeniowo-rolnym zostały wskazane do przebudowy. Posiadają one trwałą nawierzchnię z masy bitumicznej i umożliwiają komunikację w obrębie strefy zabudowy wsi oraz lepszy dojazd do części rozłogów pól.

Średnia gęstość całej sieci drogowej w gminie wynosi 3,96 km na 100 ha powierzchni – tab.16, rys.18. Najwyższa wartość tego wskaźnika (7,68 km) występuje w Nowych Rochowicach – jednej z najmniejszej obszarowo wsi.

Gęstość sieci drogowej

Tabela16

L.p.	Obręb	Powierzchnia obrębu	Powierzchnia użytków rolnych	Długość istniejących dróg		Wskaźnik długości dróg ogółem na 100 ha		Wskaźnik długości dróg o trwałej nawierzchni na 100 ha gruntów ogółem
				ogółem	o trwałej nawierzchni	gruntów ogółem	użytków rolnych	
		ha	ha	km	km	km	km	km
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Gorzanowice	373,06	303,72	17,11	4,67	4,59	5,63	1,25
2	Jastrowiec	895,91	403,99	16,85	5,44	1,88	4,17	0,61
3	Kaczorów	905,01	579,86	45,96	10,29	5,08	7,93	1,14
4	Lipa	1 806,68	1 115,27	70,35	17,56	3,89	6,31	0,97
5	Mysłów	1 288,47	735,55	48,42	13,65	3,76	6,58	1,06
6	Nowe Rochowice	203,89	160,38	15,66	3,36	7,68	9,76	1,65
7	Płonina	429,93	274,95	24,31	6,84	5,65	8,84	1,59
8	Półwsie	341,98	188,84	6,82	0,92	1,99	3,61	0,27
9	Sady Dolne	1 327,78	766,95	56,35	16,65	4,24	7,35	1,25
10	Sady Górne	1 470,85	1 102,21	39,05	12,05	2,65	3,54	0,82
11	Stare Rochowice	1 509,98	771,35	59,93	9,29	3,97	7,77	0,62
12	Świny	419,36	193,49	19,88	6,53	4,74	10,27	1,56
13	Wierzchosławice	1 810,57	1 241,14	81,98	18,56	4,53	6,61	1,03
14	Wierzchosławiczki	160,74	141,12	9,34	1,60	5,81	6,62	1,00
15	Wolbromek	1 536,78	1 107,96	62,11	23,15	4,04	5,61	1,51
Razem Gmina		**14 480,99**	**9 086,78**	**574,12**	**150,56**	**3,96**	**6,32**	**1,04**

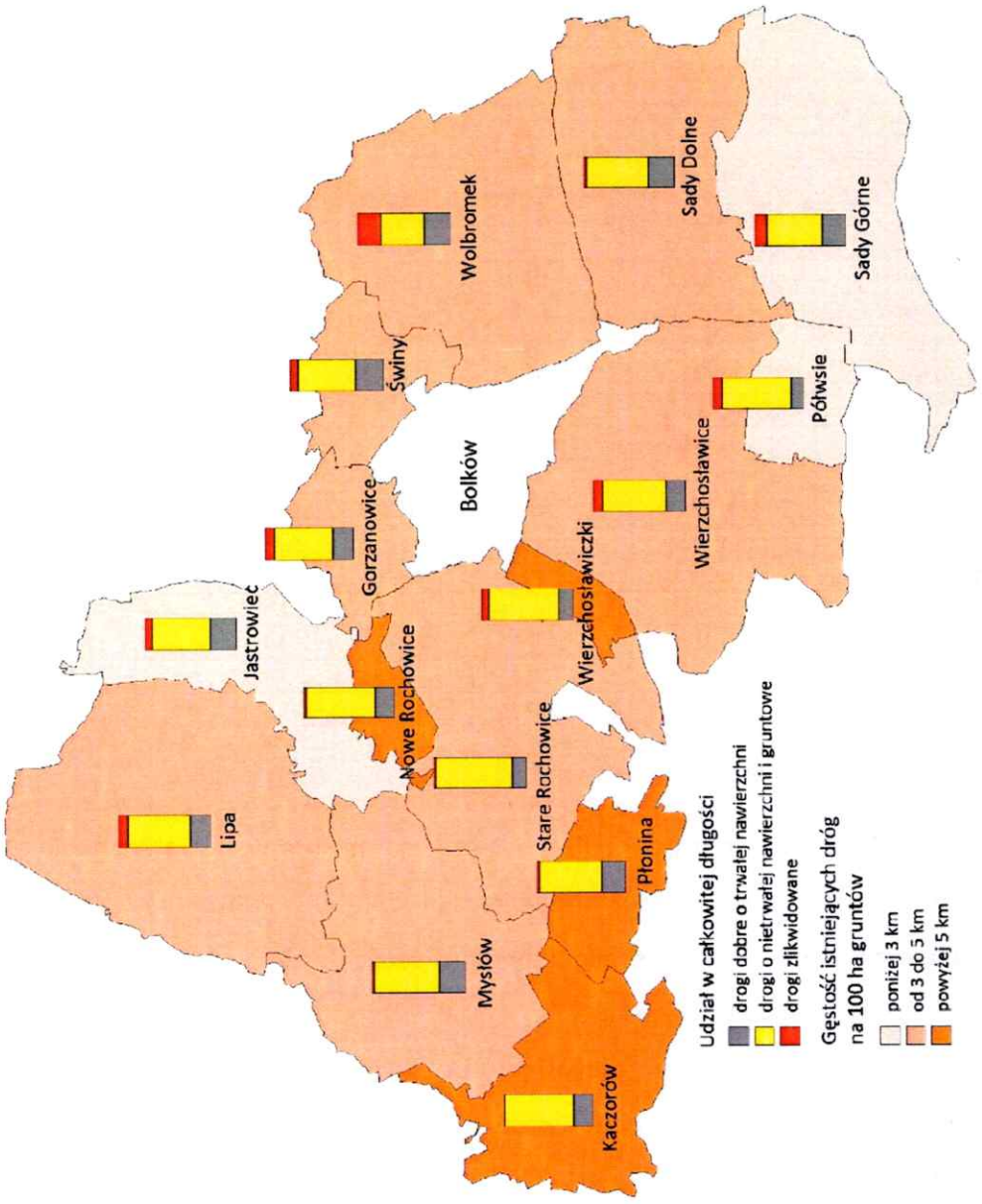
źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ewidencji gruntów i budynków - 2025 r.

Najniższe zagęszczenie dróg (poniżej 2,0 km) ma miejsce w Jastrowcu (najwyższy w gminie udział gruntów leśnych w ogólnej powierzchni obrębu) i Półwsi (bardzo niska powierzchnia użytków rolnych z wysokim udziałem terenów leśnych).

Średni wskaźnik długości dróg w skali całej gminy przypadający na 100 ha użytków rolnych, jest większy niż ten odniesiony do powierzchni ogólnej obrębu i wynosi 6,32 km. Najbardziej znaczący jego przyrost występuje w Świnach – małej obszarowo wsi z wysokim udziałem gruntów leśnych w powierzchni obrębu, gdzie poza drogami rolniczymi przebiegają: fragment drogi krajowej oraz dwa odcinki dróg powiatowych.

Natomiast w słabo zalesionych Gorzanowicach i Wierzchosławiczkach o najwyższym udziale użytków rolnych w powierzchni obrębu, gęstość dróg przypadająca na 100 ha użytków rolnych jest tylko nieznacznie większa od przypadającej na 100 ha wszystkich gruntów.

Najwyższy wskaźnik dróg o trwałej nawierzchni powyżej 1,50 km/100 ha powierzchni ogółem charakteryzuje Nowe Rochowice, Płoninę, Świny i Wolbromek – obręby z wysokim

Rys.18 Stan techniczny i gęstość dróg

udziałem długości dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych oraz gminnych obsługujących strefę zagrodową i mieszkaniową tych wsi.

Reasumując trzeba stwierdzić, że potrzeby w zakresie kompleksowej poprawy jakości nawierzchni sieci drogowej na terenie całej gminy są bardzo duże. Przede wszystkim dalszej modernizacji i przebudowy wymagają drogi w obrębie zabudowy zagrodowej wsi oraz ciągi komunikacyjne, które oprócz funkcji obsługi pól mogą stanowić jednocześnie alternatywne, w stosunku do dróg wyższego rzędu, połączenia między sąsiadującymi miejscowościami.

4. STAN I OCENA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, SPOŁECZNEJ I TURYSTYCZNEJ

4.1 Infrastruktura techniczna

Systematyczny rozwój gminy Bolków jest efektem realizacji kluczowych celów i kierunków rozwoju zawartych we wcześniejszych i aktualnych opracowaniach planistycznych i strategicznych dotyczących najważniejszych inwestycji infrastrukturalnych.

W ciągu ostatnich 20 lat na obszarze gminy zrealizowano wiele inwestycji, które przyczyniły się do znaczącej poprawy standardu życia jej mieszkańców. Zrealizowane zadania, wykonane ze środków własnych i funduszy zewnętrznych, dotyczą stref osadniczych wsi oraz rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

1. Sieć wodociągowa – zmodernizowano oraz wybudowano nowe odcinki sieci w Wolbromku, Świnach i Sadach Dolnych. Ponadto wybudowano ujęcie wody dla gminy Bolków oraz przebudowano pompownię wody w Wierzchosławicach oraz sieć wodociągowo-przesyłową dla Świn i Gorzanowic.

2. Kanalizacja sanitarna – na terenie gminy wybudowano odcinki sieci kanalizacyjnej obsługujące istniejącą zabudowę zagrodową oraz nowe strefy zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Wolbromku, Świnach, Sadach Górnych i Sadach Dolnych. Zmodernizowano również istniejącą mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków w Wolbromku.

3. Drogi – dzięki środkom finansowym gminy oraz budżetu województwa w większości wsi wyremontowano fragmenty dróg w obrębie stref zabudowy oraz wybrane odcinki stanowiące łączniki komunikacyjne z przysiółkami dużych wsi, które jednocześnie służą do obsługi przyległych rozłogów pól.

4. Oświetlenie drogowe – w poszczególnych miejscowościach zmodernizowano i rozbudowano system oświetlenia ulicznego. W ramach kompleksowego remontu zainstalowano nowy system

oświetlenia wraz z niezbędnymi urządzeniami, który znacząco przyczynił się do redukcji zainstalowanej mocy i powstania oszczędności w zużyciu energii elektrycznej.

Systematyczne przekształcanie funkcji terenów rolniczych na cele inwestycyjne wymaga stałej weryfikacji potrzeb w zakresie wydajności i modernizacji istniejącej infrastruktury technicznej oraz budowy nowych urządzeń zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami branżowymi z zakresu ochrony środowiska. Ma to szczególne znaczenie dla poziomu życia mieszkańców oraz stanu środowiska naturalnego gminy.

4.2 Infrastruktura społeczna

Obiekty infrastruktury społecznej utrzymywane ze środków budżetów samorządowych lub państwowych realizują potrzeby mieszkańców w zakresie oświaty i kultury, ochrony zdrowia, sportu i rekreacji oraz administracji publicznej. Wyposażenie gminy w tego typu obiekty jest dostosowane do istniejącej struktury sieci osadniczej, a uzupełnieniem możliwości realizacji wymienionych potrzeb ludności są obiekty zlokalizowane na terenie sąsiednich gmin. Przy udziale finansowych środków własnych oraz funduszy zewnętrznych ilość oraz stan i dostępność obiektów użyteczności publicznej ulega systematycznej poprawie. W ciągu ostatnich 20 lat znaczących inwestycji dokonano w obiektach o charakterze sportowym i rekreacyjnym.

W większości wsi wybudowano nowe place zabaw. Wszystkie zamontowane urządzenia posiadają stosowne certyfikaty bezpieczeństwa, a teren wokół nich ma nawierzchnię żwirową lub trawiastą. Są one usytuowane najczęściej w centrum wsi, w sąsiedztwie świetlic wiejskich lub boisk sportowych. Ponadto w Lipie i Wolbromku wybudowano nowe wielofunkcyjne boiska sportowe wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz siłownie zewnętrzną w Jastrowcu.

W omawianym przedziale czasowym przeprowadzono remonty i przebudowę świetlic w Wolbromku, Starych Rochowicach oraz wyposażono pozostałe obiekty w dodatkowy sprzęt. Ponadto przy części świetlic wybudowano miejsca parkingowe. Podniesienie standardu technicznego tych obiektów umożliwia spełnienie potrzeb i oczekiwań mieszkańców oraz przyczynia się do rozwoju zasobów kultury, poprzez podnoszenie jakości funkcjonowania gminnych instytucji jako miejsc ochrony i prezentacji dziedzictwa materialnego i niematerialnego.

W ciągu omawianego przedziału czasowego zrealizowano wiele inwestycji w zakresie przebudowy i remontu w istniejących gminnych szkołach i przedszkolach, a także wyposażenia tych obiektów w niezbędny sprzęt dla celów dydaktycznych oraz sportowo-rekreacyjnych.

Stan większości obiektów infrastruktury społecznej jest w dobrym stanie technicznym, a ich standard spełnia obowiązujące wymagania norm branżowych w zakresie bezpieczeństwa użytkowania. W kolejnych latach, w miarą potrzeb i możliwości finansowych, jest planowane dalsze zwiększanie i jakościowe polepszanie istniejącej bazy obiektów użyteczności publicznej.

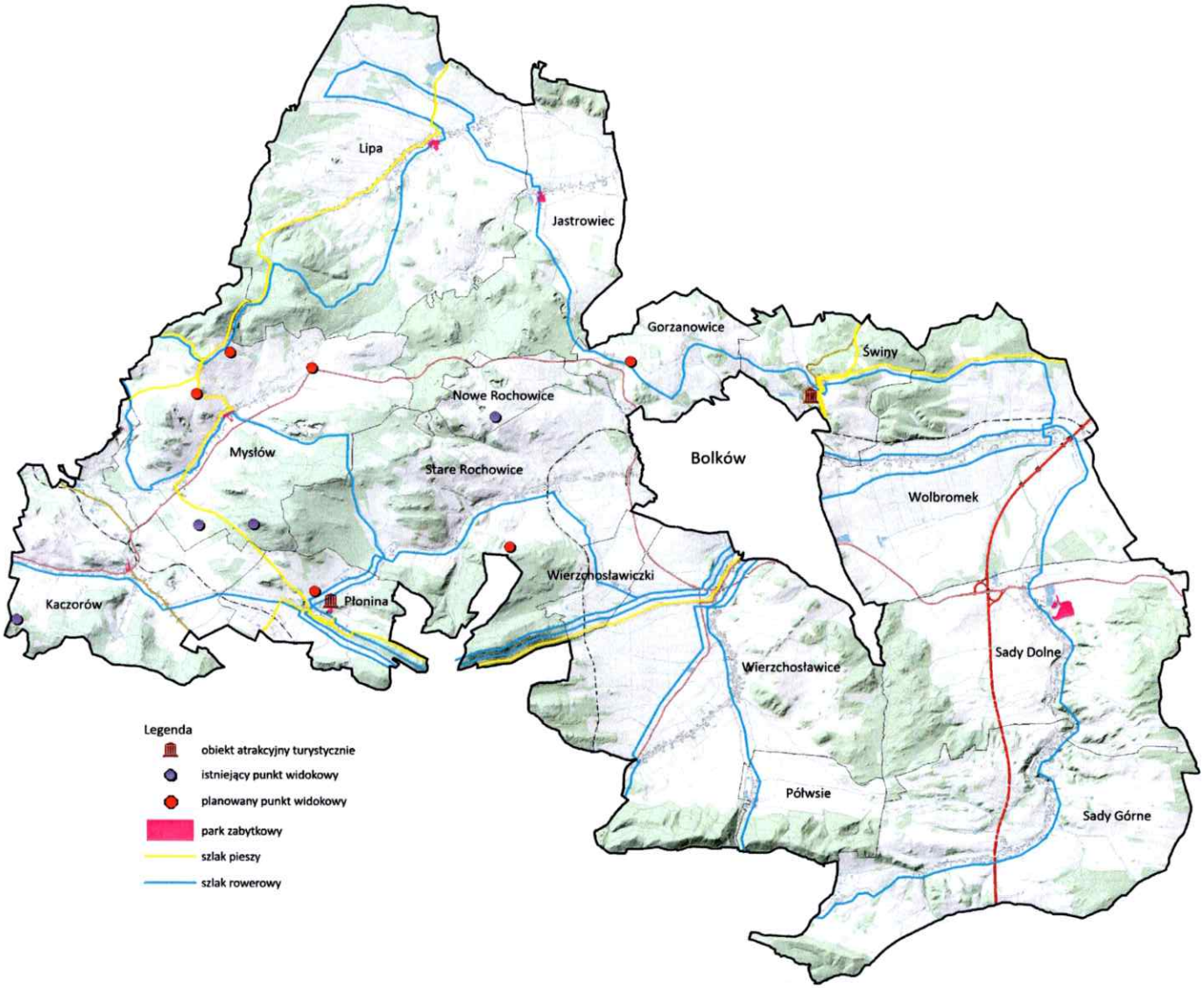
4.3 Infrastruktura turystyczna

Pod względem typologii funkcjonalnej gmina Bolków jest obszarem rolniczo-leśnym z charakterystycznymi dużymi rozłogami pól uprawnych we wschodniej i środkowej części oraz dużymi powierzchniowo i zwartymi kompleksami leśnymi zajmującymi większość terenów pagórkowatych i górzystych. Zgodnie z opracowaną „Strategią rozwoju obszarów wiejskich województwa dolnośląskiego" obszar gminy został zaliczony do regionu przemysłowo-rekreacyjno-turystycznego, którego głównym celem strategicznym jest kształtowanie krajobrazu przyrodniczego, realizowane przez modernizację i rozwój rolnictwa, leśnictwa oraz infrastruktury technicznej, a także rozwój funkcji rekreacyjno-turystycznej. Potencjalne warunki pod dalszy rozwój funkcji aktywnego wypoczynku dotyczą całego obszaru gminy, który charakteryzuje urozmaicona rzeźba terenu, liczne kompleksy leśne oraz gęsta sieć hydrograficzna, a większa jej część została objęta różnymi kategoriami ochrony przyrodniczej, w tym w postaci obszarów Natura 2000.

Występujące na terenie gminy formy przyrody nieożywionej, znaczące obszary pozbawione przypadkowej i rozproszonej zabudowy, korzystne położenie na Przedgórzu Sudeckim (w połączeniu z dogodną komunikacją drogową) oraz obiekty o charakterze zabytkowym, stwarzają możliwości do organizacji aktywności sportowo-rekreacyjnej oraz wypoczynku weekendowego, szczególnie w cieplejszych porach roku.

Do najistotniejszych elementów infrastruktury turystycznej gminy należą istniejące trasy rowerowe i szlaki piesze PTTK – rys.19.

Przez środkową i wschodnią część gminy w kierunku równoleżnikowym (z Płoniny przez Wierzchosławice i Świny do Wolbromka) przebiega fragment zielonego szlaku „Szlak Zamków Piastowskich" o długości ok. 13 km, poprowadzony na terenach leśnych i rolniczych w sąsiedztwie obiektów o znaczeniu historycznym i zabytkowym. W Świnach przebiega część szlaku czerwonego z Bolkowa w kierunku północnym, obok zamku w tej miejscowości. Ponadto w zachodniej części wyznaczono fragmenty szlaków żółtego i niebieskiego o przeważającym kierunku południkowym, które przebiegają w dużej części przez leśne obszary górzyste

Rys.19 Infrastruktura turystyczna

o urozmaiconej rzeźbie, w pobliżu istniejących punktów widokowych oraz starych kamieniołomów i ciekawych formacji skalnych.

Na obszarze gminy wyznaczono cztery trasy rowerowe, których przebieg w lasach i rozłogach pól umożliwia przejazd terenami o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, a także dojazd do istniejących obiektów zabytkowych oraz punktów istniejącej bazy noclegowo-usługowej, gospodarstw agroturystycznych oraz obiektów o charakterze sportowo-rekreacyjnym.

Fot.9 Zamek w Świnach

Są to w szczególności:

- Szlak zamków – szlak czerwony o charakterze pętli; najdłuższa trasa obejmująca swym zasięgiem środkową i zachodnią część gminy poprowadzona przez urozmaicone krajobrazowo i wysokościowo tereny, głównie drogami leśnymi i rolnymi. Częściowo wzdłuż dróg asfaltowych ma taki sam przebieg jak pieszy „Szlak Zamków Piastowskich".
- Szlaki Wokół Bolkowa – dwie trasy rowerowe (szlak żółty i niebieski) obejmujące swym zasięgiem wschodnią i środkową część gminy, wyznaczone w większości na terenach rolniczych.
- Szlak zielony – z Bolkowa w kierunku zachodnim, przebiegający drogami leśnymi i polnymi, z punktami widokowymi na Góry Kaczawskie.

Na obszarze gminy, z racji istniejących uwarunkowań geologicznych, występują ciekawe obiekty przyrody nieożywionej w postaci nieczynnych kamieniołomów z wykształconym już własnym ekosystemem przyrodniczym oraz unikatowych formacji skalnych w Mysłowie i Nowych Rochowicach. Ponadto dużymi atrakcjami turystycznymi są zamki w Świnach, Mysłowie i Płoninie oraz ruiny w Lipie.

Krajobrazy gminy można podziwiać z nowocześnie urządzonych punktów widokowych w Nowych Rochowicach (Józkowa Góra) oraz dwóch w Mysłowie (Czerwona Skała i Karczmisko).

Obecna baza noclegowo-gastronomiczna nie jest mocno rozbudowana. Są to: gospodarstwa agroturystyczne w Jastrowcu i Wierzchosławicach, domki campingowe w Świnach oraz hotel w Sadach Dolnych. Uzupełnieniem bazy noclegowej gminy są obiekty gastronomiczne w Nowych Rochowicach i Kaczorowie. Istotny wpływ na lokalną atrakcyjność sportowo-rekreacyjną gminy ma także łowisko „Dziki Staw" z możliwością grillowania, usytuowane w północnej części Lipy.

Obecnie walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy Bolków nie są wykorzystane w pełnym zakresie, jednak istnieją tutaj potencjalne warunki rozwoju zwłaszcza turystyki weekendowej. Czynnikiem stymulującym rozwój sfery wypoczynku i rekreacji jest propagowanie i promocja oraz właściwe oznakowanie atrakcyjnych przyrodniczo, krajobrazowo i kulturowo miejsc i obiektów, wydawanie publikacji o charakterze turystycznym w postaci map, folderów oraz przewodników pozwalających zainteresować potencjalnych zwiedzających i wypoczywających. Także informacja w formie elektronicznej w postaci dedykowanych stron internetowych, czy odnośników i łączy do haseł oraz słów kluczowych związanych z tematem, pozwoli na szersze upowszechnianie informacji o walorach turystyczno-krajoznawczych gminy.

5. INWESTYCJE ISTNIEJĄCE ORAZ PLANOWANE ZMIANY PRZEZNACZENIA GRUNTÓW WYNIKAJĄCE Z OPRACOWAŃ PLANISTYCZNYCH

Z analizy ustaleń zawartych w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolków" wynika, że w całej gminie z użytkowania rolniczego na cele nierolnicze proponuje się trwale wyłączyć 843,80 ha gruntów rolnych – tab.17, rys.20. Jest to wartość nieznacznie większa (ok. 16 ha) od wielkości takich gruntów wyznaczonych w opracowaniach planistycznych dla gminy sprzed 20 lat.

Proponowane kierunki zagospodarowania i rozwoju dotyczą głównie istniejącej strefy osadniczej i są związane z wyrównaniem i poszerzeniem aktualnej granicy zasięgu zabudowy mieszkaniowej oraz usługowej. Najwięcej gruntów pod nowe inwestycje (ponad 100 ha w obrębie) wyznaczono w Sadach Dolnych i Wolbromku, gdzie planowaną dominującą funkcją jest zabudowa mieszkaniowa oraz produkcyjno-usługowa – zlokalizowana w sąsiedztwie węzła drogi krajowej nr 5 i ekspresowej S–3. W większości pozostałych wsi średnia powierzchnia gruntów pod nowe inwestycje nie przekracza kilkudziesięciu hektarów, z najmniejszym areałem w Nowych Rochowicach (poniżej 10 ha).

Po uwzględnieniu terenów przeznaczonych na cele inwestycyjne, największy procentowy przewidywany ubytek w powierzchni gruntów rolnych (ok. 20% ich powierzchni) jest prognozowany w Sadach Dolnych (duża powierzchnia gruntów pod inwestycje) oraz w Świnach (mała powierzchnia gruntów rolnych w odniesieniu do planowanych wyłączeń).

Najmniejsze ograniczenie areału użytków rolnych (poniżej 5% ich powierzchni) jest przewidywane w Gorzanowicach, Sadach Górnych i Starych Rochowicach, gdzie planowane jest wypełnienie i niewielkie poszerzenie istniejącej strefy zabudowy.

Prognozowana powierzchnia gruntów rolnych

Tabela 17

L.p.	Obręb	Powierzchnia gruntów rolnych	Planowana powierzchnia wyłączeń gruntów rolnych na cele nierolnicze	Przewidywana powierzchnia gruntów rolnych		Przewidywana dynamika zmian
		ha	ha	ha	%	%
1	2	3	4	5	6	7
1	Gorzanowice	304,35	12,60	291,75	95,9	-4,1
2	Jastrowiec	404,97	31,77	373,20	92,2	-7,8
3	Kaczorów	582,12	63,65	518,47	89,1	-10,9
4	Lipa	1 120,76	82,86	1 037,90	92,6	-7,4
5	Mysłów	753,40	94,51	658,89	87,5	-12,5
6	Nowe Rochowice	162,43	9,03	153,40	94,4	-5,6
7	Płonina	275,24	34,34	240,90	87,5	-12,5
8	Półwsie	188,98	14,25	174,73	92,5	-7,5
9	Sady Dolne	767,94	146,40	621,54	80,9	-19,1
10	Sady Górne	1 106,65	48,66	1 057,99	95,6	-4,4
11	Stare Rochowice	772,82	36,50	736,32	95,3	-4,7
12	Świny	193,93	39,34	154,59	79,7	-20,3
13	Wierzchosławice	1 247,80	87,30	1 160,50	93,0	-7,0
14	Wierzchosławiczki	141,22	13,39	127,83	90,5	-9,5
15	Wolbromek	1 108,16	129,20	978,96	88,3	-11,7
Razem Gmina		**9 130,77**	**843,80**	**8 286,97**	**90,8**	**-9,2**

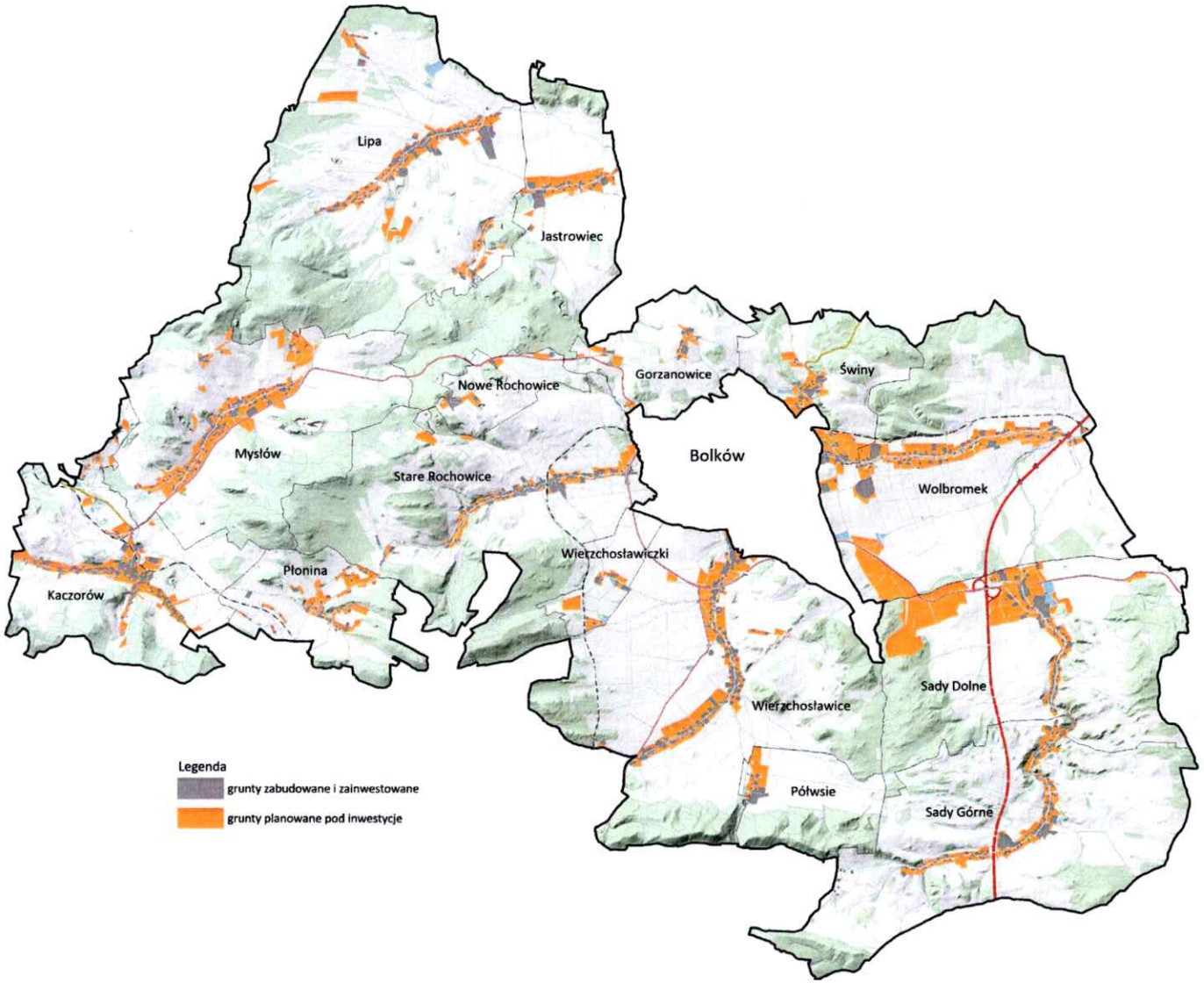
źródło - opracowanie własne na podstawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolków - 2025 r.

Pod względem wartości bonitacyjnej, wśród gruntów przeznaczonych pod inwestycje dominują użytki rolne III i IV klasy oraz mniejsze enklawy klasy V.

Biorąc pod uwagę strukturę własnościową, wśród planowanych terenów inwestycyjnych przeważają grunty należące do indywidualnych gospodarstw rolnych oraz osób fizycznych. Uwagę zwracają znaczące powierzchniowo zwarte kompleksy gruntów ornych i użytków zielonych w Sadach Górnych i Płoninie, wyznaczone jako strefy lokalizacji ekstensywnej i rozproszonej zabudowy zagrodowej i rekreacyjno-letniskowej.

Analiza postępu zagospodarowania gruntów przygotowanych pod nowe inwestycje w ciągu ostatnich 20 lat pokazuje, że tylko niewielka ich część została już trwale przekształcona. Nadal istnieją duże rezerwy terenowe na cele inwestycyjne, które zabezpieczają potrzeby w długiej perspektywie czasowej. W skali całej gminy nastąpił wzrost wszystkich terenów zabudowanych o ponad 13 ha. Najwięcej gruntów zainwestowanych na cele mieszkaniowo-usługowe przybyło w Sadach Dolnych, Świnach i Wolbromku.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, KOWR może nieodpłatnie przekazać na własność jednostce samorządu terytorialnego nieruchomości wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

Rys.20 Istniejące i planowane zainwestowanie

przeznaczone na cele związane z inwestycjami infrastrukturalnymi służącymi wykonywaniu jej zadań własnych. Dotyczy to inwestycji, którą jednostka samorządu terytorialnego zamierza realizować na nieruchomości przekazanej przez KOWR oraz w ramach zadań własnych, mających charakter użyteczności publicznej, tj. prowadzących do zaspokojenia zbiorowych potrzeb mieszkańców w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych. Ponadto jednostka samorządu terytorialnego musi wykazać, iż nowa inwestycja nie może być zrealizowana na gruntach komunalnych oraz określić na podstawie stosownej dokumentacji projektowej powierzchnię niezbędną do jej realizacji.

Zajmowanie w przyszłości wyznaczonych gruntów pod inwestycje będzie wymagało podejmowania bardzo przemyślanych i odpowiedzialnych decyzji. Wynika to z konieczności pogodzenia rozwoju nowych funkcji i realizacji obiektów nierolniczych ze szczególną ochroną gleb dobrej jakości, charakteryzujących niewielkie obszary gminy. Od przyszłych inwestorów należy wymagać oszczędnego gospodarowania ziemią pod nowe rodzaje działalności w ramach istniejących uwarunkowań planistycznych, ponieważ grunty trwale wyłączone z produkcji rolnej zostaną bezpowrotnie utracone, bez możliwości późniejszego odzyskania zajętych areałów gleb. Jest to szczególnie ważne w gminie Bolków, gdzie dla większości mieszkańców istotną formą działalności gospodarczej jest produkcja rolnicza.

Reasumując można stwierdzić, że wyłączanie gruntów na cele nierolnicze będzie zjawiskiem długofalowym, zależnym w dużym stopniu od trwałej koniunktury gospodarczej, wpływającej bezpośrednio na rozwój nowych inwestycji oraz aktualną opłacalność produkcji rolnej.

WNIOSKI

1. Gminę Bolków, należącą do regionu przemysłowo-rekreacyjno-turystycznego, charakteryzuje urozmaicone ukształtowanie terenu oraz wysoki stopień lesistości.
2. Biorąc pod uwagę rzeźbę terenu, warunki klimatyczne i glebowe oraz ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla gminy wg IUNG wynoszący 63,2 punktów, oraz ograniczone warunki do produkcji roślinnej i zwierzęcej można stwierdzić, że gmina nie posiada korzystnych warunki do rozwoju intensywnej produkcji rolnej.
3. Analiza zmian liczby ludności na obszarze gminy w ciągu ostatnich 20 kilku lat wykazuje jej istotny spadek, który jest efektem zmniejszającego się przyrostu naturalnego oraz migracji ludności wiejskiej do miast.

4. Aktualna gęstość zaludnienia gminy wynosi 34 osoby na 1 km^2 i należy do najniższych w powiecie jaworskim, co jest typowe dla gmin wiejskich o wybitnie rolniczym charakterze i niewielkiej liczbie mieszkańców.
5. Na terenie gminy stwierdzono zmiany w sposobie użytkowania gruntów na łącznej powierzchni 1438,71 ha. Mając na uwadze eliminację niezgodności stanu faktycznego na gruncie z zapisem w operacie ewidencji gruntów i budynków należy dokonać aktualizacji istniejących zapisów dla trwałych zmian w sposobie użytkowania takich gruntów.
6. Na obszarze gminy jest odłogowanych 0,3% powierzchni wszystkich użytków rolnych w większości IV klasy bonitacyjnej.
7. W ogólnej strukturze władania przeważają grunty sektora publicznego, z dominacją gruntów należących PGL. W ostatnich latach nastąpiło znaczące zmniejszenie powierzchni terenów należących do KWOR na rzecz prywatnych podmiotów prowadzących działalność rolniczą. W sektorze prywatnym najwięcej gruntów zajmują gospodarstwa rolne.
8. Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego (grunty własne) w gminie wynosi 6,84 ha.
9. Szczególnie niekorzystną sytuacją jest bardzo duża liczba gospodarstw o wielkości do 5 ha (64,4% wszystkich gospodarstw), które zajmują tylko 20,5% całkowitej powierzchni wszystkich gospodarstw.
10. W skali gminy przeciętne gospodarstwo rolne składa się z ponad czterech działek o średniej wielkości 1,51 ha. Najkorzystniejsza sytuacja do efektywnej produkcji rolnej występuje w Gorzanowicach, gdzie przy dużej średniej powierzchni działki jednocześnie występuje najmniejsza ich liczba w poszczególnych gospodarstwach.
11. Wadliwa struktura agrarna w niektórych wsiach w sposób istotny ogranicza liczbę gospodarstw towarowych (produkujących na potrzeby rynku), stąd też duży udział gospodarstw pracujących na samozaopatrzenie. Wynikająca z tego niewielka skala produkcji większości gospodarstw ogranicza w znacznym stopniu możliwości realizacji postępu technologicznego z powodów finansowych i organizacyjnych. W ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027 istnieje możliwość pozyskania środków na realizację prac scaleniowych gruntów, umożliwiających stworzenie korzystniejszych warunków gospodarowania w rolnictwie.

12. Konieczna jest aktualizacja przebiegu wód płynących, których koryto rzeczne na niektórych odcinkach uległo przemieszczeniu poza granice geodezyjne ich działek. Dlatego ustalenie linii brzegu dla wód płynących na obszarze gminy jest w pełni uzasadnione. Ponadto konieczne jest wydzielenie dla części rzek odrębnych działek oraz likwidacja błędnych zapisów w ewidencji gruntów i budynków, gdzie niektóre cieki opisano symbolem „W", a także eliminacja rozdzielenia działek wód płynących istniejącymi drogami.
13. Stan rowów melioracyjnych w zdecydowanej większości jest niezadowalający lub zły. Są one często zarośnięte drzewami i krzewami oraz zamulone, co w znacznym stopniu utrudnia prawidłową regulację stosunków wodnych w rozłogach pól. Poprawa stanu technicznego rowów jest szczególnie istotna na obszarach wyposażonych w sieć drenarską, której sprawne działanie jest zależne od prawidłowego funkcjonowania rowów melioracyjnych. Przeprowadzona inwentaryzacja terenowa wykazała, że zlikwidowano rowy o łącznej długości 28,49 km.
14. Istotnym zagrożeniem dla prawidłowego funkcjonowania urządzeń melioracyjnych są inwestycje realizowane na gruntach wyposażonych w sieć drenarską. W skali całej gminy na takie cele wyznaczono w obowiązujących opracowaniach planistycznych łącznie 60,89 ha gruntów zdrenowanych, co stanowi 3,6% ich całkowitej powierzchni.
15. Większość dróg na terenie gminy (67,3% całkowitej długości) jest w złym stanie technicznym i w części wymagają one pilnej przebudowy i ulepszenia nawierzchni. Przeprowadzona inwentaryzacja terenowa wykazała, że zaorano drogi o łącznej długości 55,57 km. Stanowi to powierzchnię ok. 33 ha gruntów, które są obecnie wykorzystywane na cele produkcji rolnej.
16. W ciągu ostatnich 20 lat wzrosła długość dróg o trwałej nawierzchni w związku z modernizacją dróg transportu rolnego ze środków budżetu województwa oraz gminy Bolków.
17. W zakresie wyposażenia wsi w infrastrukturę techniczną, najważniejszym problemem jest brak sieci kanalizacji sanitarnej w części obrębów. Stosowane obecnie rozwiązania w tych miejscowościach w zakresie gromadzenia i odprowadzania ścieków stwarzają istotne zagrożenie dla stanu środowiska naturalnego.
18. Stan techniczny i poziom dostępności obiektów infrastruktury społecznej dla miejscowej ludności jest w większości wsi wystarczający. Pomocą finansową w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027 może być objęta

budowa nowych oraz modernizacja istniejących obiektów przeznaczonych dla celów publicznych, związanych z rozwojem kultury, oświaty i poprawą warunków życia mieszkańców.

19. W celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej gminy, konieczne jest poszerzenie bazy rekreacyjno-wypoczynkowej oraz promocja gminy z uwzględnieniem jej walorów przyrodniczych i historycznych.
20. Zgodnie z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Bolków oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wsi, na cele inwestycyjne wyznaczono ogółem 843,80 ha gruntów rolnych. Istnieje konieczność oszczędnego i rozważnego podejmowania decyzji dotyczących nieodwracalnego wyłączania gruntów z produkcji rolnej pod nowe inwestycje, szczególnie tych o najwyższych wartościach bonitacyjnych.
21. W przypadku realizacji planowanych inwestycji na gruntach wyposażonych w sieć drenarską konieczny jest nadzór nad przyszłymi pracami ziemnymi i stały monitoring stanu technicznego przedmiotowych urządzeń melioracyjnych.
22. Mając na uwadze poprawę jakości informacji o rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz uporządkowanie stanu prawnego, należy dokonać aktualizacji ewidencji gruntów w zakresie regulacji stanów prawnych wód płynących, rowów melioracyjnych i dróg transportu rolnego.

II. USTALENIA AKTUALIZACJI PLANU URZĄDZENIOWO-ROLNEGO

6. POPRAWA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

6.1 Zagospodarowanie gruntów odłogowanych

Na obszarze gminy Bolków jest obecnie odłogowanych łącznie 26,50 ha gruntów ornych i użytków zielonych – 0,3% całkowitej powierzchni – tab.18, rys.21. W większości ich wielkość i położenie są konsekwencją słabej przydatności dla celów intensywnej produkcji rolnej.

Zagospodarowanie odłogów

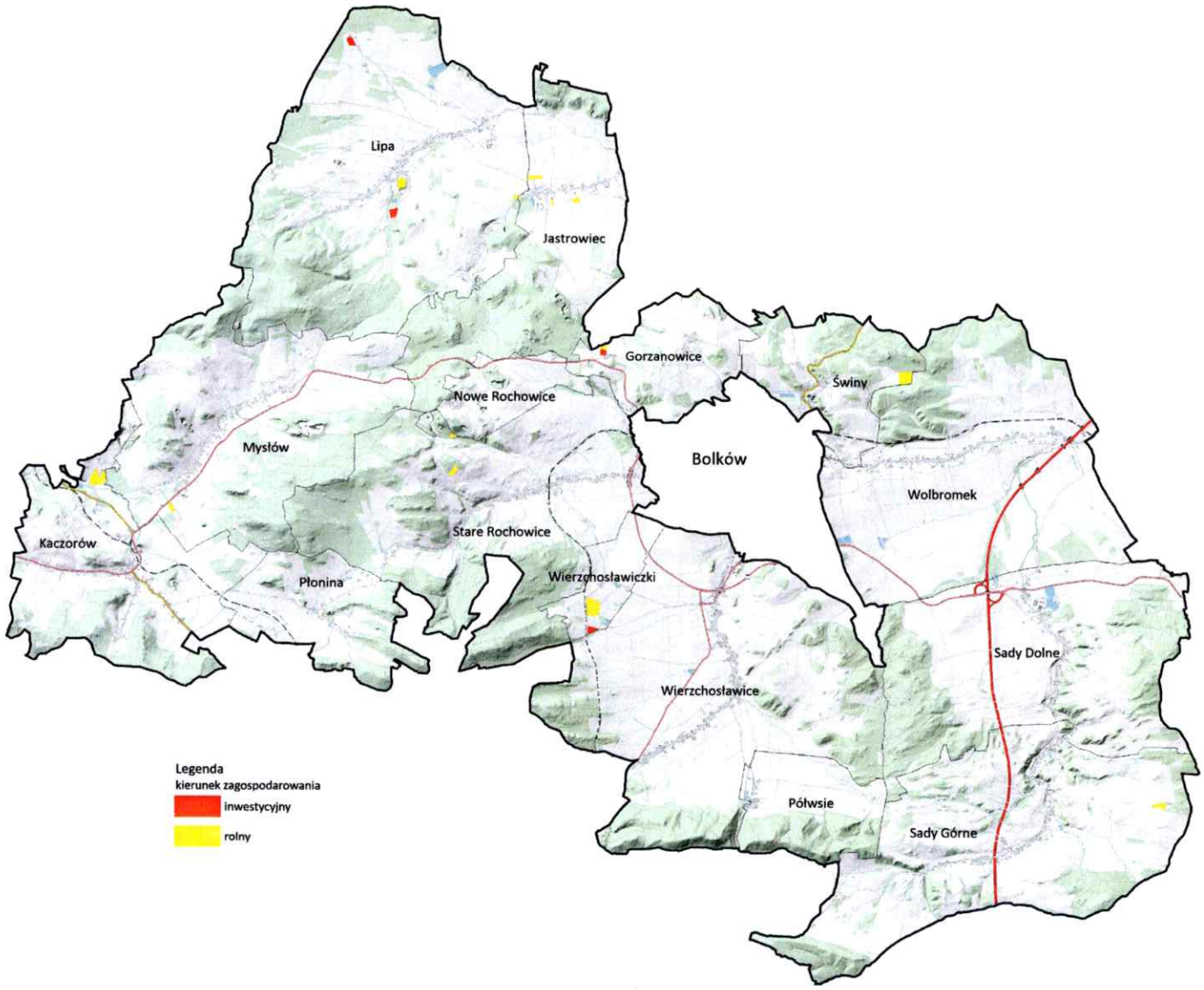
Tabela 18

L.p.	Obręb	Kierunek zagospodarowania odłogów						
		ogółem	rolny		leśny		inwestycyjny	
		ha	ha	%	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Gorzanowice	1,37	0,53	38,7	-	-	0,84	61,3
2	Jastrowiec	2,10	2,03	96,7	-	-	0,07	3,3
3	Kaczorów	5,38	5,38	100,0	-	-	-	-
4	Lipa	4,45	1,74	39,1	-	-	2,71	60,9
5	Mysłów	0,75	0,75	100,0	-	-	-	-
6	Nowe Rochowice	-	-	-	-	-	-	-
7	Płonina	-	-	-	-	-	-	-
8	Półwsie	-	-	-	-	-	-	-
9	Sady Dolne	-	-	-	-	-	-	-
10	Sady Górne	1,30	1,30	100,0	-	-	-	-
11	Stare Rochowice	1,58	1,58	100,0	-	-	-	-
12	Świny	3,79	3,79	100,0	-	-	-	-
13	Wierzchosławice	-	-	-	-	-	-	-
14	Wierzchosławiczki	5,78	4,47	77,3	-	-	1,31	22,7
15	Wolbromek	-	-	-	-	-	-	-
Razem Gmina		**26,50**	**21,57**	**81,4**	**-**	**-**	**4,93**	**18,6**

źródło: opracowanie własne na podstawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolków oraz inwentaryzacji terenowej Gminy Bolków - 2025 r.

Zgodnie z ustaleniami istniejących opracowań planistycznych, najwięcej gruntów odłogowanych jest położonych w obszarach przeznaczonych na cele produkcji rolnej – łącznie 21,57 ha. Występują one w dziewięciu wsiach, z największym areałem w Kaczorowie i Wierzchosławiczkach. W większości pozostałych obrębów wielkość powierzchni odłogów przeznaczonych na cele rolne najczęściej nie przekracza dwóch hektarów.

Drugą pozycję w bilansie odłogów zajmują tereny wyznaczone na cele inwestycyjne – ogółem 4,93 ha. Są to grunty orne i użytki zielone przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe o różnej intensywności oraz obiekty infrastruktury technicznej, położone

Rys.21 Zagospodarowanie odłogów

najczęściej w sąsiedztwie strefy zabudowy wsi. Występują w czterech miejscowościach z największym areałem w Lipie – 2,71 ha.

Ocena stanu porostu odłogowanych gruntów dokonana podczas przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej ujawniła, że ich ponowne przywrócenie do rolniczego wykorzystania wymaga przeprowadzenia zwykłych zabiegów agrotechnicznych, związanych z usunięciem chwastów i głębszym przeoraniem gleby na gruntach ornych lub wykoszeniem nadmiernego porostu traw na użytkach zielonych, bez konieczności ponoszenia wysokich kosztów związanych z dodatkowymi pracami rekultywacyjnymi.

Zagospodarowanie gruntów odłogowanych na obszarze gminy, przy bardzo małej skali tego zjawiska, jest zależne od decyzji właścicieli poszczególnych terenów. Zmiany wielkości areałów odłogów będą pochodną aktualnej opłacalności prowadzenia na tych gruntach produkcji rolnej w odniesieniu do spodziewanych dochodów oraz koniunktury gospodarczej przejawiającej się w konieczności pozyskiwania obecnych użytków rolnych na cele inwestycyjne.

6.2 Rekultywacja gruntów

Zgodnie z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolków oraz inwentaryzacji terenowej z 2025 r. na terenie gminy nie stwierdzono obszarów zdegradowanych, które wymagają przeprowadzenia prac rekultywacyjnych. Nie wskazano również terenów wymagających przekształceń, rehabilitacji lub remediacji. Natomiast w przypadku występowania lokalnych zaniedbań przestrzennych należy takie miejsca na bieżąco porządkować i poddawać sanacji na warunkach określonych w planach miejscowych wsi, w celu przywrócenia ich do stanu pierwotnego.

W dokumentacjach i koncesjach geologicznych do rekultywacji wskazano natomiast tereny złóż surowców naturalnych – dotyczy to obszarów, na których jest obecnie realizowane wydobycie kruszywa oraz terenów, na których eksploatacja została już zaniechana – rys.22. Dla przedmiotowych obszarów w Nowych Rochowicach, Kaczorowie i Mysłowie, zgodnie z lokalnymi uwarunkowaniami terenowymi i przyrodniczymi ustalono leśny kierunek rekultywacji. Niezwłoczna rekultywacja wyrobisk, zgodna warunkami wydanej na wydobycie koncesji, wpłynie na poprawę walorów krajobrazowych tych obszarów oraz zapobiegnie ich przekształceniom w dzikie wysypiska śmieci.

Zgodnie z art. 20 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych jest możliwość rekultywacji gruntów zdegradowanych i zdewastowanych przez nieustalonych sprawców na cele rolnicze,

które jako zadanie własne może być wykonane przy udziale środków budżetu samorządu wojewódzkiego.

6.3 Zabiegi przeciwerozyjne oraz ochrona gruntów rolnych

Jak już wspomniano w rozdziale 1.6 niniejszego opracowania, w gminie Bolków występuje zagrożenie występowaniem erozji wodnej związanej tzw. zmywami powierzchniowymi po ulewnych deszczach szczególnie w okresie wczesnowiosennym. Dotyczy to większych lub mniejszych powierzchniowo kompleksów gruntów ornych usytuowanych na stokach wzniesień, gdzie intensywność tego zjawiska jest zależna od stopniu nachylenia terenu. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom tego zjawiska jest możliwe poprzez utrzymywania w jak najdłuższym okresie okrywy roślinnej na takich gruntach oraz prowadzenie orki w poprzek nachylenia stoku, co znacznie ogranicza negatywne skutki erozyjnego działania wody.

Niski stopień lesistości wschodnich i środkowych rejonów gminy powoduje, że istnieje potencjalne zagrożenie erozją wietrzną na większych kompleksach uprawowych. Zaproponowane w dalszej części opracowania rozwiązania w zakresie nowych zadrzewień przydrożnych w znaczący sposób ograniczą okresowe skutki ewentualnej działalności wiatru na wierzchnią warstwę gleby.

Postępujący od wielu lat systematyczny spadek areału użytków zielonych na terenie województwa dolnośląskiego ma negatywny wpływ dla utrzymania bioróżnorodności oraz ochrony środowiska, krajobrazu rolniczego, gleb, atmosfery oraz gospodarki wodnej.

Zgodnie z planami zadań ochronnych wyznaczonych dla obszarów Natura 2000 „Góry i Pogórze Kaczawskie" PLH020037 i „Dobromierz" PLH020034 oraz Rozporządzeniem MRiRW w sprawie wyznaczenia trwałych wartościowych użytków zielonych – 2018 r., na obszarze gminy zostały wydzielone kompleksy łąk i pastwisk (łącznie 462,63 ha) w jedenastu miejscowościach, wymagające ochrony przed jakimikolwiek zmianami, ze względu na swoje walory przyrodnicze – tab.19, rys.22.

Proponowane działania ochrony czynnej związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania zawarte w planach ochronnych obejmują:

- zachowanie siedlisk gatunków stanowiących przedmiot ochrony, położonych na trwałych użytkach zielonych,
- usunięcie nalotu drzew i krzewów oraz utrzymanie zmienno-wilgotnych łąk trzęślicowych,
- ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych,

- użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW, ukierunkowanego na ochronę siedlisk przyrodniczych.

Najwięcej użytków zielonych do utrzymania zgodnie z planem zadań ochronnych oraz wspomnianym Rozporządzeniem MRiRW wyznaczono w Starych Rochowicach (ponad 140 ha) oraz Kaczorowie i Mysłowie (ponad 90 ha).

Utrzymanie użytków zielonych

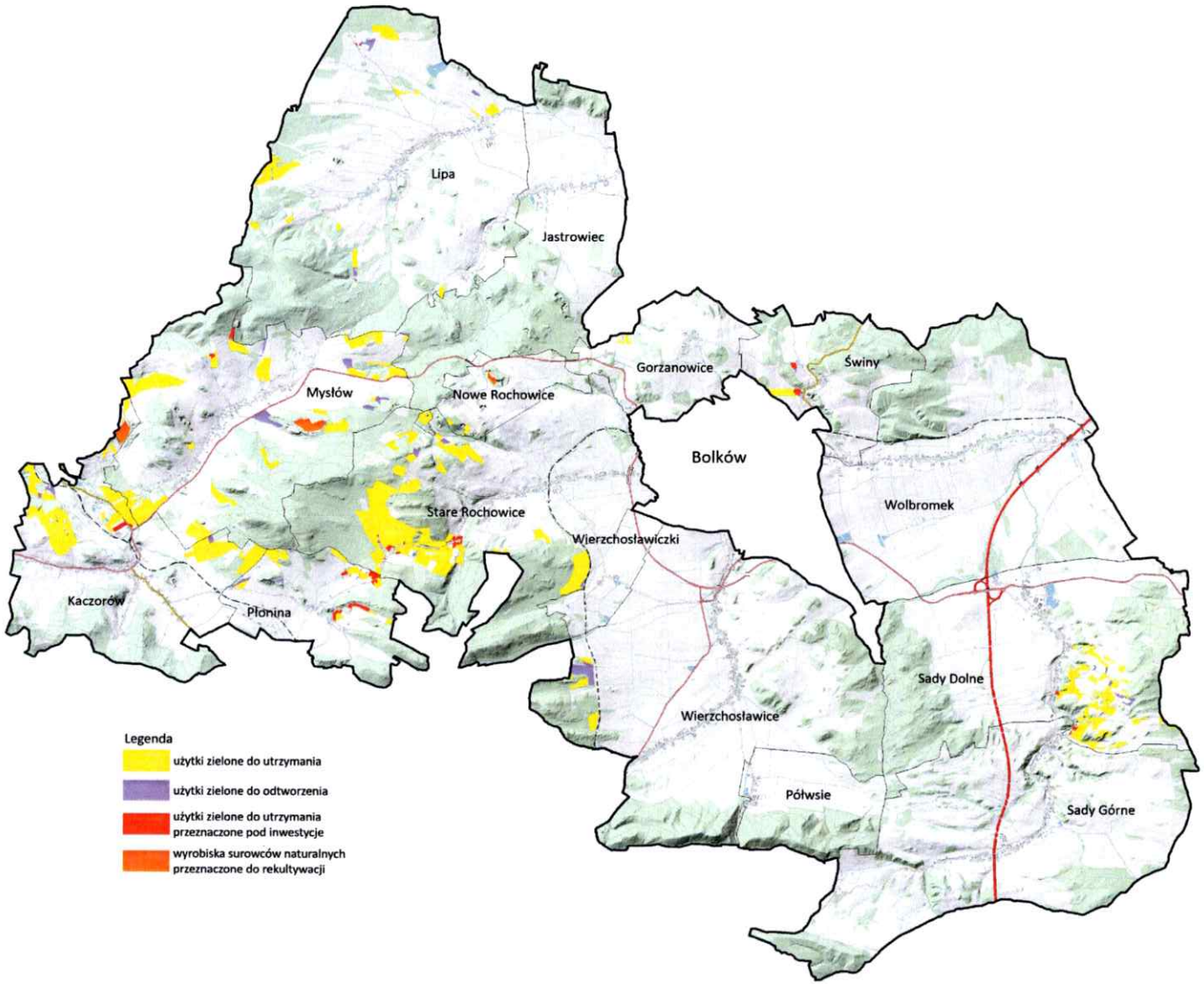
Tabela 19

L.p.	Obręb	Powierzchnia użytków zielonych			
		istniejące	do odtworzenia	ogółem	na cele inwestycyjne
		ha	ha	ha	ha
1	2	3	4	5	6
1	Gorzanowice	1,39	-	1,39	-
2	Jastrowiec	-	0,37	0,37	-
3	Kaczorów	88,38	3,36	91,74	1,68
4	Lipa	30,63	4,43	35,06	0,13
5	Mysłów	87,20	10,79	97,99	1,26
6	Nowe Rochowice	4,56	-	4,56	-
7	Płonina	20,60	2,28	22,88	5,16
8	Sady Dolne	42,35	2,97	45,32	0,66
9	Stare Rochowice	137,50	3,05	140,55	2,75
10	Świny	5,84	1,07	6,91	1,79
11	Wierzchosławice	7,53	8,33	15,86	-
Ogółem		**425,98**	**36,65**	**462,63**	**13,43**

źródło: Plan Zadań Ochronnych dla obszarów Natura 2000: "Góry i Pogórze Kaczawskie" i "Dobromierz" oraz Rozporządzenie MRiRW w sprawie wyznaczenia trwałych wartościowych użytków zielonych - 2025 r.

Istotnym potencjalnym zagrożeniem dla części cennych przyrodniczo łąk i pastwisk jest ich pozarolnicza funkcja określona w obowiązujących opracowaniach planistycznych gminy. Dlatego tak ważnym jest odstąpienie od planowanych na tych gruntach inwestycji – łącznie dotyczy to 13,43 ha, z największym areałem w Płoninie.

Podczas przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej stwierdzono, że zdecydowana większość cennych pod względem środowiskowym użytków zielonych jest wykorzystywana zgodnie ze swoim przeznaczeniem. Jednak część istniejących łąk i pastwisk podlegających ochronie zaorano i przeznaczono pod uprawy polowe – ogółem 36,65 ha w dziewięciu obrębach. Najwięcej takich użytków zielonych stwierdzono w Mysłowie, gdzie ich łączna powierzchnia przekracza 10 ha. W tej sytuacji istnieje konieczność odtworzenia zlikwidowanych łąk i pastwisk, które wraz z przyległymi gruntami będą tworzyć cenne ekosystemy przyrodnicze.

Rys.22 Ochrona i rekultywacja gruntów

Zachowanie takich siedlisk jest szczególnie ważne w rejonach gminy pozbawionych większych obszarowo terenów o istotnych walorach przyrodniczych, gdzie ma miejsce prowadzenie intensywnej produkcji roślinnej i zwierzęcej.

W Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027 w ramach interwencji z zakresu rozwoju obszarów wiejskich możliwe jest finansowe wsparcie na okres pięciu lat dla ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000. Celem tej interwencji jest ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych bądź przeciwdziałanie ich zanikaniu, a tym samym zapewnienie dogodnych warunków bytowania dla wielu cennych przyrodniczo siedlisk i gatunków, których występowanie jest uzależnione od intensywności i sposobu prowadzenia działalności rolniczej.

6.4 Scalenie gruntów

Scalanie gruntów prowadzone jest na obszarach charakteryzujących się dużym rozdrobnieniem oraz rozproszeniem gruntów i ma na celu poprawę rozłogu ziemi poszczególnych gospodarstw. W wyniku zmniejszenia liczby działek rolnych (w tym o kształcie niekorzystnym do uprawy) oraz powiększenia ich średniej wielkości, uzyskuje się poprawę efektywności gospodarowania, poprzez ograniczenie kosztów transportu oraz ułatwienie procesów mechanizacji prac polowych. Scalenie ma na celu przede wszystkim poprawę rozłogu gruntów w ramach poszczególnych gospodarstw rolnych.

W szczególności prace takie mają prowadzić do:

- poprawy struktury obszarowej i zmniejszenia ilości działek w gospodarstwach rolnych,
- poprawy kształtu działek niedogodnych do uprawy mechanicznej,
- wydzielenia gruntów ekwiwalentnych dla rolników w niewielkiej odległości od siedziby gospodarstwa,
- zapewnienia każdej poscaleniowej działce dostępu do drogi o charakterze publicznym,
- dostosowania granic działek do systemu urządzeń melioracji wodnych oraz rzeźby terenu,
- likwidacji zbędnych dróg,
- wydzielenia bez procedury wywłaszczeniowej niezbędnych gruntów na cele infrastruktury technicznej i społecznej,
- tworzenia warunków przestrzennych dla procesu zwiększania lesistości kraju,
- likwidacji zaniedbanych wspólnot gruntowych,
- częściowej poprawy rozłogu gruntów różniczan.

Ponadto w ramach scalenia przeprowadza się prace w zakresie zagospodarowania poscaleniowego terenu, związane z organizacją rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Polegają one na stworzeniu funkcjonalnej sieci dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych, wykonaniu zadań wpływających na regulację stosunków wodnych oraz porządkowaniu terenu umożliwiającemu objęcie w posiadanie nowo wydzielonych działek.

Niezależnie od poprawy stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej, podczas scalenia następuje aktualizacja stanu prawnego poszczególnych nieruchomości (badanie ksiąg wieczystych, zniesienie współwłasności na gruntach rolnych, porównanie stanu na gruncie z zapisami w ewidencji gruntów i budynków). Przeprowadzana jest także klasyfikacja zmienionych użytków rolnych. Zmiany takie zostają uwidocznione w operacie ewidencji gruntów i budynków – dotyczy to również pozostałych terenów, na których stwierdzono trwałą zmianę sposobu ich użytkowania, zgodną z obowiązującymi przepisami.

Do określenia zapotrzebowania na prace scaleniowe w poszczególnych obrębach przyjęto następujące wskaźniki:

- średnią powierzchnię działki i średnią liczbę działek w gospodarstwach rolnych,
- ilość gospodarstw rolnych, w tym o powierzchni powyżej 15 ha,
- udział powierzchniowy gruntów gospodarstw rolnych,
- udział powierzchniowy kompleksów gruntów o średnim wydłużeniu boków działek przekraczającym proporcje 1:5.

Ocena i synteza powyższych wskaźników pozwoliła na wskazanie wsi kwalifikujących się do przeprowadzenia prac scaleniowych. Wytypowano następujące obręby w całości: Lipę, Stare Rochowice, Wierzchosławice i Wolbromek (wskazane w Planie urządzeniowo-rolnym w 2006 r.), o łącznej powierzchni 6664,01 ha – rys.23.

W Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027 w ramach interwencji z zakresu rozwoju obszarów wiejskich możliwe jest finansowe wsparcie dla przeprowadzenia prac scaleniowych oraz zagospodarowania poscaleniowego, związanych z poprawą jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, uwzględniającą wymogi ochrony środowiska naturalnego. Prace scaleniowe są koordynowane przez samorząd województwa, a bezpośrednio realizowane przez samorząd powiatu.

Postępowanie scaleniowe może być wszczęte na wniosek ponad 50% właścicieli gospodarstw rolnych położonych na projektowanym obszarze scalenia lub na wniosek właścicieli gruntów, których łączny obszar przekracza połowę powierzchni projektowanego obszaru scalenia. Jednak najlepsze efekty tych prac zostaną osiągnięte przy udziale

Rys.23 Potrzeby prac scaleniowych

maksymalnie dużej liczby właścicieli gospodarstw oraz pełnym zaangażowaniu wszystkich uczestników scalenia. Podczas kształtowania nowej struktury własnościowej będą uwzględniane, w miarę możliwości, propozycje właścicieli dzierżawiących grunty od innych rolników.

Niezależnie od powyższego, warunkiem przyznania wsparcia finansowego na omawiany cel jest opracowanie założeń do projektu scalenia gruntów przedmiotowego obszaru oraz określenie środowiskowych uwarunkowań realizacji omawianego przedsięwzięcia.

Prawidłowa i kompleksowa realizacja tego działania na obszarze wytypowanych wsi, w istotnym stopniu przyczyni się do poprawy struktury przestrzennej funkcjonujących tu gospodarstw, umożliwiając jednocześnie prowadzenie racjonalnej produkcji rolnej, maksymalnie wykorzystującej potencjał istniejących użytków rolnych.

Całość prowadzonych prac scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego jest realizowana bez udziału środków finansowych właścicieli gruntów.

7. POPRAWA INFRASTRUKTURY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

7.1 Wody płynące wraz z urządzeniami związanymi z nimi funkcjonalnie

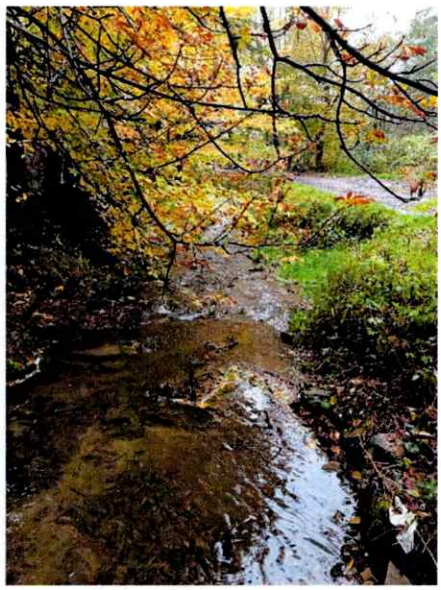
Przepływające przez obszar gminy większe rzeki stanowią potencjalnie lokalne zagrożenie powodziowe na obszarach swoich zlewni, co może mieć miejsce podczas gwałtownych czy długotrwałych opadów lub intensywnych roztopów.

Ocena stanu koryt rzecznych na obszarze gminy potwierdziła potrzebę prowadzenia systematycznych prac konserwacyjnych (bez konieczności ich odbudowy) dla większości przepływających przez obszar gminy cieków (49,41 km) – rys.24. W odniesieniu do Planu urządzeniowo-rolnego gminy zrezygnowano z początkowych odcinków Świekotki (w Jastrowcu i Mysłowie), Mokrzyny (w Mysłowie), Rochowickiej Wody (w Starych Rochowicach) i Ochotnika (w Wierzchosławicach) wskazanych do konserwacji, które przebiegają w dużych kompleksach leśnych. Z punktu widzenia poprawy warunków wodnych rolniczej przestrzeni produkcyjnej bardziej celowe jest przeznaczenie środków finansowych na modernizację koryt cieków wodnych w rozłogach pól czy w sąsiedztwie stref zabudowy wsi, niż na terenach leśnych, stanowiących naturalną formę okresowego gromadzenia nadmiaru wód, gdzie nawet gorszy ich stan techniczny nie powoduje zagrożenia dla przyległych gruntów rolnych.

Wody płynące spełniające funkcję podstawowego szkieletu hydrologicznego gminy, w powiazaniu z siecią rowów melioracyjnych, w zasadniczy sposób decydują o właściwym poziomie wód gruntowych w glebie oraz na terenach zainwestowanych. Dlatego prawidłowe

funkcjonowanie koryt rzecznych jest bardzo ważnym elementem określającym stan infrastruktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Propozycja przeprowadzania okresowych prac konserwacyjnych (wskazana przez PGW Wody Polskie Nadzór Wodny Jawor) dotyczy działań, polegających na wykoszeniu traw, chwastów i części krzewów na skarpach, odmuleniu i w miarę potrzeb miejscowej odbudowie i umocnieniu brzegów koryta oraz wyczyszczeniu przepustów pod drogami. Stabilizacja i wzmocnienie koryta są szczególnie ważne na odcinkach, gdzie meandrowanie rzek spowodowało lokalną zmianę ich przebiegu, związaną z zajmowaniem sąsiednich gruntów przez płynącą wodę. Miejsca takie wskazano w rozdziale dotyczącym stanu istniejącego wód płynących. Wydaje się za uzasadnione podjęcie prac mających na celu ustalenie aktualnej linii brzegu dla wszystkich cieków na całej ich długości bądź fragmentarycznie, co potwierdziło również PGW Wody Polskie.

Fot.10 Mokrzyna do konserwacji w Mysłowie

W myśl art. 10 ust. 1 a i 14 ust. 1 „Prawa wodnego" śródlądowe wody płynące oraz grunty nimi pokryte stanowią własność Skarbu Państwa, a więc istnieje interes prawny właścicieli gruntów przyległych do cieku w ustaleniu granic pomiędzy ich nieruchomościami a gruntami pokrytymi wodą płynącą. Nabiera to szczególnego znaczenia w przypadku podjęcia ewentualnych prac scaleniowych w wybranych obrębach.

Jedną z rekomendacji wyszczególnionych w „Strategii rozwoju gminy Bolków na lata 2021 – 2030" w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej jest ograniczenie zabudowy dolin rzecznych poprzez ochronę brzegów rzek przed zabudową, grodzeniem, osuszaniem i niszczeniem szaty roślinnej w celu zachowania drożności korytarzy ekologicznych i minimalizowania skutków powodzi.

Konieczna jest również likwidacja błędów prawnych, związanych z rozdzieleniem rzek istniejącymi drogami na odrębne działki. Ponadto należy zaktualizować niewłaściwe oznaczenie użytku gruntowego rzeki (z „W" na „Wp") oraz wydzielić odrębne działki dla przepływających cieków włączonych w skład sąsiednich działek i użytków gruntowych.

7.2 Urządzenia melioracji wodnych

Przeprowadzona inwentaryzacja terenowa ujawniła, że stan techniczny większości rowów melioracyjnych we wszystkich wsiach jest niezadowalający lub zły.

Ogółem do modernizacji oraz odbudowy na obszarze całej gminy wytypowano rowy melioracyjne o łącznej długości 222,93 km, decydujące w zasadniczy sposób o prawidłowym odprowadzeniu nadmiaru wody w poszczególnych miejscowościach. Dotyczy to rowów przebiegających w rozłogach pól oraz usytuowanych w strefach zabudowy wsi – tab.20, rys.24.

Najwięcej rowów do konserwacji pod względem długości (powyżej 30 km w obrębie) wytypowano w Lipie, Wierzchosławicach i Wolbromku – charakteryzujących się dużą powierzchnią użytków rolnych oraz w większości płaską konfiguracją terenu.

W pozostałych wsiach sumaryczna długość rowów do konserwacji nie przekracza najczęściej wartości kilkunastu kilometrów w obrębie, z najmniejszą długością w Nowych Rochowicach (2,74 km) – miejscowości o najsłabiej rozwiniętej sieci rowów melioracyjnych.

Fot.11 Rów melioracyjny do konserwacji w Wierzchosławicach

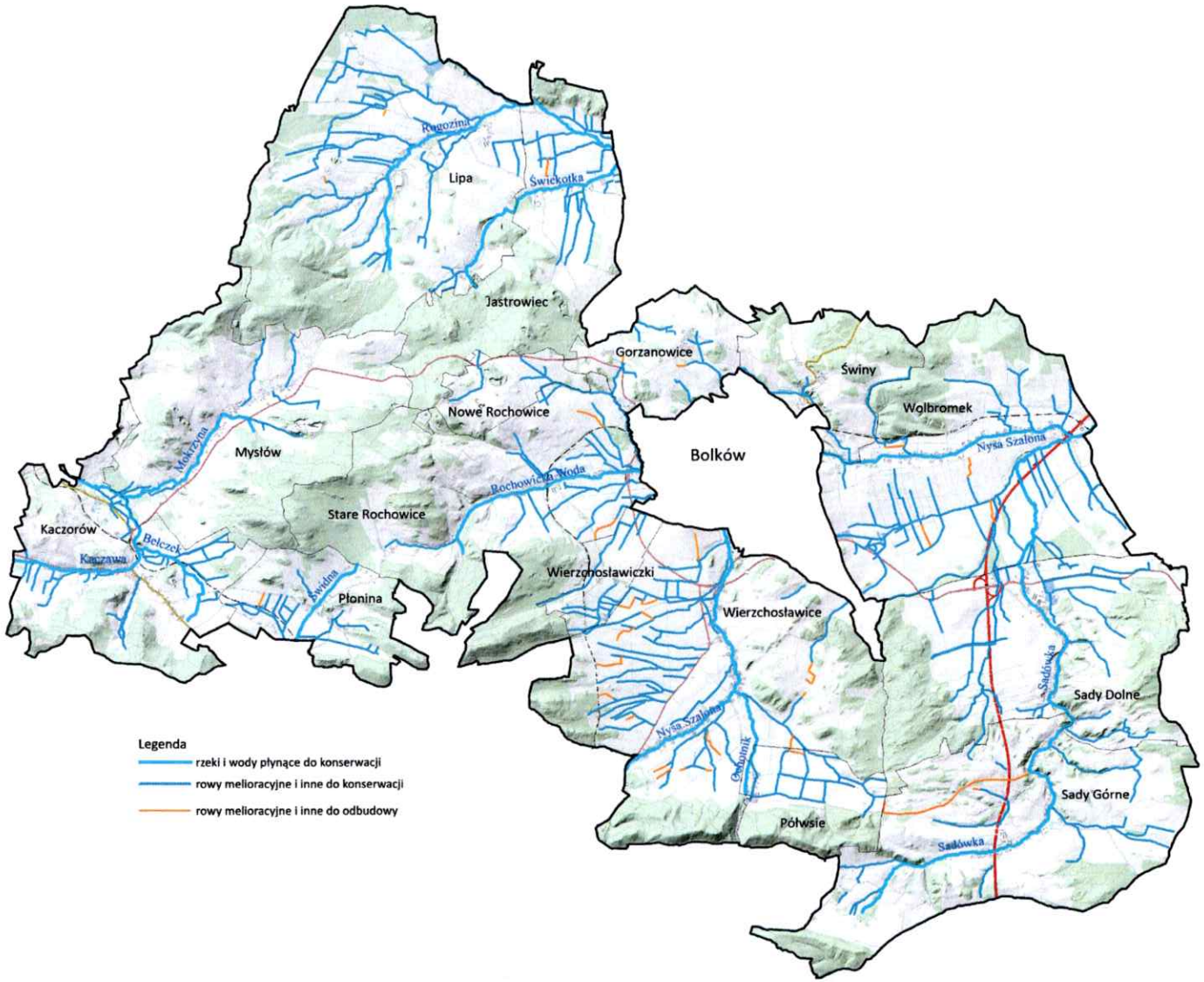
Projektowana modernizacja rowów winna być poprzedzona wykoszeniem traw i wycinką zbędnych krzewów, a w niektórych przypadkach również drzew. Po odmuleniu, pogłębieniu i wyczyszczeniu dna rowu, w dalszej kolejności, w miarę istniejących potrzeb, wskazane jest wyprofilowanie i umocnienie obustronne jego skarpy – wykonanie tzw. faszyny. Konserwację należy realizować od ujścia poszczególnych rowów w górę, na całej ich długości, przy jednoczesnym udrożnieniu wszystkich przepustów pod drogami transportu rolnego. Zły stan techniczny rowów wynika z bardzo ograniczonego w skali gminy zakresu realizacji systematycznych prac poprawiających drożność istniejących urządzeń melioracji wodnych. Jest to związane z niewielkimi środkami finansowymi przeznaczanymi na ten cel. Inicjatywa samych rolników indywidualnych ogranicza się zwykle do prac modernizacyjnych (w bardzo ograniczonym zakresie) na odcinkach rowów przebiegających wzdłuż własnych pól. Pozytywne efekty działań konserwacyjnych, może przynieść realizacja tych prac przy współdziałaniu Urzędu Gminy Bolków oraz pełnym zaangażowaniu lokalnego samorządu wiejskiego i właścicieli przyległych gruntów. Prawidłowe funkcjonowanie systemu rowów melioracyjnych jest uwarunkowane świadomością użytkowników przyległych gruntów, którzy dbając o stan techniczny urządzeń odwadniających przyczynią się do poprawy jakości własnej i otaczającej rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Poprawa warunków wodnych

Tab.20

L.p.	Obręb	Poprawa stanu technicznego rowów melioracyjnych i innych			
		długość	nr działek	do konserwacji	do odbudowy
		km		km	km
1	2	3	4	5	6
1	Gorzanowice	4,59	116, 219, 135, 131, 200, 220, 182, 94, 54, 55, 173, 35, 34/1, 33, 38, 39, 40, 41, 42, 22/2, 169, 166, 17/3, 222/4, 77, 193, 195, 153	4,36	0,23
2	Jastrowiec	11,01	18/10, 146, 144, 139/4, 8/21, 9/7, 9/5, 17/5, 16/20, 16/21, 15/2, 111/1, 149/1, 139/1, 151, 110, 140, 152/1, 150/1, 154/1, 150/2, 153/2, 153/3, 153/4, 159/28, 126/2, 45/5, 55/6, 55/5, 55/4, 159/33, 134, 157, 59/2, 59/3, 159/32	10,74	0,27
3	Kaczorów	13,06	655, 212/1, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224/2, 225, 226, 227, 228/1, 200/2, 200/3, 200/4, 779/4, 193, 481/2, 475/1, 475/4, 475/5, 475/8, 475/9, 475/10, 487/8, 487/10, 487/7, 488/1, 576, 780/8, 523/10, 516, 523/9, 541/8, 541/7, 541/6, 522, 512/3, 557/1, 556/4, 556/5, 550, 556/3, 556/2, 551/3, 551/4, 317/1, 321, 324, 593, 589, 416, 412, 411/4, 411/5, 410, 403, 405/4, 409, 408, 382/3, 382/4, 370/1, 369/3, 361, 664, 280,3, 663, 286, 275/3, 627/1, 270/2, 626, 566/3, 254/1, 627/2, 362, 628/2, 665/1, 447/4, 450, 449	13,06	-
4	Lipa	32,06	310, 304/2, 214/2, 209, 741, 200/2, 274, 253, 252, 251, 249/1, 249/4, 218/2, 190, 192, 727, 187, 242, 243, 241, 728, 222/2, 729, 183, 234, 235, 272, 264, 11, 8, 733, 75/6, 75/5, 75/4, 75/3, 75/2, 67, 73, 72, 71/1, 71/2, 70/3, 70/4, 70/2, 69, 49, 48/3, 41/1, 41/2, 32, 77, 101, 102/1, 103, 106, 75/7, 107, 118/2, 119, 137, 134, 138, 135, 124, 125, 148, 161/6, 163/6, 373, 370, 369, 364, 343/1, 344, 343/2, 341, 338, 337, 462, 471, 394/1, 393/5, 393/7, 390, 389/2, 389/1, 388, 745, 385, 384, 436, 429/4, 429/5, 405, 406/4, 407, 444/2, 445, 418, 415, 416, 510/36, 510/50, 510/33, 510/40, 510/12, 510/41, 636/2, 637, 635/2,635/1, 642, 643/1, 643/2, 645, 657/2, 649, 647/5, 670/35, 670/36, 670/21, 670/25, 679/33, 529, 591/4, 534, 531, 522/3, 760, 521, 520, 536, 538, 541, 533/4, 538	31,88	0,18
5	Mysłów	5,71	115/4, 783, 116, 271, 119, 781, 183/4, 183/1, 122/2, 125, 180/2, 179, 202/2, 231/1, 166, 164, 163/2, 163/3, 283, 571, 766, 573, 525/3, 549, 550/1, 518/8, 508/3, 580/2, 664/5, 672/2, 662/2, 106, 107, 134/5, 134/4, 135/1	5,71	-
6	Nowe Rochowice	2,74	79, 80, 76, 75, 74, 72, 71, 68, 67, 123, 150, 151, 156, 153, 154, 106/2, 105, 101/3, 111	2,74	-
7	Płonina	7,47	139, 10, 14/1, 12/3, 12/4, 12/5, 16/1, 136, 135, 134, 155, 133, 132, 161/1, 161/2, 162, 168, 125, 129, 98, 95/1, 92/3, 92/1, 91, 365, 366, 367, 368, 369, 353, 354, 376, 374, 319, 320, 321/2, 323, 327/5, 331, 329/2, 385	7,23	0,24
8	Półwsie	8,14	63, 58, 31/1, 10, 18, 22, 72, 83, 86, 93, 97, 88, 24, 42, 25/1	7,90	0,24
9	Sady Dolne	22,08	18, 14, 12, 7/6, 41/2, 41/3, 45/8, 34/2, 45/7, 45/3, 45/6, 45/5, 76/1, 76/2, 76/4, 110/5, 42, 358, 357, 405, 406, 407, 409, 361, 502, 352, 414, 413, 453, 456, 472, 469, 550, 398, 59,40/1, 40/2, 46, 480/5, 488, 477/5, 483, 484, 497/3, 497/4, 519, 330, 331, 329/5, 324/6, 317, 318, 324/4, 329/2, 324/5, 314, 313/4, 512, 251, 256, 255, 270, 183/21, 183/37, 183/6, 190, 183/44, 192, 208, 135, 121, 125, 126/4, 126/5, 136, 139, 153	22,08	-
10	Sady Górne	15,59	19/3, 415, 46, 39/5, 41, 50/3, 48/2, 49/1, 49/2, 49/4, 82/4, 83, 84, 85, 117/1, 88, 410, 139/17, 140, 89, 90/2, 90/1, 93/3, 93/2, 93/1, 116/7, 131/1, 29/2, 171, 345, 368/25, 368/23, 368/24, 368/16, 392/3, 437, 366/18, 316/2, 319/2, 247/1, 247/2, 247/8, 220, 229, 230/3, 239, 254, 252, 251/2, 250, 249, 246, 248, 247/4, 202	12,75	2,84
11	Stare Rochowice	18,23	9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 16, 20, 23, 24, 26, 19, 167/2, 167/1, 86/6, 86/5, 86/2, 85, 80, 546, 547, 62, 63, 61, 47, 60, 59, 56, 195/1, 507, 276, 51, 202, 207, 208/2, 209, 210, 206, 120, 119, 121, 122/2, 122/1, 125/2, 125/1, 126/2, 132/9, 132/8, 129/2, 117, 118, 110, 113, 114/1, 114/2, 105, 106, 104, 99, 93, 92, 224/3, 225, 226, 227, 228/1, 152, 151, 222, 220, 150/1, 148, 147/5, 147/1, 146, 144/1, 141/2, 144/7, 143, 142/7, 141/1, 136/2, 232/3, 232/2, 232/1, 231/2, 244, 246/2	17,20	1,03
12	Świny	4,43	151, 150, 82, 181, 179, 158, 156, 133, 20/17,20/14, 20/11, 19/24, 19/3, 161	4,43	-
13	Wierzchosławice	37,13	8/1, 2/1, 8/2, 875/3, 875/2, 875/1, 872, 841/3, 841/1, 844, 845, 841/2, 842/1, 10/1,13, 9/2, 10/2, 1003/1, 1003/2, 1003/3, 1003/5, 855/1, 843, 862, 1096/2, 1096/1, 1008, 853/2, 853/1, 1012/7, 1012/8, 1012/4, 1012/5, 681/1, 682/1, 682/2, 686/4, 984, 972/1, 972/3, 346, 342, 341, 340/2, 340/4, 338/2, 335, 334/4, 334/3, 334/2, 610/2, 1010, 1077/1, 1077/4, 1077/3, 1077/5, 626/2, 1011, 1077/2, 1076/1, 1076/2, 1074, 1023/1, 1024/2, 1082/3, 1082/2, 677/4, 1025/1, 1072/1, 1072/2, 1072/3, 1037, 1073, 1028/1, 1030/1, 1034/2, 702/1, 1034/1, 856, 1035/1, 1052, 1035/3, 1040/1, 714/1, 1057, 1040/2, 1040/3, 1044, 727, 1045/2, 1185, 295/1, 295/2, 294, 292, 290/1, 290/2, 289/2, 289/3, 288, 961/5, 961/3, 961/2,961/1, 961/4, 952, 262, 1190, 261/2, 261/6, 268/1,1190, 270, 961/4, 949, 1219, 268/2, 267, 963, 256, 246/1, 245/1, 244, 941, 958, 979/2, 917/1, 917/2, 917/4, 142/3, 926, 912, 914, 139/6, 127/5, 1200, 39/1, 15/8, 16/8	32,51	4,62
14	Wierzchosławiczki	7,33	93, 89, 82, 74, 73, 7, 9, 20, 36, 40, 24/2, 26, 36, 56, 48/1, 48/2,45, 44, 52, 51, 63, 60, 95, 111, 102/3, 102/2, 102/1, 105/3, 105/2, 105/1, 841/1, 844, 845,	7,33	-
15	Wolbromek	33,36	544, 651, 57/1, 653, 45/1, 458, 547, 657, 647, 646, 51/3, 533, 636, 32/3, 32/6, 33/1, 29/1, 29/3, 23/4, 23/3, 23/2, 23/1, 765, 635, 36/2, 87/2, 86/4, 637, 549, 753, 627, 748, 401/3, 331, 744, 599, 700, 703, 704, 705, 685, 708, 682, 56/5, 49/7, 580, 341, 744, 598, 597, 339, 338, 330/1, 596, 590, 336/2, 336/3, 587, 307, 308, 312, 298/1, 298/2, 299/1, 299/2, 300, 720, 722, 718, 715, 722, 724, 727, 712/1, 6/6, 6/7, 6/4, 6/5, 50/4, 50/5, 51/5, 51/6, 275/3, 275/5, 276/3, 277/10, 277/15, 278/3, 814, 280/1, 281/15, 283/1, 283/2, 284/2, 284/3, 286/1, 286/2, 286/3, 288/2, 288/3, 333, 275/4, 275/6, 276/5, 276/7, 277/11, 277/16, 278/4, 277/7, 52/1, 52/2, 52/3, 21/4, 21/6, 60/2, 60/3, 60/4, 671/1, 671/2, 671/3, 678, 570/1, 570/6, 570/5, 570/4, 574, 57/3, 58/3, 54, 55/1, 14, 172, 173, 674, 675	31,94	1,42
Razem Gmina		**222,93**		**211,86**	**11,07**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie we Wrocławiu oraz inwentaryzacji terenowej - 2025 r.

Rys.24 Poprawa warunków wodnych

Skutecznym działaniem poprawiającym tą sytuację praktykowanym w innych gminach (przy współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy) jest tworzenie kilkuosobowych zespołów złożonych z osób, które mają doświadczenie w robotach branży melioracyjnej i są obecnie bezrobotne. W sytuacji uruchomienia dodatkowych środków finansowych na realizację tego celu, bezpośrednie korzyści odniosą zarówno bezrobotni – znajdując nowe miejsce pracy oraz właściciele gospodarstw – poprzez wyraźną poprawę stanu rolniczej infrastruktury technicznej, przyczyniającą się do zwiększenia efektów gospodarowania.

Pozostałe rowy wymagają tylko przeprowadzania zabiegów konserwacyjnych w ograniczonym zakresie. Jeżeli nie są włączone w większy ciąg odwadniający, to ich kompleksowa modernizacja nie jest potrzebna i może się ograniczać tylko do wykoszenia traw i chwastów. Wykonanie zaproponowanych robót melioracyjnych przyczyni się do uregulowania stosunków wodnych, a prawidłowe odprowadzanie nadmiaru wilgoci z gleby zlikwiduje występujące okresowo lokalne podmokłości. Po kompleksowej modernizacji rowów melioracyjnych, istniejące urządzenia drenarskie powinny odzyskać pełną sprawność.

Istotną rolę w utrzymaniu właściwych stosunków wodnych w glebie oraz w terenach zabudowanych spełniają również rowy przebiegające w liniach rozgraniczających dróg. Ponieważ ich odbudowa lub konserwacja będzie realizowana w ramach modernizacji dróg transportu rolnego lub prac związanych z utrzymaniem dróg, nie zostały one uwzględnione w bloku prac melioracji wodnych – jeżeli nie stanowią rowów o statusie melioracyjnym.

Podczas przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej nie stwierdzono występowania większych powierzchniowo obszarów trwale podmokłych. Biorąc również pod uwagę brak sygnałów o potrzebie regulacji stosunków wodnych na użytkach rolnych można przyjąć, że na terenie gminy nie ma potrzeb wykonywania prac drenarskich.

Na obszarze gminy Bolków, w istniejących opracowaniach planistycznych, zostały wyznaczone grunty pod inwestycje z zakresu budownictwa mieszkaniowego o zróżnicowanej intensywności, usług czy produkcji oraz prace związane z modernizacją lub budową nowych sieci uzbrojenia technicznego (np. kanalizacja). Dla utrzymania należytego stanu i niezakłóconego funkcjonowania urządzeń melioracji szczegółowych nadziemnych i podziemnych należy usprawnić nadzór nad przyszłymi pracami ziemnymi związanymi z tymi inwestycjami. W ramach tego nadzoru należy bezwzględnie egzekwować szybką i skuteczną naprawę ewentualnych uszkodzeń urządzeń melioracyjnych. Ochrona urządzeń drenarskich musi być priorytetem w zakresie utrzymania jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, tym bardziej, że niejednokrotnie planowana realizacja nowych obiektów ma charakter „wyspowy"

wśród pozostających w dalszym użytkowaniu gruntów. Taka sytuacja potęguje potencjalne zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania urządzeń melioracyjnych w wielu miejscach.

Okresowa zmienność warunków klimatycznych zauważalna w ostatnich latach, dotycząca w szczególności wielkości opadów oraz ich intensywności i częstości w okresie wegetacyjnym w odniesieniu do rejonów występowania gleb lekkich, warunkuje w pewnych sytuacjach konieczność stosowania dwustronnych zabiegów melioracyjnych, tj. odwodnień gruntów rolnych w okresach wilgotnych z jednoczesnym zapewnieniem odpowiedniej ilości wody do nawodnień w okresach suchych.

Najczęstszymi przyczynami niedoboru wody w glebie są:

- mała ilość opadów atmosferycznych i niewłaściwy ich rozkład w stosunku do wymagań roślin,
- mała zdolność gleby do magazynowania wody w warstwie czynnej,
- niski poziom zwierciadła wody gruntowej oraz słaba jej podsiąkliwość z niższych warstw profilu glebowego.

W celu utrzymania zakładanej wielkości plonów oraz wymaganej jakości uprawianych roślin stosowanie nawadniania w okresie wegetacyjnym staje się koniecznością. Działania te przyniosą wymierne korzyści w sytuacji, jeżeli będą stosowane w sposób umiejętny – zgodny z podstawowymi zasadami technik melioracyjnych, dla gleby właściwie przygotowanej do tego zabiegu.

Najbardziej odpowiednim powierzchniowym sposobem nawadniania gruntów (przy jednoczesnym uwzględnieniu całkowitych kosztów realizacji zadania) są systemy zalewowe: naturalne i regulowane oraz zraszające tzw. deszczowanie. Istotnym elementem omawianego systemu nawadniania mogą być istniejące niewielkie powierzchniowo zbiorniki małej retencji usytuowane w rozłogach pól lub w sąsiedztwie istniejącej strefy zabudowy, które w połączeniu z prawidłowym wykorzystaniem naturalnych spadków terenu umożliwią w sposób racjonalny wykorzystanie występujących zasobów wodnych.

W Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027 w ramach interwencji z zakresu rozwoju obszarów wiejskich (ekoschemat: Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych) możliwe jest finansowe wsparcie dla promowania retencjonowania wody, a w efekcie poprawy gospodarki wodnej z zachowaniem naturalnych siedlisk hydrogenicznych. Płatność przyznawana będzie rolnikom udostępniającym swoje trwałe użytki zielone na cele związane z retencjonowaniem wody, położone na terenach, gdzie w okresie wegetacyjnym w danym roku faktycznie wystąpiły zalania lub podtopienia.

7.3 Kształtowanie sieci dróg transportu rolnego

Istniejąca na obszarze gminy sieć dróg transportu rolnego jest bardzo rozbudowana, co jest pochodną rozproszonego układu osadniczego, urozmaiconej rzeźby terenu oraz rozdrobnionej struktury własnościowej gruntów rolnych. Konsekwencją takiej sytuacji są istotne ograniczenia w prowadzeniu racjonalnego gospodarowania oraz zwiększone koszty produkcji rolnej, wynikające z:

- zajmowania zbyt dużej powierzchni przez drogi, co uszczupla zasoby użytków rolnych,
- ograniczania wielkości i kształtu działek, co utrudnia prowadzenie mechanizacji prac polowych przy wykorzystaniu wysoko wydajnych maszyn rolniczych,
- wysokich kosztów oraz trudności organizacyjnych i technicznych dotyczących utrzymania w dobrym stanie nawierzchni rozbudowanej sieci drogowej,
- przyspieszonego zużywania podzespołów maszyn rolniczych poruszających się po drogach o zniszczonej nawierzchni,
- wzrostu (proporcjonalnie do długości dróg) liczby budowli inżynierskich i urządzeń technicznych niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania dróg – mostów, przepustów, rowów odwadniających itp.,
- obniżenia poziomu bezpieczeństwa użytkowników dróg.

W większości drogi przeznaczone do przebudowy nie spełniają wymaganego standardu dla używanego współcześnie sprzętu rolniczego. Występują na nich liczne uszkodzenia – wyboje, doły i obniżenia, w których gromadzi się woda opadowa bądź roztopowa. Nie posiadają prawidłowego odwodnienia lub jest ono niesprawne (zasypane oraz zarośnięte rowy i przepusty), przez co odpływ nadmiaru wód jest okresowo utrudniony. Część nawierzchni dróg jest doraźnie naprawiana czy wzmacniana poprzez zasypywanie dziur żwirem i gruzem lub wyrównywana i utwardzana tłuczniem czy grysem. Dlatego kompleksowa naprawa i odbudowa nawierzchni najważniejszych ciągów komunikacyjnych w poszczególnych miejscowościach, będzie odgrywać pierwszoplanowe znaczenie w działaniach zmierzających do poprawy stanu infrastruktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy.

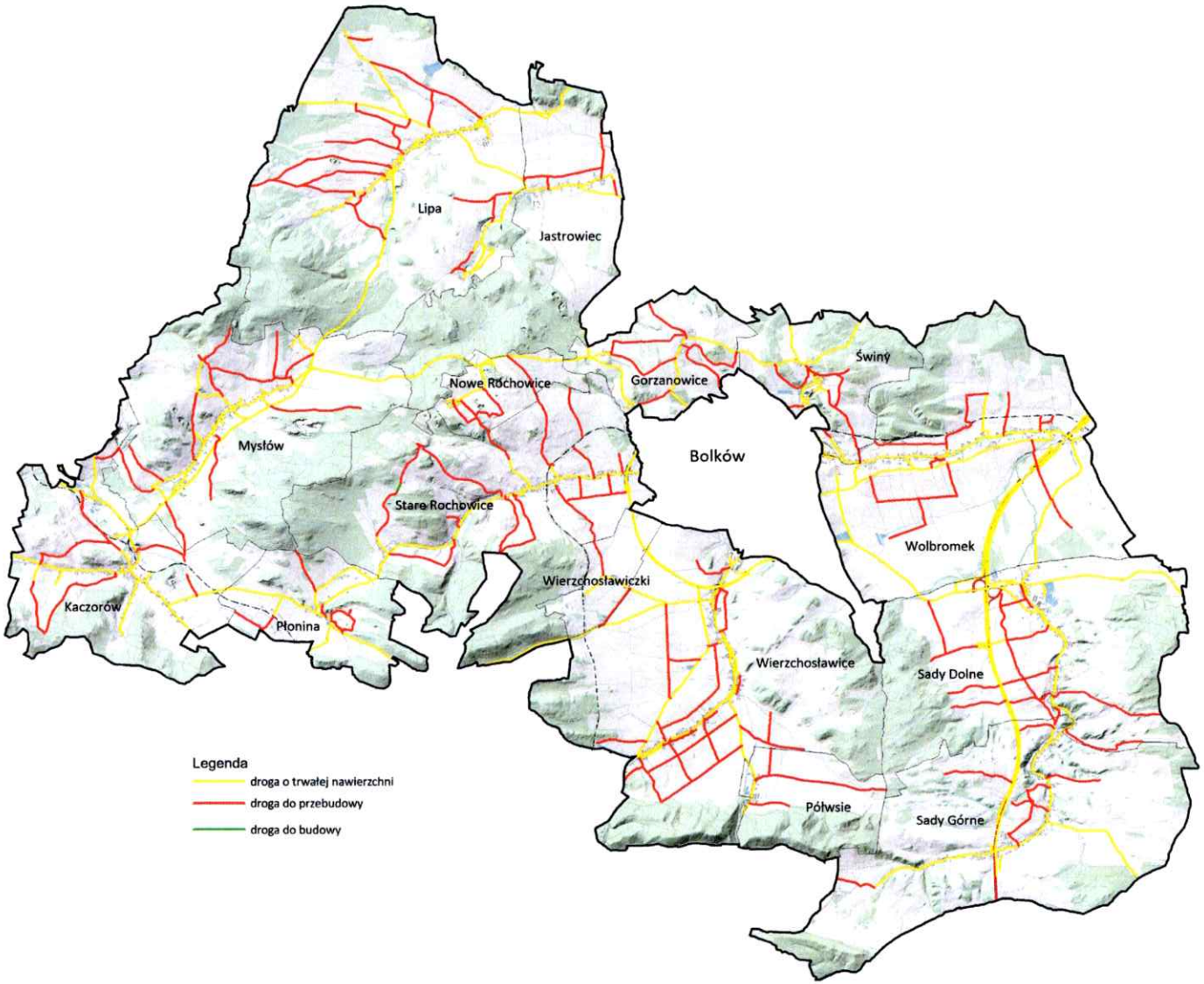
Przebudowa wskazanych w niniejszym opracowaniu dróg w sposób wymierny przyczyni się do poprawy sytuacji w zakresie transportu rolnego oraz wpłynie na poprawę atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej gminy – tab.21, rys.25. Przy kształtowaniu docelowej zmodernizowanej sieci transportu kołowego został uwzględniony istniejący układ dróg, co ograniczy do niezbędnego minimum ingerencję w środowisko przyrodnicze i krajobraz. Proponowany zakres prac odpowiada w większości wcześniejszym ustaleniom Planu

Drogi transportu rolnego planowane do modernizacji

Tab.21

L.p.	Obręb	Drogi do modernizacji		Drogi do budowy	
		długość km	nr działki	długość km	nr działki
1	2	3	4	5	6
1	Gorzanowice	6,42	167, 168, 171, 173, 198, 185/2, 212, 190, 189		
2	Jastrowiec	2,77	145, 114, 122, 124, 127, 8/11, 108, 129,		
3	Kaczorów	7,19	628/1, 629, 618/1, 597, 603, 602, 573, 474, 576, 580, 583/1, 591, 637/1, 642/1		
4	Lipa	14,46	201, 215, 254, 9, 15, 60, 66, 76, 119, 165, 145, 376, 431, 428, 372, 611, 612, 530, 540		
5	Mysłów	10,91	278, 268, 279, 266, 244, 263, 247, 249, 417, 429/2, 438, 439, 567, 588,1, 588/1, 448, 648, 646, 109		
6	Nowe Rochowice	3,11	152, 141, 140, 139, 137, 135, 134, 131, 130		
7	Płonina	3,18	371, 288, 375, 374, 286, 168, 167, 165, 276		
8	Półwsie	3,28	3, 44/4, 88, 95, 26		
9	Sady Dolne	12,47	343, 293, 490, 372, 437, 443/5, 443/3, 381, 403/5, 108, 76/5, 46, 34/3, 22, 21/2, 40/2, 419/2, 419/4, 501, 502, 405, 403/4, 76/4, 44, 42		
10	Sady Górne	5,81	5, 183, 6/5, 270, 64/5, 77, 87/4, 97, 136, 180/2, 179/2, 179/1, 64/4		
11	Stare Rochowice	14,43	117, 100, 145, 155, 245, 229/3, 21, 37, 69, 377, 359, 522, 458, 511, 276, 202	0,16	592
12	Świny	3,98	152, 164, 163, 173, 184, 222, 176/1, 169, 145, 143, 154,		
13	Wierzchosławice	15,98	28, 995, 996, 993/3, 989, 982, 932, 937, 922/3, 922/2, 922/1, 938/2, 939/2, 962, 963, 959, 942, 943, 966/5, 965, 964/1, 953, 951, 950, 954, 956, 864, 968, 869/1, 973/2, 973/1, 977/2, 1018/1, 1017, 1016/1,1024/3, 1024/2, 1031, 1029/1, 1029/2, 1027, 1026, 1022/1, 1022/2, 1022/3, 1021, 1020		
14	Wierzchosławiczki	1,37	89, 59		
15	Wolbromek	9,46	134/2, 40/8, 40/9, 40/10, 43/3, 759, 620, 688, 686, 581, 745, 600, 595, 706, 717, 583, 594, 630/1, 629/1, 629/2, 628, 626, 625, 553, 552, 537, 535, 534, 533, 550, 664, 665		
Razem Gmina		**114,82**		**0,16**	

źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji terenowej - 2025 r.

Rys.25 Planowana sieć dróg transportu rolnego do budowy i przebudowy

urządzeniowo-rolnego, z wyłączeniem odcinków dróg, które w ciągu ostatnich 20 lat zostały już wyremontowane i posiadają nową nawierzchnię z masy bitumicznej – najczęściej dotyczy to dróg w istniejącej strefie zabudowy wsi.

Ogółem w skali całej gminy wyznaczono 114,82 km dróg do przebudowy. Największy zakres prac (powyżej 14 km w obrębie) dotyczy Lipy, Starych Rochowic i Wierzchosławic. W większości pozostałych wsi długość dróg do remontu nie przekracza kilku kilometrów, a najkrótsze odcinki wyznaczono w Wierzchosławiczkach – najmniejszej obszarowo miejscowości w gminie. Przy określeniu długości dróg do modernizacji w poszczególnych obrębach uwzględniono aktualny kilometraż ciągów komunikacyjnych oraz ich faktyczny przebieg w terenie.

Fot. 12 Droga do modernizacji w Wolbromku

Dodatkowo zaproponowano budowę fragmentu drogi o długości 0,16 km w działce nr 592 w Starych Rochowicach (obecnie jest to gruntowa wewnętrzna droga leśna bez numeru ewidencyjnego), łączącego dwa ciągi komunikacyjne wskazane do modernizacji. Budowa tego odcinka w porozumieniu z PGL umożliwi obsługę zachodniej części obrębu w połączeniu z istniejącą drogą powiatową.

Modernizacja dróg transportu rolnego będzie wymagać stosowania trwałych nawierzchni bitumicznych, gwarantujących długi okres eksploatacji. Dopuszczalne będą także inne technologie gwarantujące właściwą jakość i trwałość dróg. Przy projektowaniu i w trakcie realizacji inwestycji należy uwzględnić właściwe odwodnienie korpusów dróg oraz proponowane zadrzewienia przydrożne. Podczas planowania przebudowy dróg dochodzących do granic administracyjnych gminy Bolków (Lipa, Jastrowiec, Gorzanowice, Stare Rochowice, Sady Górne i Sady Dolne), konieczna będzie współpraca i koordynacja działań z sąsiednimi gminami do których należą przyległe miejscowości. Szczególne znaczenie będzie miała przebudowa dróg wykorzystywanych jednocześnie do obsługi pól oraz umożliwiających komunikację między najbliższymi miejscowościami, których funkcja transportu rolnego zostałaby rozszerzona na komunikacyjną o znaczeniu lokalnym. Takie drogi będą stanowić alternatywne połączenia pomiędzy sąsiadującymi obrębami w stosunku do istniejących asfaltowych dróg wyższej kategorii, umożliwiając skrócenie wielokilometrowych objazdów tymi drogami, szczególnie w okresach intensywnych opadów i wiosennych roztopów.

8. KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU

8.1 Zalesienia gruntów

Występujące szczególnie w środkowej i wschodniej części gminy Bolków korzystne warunki do prowadzenia intensywnej produkcji rolnej oraz duże kompleksy leśne porastające tereny pagórkowate i górzyste sprawiają, że możliwości przeznaczenia pod zalesianie większych obszarowo terenów mają ograniczony zakres.

Integralną częścią Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego jest projekt granicy rolno-leśnej gminy, wyznaczający grunty proponowane do zalesienia. Analiza Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy umożliwiła aktualizację propozycji zawartych w projekcie granicy rolno-leśnej z 2006 r.

Biorąc pod uwagę ustalenia obowiązujących dokumentów planistycznych dla gminy, z projektowanych obszarów przeznaczonych do zalesienia w 2006 r. wyłączono w całości grunty w Gorzanowicach, Świnach i Wierzchosławiczkach, a w większości w Nowych Rochowicach, Kaczorowie, Wierzchosławicach i Sadach Górnych. W pozostałych obrębach powierzchnia gruntów do zalesienia również uległa zmniejszeniu. Dla wymienionych wyżej terenów wyznaczono funkcję związaną z produkcją rolną, ale część z nich w wyniku naturalnej sukcesji roślinnej stanowi już tereny zadrzewione i zakrzewione.

Mając na uwadze powyższe ustalenia, ostatecznie w Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków, nowe zalesienia dotyczą gruntów usytuowanych w dwunastu wsiach, o łącznej powierzchni 148,22 ha (tym nieużytki i grunty zadrzewione na użytkach rolnych – łącznie 1,94 ha) – tab.22, rys.26. Jest to powierzchnia mniejsza o ponad 591 ha w odniesieniu do propozycji z 2006 r.

W ogólnym bilansie powierzchni gruntów do zalesienia podobny udział mają grunty rolne średniej jakości (IV klasa) oraz słabej jakości (klasa V i VI) i w zdecydowanej większości są to użytki zielone. Przylegają one do kompleksów leśnych, stanowiąc naturalne uzupełnienie i powiększenie istniejących lasów, przy jednoczesnym skróceniu i stworzeniu bardziej regularnej granicy z terenami rolnymi. Największe areały użytków rolnych pod ww. cel (33,04 ha) zaprojektowano w Lipie – jako duże obszarowo enklawy gruntów położone wśród kompleksów leśnych lub bezpośrednio do nich przylegające.

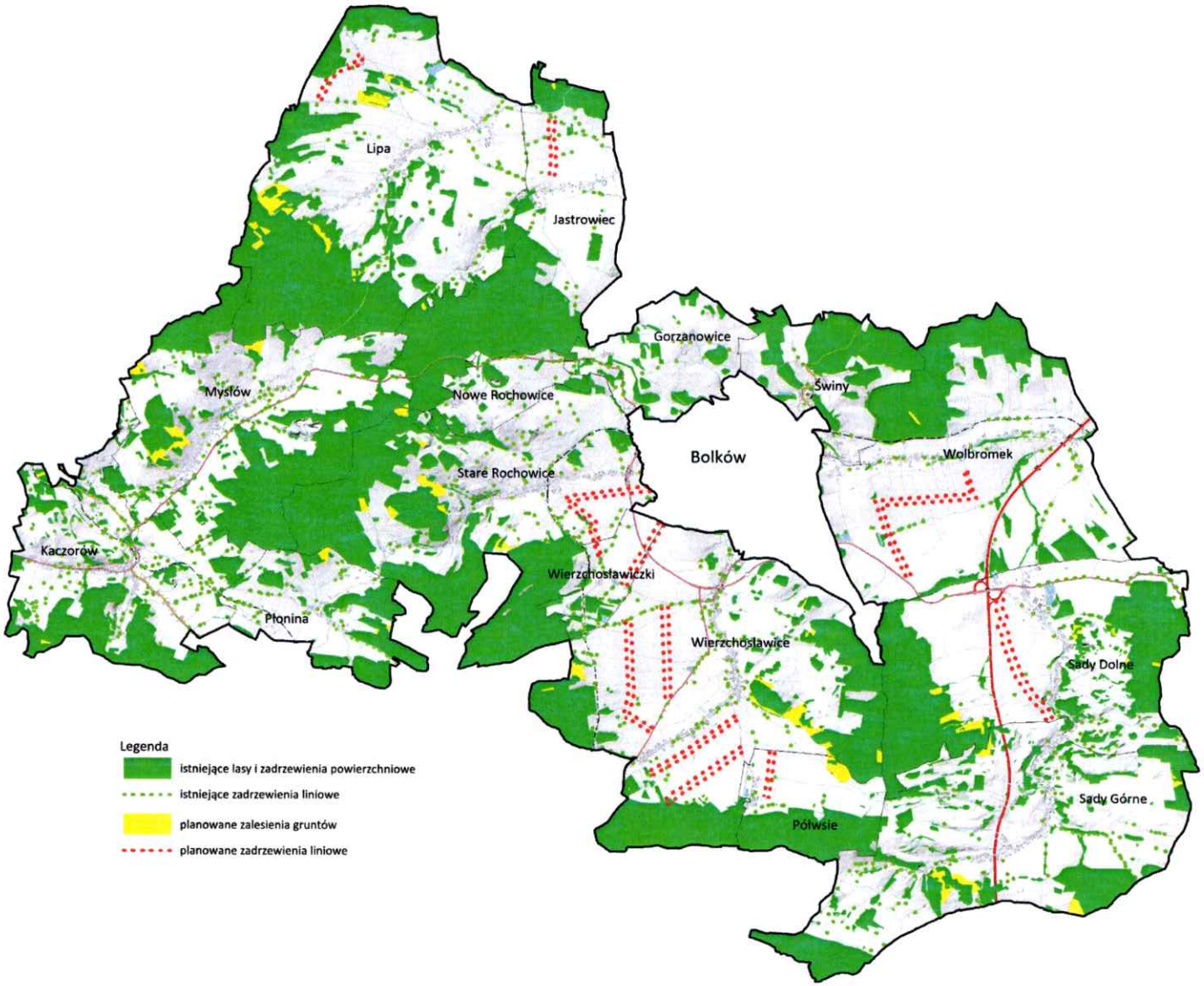
Ujęcie danego obszaru lub pojedynczej działki nie obliguje jej właściciela do realizacji planowych nasadzeń – w dalszym ciągu przedmiotowe grunty mogą być wykorzystywane rolniczo bądź odłogowane. Jest to jednak potencjalna możliwość oraz propozycja lepszego

Planowane zalesienia gruntów

Tab.22

Lp.	Obręb	Powierzchnia użytków rolnych do zalesienia w klasach bonitacyjnych											N, Lzr	Ogółem	Właściciel
		Ogółem	grunty orne					użytki zielone							
			IVa	IVb	V	VI	ogółem	III	IV	V	VI	ogółem			
		ha	ha	ha	ha	ha	ha		ha	ha	ha	ha			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	Jastrowiec	1,91	-	-	-	-	-	-	1,91	-	-	1,91	-	1,91	PGL
2	Kaczorów	1,35	-	-	-	-	-	-	1,35	-	-	1,35	-	1,35	Prywatny, PGL
3	Lipa	33,04	0,77	1,81	4,49	-	7,07	0,97	17,26	6,73	1,01	25,97	-	33,04	Prywatny, PGL, KOWR
4	Mysłów	19,02	0,14	4,01	0,61	0,13	4,89	-	6,86	5,16	2,11	14,13	-	19,02	Prywatny, PGL, KOWR
5	Nowe Rochowice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,10	0,10	Prywatny
6	Płonina	4,10	0,17	1,08	0,87		2,12	-	1,36	0,62		1,98	-	4,10	Prywatny, Gmina Bolków
7	Półwsie	8,47	0,39	3,24	3,20	1,64	8,47	-	-	-	-	-	-	8,47	Prywatny
8	Sady Dolne	14,85	0,03	0,72	3,52	0,62	4,89	-	2,48	5,18	2,30	9,96	-	14,85	Prywatny, PGL, KOWR
9	Sady Górne	19,80	0,32	5,72	2,28	-	8,32	-	-	6,01	5,47	11,48	0,17	19,97	Prywatny, RSP, PGL
10	Stare Rochowice	19,37	1,52	0,64	1,29	0,37	3,82	-	5,78	9,51	0,26	15,55	0,60	19,97	Prywatny, KOWR
11	Wierzchosławice	23,20	3,55	6,30	8,22	0,52	18,59	-	4,58	0,03	-	4,61	1,07	24,27	Prywatny, PGL, KOWR
12	Wolbromek	1,17	0,67	-	-	-	0,67	-	-	0,50	-	0,50	-	1,17	PGL
	Razem Gmina	**146,28**	**7,56**	**23,52**	**24,48**	**3,28**	**58,84**	**0,97**	**41,58**	**33,74**	**11,15**	**87,44**	**1,94**	**148,22**	

źródło: opracowanie własne na podstawie PUR Gminy Bolków oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy - 2025 r.

Rys.26 Zalesienia i zadrzewienia gruntów

i korzystniejszego sposobu zagospodarowania takich terenów, których przydatność do produkcji rolnej jest mocno ograniczona.

W Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027 w ramach interwencji z zakresu rozwoju obszarów wiejskich (zalesianie gruntów rolnych oraz premie zalesieniowe i pielęgnacyjne) możliwe jest finansowe wspieranie zalesień. Dotyczy to również gruntów zadrzewionych w wyniku sukcesji naturalnej – pokrytych samosiewem drzew i krzewów.

Pomoc udzielana w ramach tej interwencji obejmuje następujące formy:

- wsparcie na zalesienie, które pokrywa koszty założenia uprawy zgodnie z zasadami obowiązującymi w krajowych przepisach o lasach oraz jeśli jest to uzasadnione – ochronę przed zwierzyną poprzez grodzenie upraw,
- premię pielęgnacyjną (wypłacaną przez 5 lat) za utrzymanie nowej uprawy leśnej oraz za ochronę indywidualną sadzonek drzew przed zwierzyną, która rekompensuje dodatkowe koszty prac pielęgnacyjnych w nowo założonych uprawach leśnych oraz na gruntach zalesionych w wyniku naturalnej sukcesji,
- premię zalesieniową (wypłacaną przez 5 lat) do gruntów zalesionych w wyniku naturalnej sukcesji, która rekompensuje utracony dochód wynikający z podjętego zobowiązania do utrzymania tego zalesienia,
- premię zalesieniową (wypłacaną przez 12 lat), która rekompensuje utracony dochód z działalności rolniczej, a jej długość wypłaty będzie zachętą do długotrwałego utrzymania lasu.

Do zalesienia mogą być przeznaczane grunty będące własnością producenta rolnego, o powierzchni co najmniej 0,10 ha, przy czym maksymalna powierzchnia gruntu zgłaszana przez jednego beneficjenta do zalesienia, objęta roczną pomocą finansową nie może być większa niż 40 ha. Do planowych nasadzeń mogą być wykorzystane jedynie rodzime gatunki drzew (głównie liściastych – w tym miododajnych) i krzewów, zgodnie z przepisami o leśnym materiale rozmnożeniowym, dostosowane do lokalnych warunków siedliskowych.

Analiza jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz stanu zagospodarowana gruntów w kontekście istniejących warunków środowiskowych oraz informacje uzyskane z Urzędu Miejskiego Bolkowa nie wskazują za celowe wyznaczanie dodatkowych gruntów przewidzianych do zalesienia.

8.2 Planowane zadrzewienia

Uzupełniającym elementem istniejącej szaty roślinnej oraz krajobrazu na obszarze gminy są zadrzewienia i zakrzewienia, występujące wzdłuż ciągów komunikacyjnych, rzek i rowów melioracyjnych oraz aleje drzew usytuowane obrębie strefy zabudowy przy głównych drogach wsi. Istniejące szpalery drzew i krzewów mają istotny wpływ na kształtowanie mikroklimatu, poprawę bilansu wody w glebie, zmniejszenie prędkości wiatru oraz przeciwdziałanie tworzeniu się zasp śnieżnych na szlakach komunikacyjnych.

Zadrzewienia i zakrzewienia są również ważnym elementem krajobrazu, poprawiającym jego walory estetyczne, szczególnie w miejscowościach bezleśnych o monotonnym rolniczym krajobrazie. Ponadto stanowią naturalne stałe lub czasowe siedliska lokalnych roślin i zwierząt, pełniąc dodatkowo funkcję korytarzy ekologicznych. W składzie gatunkowym na obszarze gminy przeważają drzewa owocowe oraz topole, wierzby i brzozy, rzadziej dęby; natomiast wśród krzewów przeważa śliwa tarnina, głóg, dziki bez i dzika róża. Stan sanitarny drzew na niektórych odcinkach wymaga przeprowadzenia niezbędnych zabiegów pielęgnacyjnych polegających na przycinaniu spróchniałych konarów, a niekiedy konieczna jest wycinka chorych lub obumarłych roślin. Po przeprowadzeniu takich zabiegów należy systematyczne uzupełniać drzewostan nowymi nasadzeniami.

Utrzymanie i uzupełnianie istniejących zadrzewień i zakrzaczeń liniowych jest ważnym zadaniem w sytuacji występowania tendencji zaniku tych zbiorowisk roślinnych, które nie są objęte żadną formą prawnej ochrony.

Mając na uwadze zakres planowanych zadrzewień przydrożnych określony w Planie urządzeniowo-rolnym oraz informacje z Urzędu Miejskiego w Bolkowie, w niniejszym opracowaniu przyjęto wielkość nowych nasadzeń liniowych gatunkami drzew rodzimych i miododajnych na poziomie podobnym do tego sprzed 20 lat. Dotyczy to ośmiu wsi, głównie środkowej i wschodniej części gminy, charakteryzujących się rozległymi obszarami otwartej rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Wyznaczono obustronne ciągi zadrzewień wzdłuż istniejących dróg transportu rolnego o łącznej długości 36,99 km – rys.26. Większość proponowanych nasadzeń drzew będzie realizowana wzdłuż dróg przeznaczonych do przebudowy, z największym kilometrażem w Wierzchosławicach (14,18 km) – obrębie o największym areale gruntów rolnych w gminie. W pozostałych miejscowościach długość planowanych obustronnych zadrzewień przydrożnych nie przekracza kilku kilometrów.

W odniesieniu do terenów przeznaczonych w opracowaniach planistycznych pod produkcję lub uciążliwe usługi, wskazane są nasadzenia pasów zieleni izolacyjnej wzdłuż granic poszczególnych działek, w celu zmniejszenia negatywnych skutków oddziaływania projektowanych inwestycji na otaczającą strefę mieszkaniową i przyległe środowisko naturalne.

8.3 Planowane formy ochrony krajobrazu

Jednym z zagrożeń wskazanych w analizie SWOT, w odniesieniu do istniejących zasobów przyrodniczych, zawartej w „Programie ochrony środowiska dla Gminy Bolków na lata 2020 – 2025 z perspektywą do 2029 r." jest niewystarczająca aktywna ochrona przyrody oraz niedostateczny monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych.

Biorąc po uwagę istniejące walory przyrodnicze i krajobrazowe wybranych obszarów gminy ujawnione w PUR z 2006 r. oraz innych opracowaniach planistycznych i studialnych, wyznaczono nowe tereny kwalifikujące się do objęcia prawną ochroną oraz istniejące – dla których wskazano wzmocnienie aktualnie obowiązujących form ochrony – rys.27.

Zaproponowano utworzenie następujących obszarów podlegających ochronie w związku z ich cennymi walorami krajobrazowymi oraz środowiskowymi w zakresie przyrody ożywionej i nieożywionej.

Jest to pięć rezerwatów przyrody:

1. „Bukowa Góra" w Lipie,
2. „Wapniki" i „Wysoka" w Jastrowcu.
3. „Kamieniołom w Nowych Rochowicach" w Nowych Rochowicach,
4. „Dolina Rochowickiej Wody i Bytomskiego Potoku" w Starych Rochowicach i Wierzchosławiczkach,
5. „Skała" w Sadach Dolnych".

Ponadto do objęcia ochroną w formie użytków ekologicznych zaproponowano cztery obszary:

1. „Łęgi" w Lipie,
2. „Dąbrowa" w Świnach,
3. „Kępa śródpolna" w Sadach Dolnych,
4. „Kompleks leśny na Młynarce i Bukowej w masywie Turkolasu" w Półwsi i Wierzchosławicach.

Są to w większości fragmenty kompleksów leśnych o urozmaiconej rzeźbie terenu, wraz z przyległymi terenami rolnymi i śródpolnymi zadrzewieniami w formie remiz i korytarzy ekologicznych.

Dodatkowo, proponuje się wprowadzenie ochrony indywidualnej w drodze uznania za pomniki przyrody pojedynczych obiektów przyrody nieożywionej występujących na terenie gminy, a w szczególności formy skalne: Księży Kamień, Karczmisko, Czerwona Skała, Diablak i Zbójecki Kamień w rejonie Mysłowa, Kurzacki Wąwóz na zachód od Sadów Dolnych oraz kamieniołomy wapieni: Nowe Rochowice i Sobocin.

Wyłączeniem z działalności inwestycyjnej oraz intensywnej produkcji rolnej powinny zostać objęte wyznaczone w większości wsi cenne przyrodniczo obszary stanowiące fragmenty rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz niektóre doliny cieków wodnych, które zostały wydzielone w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Bolków.

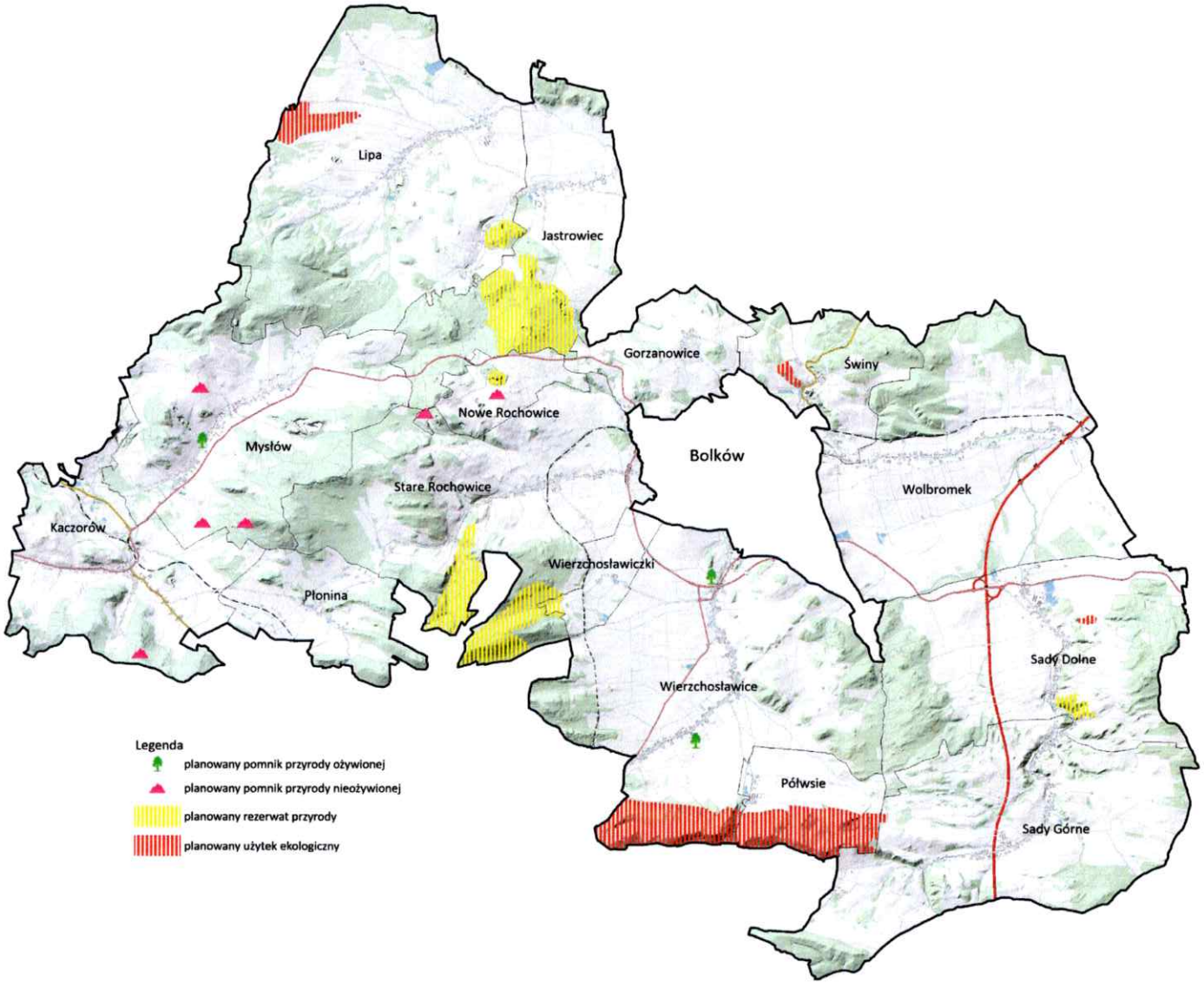
W południowej części gminy obejmującej Płoninę (w całości) oraz fragmenty Kaczorowa i Starych Rochowic, a także w Świnach zostały wydzielone strefy ochrony konserwatorskiej krajobrazu kulturowego, które obejmują swym zasięgiem strefy osadnicze wsi wraz z otoczeniem.

W strefie zabudowy Mysłowa i Wierzchosławic znajduje się kilkanaście pojedynczych drzew o charakterze pomnikowym, wyróżniających się okazałymi rozmiarami, które kwalifikują się do objęcia ochroną prawną w formie pomników przyrody. – rys.27. Niezależnie od powyższego, konieczna jest również ochrona przed wycięciem drzew występujących najczęściej jako szpalery w strefie osadniczej oraz wzdłuż dróg, stanowiących wzbogacenie lokalnego krajobrazu i miejscowych walorów przyrodniczych. Wspomniane działania ochronne są bardzo istotne w sytuacji znaczącego złagodzenia rygorów wycinki drzew, nawet tych długoletnich.

Na wyszczególnionych wyżej terenach planowanych do objęcia różnymi formami ochrony ustala się zakaz przekształceń mogących negatywnie oddziaływać na ich walory przyrodnicze. Winny one pozostać w dotychczasowym sposobie użytkowania, z ograniczonymi działaniami związanymi z ich przekształcaniem pod kątem nowych inwestycji, nawet tych związanych z rolnictwem czy leśnictwem. Stabilna ochrona takich obszarów pozwoli na zachowanie ich walorów przyrodniczych i estetyczno-widokowych oraz umożliwi rewitalizację charakterystycznego dla regionu krajobrazu z właściwą dla niego naturalną bioróżnorodnością; a także tworzenie

Fot.13 Masyw skalny „Karczmisko" w Mysłowie

Rys.27 Planowane formy ochrony przyrody

środowiska w otoczeniu terenów zurbanizowanych o cechach wzmacniających zdrowie fizyczne i psychiczne człowieka.

Dopuszcza się udostępnianie tych obszarów dla celów edukacyjnych i naukowych, a także turystycznych i wypoczynkowych, przy uwzględnieniu priorytetowej roli wymogów ochronnych nad innymi formami zagospodarowania. Za uzasadnione uznaje się także prowadzenie przez te obszary elementów liniowej infrastruktury technicznej i drogowej, przy minimalizacji negatywnego oddziaływania na przedmiot ochrony.

Mając na uwadze niepełny stan wiedzy na temat środowiska naturalnego gminy, wskazane jest opracowanie waloryzacji przyrodniczej (pomocne w realizacji zachowania i zwiększenia zasobów przyrodniczych wskazanych jako jeden z głównych celów do realizacji w „Programie ochrony środowiska dla Gminy Bolków na lata 2020 – 2025 z perspektywą do 2029 r.") dla poszczególnych miejscowości, która w pełni usystematyzowany sposób ujawni i zaktualizuje występowanie wszystkich cennych przyrodniczo stanowisk roślin i zwierząt oraz określi celowość i zasady ich prawnej ochrony.

9. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I TURYSTYCZNEJ

9.1 Potrzeby w zakresie odnowy wsi wskazane przez gminę

Do słabych stron gminy Bolków wskazanych w „Strategii Rozwoju Gminy Bolków na lata 2021 – 2030" w wymiarze społecznym należą m.in. niezadowalający stan techniczny części obiektów użyteczności publicznej (lub ich brak w niektórych miejscowościach), natomiast w wymiarze przestrzenno-środowiskowym jest to niewystarczająca infrastruktura techniczna terenów wiejskich. Mimo postępujących zmian na lepsze, poziom życia mieszkańców i zaspokajanie ich potrzeb wymagają realizacji dalszych działań oraz inwestycji.

Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna gminy stanowi jedną z barier wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Niezadowalający stopień jej rozwoju, nie tylko obniża standard życia i gospodarowania, lecz także decyduje o słabej atrakcyjności obszarów wiejskich dla potencjalnych inwestorów. Długofalowym celem dla gminy Bolków jest jej zrównoważony rozwój, który zakłada dążenie do zaspokojenia aspiracji rozwojowych obecnego i przyszłego pokolenia.

Poprawa tej sytuacji jest możliwa poprzez realizację kluczowych celów zawartych w sołeckich strategiach rozwoju opracowanych w latach 2021 – 2025 dla wybranych miejscowości: Lipy, Mysłowa, Starych Rochowic, Świn, Płoniny, Sadów Dolnych i Wolbromka. Ich opracowanie, przy udziale członków grup odnowy wsi w ramach programu Urzędu

Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego – „Odnowa Dolnośląskiej Wsi", zostało poprzedzone analizą potencjału rozwojowego każdej miejscowości z uwzględnieniem ich silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla realizacji wskazanych celów. Zawierają one szczegółowe propozycje skierowane na podniesienie standardu życia mieszkańców oraz ich integrację, w wyniku zwiększenia dostępności infrastruktury społecznej i technicznej, co w dłuższej perspektywie czasowej przyczyni się do powstania zróżnicowanej i zrównoważonej bazy ekonomicznej gminy, odpowiadającej wyzwaniom XXI wieku. Jednak systematyczna realizacja tego celu musi być wspierana zewnętrznymi środkami finansowymi, ponieważ fundusze samej Gminy w tym zakresie są mocno ograniczone.

Obecnie do realizacji „Programu Odnowy Wsi" przystąpiło sześć miejscowości: Mysłów, Sady Dolne, Sady Górne, Płonina, Świny i Wierzchosławice. W bieżącym roku planowane są pierwsze inwestycje pilotażowe w zakresie remontów i doposażenia świetlic, placów zabaw i terenów rekreacyjnych oraz modernizacji oświetlenia ulicznego. W latach 2027 – 2032 planowana jest rozbudowa infrastruktury technicznej (modernizacja dróg dojazdowych do pól, rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz obiektów małej retencji), a także realizacja projektów wspierających gospodarkę i turystykę (rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej, budowa ścieżek pieszo-rowerowych i promocja produktów lokalnych). Wskazano również źródła finansowania proponowanych zadań na szczeblu sołeckim i gminnym oraz zewnętrznym – regionalnym, krajowym czy unijnym.

Możliwości zmian i poprawy jakości poziomu życia mieszkańców oraz polepszenia warunków prowadzenia działalności gospodarczej daje pomoc finansowa na realizację wybranych celów w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027 w obszarze interwencji dotyczącej rozwoju obszarów wiejskich – „Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi".

Wspomniana interwencja wspiera rozwój infrastruktury wiejskiej, przyczyniając się tym samym do poprawy warunków życia, a także będzie wspierać infrastrukturę ukierunkowaną na poszanowanie środowiska i klimatu.

W ramach tej interwencji przewiduje się dwa schematy:

- obszar A – inwestycje w zakresie systemów indywidualnego oczyszczania ścieków,
- obszar B – inteligentna wieś.

W ramach obszaru B przewiduje się realizację wdrożenia wybranych elementów koncepcji inteligentnych wsi obejmujących inwestycyjne infrastrukturalne, które w sposób oddolny, kompleksowy i innowacyjny pozwolą ma rozwiązanie konkretnego oraz istotnego problemu

zaznaczającego się na danym terenie, a odnoszącego się np. do poprawy jakości życia ludności, ograniczenia niekorzystnych trendów demograficznych, podniesienia jakości usług publicznych, poszanowania środowiska przyrodniczego, zwiększenia zatrudnienia oraz włączenia cyfrowego. W szczególności planuje się wsparcie działań odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby społeczności lokalnych i angażujących ich zasoby lokalne. W ramach tej interwencji preferowane będą w szczególności inwestycje w zakresie nowoczesnej infrastruktury, w tym służącej adaptacji do zmian klimatu i ochronie środowiska (np. poprzez budowę instalacji odnawialnych źródeł energii, zbiorników retencyjnych w celu gromadzenia wód opadowych i roztopowych oraz budownictwo pasywne). Dofinansowanie inwestycji w ramach tej interwencji wynosi do 75% kosztów kwalifikowanych przedmiotowych operacji.

Systematyczna wieloletnia realizacja zaproponowanych inwestycji w zakresie budowy i modernizacji infrastruktury technicznej oraz obiektów użyteczności publicznej, a także działań promujących lokalną kulturę i walory turystyczno-wypoczynkowe, przyczynią się w znaczącym stopniu do integracji i aktywizacji miejscowych społeczności oraz wpłyną na poprawę standardu życia mieszkańców.

9.2 Kształtowanie infrastruktury turystycznej

Zawarte w „Strategii Rozwoju Gminy Bolków na lata 2021 – 2030" ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie wskazują na rozwój obszarów atrakcyjnych turystycznie, zwracając szczególną uwagę na potrzebę rozbudowy bazy sportowo-rekreacyjnej połączonej z rozwojem infrastruktury towarzyszącej turystyce, uwzględniającej integrację szlaków wodnych ze szlakami pieszymi, rowerowymi i konnymi w ich otoczeniu (wzdłuż rzek o sezonowej zmienności poziomu wód). Zwiększenie atrakcyjności turystyczno-gospodarczej jest jednym z celów strategicznych realizowanych poprzez niwelowanie obszarów zdegradowanych, zapewnienie potencjału rozwoju gminy oraz odbudowę obiektów historycznych.

Istniejące warunki naturalne i krajobrazowe gminy oraz sąsiadujących obszarów, stanowią znaczący potencjał dla poszerzenia aktualnej oferty wypoczynkowej. Docelowo rozbudowa szeroko rozumianej funkcji turystycznej powinna stać się jedną z priorytetowych nierolniczych dziedzin lokalnej gospodarki, której potencjalny rozwój umożliwia dogodna komunikacja z centrami regionu.

Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju należy promować inwestycje sportowe i turystyczne oparte na koncepcji ekorozwoju, harmonijnie wpisanego w struktury przyrodnicze,

gospodarcze oraz społeczne regionu. Ekologiczny rozwój turystyki powinien być nastawiony na budowę małych ośrodków dla osób poszukujących spokoju i odosobnienia oraz kontaktu z naturą. Ten kierunek, zgodny z ideą ekorozwoju, zakłada unikanie degradacji walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

Teren gminy predysponowany jest do rozwoju dwóch rodzajów aktywizacji ekoturystycznej: agroturystyki – tworzonej w oparciu o bazę noclegową i żywieniową indywidualnych gospodarstw rolnych oraz turystyki wiejskiej – bazującej na miejscach noclegowych i żywieniowych utworzonych w specjalnie przygotowanych punktach. Mogą to być nowo budowane niewielkie ośrodki, istniejące zabudowania folwarczne, pola biwakowe, campingi.

Biorąc pod uwagę zasoby przyrodniczo-krajobrazowe regionu możliwy jest rozwój następujących form ekoturystyki:

- krajoznawcza – polegająca na zwiedzaniu różnych miejsc i obiektów, ta forma dotyczy zarówno turystów wypoczywających kilka godzin lub kilka dni,
- rekreacyjna weekendowa – polegająca na przyjazdach w wolne dni od pracy z możliwością zakwaterowania oraz uprawiania wędkarstwa, pływania, grzybobrania itp.,
- turystyka specjalistyczna realizowana w formie aktywności rowerowej, obserwacji przyrody, fotografiki i malarstwa, myślistwa, wędkarstwa, turystyki zdrowotnej oraz organizacji „zielonych szkół".

Istotnym działaniem zwiększającym atrakcyjność rekreacyjną gminy jest również rozwój turystyki konnej, początkowo na bazie lokalnych stadnin czy klubów jeździeckich sąsiednich gmin. Konieczne jest wytyczenie i oznaczenie odpowiednich szlaków konnych, których przebieg istniejącymi drogami polnymi czy leśnymi będzie uwzględniał ciekawe przyrodniczo i krajobrazowo tereny. Do popularyzacji tego rozwoju aktywności przyczyni się z pewnością organizacja imprez jeździeckich czy zawodów.

Osiągniecie wyżej wymienionych celów będzie możliwe poprzez systematyczną realizację inwestycyjną dotyczącą:

- budowy nowych funkcjonalnych obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz nowej bazy noclegowej i gastronomicznej,
- przygotowania zabytków kultury i przyrody na przyjęcie turystów poprzez urządzenie parkingów i ogrodzenia oraz inne działania zależne od specyfiki miejsca,

- uzgodnienia z właścicielami zbiorników wodnych zasad ich bezkolizyjnego i bezpiecznego użytkowania turystycznego i wypoczynkowego,
- zorganizowania terenów do liniowej i obszarowej penetracji turystycznej gotowych na przyjęcie wypoczywających, poprzez urządzenie pól biwakowych, wiat, punktów widokowych, stanowisk do łowienia ryb czy ambon obserwacyjnych,
- stałego zwiększania standardu istniejących obiektów oraz wprowadzania funkcji turystycznych do obiektów zabytkowych, przede wszystkim poprzez adaptację obiektów historycznych na hotele, zajazdy lub pensjonaty z towarzyszącymi im ośrodkami sportów i rekreacji np. jeździeckimi.

Niezależnie od propozycji dotyczących poszerzenia istniejącej bazy turystycznej i wypoczynkowej, konieczna jest kompleksowa inwentaryzacja istniejących szlaków turystycznych w celu przeprowadzenia oceny ich stanu oznakowania (znaki turystyczne, słupy z tabliczkami informacyjnymi i kierunkowskazami), logiki przebiegu (atrakcje, infrastruktura okołoturystyczna i usługi turystyczne na trasie, bezpieczeństwo przebiegu szlaku), wyposażenia w infrastrukturę towarzyszącą (punkty biernego wypoczynku), stopnia zintegrowania ze szlakami w subregionie oraz adekwatności lokalizacji urządzeń infrastruktury turystycznej wobec lokalizacji głównych atrakcji turystycznych regionu, celem zidentyfikowania tzw. „turystycznych białych plam". Jednocześnie rozwojowi bazy turystycznej i rekreacyjnej winna towarzyszyć intensywna i wielokierunkowa promocja gminy, informująca o propozycjach aktywnego wypoczynku.

W celu umożliwienia podziwiania walorów krajobrazowych gminy w Planie urządzeniowo-rolnym w czterech obrębach (głównie w zachodniej pagórkowatej i górzystej części gminy) zostało wyznaczonych sześć punktów widokowych usytuowanych w sąsiedztwie istniejących szlaków pieszych i tras rowerowych, z których roztacza się atrakcyjna perspektywa widokowa na pobliskie miejscowości oraz sąsiadujące rejony przyległych gmin. W przyszłości takie miejsca winny być wydzielone z otaczających gruntów oraz wyposażone w siedziska dla odpoczynku i tablice informacyjną dotyczącą danego punktu widokowego – rys 19.

10. STOPIEŃ ZAPOTRZEBOWANIA NA PRACE URZĄDZENIOWO-ROLNE

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej, informacji uzyskanych z Urzędu Miejskiego w Bolkowie oraz istniejących opracowań planistycznych i studialnych, ustalono rodzaj i zakres niezbędnych do wykonania prac urządzeniowo-rolnych, poprawiających stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz warunki i organizację produkcji rolnej – tab.23.

Rodzaj i zakres projektowanych prac urządzeniowo-rolnych

Tabela 23

L.p.	Obręb	Konserwacja cieków	Konserwacja rowów melioracyjnych	Odbudowa rowów melioracyjnych	Przebudowa dróg transportu rolnego	Zalesianie gruntów	Zadrzewienia przydrożne	Scalenia gruntów
		km	km	ha	km	ha	km	ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Gorzanowice	-	4,36	0,23	6,42	-	-	-
2	Jastrowiec	3,87	10,74	0,27	2,77	1,91	1,91	-
3	Kaczorów	6,38	13,06	-	7,19	1,35	-	-
4	Lipa	6,25	31,88	0,18	14,46	33,04	1,84	1 806,68
5	Mysłów	3,23	5,71	-	10,91	19,02	-	-
6	Nowe Rochowice	-	2,74	-	3,11	0,10	-	-
7	Płonina	1,64	7,23	0,24	3,18	4,10	-	-
8	Półwsie	0,85	7,90	0,24	3,28	8,47	1,51	-
9	Sady Dolne	3,03	22,08	-	12,47	14,85	4,55	-
10	Sady Górne	6,21	12,75	2,84	5,81	19,97	-	-
11	Stare Rochowice	3,74	17,20	1,03	14,59	19,97	4,31	1 509,98
12	Świny	-	4,43	-	3,98	-	-	-
13	Wierzchosławice	6,49	32,51	4,62	15,98	24,27	14,21	1 810,57
14	Wierzchosławiczki	-	7,33	-	1,37	-	2,15	-
15	Wolbromek	7,72	31,94	1,42	9,46	1,17	6,51	1 536,78
Razem Gmina		**49,41**	**211,86**	**11,07**	**114,98**	**148,22**	**36,99**	**6 664,01**

źródło: opracowanie własne - 2025 r.

Id: ED46870F-9D5E-4557-9F4C-35FFFA79AFB4. Projekt

Proponowane działania przedstawiono w pięciu blokach tematycznych:

- poprawa warunków wodnych (konserwacja cieków i rowów melioracyjnych),
- poprawa stanu technicznego dróg transportu rolnego,
- zalesienia gruntów jako alternatywna forma zagospodarowania marginalnych gruntów rolnych,
- zadrzewienia przydrożne,
- scalenia gruntów.

Systematyczna realizacja ustaleń i propozycji zawartych w Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego, przyczyni się do poprawy stanu infrastruktury technicznej, związanej bezpośrednio z produkcją rolną. Takie działania umożliwią polepszenie zdolności produkcyjnych gleby, a także pozwolą na szybsze i pełniejsze przystosowanie obszarów wiejskich do nowoczesnych form gospodarowania oraz racjonalnego rozmieszczenia i koncentracji produkcji rolnej, zgodnie ze standardami zalecanymi przez Unię Europejską. Spowoduje to jednocześnie znaczącą poprawę warunków życia mieszkańców gminy, przyczyniając się do zmniejszenia dystansu w tej sferze w odniesieniu do obszarów miejskich.

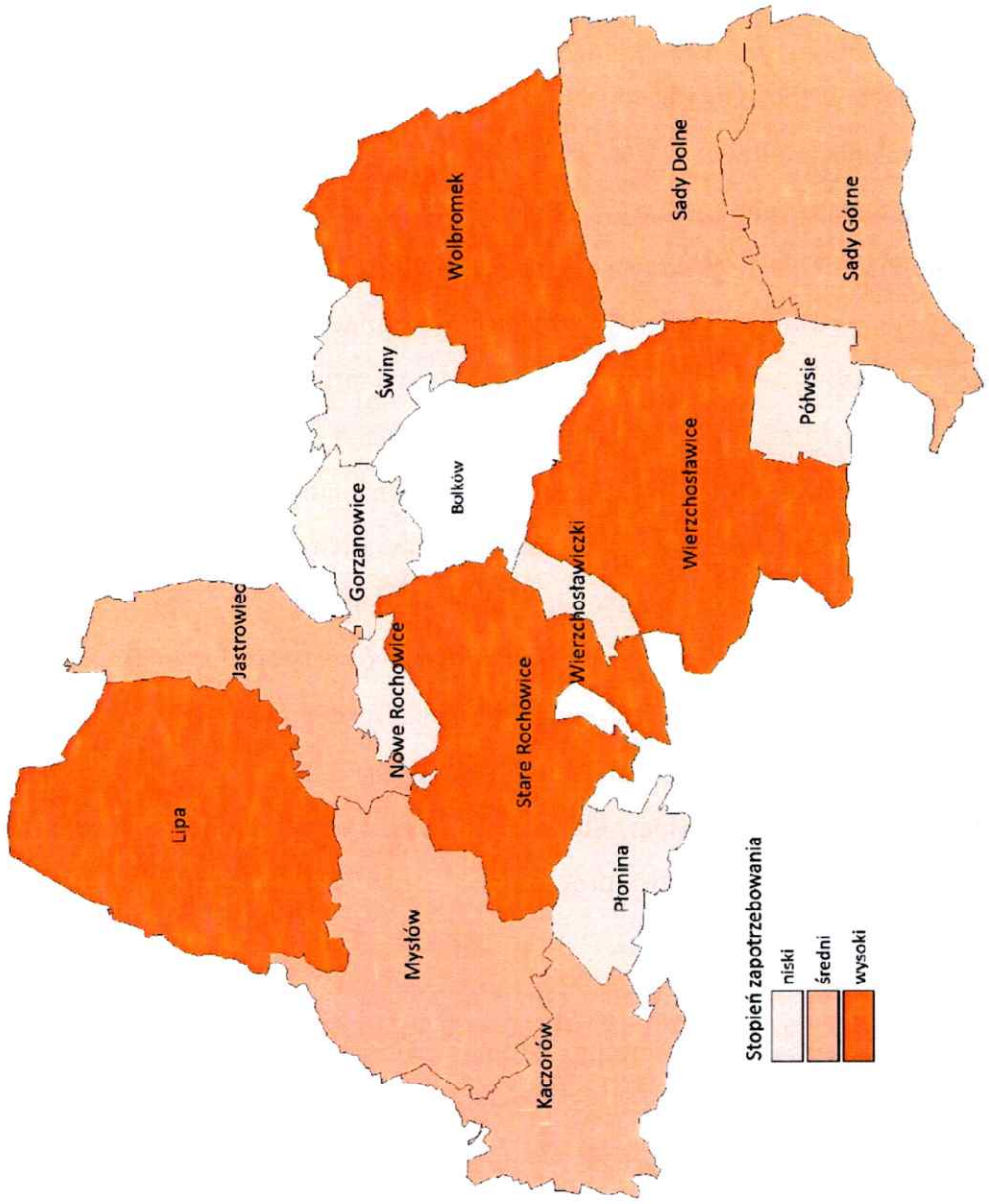
Analiza rodzaju oraz zakresu zaproponowanych działań, pozwoliła na określenie stopnia zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne dla każdego obrębu gminy Bolków – rys.28.

A. Rejon o wysokim stopniu zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne obejmuje duże obszarowo wsie: Lipę, Stare Rochowice, Wierzchosławice i Wolbromek, gdzie zaproponowano również przeprowadzenie prac scaleniowych oraz zagospodarowania poscaleniowego.

B. Rejon o średnim stopniu zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne obejmuje wsie o zróżnicowanej powierzchni ogólnej i udziale użytków rolnych w obrębie, gdzie planowane działania uwzględniające rozwój działalności rolniczej mają mniejszy zakres od miejscowości zakwalifikowanych do rejonu A. Są to Jastrowiec, Kaczorów, Mysłów, Sady Dolne i Sady Górne.

C. Rejon o niskim stopniu zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne obejmuje najmniejsze obszarowo wsie: Gorzanowice, Nowe Rochowice, Płoninę, Półwsie, Świny i Wierzchosławiczki, gdzie zakres prac urządzeniowo-rolnych jest najmniejszy.

Przy realizacji kompleksowej przebudowy poszczególnych wsi należy uwzględniać kolejność wynikającą ze stopnia pilności potrzeb w tym zakresie oraz możliwości uzyskania najlepszych rezultatów ekonomicznych w odniesieniu do poniesionych nakładów oraz

Rys.28 Zapotrzebowanie na prace urzadzeniowo-rolne

oczekiwań mieszkańców. Decyzje takie powinna podejmować Rada Miejska w Bolkowie, po uwzględnieniu opinii przedstawicieli samorządów i liderów lokalnych społeczności.

Podjęcie prac urządzeniowo-rolnych należy koordynować z istniejącymi opracowaniami planistycznymi oraz strategicznymi określającymi przyszłe potrzeby, możliwości i kierunki rozwoju Gminy. Pozwoli to na wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej w sposób najbardziej optymalny, umożliwiając jednocześnie szersze pozyskanie środków zewnętrznych na realizację wyznaczonych celów.

WNIOSKI

Zapoznanie się z całością przedstawionych zagadnień oraz przeprowadzenie analizy stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej i sytuacji społeczno-gospodarczej gminy umożliwiło wyznaczenie najważniejszych kierunków działań mających na celu poprawę warunków życia i pracy ludności wiejskiej w gminie Bolków.

1. Systematyczna realizacja wskazanego w niniejszym opracowaniu zakresu prac urządzeniowo-rolnych pozwoli na częściowe osiągnięcie postawionych w „Strategii rozwoju obszarów wiejskich województwa dolnośląskiego" głównego celu strategicznego jakim jest kształtowanie krajobrazu przyrodniczego, realizowanego przez modernizację i rozwój rolnictwa, leśnictwa oraz infrastruktury technicznej, a także rozwój funkcji rekreacyjno-turystycznej.
2. Konsekwentne wdrażanie zaproponowanych działań przyczyni się również w istotnym stopniu do realizacji sformułowanych w „Strategii Rozwoju Gminy Bolków na lata 2021 – 2030" strategicznych celów rozwoju gminy, określających kierunek przyszłych kluczowych zadań rozwojowych. W szczególności dotyczy to aktywizacji społecznej mieszkańców, zwiększenia atrakcyjności turystyczno-gospodarczej oraz ograniczenia zanieczyszczeń środowiska terenów wiejskich.
3. Zgodnie z obowiązującymi opracowaniami planistycznymi, do zagospodarowania w kierunku rolnym na terenie gminy znajduje 21,57 ha gruntów odłogowanych. Pozostałe niezagospodarowane użytki rolne przeznaczone na cele inwestycyjne również mogą być wykorzystane na cele produkcji rolnej do czasu zmiany sposobu ich użytkowania. Przywrócenie odłogowanych gruntów ornych i użytków zielonych do rolniczego wykorzystania wymaga przeprowadzenia zwykłych zabiegów agrotechnicznych.
4. Szczególnego nadzoru w zakresie ochrony gruntów rolnych wymaga prowadzona eksploatacja kopalin. Po zakończeniu wydobycia surowca konieczne jest wyegzekwowanie od inwestorów przeprowadzenia rekultywacji przedmiotowych gruntów ściśle wg ustaleń zawartych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz dokumentacjach wyznaczających szczegółowe etapy i kierunki działań likwidujących ujemne dla środowiska skutki prowadzonej działalności wydobywczej.
5. Należy zachować w dotychczasowym użytkowaniu 462,63 ha trwałych użytków zielonych wartościowych pod względem środowiskowym, wyznaczonych w planach

zadań ochronnych obszaru Natura 2000 „Góry i Pogórze Kaczawskie" PLH020037 i „Dobromierz" PLH020034 oraz w rozporządzeniu MRiRW w sprawie wyznaczenia trwałych wartościowych użytków zielonych. Są to cenne przyrodniczo siedliska roślin i zwierząt, które winny być utrzymane w stanie nienaruszonym, co jest szczególnie ważne w obszarach charakteryzujących się intensywną produkcją rolną.

6. Istnieje konieczność odtworzenia 36,65 ha użytków zielonych położonych na cennych przyrodniczo siedliskach, które obecnie przeznaczono pod uprawy polowe.
7. Poprawę rozłogu gospodarstw umożliwiającą optymalne wykorzystanie potencjału własnych gruntów rolnych można osiągnąć poprzez realizację prac scaleniowych, do których wyznaczono na terenie gminy następujące wsie: Lipę, Stare Rochowice, Wierzchosławice i Wolbromek.
8. W celu poprawy warunków wodnych należy:

- przeprowadzić konserwację 49,60 km bieżących śródlądowych wód płynących istotnych dla regulacji stosunków wodnych dla potrzeb rolnictwa,
- przeprowadzić konserwację 211,86 km oraz odbudowę 11,07 km bieżących rowów melioracji szczegółowych,
- monitorować stan techniczny cieków i urządzeń wodnych.

9. Istnieje konieczność zwiększenia środków finansowych na prace konserwacyjne i remontowe rowów melioracyjnych, ponieważ obecne nakłady na ten cel pozwalają na realizację przedmiotowych zadań w bardzo ograniczonym zakresie.
10. Dla utrzymania należytego stanu urządzeń melioracji szczegółowych należy prowadzić nadzór nad przyszłymi pracami ziemnymi związanymi z realizacją nowych inwestycji. W przypadku uszkodzeń tych urządzeń, należy egzekwować ich szybką i skuteczną naprawę. Ochrona urządzeń drenarskich musi być priorytetem w zakresie utrzymania jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej na całym obszarze gminy.
11. Przebudowy i budowy wymaga łącznie 114,98 km dróg transportu rolnego. Poprawi to dostępność do rozłogu pól i zabudowy zagrodowej oraz ułatwi komunikację między sąsiednimi wsiami. Przyczyni się to jednocześnie do poprawy organizacji funkcjonowania gospodarstw indywidualnych i ograniczenia kosztów produkcji rolnej.
12. Po weryfikacji projektu granicy rolno-leśnej oraz ustaleń „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolków", związanych z Aktualizacją planu urządzeniowo-rolnego gminy, do zalesienia zostały wyznaczone ostatecznie obszary o łącznej powierzchni 148,22 ha. Przyczyni się to do bardziej

racjonalnego zagospodarowania części gruntów odłogowanych lub o niższej przydatności dla rolnictwa. Analiza bonitacji występujących na terenie gminy użytków rolnych, materiałów planistycznych oraz informacji uzyskanych podczas realizacji opracowania nie wskazuje na potrzebę wyznaczania dodatkowych gruntów do zalesienia.

13. Mając na uwadze utrzymanie i poprawę walorów środowiska naturalnego obszarów wiejskich, należy podejmować działania, zmierzające do zachowania istniejących ciągów zadrzewień i zakrzaczeń wzdłuż cieków naturalnych, rowów melioracyjnych i dróg, a także obszarów z roślinnością wodno-łęgową wraz z przyległymi użytkami zielonymi.
14. Biorąc pod uwagę niepełny stan wiedzy na temat stanu środowiska naturalnego gminy, wskazane jest opracowanie waloryzacji przyrodniczej dla poszczególnych miejscowości, która w usystematyzowany sposób ujawni i zaktualizuje występowanie cennych przyrodniczo stanowisk roślin i zwierząt oraz określi celowość i zasady ich prawnej ochrony.
15. Uzupełnieniem szaty roślinnej gminy będą zaproponowane zadrzewienia w większości wzdłuż części dróg przeznaczonych do modernizacji, o łącznej długości 36,99 km. Gatunki planowanych nasadzeń winny być dostosowane do występujących lokalnie zadrzewień.
16. Do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich przyczyni się realizacja działań oraz inwestycji wyszczególnionych w planach odnowy oraz strategiach rozwoju wsi, dających możliwość ubiegania się o wsparcie finansowe na wykonanie zaproponowanych zadań.
17. Propozycją wzbogacenia infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej gminy będą planowane w „Strategii Rozwoju Gminy Bolkówna na lata 2021 – 2030" nowe inwestycje i działania w zakresie poszerzenia oferty turystycznej gminy.
18. Najwyższy stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo rolne występuje we wsiach Lipa, Stare Rochowice, Wierzchosławice i Wolbromek.

SPIS TABEL

Tab. 1 Gleboznawcza klasyfikacja gruntów ornych i użytków zielonych---------- 9

Tab. 2 Gęstość zaludnienia---------- 14

Tab. 3 Struktura wiekowa ludności---------- 16

Tab. 4 Struktura użytkowania gruntów---------- 20

Tab. 5 Struktura użytków rolnych---------- 24

Tab. 6 Zmiany w sposobie użytkowania gruntów---------- 26

Tab. 7 Odłogowanie gruntów ornych i użytków zielonych---------- 29

Tab. 8 Struktura władania gruntami---------- 33

Tab. 9 Struktura władania użytkami rolnymi---------- 36

Tab.10 Struktura gospodarstw indywidualnych w grupach obszarowych---------- 38

Tab.11 Dzierżawy gruntów---------- 42

Tab.12 Rozdrobnienie gruntów własnych gospodarstw prywatnych w przedziałach obszarowych---------- 46

Tab.13 Wody płynące---------- 49

Tab.14 Melioracje wodne szczegółowe---------- 52

Tab.15 Stan techniczny dróg---------- 56

Tab.16 Gęstość sieci drogowej---------- 61

Tab.17 Prognozowana powierzchnia gruntów rolnych---------- 69

Tab.18 Zagospodarowanie odłogów---------- 75

Tab.19 Utrzymanie użytków zielonych---------- 79

Tab.20 Poprawa warunków wodnych---------- 87

Tab.21 Drogi transportu rolnego planowane do modernizacji---------- 92

Tab.22 Planowane zalesienia gruntów---------- 96

Tab.23 Rodzaj i zakres projektowanych prac urządzeniowo-rolnych---------- 108

SPIS RYSUNKÓW

Rys. 1 Położenie gminy w regionie---------- 4

Rys. 2 Złoża surowców naturalnych---------- 6

Rys. 3 Istniejące formy ochrony przyrody---------- 12

Rys. 4 Struktura wiekowa i gęstość zaludnienia---------- 17

Rys. 5 Struktura użytkowania gruntów---------- 19

Rys. 6 Struktura użytkowania gruntów w obrębach---------- 21

Rys. 7 Struktura użytków rolnych---------- 23
Rys. 8 Zmiany w sposobie użytkowania gruntów---------- 27
Rys. 9 Odłogowanie użytków rolnych---------- 30
Rys.10 Struktura władania gruntami---------- 32
Rys.11 Struktura władania gruntami w obrębach---------- 34
Rys.12 Gospodarstwa rolne w grupach obszarowych---------- 40
Rys.13 Dzierżawy gruntów---------- 43
Rys.14 Rozdrobnienie gruntów gospodarstw rolnych---------- 47
Rys.15 Gospodarka wodna---------- 53
Rys.16 Stan techniczny dróg---------- 58
Rys.17 Stan własnościowy dróg---------- 59
Rys.19 Stan techniczny i gęstość dróg---------- 59
Rys.19 Infrastruktura turystyczna---------- 66
Rys.20 Istniejące i planowane zainwestowanie---------- 70
Rys.21 Zagospodarowanie odłogów---------- 76
Rys.22 Ochrona i rekultywacja gruntów---------- 80
Rys.23 Potrzeby prac scaleniowych---------- 83
Rys.24 Poprawa warunków wodnych---------- 88
Rys.25 Planowana sieć dróg transportu rolnego do przebudowy---------- 93
Rys.26 Zalesienia i zadrzewienia gruntów---------- 97
Rys.27 Planowane formy ochrony przyrody---------- 102
Rys.28 Zapotrzebowanie na prace urządzeniowo-rolne---------- 110

SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1 Kopalnia kruszywa naturalnego w Kaczorowie---------- 7
Fot. 2 Nysa Szalona w Wolbromku---------- 8
Fot. 3 Rezerwat „Buki Sudeckie" w Jastrowcu---------- 11
Fot. 4 Odłogowane grunty orne w Świnach---------- 31
Fot. 5 Rzeka Sadówka w Sadach Dolnych---------- 50
Fot. 6 Zarośnięty rów w Mysłowie---------- 54
Fot. 7 Kamienna droga w Wolbromku---------- 57
Fot. 8 Droga gruntowa w Mysłowie---------- 60
Fot. 9 Zamek w Świnach---------- 67
Fot.10 Mokrzyna do konserwacji w Mysłowie---------- 85

Fot.11 Rów melioracyjny do konserwacji w Wierzchosławicach---------- 86
Fot.12 Droga do modernizacji w Wolbromku---------- 94
Fot.13 Masyw skalny „Karczmisko" w Mysłowie---------- 101

WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH I MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

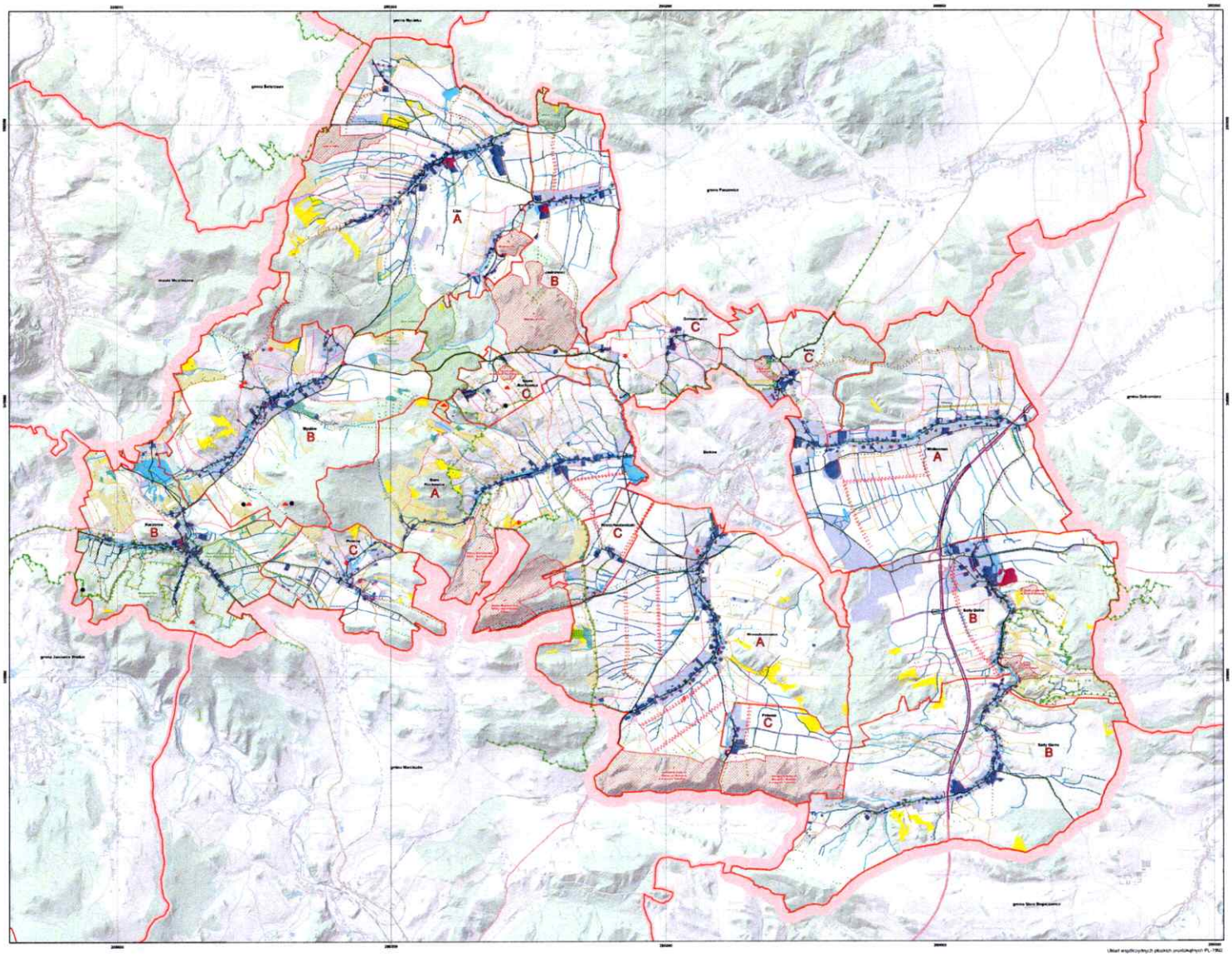
- Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r., poz. 1197 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 - 2027(tekst jednolity Dz. U. z 2023 r., poz. 412 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 54 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 82 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 530 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 1478 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 1752 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U z 2024 poz. 320 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 1933 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 344 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 977 ze zmianami),

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U z 2019 r. poz. 1839 ze zmianami),
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 27 lipca 2021 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. z 2021 r., poz. 1390 ze zmianami),
- Dane z ewidencji gruntów i budynków dla Gminy Bolków – stan na marzec 2025 r.,
- Wyniki inwentaryzacji terenowej – marzec 2025 r.
- Informacje z Urzędu Miejskiego w Bolkowie,
- Informacje ze strony internetowej Urzędu Miejskiego w Bolkowie,
- Mapa sozologiczna dla gminy Bolków,
- Mapa hydrograficzna dla gminy Bolków,
- Mapa glebowo-rolnicza z 2010 roku,
- Mapy melioracyjne z PGW Wody Polskie RZGW Wrocław,
- Ortofotomapa z 2020 r.,
- Plan urządzeniowo-rolny gminy Bolków, 2006 r.,
- Projekt granicy rolno-leśnej dla gminy Bolków, 2006 r.,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Bolków zatwierdzone Uchwałą Nr XXIV/153/2020 Rady Miejskiej w Bolkowie z dnia 6 listopada 2020 r.,
- Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Dolnośląskiego, 2000 r.,
- Plan zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 „Góry i Pogórze Kaczawskie" PLH020037 i „Dobromierz" PLH020034",
- Strategie rozwoju wsi Gminy Bolków,
- Program ochrony środowiska dla Gminy Bolków na lata 2022 – 2025 z perspektywą do roku 2029, 2020 r.,
- Strategia Rozwoju Gminy Bolków na lata 2021 – 2030, 2021 r.

AKTUALIZACJA PLANU URZĄDZENIOWO-ROLNEGO GMINY BOLKÓW

Załącznik nr 2
do uchwały nr.....
Rady Miejskiej w Bolkowie
z dnia.....

Skala 1:25 000

Układ współrzędnych płaskich prostokątnych PL-1992

Legenda

GRANICE ADMINISTRACYJNE
- granica powiatu
- granica gminy
- granica miasta

SIEĆ DRÓG
- droga szybkiego ruchu S3
- droga do przebudowy
- droga do budowy
- droga inna

WARUNKI WODNE I GOSPODARKA WODNA
- rzeki naturalne
- rowy
- rowy wymagające pogłębienia

- zbiorniki retencyjne
- stawy hodowlany rybołówstwa

KRAJOBRAZ PRZYRODNICZY ORAZ JEGO OCHRONA
- las i zadrzewienie śródpolne
- zalesienie planowane
- utrzymanie użytków zielonych
- dostosowanie użytkowania gruntów do warunków przyrodniczych
- park zabytkowy
- eksploatacja gruntów
- park krajobrazowy
- rezerwat przyrody
- obszar Natura 2000
- rezerwat przyrody planowany
- użytek ekologiczny planowany

- zadrzewienie śródpolne istniejące
- zadrzewienie śródpolne planowane
- pomnik przyrody istniejący
- pomnik przyrody nieużytkowy, planowany
- punkt widokowy istniejący
- punkt widokowy planowany
- szlak turystyczny pieszy istniejący
- szlak turystyczny rowerowy istniejący

STREFA OGRANICZEŃ PRODUKCJI ROLNEJ
- teren inwestycji istniejących
- teren rozwojowy pod inwestycje

STOPIEŃ ZAPOTRZEBOWANIA NA PRACE URZĄDZENIOWO - ROLNE
- A wysoki
- B średni
- C niski

Województwo dolnośląskie

ZADANIE	AKTUALIZACJA PLANU URZĄDZENIOWO-ROLNEGO GMINY BOLKÓW
SKALA	1:25 000
WNIOSKODAWCA	Wydział Geodezji i Kartografii Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego
ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	Prace sfinansowano ze środków pochodzących z dochodów budżetu województwa dolnośląskiego związanych z wykonaniem z produkcji gruntów rolnych
WYKONAWCA	Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych we Wrocławiu
AUTOR	Radosław Masur
NADZÓR I KONTROLA	Krzysztof Gelenówski
	Wrocław, 2020 rok

Załącznik nr 3
do uchwały nr.....
Rady Miejskiej w Bolkowie
z dnia.....

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO AKTUALIZACJI PLANU URZĄDZENIOWO-ROLNEGO GMINY BOLKÓW

Wrocław 2026

DOLNOŚLĄSKIE BIURO GEODEZJI I TERENÓW ROLNYCH
WE WROCŁAWIU

ul. Marszałka J. Piłsudskiego 15/17, 50-044 Wrocław
tel. 71 345 99 55, 71 342 99 33
e-mail: sekretariat@dbgitr.pl
www.dbgitr.pl

Opracowano na wniosek Wydziału Geodezji i Kartografii
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego

Autor:
Radosław Mazur

Prawa autorskie zastrzeżone
Wykorzystanie niniejszego opracowania dla potrzeb planistycznych, w zakresie wynikającym z przepisów autorskich, dozwolone pod warunkiem podania źródła. Wykorzystanie w celach komercyjnych wymaga uprzedniej pisemnej zgody autora.

Spis treści

I WPROWADZENIE 2
1. Cel, zakres prac i powiązania z innymi dokumentami 2
2. Metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy 5
3. Cele ochrony środowiska oraz sposoby ich realizacji w Aktualizacji planu 5
II CHARAKTERYSTYKA WYBRANYCH ELEMENTÓW ŚRODOWISKA 6
4. Położenie geograficzne i ukształtowanie terenu 6
5. Budowa geologiczna i złoża naturalne 8
6. Warunki klimatyczne 8
7. Wody powierzchniowe i podziemne 9
8. Gleby 10
9. Szata roślinna i świat zwierzęcy 11
10. Formy ochrony przyrody 12
11. Struktura użytkowania gruntów i struktura użytków rolnych 15
12. Struktura gospodarstw rolnych 16
13. Zabytki i obiekty o wartościach kulturowych 17
14. Ustalenia aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego 17
III OCENA POTENCJALNYCH ZMIAN ŚRODOWISKA 19
15. Ocena potencjalnych zmian stanu środowiska przy braku realizacji ustaleń Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego 19
16. Ocena wpływu prac urządzeniowo-rolnych na elementy środowiska 20
17. Skutki dla środowiska wynikające z realizacji prac urządzeniowo-rolnych 22
17.1 Konserwacja cieków naturalnych 22
17.2 Konserwacja i odbudowa rowów melioracyjnych 24
17.3 Przebudowa dróg 27
17.4 Zalesienia gruntów 29
17.5 Zadrzewienia przydrożne 32
17.6 Scalenia gruntów 33
18. Skutki dla środowiska wynikające z realizacji prac urządzeniowo-rolnych 34
19. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko 35
20. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego oraz częstotliwość jej przeprowadzania 36
IV STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM 36
V WYKAZ MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH 39
Wykaz tabel 40
Wykaz rysunków 40

I WPROWADZENIE

1. Cel, zakres prac i powiązania z innymi dokumentami

Obowiązek sporządzania prognozy oddziaływania na środowisko Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków wynika z ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach odziaływania na środowisko (Dz. U. z 2017 r. poz. 1405). Zgodnie z art. 46 i 47 cytowanej ustawy, projekty dokumentów planistycznych, strategicznych, studialnych oraz innych, które wyznaczają ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagają przeprowadzenia Strategicznej Oceny Odziaływania na Środowisko (SOOŚ). W ramach SOOŚ winna zostać opracowana prognoza oddziaływania na środowisko w zakresie wskazanym w art. 51 ww. ustawy. Informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu, a także etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem.

Dla Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków organem właściwym w sprawach opiniowania w ramach strategicznych ocen oddziaływania na środowisko jest Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu oraz Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu. Prognozę oddziaływania na środowisko natomiast wg ww. ustawy sporządza organ opracowujący projekt dokumentu. Zakres i stopień szczegółowości prognozy oddziaływania na środowisko ustaleń Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków został uzgodniony z RDOŚ we Wrocławiu (zgodnie z art. 53 ww. ustawy).

Aktualizacja Planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków jest opracowaniem planistycznym, rozwijającym zagadnienia uznane za priorytetowe w opracowanych już dokumentach strategicznych województwa dolnośląskiego oraz gminy Bolków. Dokument ten kompleksowo charakteryzuje cały obszar gminy, głównie pod kątem uwarunkowań i predyspozycji do funkcjonowania rolnictwa. Zawiera analizę stanu istniejącego w zakresie jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz czynników, które mają na nią pośredni lub bezpośredni wpływ. Wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy posłużyły do wskazania problemów występujących na terenie gminy, a następnie propozycji ich rozwiązań w zakresie prac urządzeniowo-rolnych, które podniosą efektywność gospodarowania na gruntach rolnych i jednocześnie zapewnią zrównoważony rozwój gminy w myśl działań zawartych w Planie

Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027. Przedstawione w Aktualizacji planu ustalenia dotyczące wykonania zabiegów urządzeniowo-rolnych dla poszczególnych wsi powinny być pomocne i wykorzystane przez Burmistrza oraz Radę Miejską w zakresie przygotowania opracowań programowych, planistycznych i projektowych oraz tworzenia budżetu Gminy, jak również w ubieganiu się o dofinansowanie ze źródeł krajowych i unijnych. Ustalenia te powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w planach zagospodarowania przestrzennego poszczególnych wsi.

Podstawowym celem Prognozy jest wskazanie, jak proponowane prace urządzeniowo-rolne zawarte w Aktualizacji planu wpłyną na środowisko i czy w ogóle będą miały jakikolwiek wpływ, a jeśli tak to w jakim stopniu naruszą one zasady prawidłowej gospodarki zasobami naturalnymi. Przez wzgląd na dużą złożoność zjawisk przyrodniczych, ograniczony zakres rozpoznania środowiska oraz ogólny zarys zapotrzebowania na przedstawione zadania, ocena potencjalnych przekształceń środowiska ma formę prognozy. Zaproponowanie rozwiązań alternatywnych i ewentualnych działań kompensacyjnych ma zapewnić warunki trwałego i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz właściwą ochronę elementów środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Do pozostałych celów realizacji prognozy zalicza się:

- wyeliminowanie ustaleń sprzecznych z zasadami zrównoważonego rozwoju analizowanego obszaru i jego otoczenia,
- ocenę skutków oddziaływania projektowanych prac urządzeniowo-rolnych gminy na środowisko, a co za tym idzie określenie wpływu tych prac,
- wprowadzenie ustaleń usprawniających działalność rolniczą na analizowanym terenie i zaspokajanie potrzeb ludności rolniczej oraz społeczności lokalnej, przy równoczesnym zachowaniu równowagi środowiskowej i trwałości procesów przyrodniczych,
- ocenę na ile ustalenia Aktualizacji planu pozwolą na zachowanie istniejących wartości zasobów środowiska, w jakim zakresie wzbogacą lub odtworzą obniżone czy zdegradowane wartości oraz w jakim stopniu spotęgują lub osłabią istniejące zagrożenia.

Prognoza oddziaływania na środowisko ustaleń Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków została wykonana zgodnie z zakresem określonym w art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008 r., z uwzględnieniem postanowień Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu oraz Dolnośląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora

Sanitarnego we Wrocławiu, dotyczących zakresu i szczegółowości prognozy, a także zgodnie z obowiązującymi zasadami regulowanymi przez następujące akty prawne:

- Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r., poz. 1197 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 - 2027(tekst jednolity Dz. U. z 2023 r., poz. 412 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 54 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 82 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 530 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 1478 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 1752 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U z 2024 poz. 320 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 1933 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 344 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 977 ze zmianami),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U z 2019 r. poz. 1839 ze zmianami),
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 27 lipca 2021 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. z 2021 r., poz. 1390 ze zmianami),

2. Metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy

Przed przystąpieniem do wykonania Prognozy oddziaływania na środowisko podjęto następujące działania:

a) wystąpiono z wnioskiem o określenie zakresu i stopnia szczegółowości prognozy oddziaływania na środowisko do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu oraz do Dolnośląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego we Wrocławiu,

b) zapoznano się z opinią RDOŚ we Wrocławiu w sprawie sporządzenia niniejszej prognozy,

c) zapoznano się z materiałami i informacjami pozyskanymi podczas realizacji Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków,

d) zapoznano się z formami ochrony przyrody na obszarze gminy Bolków i na terenach przyległych,

e) przeanalizowano wpływ zaproponowanych prac urządzeniowo-rolnych zawartych w części projektowej Aktualizacji planu na poszczególne elementy środowiska i dokonano oceny każdego przedsięwzięcia: pozytywny, pozytywny z elementami negatywnymi, negatywny, obojętny oraz brak wpływu.

3. Cele ochrony środowiska oraz sposoby ich realizacji w Aktualizacji planu

Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków jest opracowaniem planistycznym dotyczącym rolniczej przestrzeni produkcyjnej, które realizuje cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym.

Podstawowym zadaniem uwzględniającym ochronę środowiska, ustanowionym na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym i regionalnym, a także zawartym w dyrektywach Unii Europejskiej (ważnym również z punktu widzenia opracowywanej Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków) jest zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Jest to taki rozwój gospodarczy, techniczny i społeczny, który nie powoduje szkód w środowisku naturalnym i nadmiernie nie wyczerpuje jego zasobów. Cele ochrony środowiska na szczeblu międzynarodowym wyznaczone są przez szereg konwencji, których Polska jest stroną, np. Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, Konwencja o różnorodności biologicznej czy Europejska Konwencja Krajobrazowa. Cele ochrony środowiska na szczeblu wspólnotowym natomiast zostały zapisane w dyrektywach, które zostały wdrożone w polskim ustawodawstwie i są istotne dla realizacji Aktualizacji planu.

Ustalenia Aktualizacji planu są również wynikiem realizacji celów strategicznych Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej, np. wspieranie konkurencyjności rolnictwa, zapewnienie zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi oraz działania w dziedzinie klimatu, osiąganie zrównoważonego rozwoju terytorialnego wiejskich gospodarek i społeczności, w tym utrzymywanie istniejących oraz tworzenie nowych miejsc pracy.

Głównym dokumentem w zakresie ochrony środowiska ustanowionym przez Polskę była „Polityka ekologiczna państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016", która określała kierunki działań ekologicznych dla kraju. Zalecenia tego dokumentu są nadal aktualne i wpisują się w priorytety w skali Unii Europejskiej. Cele realizacyjne polityki ekologicznej państwa są zgodne z celami VII Programu Działań na Rzecz Środowiska do 2020 roku.

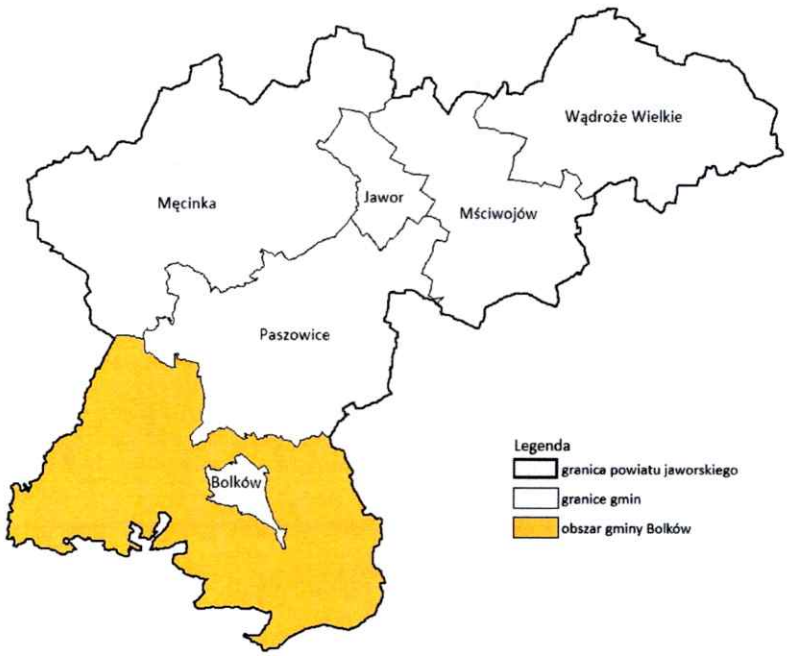
Dokumenty regionalne odnoszące się do ochrony środowiska w województwie dolnośląskim w szerokim zakresie nawiązują do ustaleń środowiskowych zawartych zarówno w opracowaniach krajowych jak i międzynarodowych. Takim dokumentem na szczeblu regionalnym jest „Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Dolnośląskiego", w której gmina Bolków została zaliczona do III regionu przemysłowo-rekreacyjno-turystycznego, którego głównym celem strategicznym jest kształtowanie krajobrazu przyrodniczego, realizowane przez modernizację i rozwój rolnictwa, leśnictwa oraz infrastruktury technicznej, a także rozwój funkcji rekreacyjno-turystycznej.

Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków przedstawia możliwości osiągnięcia tych celów. Przy jej opracowywaniu wzięto pod uwagę określone w Strategii główne i szczegółowe cele rozwoju regionu oraz zadania służące ich realizacji. Zagadnienia, które obejmuje Aktualizacja planu prezentują w sposób bardziej szczegółowy kierunki rozwiązań dla niektórych zadań zawartych w ww. Strategii.

II CHARAKTERYSTYKA WYBRANYCH ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

4. Położenie geograficzne i ukształtowanie terenu

Gmina Bolków jest położona w południowo-zachodniej części województwa dolnośląskiego w powiecie jaworskim. Od północy graniczy z gminami Męcinka i Paszowice (powiat jaworski), od wschodu z gminą Dobromierz (powiat świdnicki), od południa z gminami Stare Bogaczowice (powiat wałbrzyski) i Marciszów (powiat kamiennogórski) oraz od zachodu z gminami Janowice Wielkie (powiat karkonoski) i Świerzawa (powiat złotoryjski), a także z miastem Wojcieszów (powiat złotoryjski) – rys.1.

Rys.1 Położenie gminy w regionie

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym (Walczak 1968 r.) obszar gminy Bolków należy do dwóch makroregionów: Sudetów Zachodnich i Sudetów Środkowych. Sudety Zachodnie obejmują Pogórze Kaczawskie (Rów Świerzawy i Pogórze Wojcieszowskie) oraz Góry Kaczawskie (Grzbiet Zachodni z Górami Ołowianymi i Grzbiet Wschodni). Z Sudetów Środkowych w granicach gminy położone są Obniżenia Wolbromka i Pogórze Bolkowskie stanowiące część Pogórza Bolkowskiego i Wałbrzyskiego. Poza wymienionymi makroregionami usytuowana jest Kotlina Wierzchosławicka ograniczona od zachodu Grzbietem Wschodnim Gór Kaczawskich, a od wschodu i południa wzgórzami Pogórza Bolkowskiego.

Obszar gminy Bolków jest mocno zróżnicowany pod względem ukształtowania rzeźby terenu. Krajobraz części zachodniej ma cechy typowe dla gór średnich, w których wysokości często przekraczają 600 m n.p.m. Pasma górskie mają przebieg z północnego zachodu na południowy wschód i rozdzielone są szerokim obniżeniem Kaczawy i Świdny. Część wschodnia z niewielkimi kulminacjami wzniesień jest wyraźnie niższa – od 350 do 450 m n.p.m. i charakteryzuje się płasko-falistą rzeźbą terenu, z dominującą funkcją osadnictwa oraz intensywnej produkcji rolniczej.

5. Budowa geologiczna i złoża naturalne

Obszar gminy Bolków położony jest w Sudetach Zachodnich w obrębie Pogórza Kaczawskiego i charakteryzuje się dużą różnorodnością skał, która jest pochodną skomplikowanej budowy geologicznej tego regionu.

W części południowej dominują skały metamorficzne paleozoiczne (fyllity, łupki krystaliczne, zieleńce), a także skały pochodzenia wulkanicznego (bazalty i porfiry) stanowiące pozostałość dawnej aktywności wulkanicznej. Są silnie pofałdowane z licznymi uskokami oraz wychodniami skalnymi.

W środkowym rejonie gminy przeważają metamorficzne skały paleozoiczne, a lokalnie występują osady permskie (piaskowce i zlepieńce) oraz liczne żyły i strefy uskokowe. Jest to obszar o łagodnej rzeźbie terenu rozcięty dolinami rzek i potoków z cienką warstwą młodszych osadów przykrywających stare skały.

W części północnej starsze podłoże paleozoiczne jest przykryte osadami czwartorzędowymi (gliny morenowe, piaski i żwiry wodnolodowcowe oraz aluwia rzeczne) związanymi z działalnością lądolodu skandynawskiego w plejstocenie oraz osadami wodnymi.

Doliny rzeczne, stanowiące osobną jednostkę geomorfologiczną, ukształtowały się w wyniku erozji naniesionych osadów rzecznych (piasków i żwirów) na których wykształciły się mady.

Zgodnie z rejestrem złóż kopalin w Polsce opracowanym przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie na obszarze gminy znajduje się 7 zbilansowanych złóż surowców naturalnych. Są to złoża aktualnie eksploatowane lub mające status złóż nieaktywnych – gdzie nie rozpoczęto jeszcze wydobycia lub je zaniechano. Obecnie na obszarze gminy pobór kruszywa naturalnego ma miejsce w złożach „Mysłów II" i „Mysłów III" w Kaczorowie.

Złoża kamieni drogowych i budowlanych „Lipa" w Lipie, „Lubrza" w Mysłowie i „Sady I" w Sadach Dolnych mają status złóż rozpoznanych szczegółowo. Natomiast w pozostałych złożach: „Rochowice Nowe" w Nowych Rochowicach oraz „Sobocin" w Mysłowie eksploatację wapieni i margli zaniechano.

6. Warunki klimatyczne

Obszar gminy wg regionalizacji klimatycznej należy do dzielnicy podsudeckiej, znajdującej się pod wpływem zachodnich oceanicznych mas powietrza oraz górskiego klimatu Sudetów i Przedgórza Sudeckiego.

Jest to region ze średnią roczną temperaturą wynoszącą 6,0 °C oraz okresem wegetacyjnym trwającym do 230 dni. Początek prac polowych przypada na trzecią dekadę marca.

Średnia wieloletnia suma rocznych opadów wynosi 660 – 785 mm (wzrastając w rejonie podgórskim), a największa ich ilość występuje w półroczu letnim (maj – wrzesień), osiągając maksimum w lipcu wynoszące do 500 mm. Najmniejsza suma miesięcznych opadów przypada w okresie zimowym.

Na omawianym obszarze przeważają wiatry z kierunków zachodnich i południowo-zachodnich.

Zaobserwowany w ostatnich latach wzrost średnich temperatur okresu zimowego, zanik przejściowych pór roku, zmniejszenie sumy opadów oraz gwałtowniejszy przebieg zjawisk meteorologicznych są skutkami ocieplania klimatu. Reasumując należy stwierdzić, że panujące na obszarze gminy warunki klimatyczne są średnio korzystne do prowadzeniu intensywnej produkcji rolnej oraz rozwoju osadnictwa.

7. Wody powierzchniowe i podziemne

Sieć hydrograficzna gminy Bolków jest pochodną ukształtowania powierzchni oraz budowy geologicznej. Przedmiotowy obszar jest w większości położony w dorzeczu Kaczawy oraz Bobru i Bystrzycy, rozdzielonych działem wodnym przebiegającym w południowej części gminy.

Główną osią hydrograficzną jest rzeka Nysa Szalona, która wraz ze swoimi dopływami o przeważającym kierunku północnym i wschodnim stanowi podstawowy szkielet sieci rzecznej środkowej i wschodniej części regionu. Zachodnia część gminy, tworząca naturalne kotliny oddzielone zalesionymi wzgórzami, zgodnie z ukształtowaniem terenu jest odwadniana w kierunku północnym i zachodnim. Większość rzek i cieków nie posiada wałów zabezpieczających przed powodzią, a ich fragmenty w strefie zabudowy wsi mają ustabilizowane brzegi umocnieniami kamiennymi lub betonowymi. Wody płynące powiązane z rowami melioracyjnymi są kluczowym elementem układu hydrograficznego gminy, odprowadzającym w sposób kompleksowy nadmiar wód z terenów rolnych i leśnych oraz obszarów zurbanizowanych.

Przepływające rzeki charakteryzuje deszczowo-śnieżny reżim zasilania, z przewagą wzebrań letnich nad zimowymi, co jest związane ze zmniejszoną retencją pokrywy śnieżnej. Skutkuje to okresowymi przyborami wód, powodującymi zalewanie przyległych kompleksów użytków zielonych lub terenów leśnych.

Uzupełnieniem sieci hydrograficznej gminy są niewielkie powierzchniowo zbiorniki wód otwartych, najczęściej pochodzenia antropogenicznego. Są to dawne wyrobiska wypełnione wodą, śródpolne oczka wodne lub stawy hodowlane. Obiektami pełniącymi funkcję przeciwpowodziową są dwa suche zbiorniki: na Kaczawie w Kaczorowie i na Rochowickiej Wodzie w Starych Rochowicach.

Gmina Bolków znajduje się w sudeckim regionie hydrogeologicznym. Wody podziemne występują w poziomie czwartorzędowym (najbardziej zasobnym) oraz trzeciorzędowym, którego wydajność jest mniejsza. Na obszarze gminy stwierdzono występowanie wód mineralnych (węglowodanowych szczawów) w Starych Rochowicach.

8. Gleby

Ukształtowanie terenu, zmienny układ stosunków wodnych oraz zróżnicowany skład mechaniczny utworów budujących wierzchnią warstwę gruntów zdecydowały o kierunku procesów glebotwórczych, w wyniku których wytworzyły się poszczególne typy gleb.

Przeważają zdecydowanie gleby brunatne i płowe, które w większych lub mniejszych kompleksach występują we wszystkich miejscowościach, natomiast czarne ziemie występują lokalnie w postaci niewielkich powierzchniowo enklaw. Wzdłuż dolin rzecznych wykształciły się mady, których powstanie jest związane z osadami pozostawionymi przez płynące wody. Największe areały tych gleb (głównie użytków zielonych) występują w dolinie Nysy Szalonej na obszarach równinnych.

Biorąc pod uwagę rodzaj skały macierzystej, na obszarze gminy dominują gleby wytworzone z glin średnich i lekkich pylastych oraz w mniejszym stopniu z utworów pyłowych ilastych, zalegających na utworach szkieletowych lub rumoszu skalnym.

Ogólny wskaźnik jakości waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wg IUNG, uwzględniający jakość gleb, rzeźbę terenu oraz warunki wodne i agroklimatyczne, dla gminy Bolków wynosi 63,2 punktów i jest niższy od wartości średniej dla województwa dolnośląskiego. Jego wielkość w poszczególnych wsiach jest zróżnicowana, a największe wartości osiąga w Jastrowcu, Lipie, Świnach, Wolbromku i Gorzanowicach. Ze względu na ograniczone warunki do produkcji rolniczej wszystkie obręby gminy zostały zaliczone do obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) – typ obszaru specyficzny strefy II.

W skali całej gminy pod względem powierzchni, w gruntach ornych dominują gleby IV klasy bonitacyjnej (łącznie 68,1%). Dotyczy to również łąk i pastwisk, gdzie największy areał zajmują grunty IV klasy (53,9%).

Użytki rolne pozostałych klas w ogólnym bilansie odgrywają zdecydowanie mniejsze znaczenie – ich udział nie przekracza kilkunastu punktów procentowych, za wyjątkiem użytków zielonych III (21,5%) i V (22,0%) klasy.

Istotną cechą gleboznawczej klasyfikacji gminy Bolków jest brak gleb I klasy bonitacyjnej w gruntach ornych i użytkach zielonych, a także śladowy udział powierzchniowy gruntów II klasy.

9. Szata roślinna i świat zwierzęcy

Zgodnie z geobotanicznym podziałem Polski (W. Szafer 1959 r.), gmina Bolków leży w następujących jednostkach: Obszar Euro-Syberyjski, Prowincja Górska Środkowoeuropejska, Podprowincja Hercyńsko-Sudecka, Dział Sudety, Kraina Sudety Zachodnie i Przedgórze Sudeckie, Podkraina Zachodniosudecka, Okręg Pogórza Bolkowsko-Kaczawskie.

Biorąc pod uwagę sposób użytkowania gruntów, obszar gminy ma charakter rolniczo-leśny, z naturalnymi zespołami roślinnymi tworzącymi ekosystemy leśne, łąkowe i leśno-łąkowe. Tereny leśne i zadrzewione zajmują łącznie 32,0% powierzchni gminy i jest to wskaźnik podobny stopnia lesistości dla całego kraju, a największe ich zwarte kompleksy występują w zachodniej i południowej części gminy. Najwyższy odsetek lasów w powierzchni wsi charakteryzuje Jastrowiec i Świny, gdzie wskaźnik lesistości przekracza 45% powierzchni obrębu. Najbardziej wylesionymi miejscowościami są Gorzanowice, Nowe Rochowice i Wierzchosławiczki – w których odsetek gruntów leśnych nie przekracza kilkunastu punktów procentowych powierzchni wsi.

W składzie gatunkowym dominują dwa typy siedliska leśnego. Są to las wyżynny świeży i mieszany (ok. 52% powierzchni) oraz las górski świeży i mieszany (z 48% udziałem). Dominującym gatunkiem są drzewa iglaste: sosna zwyczajna i świerk pospolity oraz modrzew jako domieszka – 70% powierzchni całego drzewostanu. Z gatunków liściastych przeważają dąb szypułkowy i bezszypułkowy, buk zwyczajny, brzoza, grab oraz olsza.

Większość lasów gminy charakteryzuje dobry poziom stanu sanitarnego ze słabą klasą uszkodzeń drzewostanu, a przyczyną degradacji jakościowej drzew są czynniki abiotyczne oraz pochodzenia antropogenicznego. Tereny leśne na obszarze gminy spełniają różne funkcje społeczne. Najważniejszymi z nich są funkcje glebo- i wodochronne w tym drzewostany nasienne oraz stanowiska roślin i ostoje zwierząt, rekreacyjno-wypoczynkowe i turystyczne oraz hodowlano-ochronne (ciągłość zalesienia, poprawa zdrowotnego stanu drzew) i produkcyjne (pozyskiwanie drewna).

Uzupełnieniem istniejącej szaty roślinnej są wilgotne i podmokłe zespoły trawiaste oraz zadrzewienia i zakrzewienia towarzyszące zbiornikom wodnym (śródpolne oczka wodne, stawy hodowlane) oraz przepływającym ciekom i rowom melioracyjnym. Tworzą one korytarze i łączniki ekologiczne między kompleksami leśnymi, będące naturalnym siedliskiem zwierząt oraz ułatwiają ich przemieszczanie na obszarach intensywnej produkcji rolnej. Dopełnieniem naturalnych zespołów roślinnych są istniejące zadrzewienia i zakrzaczenia przydrożne oraz aleje i szpalery, a także nasadzenia drzew reprezentowane przez zieleń parkową, cmentarną, przykościelną oraz towarzyszącą zabudowie w strefie osadniczej wsi. Najczęściej występują topole, wierzby, kasztanowce i jesiony.

Na terenie gminy stwierdzono 30 stanowisk fauny chronionej (owadów, płazów, ssaków i ptaków) – głównie w zachodniej części oraz stanowisko roślin chronionych we wschodniej części Lipy.

10. Formy ochrony przyrody

Uwarunkowania przyrodnicze gminy wynikające ze specyficznej budowy geologicznej, urozmaiconej rzeźby terenu oraz występowania licznych kompleksów leśnych powodują, że znaczące powierzchniowo obszary gminy zostały objęte różnymi formami prawnej ochrony.

Na terenie gminy znajdują się dwa obszary Natura 2000 – rys.2.

Pierwszy z nich obejmujący zachodnią i północną część gminy to Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk PLH020037 „Góry i Pogórze Kaczawskie". Przedmiotowe tereny o charakterze gór średnich z dolinami rozdzielonymi pasmami wzgórz stanowią cenne siedliska roślin naczyniowych (w tym storczyków) oraz rzadkich gatunków roślin niższych. Występują one na terenach leśnych, obszarach łąkowych oraz w nieczynnych kamieniołomach, gdzie wykształciły się naturalne ekosystemy przyrodnicze. Ważnymi obiektami są również formy przyrody nieożywionej występujące jako unikatowe formacje skalne.

Drugim cennym przyrodniczo obszarem jest Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk PLH020034 „Dobromierz" obejmujący swym zasięgiem wschodnią część Sadów Dolnych. Znajdują się tutaj siedliska lasów klonowo-lipowych i podgórskich łęgów dębowo-jesionowo-klonowych oraz łąki i zarośla kserotermiczne z rzadkimi roślinami ciepłolubnymi.

Na terenie gminy zostały utworzone dwa rezerwaty przyrody.

Pierwszy z nich to „Wąwóz Lipy" obejmujący fragment kompleksu leśnego w północnej części Jastrowca, charakteryzujący się ciekawą morfologią, z występującym tu grądem klonowo-lipowym w skalnym wąwozie, kwaśną dąbrową i łęgiem wiązowo-jesionowym z wieloma

gatunkami roślin chronionych. Najcenniejszym elementem fauny jest duża populacja salamandry plamistej występującej w skalnej części wąwozu.

Drugi rezerwat „Buki Sudeckie" tworzą kompleksy leśne południowej części Lipy i Jastrowca oraz zachodniej części Nowych Rochowic. Drzewostan rezerwatu to żyzna buczyna sudecka oraz jesionowo-jaworowy las łęgowy, z licznie występującymi gatunkami roślin rzadkich podlegających ścisłej ochronie.

Kompleksy leśne południowej części Kaczorowa stanowią fragment Rudawskiego Parku Krajobrazowego, obejmujący górskie i rzeczne geokompleksy przyrodnicze z wieloma formacjami skalnymi, które charakteryzują się wysokimi walorami estetycznymi. Obszar położony na północ, aż do zabudowy wsi stanowi formę pośredniej ochrony krajobrazu w formie otuliny, obejmującej swym zasięgiem także zachodnią część Płoniny.

Większość zachodnich i północnych terenów gminy znajduje się w zasięgu korytarza ekologicznego „Góry Stołowe – północ", natomiast wschodni i środkowy fragment należy do korytarza ekologicznego „Góry Stołowe – wschód". Ich zasięg stanowi potwierdzenie wysokich walorów przyrodniczych większości obszaru gminy.

Biorąc po uwagę istniejące walory przyrodnicze i krajobrazowe wybranych terenów gminy uwzględnione w PUR z 2006 r. oraz w innych opracowaniach planistycznych i studialnych, wskazano nowe obszary kwalifikujące się do objęcia prawną ochroną oraz istniejące – dla których zaproponowano wzmocnienie aktualnie obowiązujących form ochrony – rys.2.

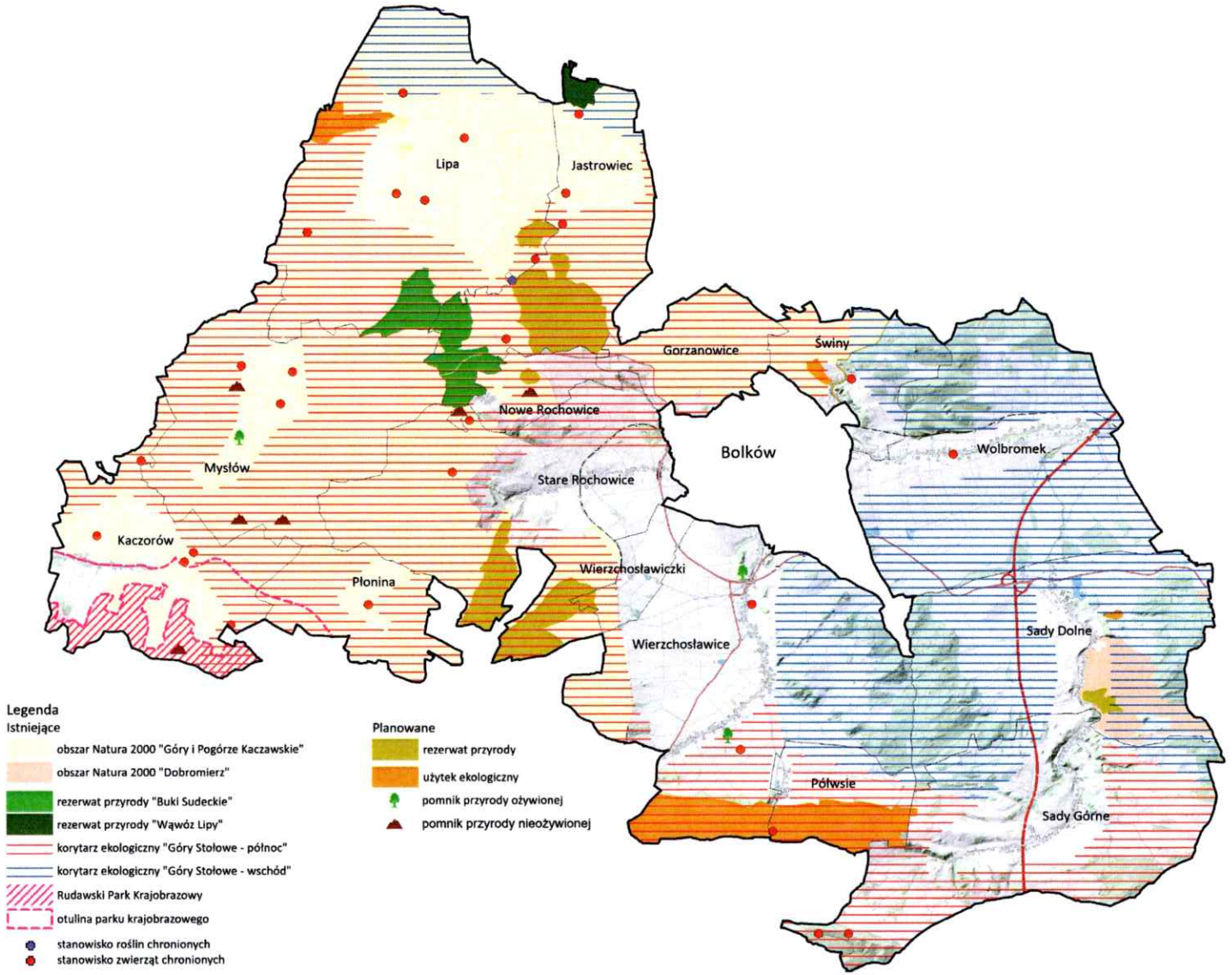
Zaproponowano utworzenie następujących obszarów podlegających ochronie w związku z ich cennymi walorami krajobrazowymi oraz środowiskowymi w zakresie przyrody ożywionej i nieożywionej.

Jest to pięć rezerwatów przyrody:

1. „Bukowa Góra" w Lipie,
2. „Wapniki" i „Wysoka" w Jastrowcu.
3. „Kamieniołom w Nowych Rochowicach" w Nowych Rochowicach,
4. „Dolina Rochowickiej Wody i Bytomskiego Potoku" w Starych Rochowicach i Wierzchosławiczkach,
5. „Skała" w Sadach Dolnych".

Ponadto do objęcia ochroną w formie użytków ekologicznych zaproponowano cztery obszary:

1. „Łęgi" w Lipie,
2. „Dąbrowa" w Świnach,
3. „Kępa śródpolna" w Sadach Dolnych,

Rys.2 Istniejące i planowane formy ochrony przyrody

4. „Kompleks leśny na Młynarce i Bukowej w masywie Turkolasu" w Półwsi i Wierzchosławicach.

Są to w większości fragmenty kompleksów leśnych o urozmaiconej rzeźbie terenu, wraz z przyległymi terenami rolnymi i śródpolnymi zadrzewieniami w formie remiz i korytarzy ekologicznych.

W strefie zabudowy Mysłowa i Wierzchosławic znajduje się kilkanaście pojedynczych drzew o charakterze pomnikowym, wyróżniających się okazałymi rozmiarami, które kwalifikują się do objęcia ochroną prawną w formie pomników przyrody.

Dodatkowo, proponuje się wprowadzenie ochrony indywidualnej w drodze uznania za pomniki przyrody pojedynczych obiektów przyrody nieożywionej występujących na terenie gminy, a w szczególności formy skalne: Księży Kamień, Karczmisko, Czerwona Skała, Diablak i Zbójecki Kamień w rejonie Mysłowa, Kurzacki Wąwóz na zachód od Sadów Dolnych oraz kamieniołomy wapieni: Nowe Rochowice i Sobocin.

Wyłączeniem z działalności inwestycyjnej oraz intensywnej produkcji rolnej powinny zostać objęte wyznaczone w większości wsi cenne przyrodniczo obszary stanowiące fragmenty rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz niektóre doliny cieków wodnych, które zostały wydzielone w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Bolków.

11. Struktura użytkowania gruntów i struktura użytków rolnych

W całkowitej powierzchni gminy największy obszar zajmują grunty rolne – 9130,77 ha, stanowiąc 63,0% oraz grunty leśne i zadrzewione – 4639,26 ha (32,0%), co wskazuje na rolniczo-leśny charakter tego regionu. Udział pozostałych kategorii użytkowania gruntów w ogólnej strukturze (poza terenami komunikacyjnymi – 4,1%) nie przekracza 0,4% powierzchni gminy dla każdego z nich.

W całkowitym areale użytków rolnych dominują grunty orne, które zajmują powierzchnię 5650,12 ha, co stanowi 38,9% obszaru gminy. Trwałe łąki i pastwiska występują na łącznym areale 3010,76 ha (20,8%).

Pozostałe grunty wchodzące w skład użytków rolnych zajmują odpowiednio: grunty rolne zabudowane – 261,21 ha, grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych – 22,38 ha, sady – 45,17 ha, grunty pod rowami – 85,10 ha, a grunty pod stawami – 12,04 ha.

Przedstawiona struktura użytkowania gruntów została określona na podstawie operatu ewidencji gruntów i budynków, jednak przeprowadzona inwentaryzacja terenowa wykazała rozbieżności między obowiązującymi zapisami ewidencyjnymi a faktycznym sposobem

zagospodarowania gruntów. Najwięcej stwierdzonych zmian dotyczy zaorania użytków zielonych – 607,28 ha. Pozostałe zmiany to założenie nowych użytków zielonych – 523,20 ha oraz nowe zadrzewienia – 308,23 ha.

Przeprowadzona inwentaryzacja terenowa ujawniła również odłogowanie 26,50 ha, gruntów ornych i użytków zielonych, co stanowi 0,3% ich powierzchni. Największe kompleksy odłogowanych gruntów ornych i użytków zielonych występują w Kaczorowie i Lipie. Należy zauważyć, że obecny stan zagospodarowania tych terenów nie jest związany z ich słabą wartością produkcyjną – są to w większości gleby IV klasy bonitacyjnej. Przywrócenie gruntów odłogowanych na cele produkcji rolnej wymaga przeprowadzenia zwykłych zabiegów agrotechnicznych.

12. Struktura gospodarstw rolnych

Na terenie gminy Bolków funkcjonuje 847 gospodarstw rolnych ze średnią powierzchnią 6,84 ha. Łącznie zajmują one powierzchnię 5795,50 ha gruntów własnych. Większość gospodarstw poza osiąganiem dochodu z uprawy ziemi czy hodowli zwierząt, utrzymuje się również z działalności prowadzonej w innych sferach gospodarki. Dotyczy to głównie właścicieli najmniejszych obszarowo gospodarstw.

Analiza typologiczna wielkości gospodarstw indywidualnych w gminie potwierdza niekorzystną sytuację, przejawiającą się w dominacji gospodarstw małych i bardzo małych o wielkości poniżej 10 ha. Takich gospodarstw jest łącznie 696, co stanowi aż 82,2% ich całkowitej liczby. Jednocześnie prowadzą one działalność rolniczą na powierzchni stanowiącej tylko 39,0% areału wszystkich gospodarstw w gminie.

W przedziale wielkości od 10 ha do 49,99 ha są łącznie 141 gospodarstwa (16,7% ogółu) i zajmują one 46,6% powierzchni. Są to gospodarstwa, gdzie przy niezbędnych inwestycjach kapitałowych (w tym powiększeniu własnego zasobu ziemi) prowadzenie produkcji rolnej przyniesie pożądane wyniki ekonomiczne.

Gospodarstwa największe powyżej 50 ha, przy małej liczebności (10 czyli 1,2% ogólnej liczby) zajmują aż 14,4% areału wszystkich gospodarstw. Opisana wyżej sytuacja jest potwierdzeniem wysokiej koncentracji ziemi przez małą liczbę podmiotów.

Statystyczne gospodarstwo rolne składa się z ponad 4 działek o średniej powierzchni 1,51 ha. Wraz ze wzrostem powierzchni gospodarstwa wzrasta również liczba wchodzących w jego skład działek, przy czym wzrostowi ilości działek odpowiada znacznie mniejszy przyrost ich

jednostkowej powierzchni. Taka sytuacja sprzyja rozdrobnieniu gruntów własnych gospodarstw, co negatywnie wpływa na koszty i organizację produkcji rolnej.

13. Zabytki i obiekty o wartościach kulturowych

Intensywny rozwój produkcji rolnej na części obszarów gminy oraz działalności produkcyjnej i eksploatacyjnej surowców skalnych przyczynił się do powstania kilku obiektów o charakterze zabytkowym z towarzyszącymi budynkami gospodarczymi oraz parkami, które były wznoszone przez dawnych właścicieli tych ziem. Istniejące obiekty pałacowo-parkowe i zamkowe o zróżnicowanym stanie technicznymi i różnym stopniu zagospodarowania są usytuowane w następujących miejscowościach: Jastrowiec, Kaczorów, Lipa, Mysłów, Płonina, Sady Dolne i Świny. Do najcenniejszych obiektów sakralnych na obszarze gminy wpisanych do rejestru zabytków należą kościoły z cmentarzami przykościelnymi w Jastrowcu, Kaczorowie, Lipie, Mysłowie, Sadach Górnych, Starych Rochowicach, Świnach, Wierzchosławicach i Wolbromku.

Na obszarze gminy została wyznaczona strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej (dla terenów szczególnie wartościowych o zachowanej historycznej strukturze przestrzennej) w Świnach, która obejmuje wzgórze zamkowe.

W dziesięciu miejscowościach wyznaczono strefy historycznych układów ruralistycznych wsi obejmujących istniejący układ osadniczy oraz jego najbliższe sąsiedztwo.

W południowej części gminy obejmującej Płoninę (w całości) oraz fragmenty Kaczorowa i Starych Rochowic, a także w Świnach zostały wydzielone strefy ochrony konserwatorskiej krajobrazu kulturowego, które obejmują swym zasięgiem strefy osadnicze wsi wraz z otoczeniem.

Ponadto na terenie gminy w dziesięciu miejscowościach znajdują się 62 udokumentowane stanowiska archeologiczne ujęte w ewidencji zabytków o zróżnicowanej metryce historycznej – od okresu pradziejów do średniowiecza.

14. Ustalenia aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego

Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków składa się z dwóch części. Pierwsza część to analiza i diagnoza stanu istniejącego, która zawiera informacje dotyczące środowiska przyrodniczego gminy oraz organizacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Dotyczy to stanu aktualnego oraz zmian jakie zaszły w ciągu ostatnich 20 lat po opracowaniu Planu urządzeniowo-rolnego gminy w 2006 r. Drugą część Aktualizacji planu stanowią ustalenia, w których wskazano i omówiono zabiegi urządzeniowo-rolne, głównie w zakresie poprawy warunków wodnych, infrastruktury drogowej, produkcji rolniczej i kształtowania krajobrazu.

Rodzaj i zakres projektowanych prac urządzeniowo-rolnych

Tabela 1

L.p.	Obręb	Konserwacja cieków	Konserwacja rowów melioracyjnych	Odbudowa rowów melioracyjnych	Przebudowa dróg transportu rolnego	Zalesianie gruntów	Zadrzewienia przydrożne	Scalenia gruntów
		km	km	ha	km	ha	km	ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Gorzanowice	-	4,36	0,23	6,42	-	-	-
2	Jastrowiec	3,87	10,74	0,27	2,77	1,91	1,91	-
3	Kaczorów	6,38	13,06	-	7,19	1,35	-	-
4	Lipa	6,25	31,88	0,18	14,46	33,04	1,84	1 806,68
5	Mysłów	3,23	5,71	-	10,91	19,02	-	-
6	Nowe Rochowice	-	2,74	-	3,11	0,10	-	-
7	Płonina	1,64	7,23	0,24	3,18	4,10	-	-
8	Półwsie	0,85	7,90	0,24	3,28	8,47	1,51	-
9	Sady Dolne	3,03	22,08	-	12,47	14,85	4,54	-
10	Sady Górne	6,21	12,75	2,84	5,81	19,97	-	-
11	Stare Rochowice	3,74	17,20	1,03	14,59	19,97	4,31	1 509,98
12	Świny	-	4,43	-	3,98	-	-	-
13	Wierzchosławice	6,49	32,51	4,62	15,98	24,27	14,18	1 810,57
14	Wierzchosławiczki	-	7,33	-	1,37	-	2,15	-
15	Wolbromek	7,72	31,94	1,42	9,46	1,17	6,51	1 536,78
Razem Gmina		**49,41**	**211,86**	**11,07**	**114,98**	**148,22**	**36,95**	**6 664,01**

źródło: opracowanie własne - 2025 r.

Id: ED46870F-9D5E-4557-9F4C-35FFFA79AFB4. Projekt

Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków stanowi propozycję rozwiązań w celu poprawy warunków wodnych, przestrzennej organizacji gospodarstw rolnych, kształtowania krajobrazu naturalnego i ochrony przyrody. Proponowane prace urządzeniowo-rolne dla poszczególnych obrębów w większości nie wprowadzają nowych funkcji dla środowiska. Wskazują działania jakie należy podjąć, aby odtworzyć i przywrócić wybrane elementy środowiska do stanu pierwotnego, który wskutek wieloletnich zaniedbań uległ pogorszeniu lub degradacji.

Zawarte w niniejszym opracowaniu ustalenia dotyczące wykonania zabiegów urządzeniowo-rolnych dla poszczególnych wsi powinny być pomocne i wykorzystane przez Gminę w zakresie przygotowania opracowań programowych, planistycznych i projektowych oraz tworzenia budżetu gminy w poszczególnych latach, jak również w ubieganiu się o dofinansowanie ze źródeł krajowych oraz unijnych. Ustalenia Aktualizacji PUR powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w planach zagospodarowania przestrzennego gminy poszczególnych wsi.

Rodzaje i zakres proponowanych prac urządzeniowo-rolnych przedstawiono szczegółowo w tab.1:

- poprawa warunków wodnych (konserwacja cieków i rowów melioracyjnych oraz odbudowa rowów melioracyjnych),
- poprawa stanu technicznego dróg transportu rolnego,
- zalesienia gruntów jako alternatywna forma zagospodarowania marginalnych użytków rolnych,
- zadrzewienia przydrożne,
- scalenia gruntów.

Duża część planowanych przedsięwzięć stanowi kontynuację prac opisanych w Planie urządzeniowo-rolnym gminy Bolków z 2006 r., po uwzględnieniu inwestycji wykonanych w ciągu ostatnich 20 lat oraz po zaktualizowaniu potrzeb w zakresie poprawy jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

III OCENA POTENCJALNYCH ZMIAN ŚRODOWISKA

15. Ocena potencjalnych zmian stanu środowiska przy braku realizacji ustaleń Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego

Ustalenia zawarte w Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków mają na celu kształtowanie środowiska naturalnego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, w tym: ochronę walorów przyrodniczych i bioróżnorodności, poprawę warunków wodnych i glebowych,

poprawę struktury bilansu wodnego obszarów rolniczych oraz stworzenie warunków dla wielofunkcyjnego rozwoju wsi i gospodarstw rolnych.

Brak realizacji ustaleń Aktualizacji planu może przyczynić się do pogorszenia stanu środowiska naturalnego i spowodować następujące potencjalne zmiany:

- obniżenie wartości gruntów uprawnych i użytków zielonych wynikające z transportu sprzętem rolniczym po użytkach rolnych oraz zwiększenie ilości odłogów – wskutek nieprzejezdności dróg transportu rolnego, a także braku dojazdu do działek,
- obniżenie wartości gruntów rolnych wynikające z pogorszenia warunków wodnych, spowodowane złym stanem technicznym cieków naturalnych, rowów melioracyjnych, sieci drenarskiej oraz wadliwym funkcjonowaniem zbiorników małej retencji,
- obniżenie walorów krajobrazu rolniczego – spowodowane zwiększaniem powierzchni gruntów odłogowanych, złym stanem dróg transportu rolnego oraz obiektów i urządzeń melioracyjnych,
- brak perspektywicznych warunków do rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjno-wypoczynkowej.

16. Ocena wpływu prac urządzeniowo-rolnych na elementy środowiska

Ocena oddziaływania poszczególnych prac na środowisko polega na określeniu w jaki sposób ich realizacja będzie wpływać na poszczególne elementy środowiska. Do tej oceny ustalono pięciostopniową skalę oddziaływania i wpływów, a wyniki przedstawiono w formie tabelarycznej:

- pozytywny (P) – działania wpływające korzystnie na dany element środowiska,
- pozytywny z elementami negatywnego (PN) – działania, w których korzyści środowiskowe jednoznacznie przeważają nad ewentualnymi skutkami negatywnymi,
- negatywny (N) – działania niosące ze sobą negatywny wpływ na środowisko,
- obojętny (O) – działania mające zasięg lokalny, a ich wpływ na środowisko będzie niewielki, trudno określić czy to działanie będzie mieć wpływ pozytywny czy negatywny, ich wpływ nie pogorszy ani nie polepszy danego elementu środowiska,
- brak wpływu na środowisko (-) – działania, które nie występują w danym segmencie środowiska lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie.

Omawiane prace urządzeniowo-rolne w skali całej gminy należy ocenić jako zdecydowanie przyjazne środowisku. Zapewnią one zachowanie walorów środowiskowych, a nawet je zwiększą uwzględniając jednocześnie zasadę zrównoważonego rozwoju.

Rzeczywisty wpływ na środowisko prac urządzeniowo-rolnych oraz skutki tych prac zależeć będą m.in. od ilości projektów, które będą wdrażane w ramach poszczególnych działań, ich zakresu czy sposobu uwzględnienia zasad ochrony środowiska, a także od lokalizacji przyszłych inwestycji. Takich kwestii Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego nie jest w stanie przewidzieć, ponieważ realizacja prac zależeć będzie od jednostek samorządowych i podmiotów gospodarczych podejmujących decyzję lub przygotowujących wnioski o wsparcie finansowe dla zaproponowanych prac oraz od indywidualnych decyzji rolników lub organizacji pozarządowych. Realizacja ustaleń Aktualizacji planu zależeć będzie również od dostępnych środków finansowych, w tym także zabezpieczenia funduszy własnych, czy możliwości pokrycia niezbędnych wydatków do czasu ich zrefundowania.

Ocena długoterminowego wpływu ustaleń Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy na poszczególne elementy środowiska naturalnego

Tabela 2

Lp.	Rodzaj prac urządzeniowo-rolnych	Elementy środowiska naturalnego												
		wody powierzchniowe	wody podziemne	gleby	powierzchnia ziemi (ukształtowanie terenu)	powietrze	klimat	zasoby naturalne	różnorodność biologiczna, rośliny, zwierzęta	obszary przyrodnicze chronione prawnie	krajobraz	zabytki i obiekty kulturowe	ludzie	dobra materialne
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	konserwacja cieków naturalnych	P	-	P	O	-	O	-	PN	PN	P	-	P	P
2	konserwacja i odbudowa rowów melioracyjnych	P	-	P	O	-	O	-	PN	PN	P	-	P	P
3	przebudowa dróg	P	-	P	O	P	-	-	PN	PN	P	-	P	P
4	zalesienia gruntów	P	P	P	-	P	P	-	P	P	P	-	-	-
5	zadrzewienia przydrożne	P	P	P	-	P	P	-	P	P	P	-	-	-
6	scalenia gruntów	-	-	-	-	P	-	-	-	-	-	-	P	P

źródło: opracowanie własne - 2025 r.

Zachodzi jednak konieczność oceny wpływu potencjalnych prac wskazanych w Aktualizacji planu na poszczególne elementy środowiska, według kryteriów wynikających z Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r., poz. 1094).

Ocenę długoterminowego wpływu na środowisko poszczególnych prac zaproponowanych w Aktualizacji Planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków przedstawiono w tab.2

Ocenie oddziaływania na środowisko nie zostały poddane projektowane inwestycje wynikające z dokumentów planistycznych studium i mpzp, których wpływ na zmianę rolniczej przestrzeni produkcyjnej analizowano w części analitycznej opracowania oraz przedsięwzięcia wynikające z innych opracowań studialnych dotyczących rozwoju turystyki czy rekultywacji terenów powierzchniowej eksploatacji surowców naturalnych. Nie są to projektowane zadania wynikające z ustaleń Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy. Jednak perspektywiczny zakres ich realizacji uwidoczniono w przedmiotowym opracowaniu, z uwagi na przewidywane oddziaływanie na rolniczą przestrzeń produkcyjną oraz środowisko naturalne, a także związek z przyszłą realizacją proponowanych prac urządzeniowo-rolnych.

17. Skutki dla środowiska wynikające z realizacji prac urządzeniowo-rolnych

Proponowane prace urządzeniowo-rolne w większości wsi, zaplanowano na obszarach podlegających prawnej ochronie. Są to obszary Natura 2000 „Góry i Pogórze Kaczawskie" i „Dobromierz" oraz korytarzy ekologicznych „Góry Stołowe – północ" i „Góry Stołowe – wschód". Planowane prace dotyczą konserwacji cieków naturalnych i rowów melioracyjnych oraz odbudowy rowów melioracyjnych, a także modernizacji dróg transportu rolnego i scalenia gruntów. Zaproponowane prace na obszarze całej gminy będą oddziaływać na elementy środowiska długoterminowo, pośrednio lub bezpośrednio, o zasięgu lokalnym, a ich intensywność będzie uzależniona od skali przedsięwzięcia.

17.1 Konserwacja cieków naturalnych

Obszar gminy Bolków należy w całości do dorzecza Kaczawy oraz Bobru i Bystrzycy i jest odwadniany przez dziesięć rzek i cieków wodnych. Proponowany zakres prac konserwacyjnych dotyczy wszystkich cieków naturalnych w gminie o łącznej długości 49,41 km – rys.3. Konieczny jest stały monitoring stanu koryt rzecznych wszystkich cieków oraz systematyczne prowadzenie prac, polegających na wykoszeniu traw, chwastów i części krzewów na skarpach, odmuleniu i w miarę potrzeb miejscowej odbudowie i umocnieniu brzegów koryta oraz wyczyszczeniu przepustów pod drogami. Szczególnie ważne jest prowadzenie prac konserwacyjnych na terenach rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz na odcinkach meandrowania rzek, gdzie ich koryto ulega lokalnie przemieszczaniu się na sąsiednie tereny rolne lub leśne. Stały nadzór dotyczy również stanu technicznego istniejących urządzeń hydrotechnicznych na wszystkich rzekach.

Zaproponowane prace wpłyną na poszczególne elementy środowiska w następujący sposób:

- **wody powierzchniowe** – wpływ pozytywny. Udrożnienie przepływu wody, odmulenie koryt cieków naturalnych.
- **wody podziemne** – brak wpływu.
- **gleba** – pozytywny. Polepszenie zdolności produkcyjnej gleby, ułatwienie uprawy i ochrona użytków rolnych przed podtopieniami.
- **powierzchnia ziemi (ukształtowanie terenu)** – obojętny. Konserwacja dotyczy odtworzenia stanu pierwotnego koryta rzecznego.
- **powietrze** – brak wpływu.
- **klimat** – wpływ obojętny. W niewielkiej odległości od cieków możliwość zwiększenia parowania oraz wilgotności.
- **zasoby naturalne** – brak wpływu.
- **różnorodność biologiczna, rośliny, zwierzęta** – wpływ pozytywny z elementami negatywnymi. Elementy negatywne mogą pojawić się krótkotrwale w czasie konserwacji cieków. Realizacja prac modernizacyjnych nie wpłynie negatywnie na znaczące powierzchniowe kompleksy roślinności oraz na skład gatunkowy i ilość naturalnych zbiorowisk roślinnych i zwierzęcych. Zmiany dotyczą likwidacji pojedynczych drzew i krzewów z koryt zarośniętych cieków, a także zmniejszenia porostu traw. Proponowane prace wpłyną korzystnie na środowisko, ponieważ odtworzą jego naturalne funkcje.
- **obszary przyrodnicze chronione prawnie** – wpływ pozytywny z elementami negatywnymi. Część rzek i cieków do konserwacji znajduje się w obszarach Natura 2000, oraz korytarzy ekologicznych, w sąsiedztwie stanowisk zwierząt i roślin chronionych. Przed rozpoczęciem prac powinna zostać wykonana inwentaryzacja przyrodnicza, która ujawni czy w sąsiedztwie planowanej konserwacji cieku nie ma stanowisk zwierząt lub roślin objętych ochroną. Zmiany dotyczą likwidacji pojedynczych drzew i krzewów z koryt zarośniętych cieków, a także zmniejszenia porostu traw. Proponowane prace wpłyną korzystnie na środowisko, ponieważ odtworzą jego naturalne funkcje.
- **krajobraz** – wpływ pozytywny. Modernizacja cieków naturalnych zwiększy walory krajobrazowe gminy i poprawi stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
- **zabytki i obiekty kulturowe** – brak wpływu.
- **ludzie** – wpływ pozytywny. Regulacja warunków wodnych przyczyni się do lepszej organizacji prac polowych oraz ochrony przed ewentualnymi podtopieniami. Umożliwi również wykorzystanie fragmentów rzek dla celów rekreacyjno-wypoczynkowych.

- **dobra materialne** – wpływ pozytywny. Regulacja stosunków wodnych zlikwiduje okresowe podmokłości, a udrożnienie przepustów spowoduje właściwe odprowadzanie wody w okresach gwałtownych opadów deszczu lub roztopów.

17.2 Konserwacja i odbudowa rowów melioracyjnych

Istotnym elementem systemu wodnego gminy są rowy melioracyjne z istniejącą siecią drenarską, które decydują o prawidłowym poziomie wód gruntowych w glebie. Powierzchnia terenów zdrenowanych na obszarze gminy wynosi łącznie 1671,68 ha, co stanowi 18,4% powierzchni wszystkich użytków rolnych, z największym areałem w Wierzchosławicach i Wolbromku. Czynnikiem powodującym konieczność założenia sieci drenarskiej na części gruntów jest ich słaba przepuszczalność oraz występujące równocześnie płaskie ukształtowanie powierzchni terenu.

Sumaryczna długość sieci istniejących rowów melioracyjnych i innych na obszarze gminy wynosi 330,05 km. Podana wielkość dotyczy rowów, które zgodnie z operatem ewidencji gruntów i budynków są odrębnie wydzielonymi działkami oznaczonymi własnym numerem, a także stanowią integralne części działek, przez które zostały poprowadzone. Uwzględniono również rowy istniejące w terenie, których nie wyszczególniono w ewidencji gruntów i budynków. Nie dotyczy to jednak rowów odwadniających znajdujących się w pasach drogowych, chyba, że są one jednocześnie rowami melioracyjnymi.

Najdłuższa sieć wszystkich rowów melioracyjnych charakteryzuje Lipę, Wierzchosławice i Wolbromek, gdzie lokalne warunki wymusiły znaczącą rozbudowę tych urządzeń. W pozostałych miejscowościach całkowita sieć istniejących rowów nie przekracza długości 25 kilometrów.

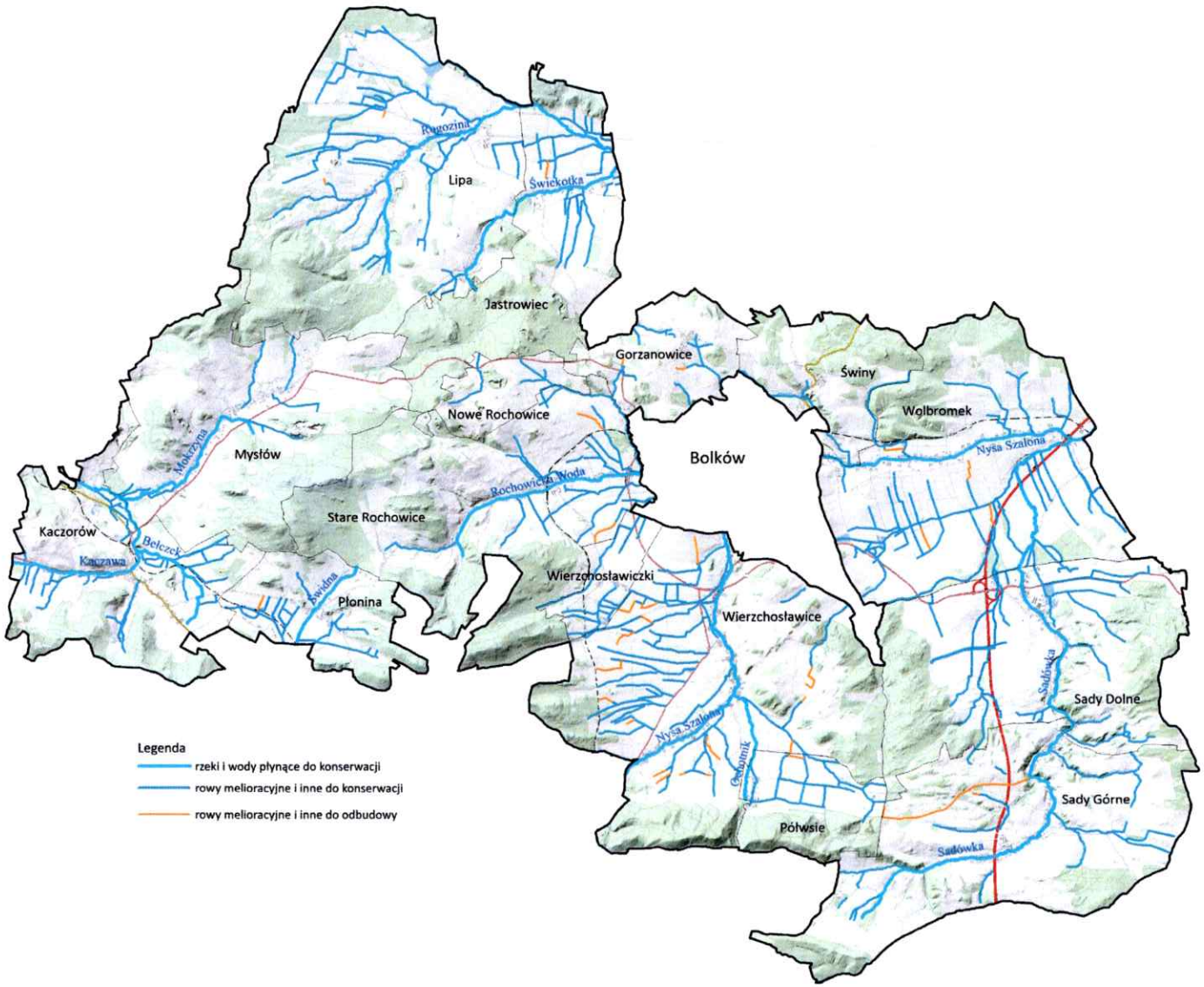
Podczas przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej stwierdzono, że większość rowów znajduje się w złym stanie technicznym. Najczęściej ich brzegi są porośnięte trawami, krzewami, a niekiedy młodymi drzewami. W wielu wypadkach rowy są wypłycone, a dno w wyniku naniesionego materiału osadowego ma podniesiony poziom, co powoduje zatykanie wylotów sączków drenarskich. Wraz z porośniętymi skarpami w sposób znaczący zmniejsza się przepustowość rowów, co w istotny sposób utrudnia swobodny spływ wody i przyczynia się do utrzymywania nadmiaru wilgoci w glebie. Zły stan techniczny dotyczy również przepustów pod drogami transportu rolnego. W wyniku zarastania chwastami i zamulania, mają one mocno ograniczoną sprawność właściwego przepływu wody. Ponadto stwierdzono likwidację rowów melioracyjnych i innych, o łącznej długości 28,49 km – najwięcej w Wierzchosławicach (5,72 km).

Zgodnie z ustaleniami Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego na obszarze gminy konieczna jest konserwacja 211,86 km oraz odbudowa 11,07 km rowów melioracyjnych i innych – rys.3. Prace konserwacyjne będą polegać na wykoszeniu traw i chwastów na skarpach, odkrzaczeniu, odmuleniu i oczyszczeniu koryta. Równolegle z robotami konserwacyjnymi powinny odbywać się prace remontowe przepustów znajdujących się na tych rowach, które są często niedrożne i utrudniają przejazd.

W miarę możliwości należy dążyć do utrzymania istniejących ciągów zadrzewień, które w typowo rolniczych rejonach gminy stanowią ważny element przyrodniczy i krajobrazowy. Prace modernizacyjne powinny być prowadzone w warunkach zrównoważonego rozwoju. W szczególności na obszarach objętych prawną ochroną racjonalna gospodarka wodna nie może spowodować pogorszenia stanu obiektów chronionych. Realizacja inwestycji z zakresu melioracji powinna być poprzedzona szczegółową inwentaryzacją przedmiotowych rowów.

Zaproponowane prace wpłyną na poszczególne elementy środowiska w następujący sposób:

- **wody powierzchniowe** – wpływ pozytywny. Udrożnienie i odmulenie rowów oraz wylotów drenarskich umożliwi prawidłowe odprowadzenie wody.
- **wody podziemne** – brak wpływu.
- **gleby** – pozytywny. Regulacja stosunków wodnych polepszy zdolności produkcyjne gleby i zlikwiduje okresowe podmokłości.
- **powierzchnia ziemi (ukształtowanie terenu)** – obojętny. Konserwacja i odbudowa rowów dotyczy odtworzenia ich stanu pierwotnego.
- **powietrze** – brak wpływu.
- **klimat** – wpływ obojętny. W niewielkiej odległości od rowów możliwość zwiększenia parowania oraz wilgotności.
- **zasoby naturalne** – brak wpływu.
- **różnorodność biologiczna, rośliny, zwierzęta** – wpływ pozytywny z elementami negatywnymi. Elementy negatywne mogą pojawić się krótkotrwale w czasie konserwacji rowów. Prace modernizacyjne nie wpłyną na wielkopowierzchniowe kompleksy roślinności. Nie będą również miały wpływu na skład gatunkowy i ilość naturalnych zbiorowisk roślinnych i zwierzęcych. Zmiany dotyczą likwidacji pojedynczych drzew i krzewów z koryt zarośniętych rowów, a także zmniejszenia porostu traw. Proponowane prace wpłyną korzystnie na środowisko, ponieważ odtworzą jego naturalne funkcje.

Rys.3 Poprawa warunków wodnych

- **obszary przyrodnicze chronione prawnie** – wpływ pozytywny z elementami negatywnymi. Część rowów przeznaczonych do konserwacji, znajduje się w obszarach Natura 2000 oraz korytarzach ekologicznych, w sąsiedztwie stanowisk zwierząt i roślin chronionych. Oddziaływanie na elementy środowiska może nastąpić na etapie realizacji inwestycji, dlatego planowane prace powinny mieć ograniczony i nieinwazyjny charakter, uwzględniający warunki zrównoważonego rozwoju. Przed rozpoczęciem prac powinna zostać wykonana inwentaryzacja przyrodnicza, która wyjaśni czy w sąsiedztwie planowanych inwestycji nie ma stanowisk zwierząt lub roślin objętych ochroną. Proponowane prace wpłyną korzystnie na środowisko, ponieważ odtworzą jego naturalne funkcje.
- **krajobraz** – wpływ pozytywny. Zmodernizowane rowy zwiększą walory krajobrazowe gminy i poprawią stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
- **zabytki i obiekty kulturowe** – brak wpływu.
- **ludzie** – wpływ pozytywny. Regulacja stosunków wodnych przyczyni się do lepszej organizacji prac polowych oraz zapobiegnie lokalnym podtopieniom.
- **dobra materialne** – wpływ pozytywny. Prace konserwacyjne w terenie zabudowanym przyczynią się do regulacji stosunków wodnych oraz likwidacji lokalnych podmokłości, a udrożnienie rowów i przepustów spowoduje właściwe odprowadzanie wody w okresach gwałtownych opadów deszczu lub roztopów.

17.3 Przebudowa dróg

Sieć drogowa w gminie Bolków obejmuje łącznie 574,12 km dróg znajdujących się w zarządzie kilku jednostek administracyjnych. Składają się na nią krajowe, wojewódzkie, powiatowe i częściowo gminne drogi asfaltowe, stanowiące główne osie komunikacyjne łączące poszczególne jednostki osadnicze, a także drogi gminne spełniające funkcję transportu rolnego i prywatne, umożliwiające dojazd do części istniejącej zabudowy. Długość dróg o nawierzchni trwałej (masa bitumiczna, beton, bruk, kostka prefabrykowana, płyty betonowe) w dobrym stanie technicznym wynosi 150,56 km – 23,9% całkowitej ich długości w gminie. Pozostałe ciągi komunikacyjne to w większości drogi gruntowe o złej nawierzchni, przeznaczone najczęściej do obsługi terenów produkcji rolnej. W trakcie inwentaryzacji terenowej stwierdzono również, że 55,57 km dróg wykazanych w ewidencji gruntów i budynków zostało zlikwidowanych w terenie. Średnio na 100 ha użytków rolnych w gminie przypada 6,32 km dróg.

Potrzeby w zakresie kompleksowej poprawy jakości nawierzchni sieci drogowej na terenie całej gminy są bardzo duże. W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej, analizy materiałów planistycznych i studialnych oraz uzgodnień z Urzędem Miejskim w Bolkowie, określono ostateczną sieć dróg transportu rolnego w gminie przewidzianych do modernizacji.

Do przebudowy i budowy zakwalifikowano łącznie 114,98 km, co stanowi 20,0% istniejących dróg w gminie. Zaproponowane do modernizacji ciągi komunikacyjne oprócz obsługi pól mogą stanowić alternatywę w stosunku do istniejących połączeń między sąsiednimi miejscowościami oraz umożliwią transport w obrębie zabudowy siedliskowej.

Projektowane prace wpłyną na poszczególne elementy środowiska w następujący sposób:

- **wody powierzchniowe** – wpływ pozytywny. Przy przebudowie dróg będzie realizowana modernizacja lub budowa rowów odwadniających oraz przepustów pod drogami. Umożliwi to sprawny odpływ nadmiaru wód z powierzchni drogi oraz przyległych kompleksów rolnych.
- **wody podziemne** – brak wpływu.
- **gleby** – wpływ pozytywny. Przebudowa dróg wpłynie pozytywnie na ochronę użytków rolnych, likwidując dojazdy do niektórych działek terenami uprawnymi. Budowa krótkich odcinków dróg odbywać się będzie głównie po wyjeżdżonych pasach komunikacyjnych, którymi obecnie poruszają się pojazdy rolnicze. Przebudowa dróg nowych odcinków nie będzie bezpośrednio ingerować w strukturę gleb i nie spowoduje utraty jej wartości produkcyjnej.
- **powierzchnia ziemi (ukształtowanie terenu)** – wpływ obojętny. Ewentualne zmiany będą dotyczyć w nielicznych przypadkach wykonania rowów odwadniających lub ponownego wyprofilowania drogi w istniejącym pasie drogowym. Dotyczy to również nowego odcinka drogi.
- **powietrze** – wpływ pozytywny. Mniejsza emisja spalin pojazdów poruszających się po ulepszonej nawierzchni drogowej.
- **klimat** – brak wpływu.
- **zasoby naturalne** – brak wpływu.
- **różnorodność biologiczna, rośliny, zwierzęta** – wpływ pozytywny z elementami negatywnymi. Modernizacja dróg zmniejszy emisję spalin ze sprzętu rolniczego oraz zwiększy efektywność gospodarowania, poprzez zmniejszenie kosztów transportu. Odpowiednia ich szerokość umożliwi swobodny przejazd maszynami rolniczymi. Wpływ

negatywny będzie krótkotrwały – jedynie w fazie realizacji inwestycji. Roboty ziemne oraz inne prace związane z wykorzystaniem sprzętu mechanicznego lub urządzeń technicznych, prowadzone w pobliżu drzew i krzewów albo ich zespołów, mogą być wykonywane bez ingerencji w istniejącą szatę roślinną.

- **obszary przyrodnicze chronione prawnie** – wpływ pozytywny z elementami negatywnymi. Wszystkie drogi do przebudowy i budowy mają ustalony przebieg w terenie, a ich modernizacja nie zmieni dotychczasowych funkcji terenu, przyczyniając się jednocześnie do zmniejszenia emisji spalin ze sprzętu rolniczego. Wpływ negatywny może wystąpić na etapie realizacji inwestycji, kiedy to będzie generowany hałas i emisja spalin przez pracujące maszyny. Elementy negatywne będą chwilowe i krótkotrwałe. Część dróg transportu rolnego przeznaczonych do przebudowy znajduje się w obszarach Natura 2000 oraz korytarzy ekologicznych, w sąsiedztwie stanowisk zwierząt i roślin chronionych. Przed przystąpieniem do prowadzenia prac ziemnych i robót budowlanych należy każdorazowo przeprowadzić inwentaryzację pod kątem występowania stanowisk chronionych gatunków roślin i zwierząt. Przebudowa dróg w warunkach zrównoważonego rozwoju, zgodnie z ochroną środowiska i przy zachowaniu odpowiedniej technologii i warunków wykonawstwa, nie będzie miała trwałego wpływu na obszary chronione.
- **krajobraz** – wpływ pozytywny. Poprawa estetyki wsi.
- **zabytki i obiekty kulturowe** – brak wpływu.
- **ludzie** – wpływ pozytywny. Skrócenie przejazdu między poszczególnymi miejscowościami i lepszy komfort poruszania się pojazdami, rozwój turystyki. Zwiększenie możliwości aktywnego wypoczynku wpłynie korzystnie na zdrowie mieszkańców. Nastąpi poprawa dostępności terenów zagospodarowanych lub przewidzianych do zainwestowania w mpzp i studium.
- **dobra materialne** – wpływ pozytywny. Skrócenie czasu przejazdu do działek spowoduje obniżenie kosztów transportu i umożliwi dogodną komunikację w obrębie siedlisk oraz między sąsiednimi miejscowościami.

17.4 Zalesienia gruntów

Występujące szczególnie w środkowej i wschodniej części gminy Bolków korzystne warunki do prowadzenia intensywnej produkcji rolnej oraz duże kompleksy leśne porastające tereny

pagórkowate i górzyste sprawiają, że możliwości przeznaczenia pod zalesianie większych obszarowo terenów mają ograniczony zakres.

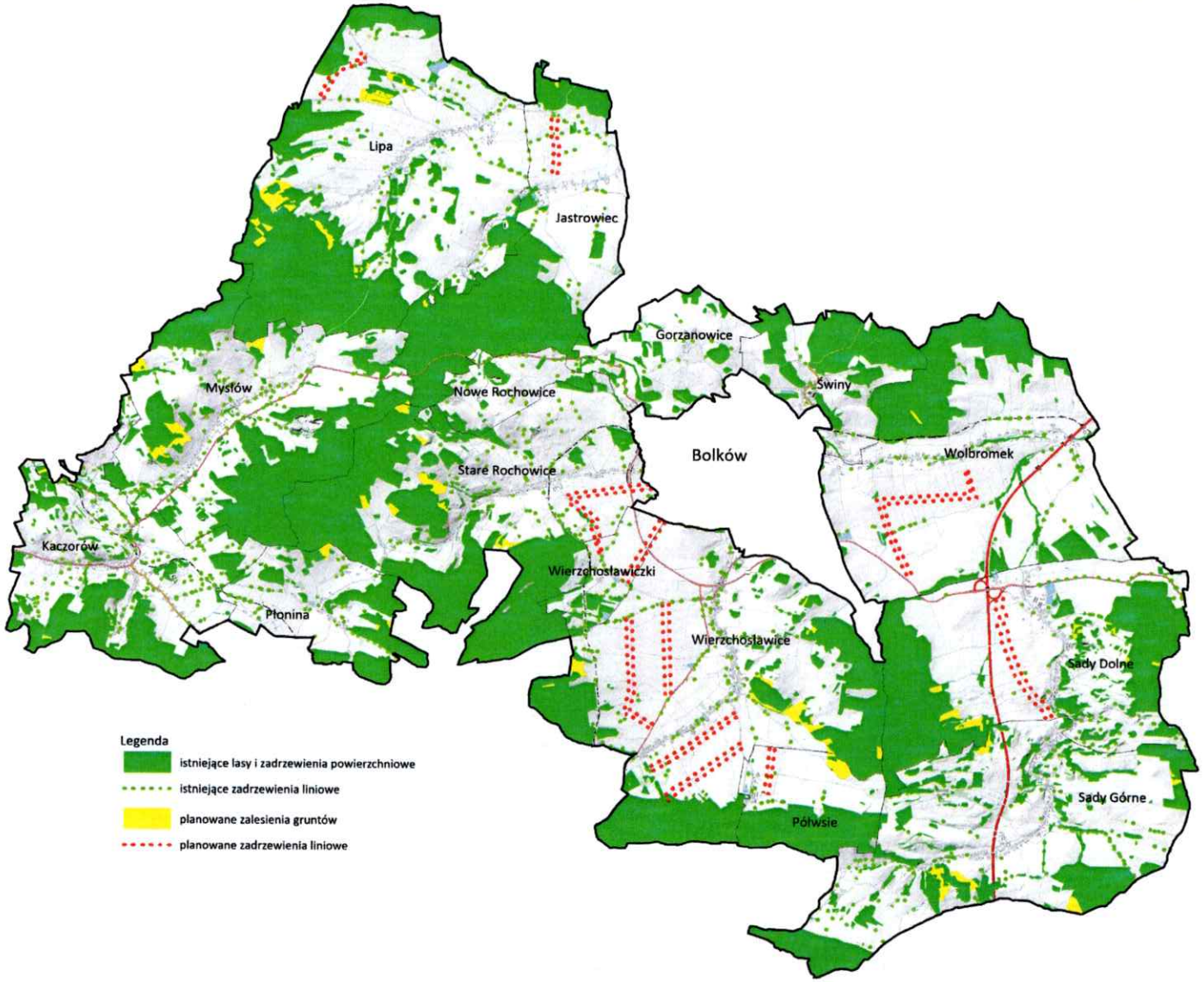
Mając to na uwadze oraz ustalenia Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy, na obszarze gminy, do zalesienia ostatecznie w Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy zaproponowano przeznaczenie 148,22 ha gruntów (w tym grunty zadrzewione na użytkach rolnych i nieużytki – 1,94 ha). – rys.4.

W ogólnym bilansie powierzchni gruntów do zalesienia podobny udział mają grunty rolne średniej jakości (IV klasa) oraz słabej jakości (klasa V i VI) i w zdecydowanej większości są to użytki zielone. Przylegają one do kompleksów leśnych, stanowiąc naturalne uzupełnienie i powiększenie istniejących lasów, przy jednoczesnym skróceniu i stworzeniu bardziej regularnej granicy z terenami rolnymi. Największe areały użytków rolnych pod ww. cel zaprojektowano w Lipie – jako duże obszarowo enklawy gruntów położone wśród kompleksów leśnych lub bezpośrednio do nich przylegające.

Ujęcie danego obszaru lub pojedynczej działki nie obliguje jej właściciela do realizacji planowych nasadzeń – w dalszym ciągu przedmiotowe grunty mogą być wykorzystywane rolniczo bądź odłogowane. Jest to jednak potencjalna możliwość oraz propozycja lepszego i korzystniejszego sposobu zagospodarowania takich terenów, których przydatność do produkcji rolnej jest ograniczona.

Zaproponowane prace wpłyną na poszczególne elementy środowiska w następujący sposób:

- **wody powierzchniowe** – wpływ pozytywny. Tereny leśne pełnią funkcję obszaru naturalnej retencji wody podczas roztopów lub intensywnych opadów.
- **wody podziemne** – wpływ pozytywny. Eliminacja części szkodliwych substancji mogących zanieczyścić wody gruntowe, poprawiająca również jakość wód podziemnych.
- **gleby** – wpływ pozytywny. Ochrona górnych warstw gleby przed erozją wietrzną oraz zwiększenie retencji glebowej.
- **powierzchnia ziemi (ukształtowanie terenu)** – brak wpływu.
- **powietrze** – wpływ pozytywny. Tereny leśne przyczyniają się do neutralizacji zanieczyszczeń powietrza.
- **klimat** – wpływ pozytywny. Poprzez zwiększoną wilgotność powietrza, tereny leśne wpływają na zmniejszenie dobowych i okresowych amplitud temperatury powietrza. Istniejący drzewostan ogranicza zasięg i prędkość wiatru, co zmniejsza parowanie wilgoci z gleby.

Rys.4 Zalesienia i zadrzewienia gruntów

- **zasoby naturalne** – brak wpływu.
- **różnorodność biologiczna, rośliny, zwierzęta** – wpływ pozytywny. Planowane zalesienia w sąsiedztwie istniejących kompleksów leśnych poprawią stabilność ekologiczną lasów. Nowe ekosystemy przyrodnicze będą dodatkowymi siedliskami roślin i zwierząt.
- **obszary przyrodnicze chronione prawnie** – wpływ pozytywny. Planowane zalesienia nie naruszą walorów przyrodniczych obszarów Natura 2000 i korytarzy ekologicznych, wzbogacając jednocześnie stan istniejącego środowiska naturalnego.
- **krajobraz** – wpływ pozytywny. Wzbogacenie częściowo wylesionej gminy o nowe zespoły roślinne, podnoszące jej walory krajobrazowe.
- **zabytki i obiekty kulturowe** – brak wpływu.
- **ludność** – brak wpływu.
- **dobra materialne** – brak wpływu.

17.5 Zadrzewienia przydrożne

Uzupełniającym elementem istniejącej szaty roślinnej oraz krajobrazu na obszarze gminy są zadrzewienia i zakrzewienia, występujące wzdłuż ciągów komunikacyjnych i rowów melioracyjnych oraz aleje drzew usytuowane obrębie strefy zabudowy przy głównych drogach wsi. Istniejące ciągi drzew i krzewów mają istotny wpływ na kształtowanie mikroklimatu, poprawę bilansu wody w glebie, zmniejszenie prędkości wiatru oraz przeciwdziałanie tworzeniu się zasp śnieżnych na szlakach komunikacyjnych. Zadrzewienia i zakrzewienia są również ważnym elementem krajobrazu, poprawiającym jego walory estetyczne, szczególnie w miejscowościach bezleśnych o monotonnym rolniczym krajobrazie. Ponadto stanowią naturalne stałe lub czasowe siedliska lokalnych roślin i zwierząt, pełniąc dodatkowo funkcję korytarzy ekologicznych. Dlatego utrzymanie i uzupełnianie istniejących zadrzewień i zakrzaczeń pasmowych jest ważnym zadaniem w sytuacji występowania tendencji zaniku tych zbiorowisk roślinnych, które nie są objęte żadną formą prawnej ochrony.

Mając na uwadze zwiększenie istniejącego stanu zadrzewień liniowych na obszarze gminy, w Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego, proponowana wielkość nowych ciągów nasadzeń gatunków drzew rodzimych i miododajnych wzdłuż dróg transportu rolnego przewidzianych do modernizacji dotyczy ośmiu wsi, o łącznej długości 36,99 km – rys.4.

Zaproponowane prace wpłyną na poszczególne elementy środowiska w następujący sposób:

- **wody powierzchniowe** – wpływ pozytywny. Ochrona przed nadmiernym spływem zanieczyszczeń z pól uprawnych (przeciwdziałanie chemicznemu i biologicznemu zanieczyszczaniu wód).
- **wody podziemne** – wpływ pozytywny. Ograniczenie szkodliwych zanieczyszczeń wód gruntowych.
- **gleby** – wpływ pozytywny. Ochrona górnych warstw gleby przed erozją wietrzną oraz zwiększenie zdolności retencyjnej gleby.
- **powierzchnia ziemi (ukształtowanie terenu)** – brak wpływu.
- **powietrze** – wpływ pozytywny. Zadrzewienia przydrożne przyczynią się do neutralizacji zanieczyszczeń powietrza.
- **klimat** – wpływ pozytywny. Istniejące ciągi zadrzewień ograniczą prędkość wiatru, co zmniejszy parowanie wilgoci z gleby.
- **zasoby naturalne** – brak wpływu.
- **różnorodność biologiczna, rośliny, zwierzęta** – wpływ pozytywny. Powstanie nowych korytarzy ekologicznych stanowiących naturalne siedliska dla roślin i zwierząt.
- **obszary przyrodnicze chronione prawnie** – wpływ pozytywny. Planowane zadrzewienia nie naruszą walorów przyrodniczych obszarów Natura 2000 i korytarzy ekologicznych, wzbogacając jednocześnie stan istniejącego środowiska naturalnego.
- **krajobraz** – wpływ pozytywny. Nastąpi poprawa walorów krajobrazowych.
- **zabytki i obiekty kulturowe** – brak wpływu.
- **ludność** – brak wpływu.
- **dobra materialne** – brak wpływu.

17.6 Scalenia gruntów

Scalenie gruntów jest podstawowym zabiegiem urządzeniowo-rolnym, którego celem jest stworzenie jak najlepszych warunków gospodarowania, realizowanym przez poprawę struktury obszarowej gospodarstw, zmniejszenie rozdrobnienia gruntów w gospodarstwach, poprawę kształtu działek, korzystne rozmieszczenie pól względem siedlisk (co zmniejsza odległość na jakiej odbywa się transport rolny) oraz przeniesienie własności gruntów dzierżawionych w bezpośrednie sąsiedztwo gruntów własnych dzierżawcy. Korzystnymi aspektami zabiegu scaleniowego są również dostosowanie działek do systemu melioracji wodnych, rzeźby terenu

i innych przeszkód terenowych oraz najbardziej optymalne ukształtowanie sieci dróg transportu rolnego.

Ocena we wszystkich miejscowościach średniej powierzchni działki i średniej liczby działek w gospodarstwach rolnych, ilości i udziału powierzchniowego gospodarstw rolnych oraz występowania kompleksów działek o kształcie niedogodnym do uprawy, pozwoliła na wytypowanie wsi kwalifikujących się do przeprowadzenia prac scaleniowych. Są to następujące obręby w całości: Lipa, Stare Rochowice, Wierzchosławice i Wolbromek (wskazane w Planie urządzeniowo-rolnym w 2006 r.), o łącznej powierzchni 6664,01 ha. Znajdują się one w całości lub części w obrębie obszarów Natura 2000 oraz korytarzy ekologicznych.

Zaproponowane prace wpłyną na poszczególne elementy środowiska w następujący sposób:

- **wody powierzchniowe** – brak wpływu.
- **wody podziemne** – brak wpływu.
- **gleby** – brak wpływu.
- **powierzchnia ziemi (ukształtowanie terenu)** – brak wpływu.
- **powietrze** – wpływ pozytywny. Ograniczenie emisji spalin maszyn rolniczych, wynikające z nowego rozłogu gruntów gospodarstw rolnych oraz optymalnie ukształtowanej sieci dróg transportu rolnego.
- **klimat** – brak wpływu.
- **zasoby naturalne** – brak wpływu.
- **różnorodność biologiczna, rośliny, zwierzęta** – brak wpływu.
- **obszary przyrodnicze chronione prawnie** – brak wpływu.
- **krajobraz** – brak wpływu.
- **zabytki i obiekty kulturowe** – brak wpływu.
- **ludność** – wpływ pozytywny. Poprawa rozłogu gruntów gospodarstw, ich struktury obszarowej i zapewnienie każdej działce dostępu do drogi o charakterze publicznym, pozwolą na lepszą organizację produkcji rolnej oraz obniżenie jej kosztów.
- **dobra materialne** – wpływ pozytywny. Większa efektywność i opłacalność prowadzenia produkcji rolniczej.

18. Skutki dla środowiska wynikające z realizacji prac urządzeniowo-rolnych

Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków nie wprowadza działań, które mogłyby potencjalnie transgranicznie oddziaływać na środowisko. Zaproponowane prace mają

na celu przywrócenie stanu poprzedniego infrastruktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej i nie wprowadzają szczególnych rozwiązań mogących oddziaływać poza obszar gminy.

19. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko

Prace zaproponowane w Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków mają pozytywny lub neutralny wpływ na środowisko. Biorąc jednak pod uwagę pewien margines działań uciążliwych i niepożądanych dla środowiska, które zawsze mogą wystąpić przy tego typu pracach, należy wziąć pod uwagę następujące zalecenia:

- **Gospodarka wodna – konserwacja cieków naturalnych i rowów melioracyjnych oraz odbudowa rowów melioracyjnych** – przed realizacją inwestycji z zakresu gospodarki wodnej należy przeprowadzić szczegółową inwentaryzację terenową wszystkich cieków, rowów oraz wybranych zbiorników wodnych przez służby melioracyjne. Ze względów przyrodniczo-krajobrazowych oraz ochrony gruntów przed erozją wietrzną, należy ograniczyć wycinkę drzew i krzewów do niezbędnego minimum. Ponadto należy przyjąć założenie, że w obszarach leśnych rowy będą podlegać konserwacji w bardzo ograniczonym zakresie i tylko wtedy, jeżeli dany odcinek cieku jest w dłuższym ciągu melioracyjnym i jego wyczyszczenie jest niezbędne dla zachowania drożności całego układu. Ponadto zaleca się, aby prace melioracyjne nie powodowały niekorzystnych zmian stosunków wodno-gruntowych, zwłaszcza na terenach o wysokich walorach przyrodniczych.
- **Budowa i przebudowa dróg** – przed realizacją tych zadań zostaną sporządzone szczegółowe projekty techniczne, określające poszczególne parametry dróg takie jak: szerokość, profil, ewentualna korekta przebiegu, rodzaj nawierzchni, miejsca mijania i zjazdu do pól oraz przepusty na ciekach i rowach. Przy niektórych odcinkach dróg znajdują się samoistne nasadzenia drzew i krzewów, powodujące utrudnienia przy przejazdach. Dlatego część z nich kwalifikuje się do wycinki, która będzie jednak kompensowana nowymi nasadzeniami gatunków drzew rodzimych i miododajnych.
- **Zalesienia gruntów** – planowane powierzchniowe nasadzenia drzew należy dostosować do gatunków rodzimych. Realizacja nowych zalesień powinna się odbywać zgodnie z warunkami siedliskowymi, w kierunku powiększania różnorodności biologicznej i zwiększania odporności nowego drzewostanu na szkodniki oraz niekorzystne warunki atmosferyczne.

Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy obejmuje najważniejsze potrzeby z zakresu poprawy jakości rolniczej przestrzeni rolniczej. Nie stanowi ona prawa lokalnego, a realizacja jej ustaleń nie jest obligatoryjna dla właścicieli gruntów. Zawarte w niniejszym opracowaniu propozycje prac, w przypadku ich uwzględnienia w miejscowych planach czy studium, będą wymagały sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko.

20. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego oraz częstotliwość jej przeprowadzania

Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków nie wprowadza konkretnych działań służących przekształceniu środowiska, a jedynie stanowi propozycję rozwiązań dążących do poprawy warunków wodnych, przestrzennej organizacji gospodarstw rolnych, kształtowania krajobrazu naturalnego, ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego. Nie stanowi bezpośredniej podstawy prawnej do realizacji poszczególnych zadań na terenie gminy. Proponowane prace nie wprowadzają nowych funkcji dla środowiska, a jedynie odtwarzają i przywracają jego pierwotny stan, który w skutek wieloletnich zaniedbań uległ zmianie lub degradacji.

Aktualizacja planu nie podaje też terminów oraz kolejności realizacji tych prac w poszczególnych miejscowościach. Określone zostały tylko obręby o największym zapotrzebowaniu na prace urządzeniowo-rolne, ale trudno określić ostateczny zakres ich realizacji. Dlatego na tym etapie niemożliwe jest precyzyjne określenie metod analizy skutków działań i częstotliwości ich przeprowadzenia. Zawarte w Aktualizacji planu ustalenia mogą jedynie być pomocne do przygotowania opracowań programowych oraz planistycznych i powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w mpzp lub studium. Nie są one podstawą do realizacji poszczególnych proponowanych przekształceń. Z tego powodu odstąpiono od przeprowadzania analizy skutków realizacji postanowień zawartych w opracowaniu.

IV STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Niniejsza prognoza oddziaływania na środowisko dotyczy Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków. Głównym celem prognozy oddziaływania na środowisko jest wskazanie, w jaki sposób planowane prace urządzeniowo-rolne wpłyną na środowisko. Opracowanie to przedstawia prawdopodobne skutki realizacji zaproponowanych działań.

Na podstawie zebranych informacji na temat gminy Bolków została przeprowadzona analiza stanu istniejącego w zakresie charakterystyki poszczególnych wsi: środowiska

przyrodniczego, infrastruktury technicznej i społecznej, przestrzeni rolniczej oraz planowanych inwestycji. Wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy stanu istniejącego posłużyły do wskazania problemów występujących na terenie gminy i propozycji ich rozwiązań w zakresie prac urządzeniowo-rolnych, zmierzających do podniesienia efektywności gospodarowania.

Głównym celem Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków jest stworzenie podstaw do wszechstronnego i wielofunkcyjnego rozwoju wsi oraz gospodarstw rolnych, poprawy warunków życia i pracy mieszkańców, poprawy warunków wodnych, ochrony walorów krajobrazowych, przyrodniczych i kulturowych. Jej ustalenia są spójne z celami i zadaniami, jakie dla obszaru gminy stanowią prawo lokalne czy opracowania programowe innych podmiotów np. dokumenty strategiczne województwa dolnośląskiego.

Gmina Bolków położona jest w województwie dolnośląskim, w powiecie jaworskim. Jest to gmina o charakterze rolniczo-leśnym, o urozmaiconej rzeźbie terenu. Tworzy ją piętnaście obrębów ewidencyjnych.

Na jej obszarze znajdują się siedem udokumentowanych złóż surowców kruszywa naturalnego, z których tylko dwa są obecnie eksploatowane.

Sieć rzeczną tworzy Nysa Szalona (przepływająca przez centralną część gminy) oraz inne cieki z dopływami odwadniające grunty pozostałych obszarów. Uzupełnieniem systemu wodnego gminy są rowy melioracyjne wraz z urządzeniami oraz obiektami związanymi funkcjonalnie z gospodarką wodną.

Na obszarze gminy znajduje się także niewielka liczba zbiorników małej retencji i oczek wodnych, najczęściej pochodzenia antropogenicznego.

Gminę Bolków charakteryzują średnio korzystne warunki klimatyczne do produkcji rolnej. Średnia roczna temperatura wynosi 6,0 °C, a okres wegetacyjny trwa do 230 dni. Średnia roczna suma opadów mieści się w przedziale od 660 do 785 mm, z czego maksimum przypada na miesiące letnie.

Na terenie gminy przeważają gleby brunatne i płowe, które w większych lub mniejszych kompleksach występują we wszystkich miejscowościach, natomiast czarne ziemie występują lokalnie w postaci niewielkich powierzchniowo enklaw. Wzdłuż dolin rzecznych wykształciły się mady, których powstanie jest związane z osadami pozostawionymi przez płynące wody. Największe areały tych gleb (głównie użytków zielonych) występują w dolinie Nysy Szalonej na obszarach równinnych. W gruntach ornych i użytkach zielonych dominują gleby IV klasy bonitacyjnej. Ogólny wskaźnik jakości waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wg IUNG,

uwzględniający jakość gleb, rzeźbę terenu oraz warunki wodne i agroklimatyczne, dla gminy Bolków wynosi 63,2 punktów.

W strukturze użytkowania gruntów przeważają grunty rolne – 63,0% całkowitej powierzchni gminy. Tereny leśne i zadrzewione (32,0% areału gminy) tworzą największe kompleksy w zachodniej i południowej części gminy. Podczas inwentaryzacji terenowej stwierdzono odłogowanie 26,50 ha gruntów ornych, łąk i pastwisk, co stanowi 0,3% wszystkich użytków rolnych.

Na terenie gminy Bolków funkcjonuje 847 gospodarstw rolnych ze średnim areałem 6,84 ha. Przeciętne gospodarstwo rolne składa się z ponad 4 działek, o średniej powierzchni 1,51 ha.

Do obszarów przyrodniczych podlegających prawnej ochronie na terenie gminy należą: obszary Natura 2000 PLH020037 „Góry i Pogórze Kaczawskie" i PLH020034 „Dobromierz", rezerwaty przyrody „Wąwóz Lipy" i „Buki Sudeckie" oraz korytarze ekologiczne „Góry Stołowe – północ" i „Góry Stołowe – wschód".

Do najważniejszych zabytków wpisanych do rejestru konserwatorskiego należą obiekty pałacowo-parkowe i zamkowe o zróżnicowanym stanie technicznymi i różnym stopniu zagospodarowania usytuowane w następujących miejscowościach: Jastrowiec, Kaczorów, Lipa, Mysłów, Płonina, Sady Dolne i Świny. Do najcenniejszych obiektów sakralnych na obszarze gminy wpisanych do rejestru zabytków należą kościoły z cmentarzami przykościelnymi w Jastrowcu, Kaczorowie, Lipie, Mysłowie, Sadach Górnych, Starych Rochowicach, Świnach, Wierzchosławicach i Wolbromku.

W celu poprawy jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków zaproponowano następujące działania:

- poprawę warunków wodnych: konserwację cieków (49,41 km), konserwację rowów melioracyjnych (211,86 km) oraz odbudowę rowów melioracyjnych (11,07 km),
- poprawę stanu technicznego dróg transportu rolnego (114,98 km),
- zalesienia gruntów jako alternatywną formę zagospodarowania marginalnych użytków rolnych (148,22 ha),
- zadrzewienia przydrożne (36,99 km),
- scalenia gruntów (6664,01 ha).

W przypadku zaniechania realizacji ustaleń Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy nastąpi przede wszystkim dalsze pogorszenie stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej

wskutek zaniedbań w utrzymaniu i konserwacji istniejącej sieci dróg transportu rolnego i rowów melioracyjnych, powiększenie powierzchni gruntów odłogowanych oraz obniżenie walorów przyrodniczo-krajobrazowych gminy.

Do określenia oddziaływania Aktualizacji planu na środowisko posłużono się pięciostopniową skalą, dzięki której wpływ zaproponowanych prac na poszczególne elementy środowiska określono jako pozytywny, pozytywny z elementami negatywnymi, negatywny, obojętny oraz brak wpływu. Wszystkie ustalenia Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy będą miały pozytywny wpływ na poszczególne elementy środowiska. Ich realizacja, przy jednoczesnym uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju, umożliwi zachowanie walorów środowiskowych, ochronę wód i gleb oraz optymalne wykorzystanie istniejących zasobów rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Systematyczne wdrażanie planowanych prac wpłynie korzystnie na środowisko życia i pracy człowieka, pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych oraz przyczyni się do zwiększania dochodów osób zatrudnionych w rolnictwie.

Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy nie wprowadza ustaleń, które mogłyby potencjalnie transgranicznie oddziaływać na środowisko.

Ze względu na fakt, że Aktualizacja planu nie jest dokumentem obligatoryjnym, a jedynie propozycją rozwiązań, nie przewiduje się konieczności przeprowadzania analizy skutków realizacji i postanowień zawartych w opracowaniu.

V WYKAZ MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

- Dane z ewidencji gruntów i budynków dla Gminy Bolków – stan na marzec 2025 r.,
- Wyniki inwentaryzacji terenowej – marzec 2025 r.
- Informacje z Urzędu Miejskiego w Bolkowie,
- Informacje ze strony internetowej Urzędu Miejskiego w Bolkowie,
- Mapa sozologiczna dla gminy Bolków,
- Mapa hydrograficzna dla gminy Bolków,
- Mapa glebowo-rolnicza z 2010 roku,
- Mapy melioracyjne z PGW Wody Polskie RZGW Wrocław,
- Ortofotomapa z 2020 r.,
- Plan urządzeniowo-rolny gminy Bolków, 2006 r.,
- Projekt granicy rolno-leśnej dla gminy Bolków, 2006 r.,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Bolków zatwierdzone Uchwałą Nr XXIV/153/2020 Rady Miejskiej w Bolkowie z dnia 6 listopada 2020 r.,

- Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Dolnośląskiego, 2000 r.,
- Plan zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 „Góry i Pogórze Kaczawskie" PLH020037 i „Dobromierz" PLH020034",
- Strategie rozwoju wsi Gminy Bolków,
- Program ochrony środowiska dla Gminy Bolków na lata 2022 – 2025 z perspektywą do roku 2029, 2020 r.,
- Strategia Rozwoju Gminy Bolków na lata 2021 – 2030, 2021 r.

Wykaz tabel

1. Rodzaj i zakres projektowanych prac urządzeniowo-rolnych----------18
2. Ocena długoterminowego wpływu ustaleń Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy na poszczególne elementy środowiska naturalnego----------21

Wykaz rysunków

1. Położenie gminy w regionie----------7
2. Istniejące i planowane formy ochrony przyrody----------14
3. Poprawa warunków wodnych---------- 26
4. Zalesienia i zadrzewienia gruntów ----------31

DOLNOŚLĄSKIE BIURO GEODEZJI I TERENÓW ROLNYCH WE WROCŁAWIU

50-044 Wrocław, ul. Marszałka J. Piłsudskiego 15/17
tel. 71-345-99-55, 71-342-99-33, fax 71-342-99-13
sekretariat@dbgitr.pl, www.dbgitr.pl

Wrocław, dnia 20.04.2026 r.

OŚWIADCZENIE AUTORA

Na podstawie art. 74a ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 2081),

Oświadczam,

że posiadam wymagane kwalifikacje zawodowe i odpowiednie wykształcenie do wykonania opracowania pn. *Prognoza oddziaływania na środowisko ustaleń Aktualizacji Planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków,* wynikające z ukończonych studiów wyższych w obszarze nauk przyrodniczych oraz, że jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Autor opracowania:
Radosław Mazur

2 DWAP 1899

GN.6871.10.2024

GN 23.04.2025

REGIONALNY DYREKTOR OCHRONY ŚRODOWISKA WE WROCŁAWIU

UL. JANA DŁUGOSZA 68
51-162 WROCŁAW

URZĄD MIEJSKI w BOLKOWIE
SEKRETARIAT
Wpłynęło dnia 2025 -04- 23
L.Dz. 3507 zał.
podpis

Wrocław, dnia 23 kwietnia 2025 r.

WSI.411.145.2025.AP

Burmistrz Bolkowa
Rynek 1
59–420 Bolków
-doręczenie elektroniczne-

W nawiązaniu do wniosku znak: GN.6871.10.2024 z dnia 16 kwietnia 2025 r. (data wpływu: 22 kwietnia 2025 r.), w sprawie uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko projektu dokumentu pn.: „Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków", zwracam uwagę, że zgodnie z art. 53 ust. 2a *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r., poz. 1112 ze zm.)* organ opracowujący projekt dokumentu, występując o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie, przedkłada ten projekt lub informacje o przewidywanych rozwiązaniach tego projektu. Przedłożony wniosek natomiast nie zawiera wyżej wskazanych elementów.

Do czasu uzupełnienia wniosku sprawa pozostaje bez rozpatrzenia.

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska we Wrocławiu

Karolina Motyka
Główny Specjalista
Wydziału Zapobiegania i Naprawy
Szkód w Środowisku oraz Informacji
o Środowisku i Zarządzania Środowiskiem

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

Sprawę prowadzi: Aleksandra Pyrkosz, tel. (71)747-93-13.

2 Oryginał 1723

DOLNOŚLĄSKI PAŃSTWOWY WOJEWÓDZKI INSPEKTOR SANITARNY we WROCŁAWIU
WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA we WROCŁAWIU
ul. Marii Curie-Skłodowskiej 73/77, 50-950 Wrocław,
e-mail: wsse.wroclaw@sanepid.gov.pl
tel. centrala 71-328-30-41, Dyrektor 71-328-21-25, Fax 71-328-35-92
www.gov.pl/web/wsse-wroclaw REGON: 000291658 NIP: 896-000-56-15

GN 06.05.2025

URZĄD MIEJSKI w BOLKOWIE
SEKRETARIAT
Wpłynęło dnia 2025 -05- 05
L.Dz. 3771 zał.
podpis

ZNS.9022.4.36.2025. MM

Wrocław, dnia 05 maja 2025 roku

Na podstawie art. 3 pkt. 1 i art. 10 ust. 1 pkt. 2 i ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 416), art. 53 i art. 58 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112, z późn. zm.)

Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu

po zapoznaniu się z wnioskiem Burmistrza Gminy Bolków z dnia 16 kwietnia 2025 r. (data wpływu do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej we Wrocławiu dnia 25 kwietnia 2025 r.), dotyczącym uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla dokumentu pn. „Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków"

uzgadnia zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych zgodnie z art. 51 ust. 2 i art. 52 ust. 1 i 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

UZASADNIENIE

Wnioskiem z dnia 16 kwietnia 2025 r., (data wpływu do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej we Wrocławiu dnia 25 kwietnia 2025 r.), Burmistrza Gminy Bolków zwrócił się z prośbą do Dolnośląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego we Wrocławiu o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko, dla dokumentu pn. „Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy Bolków".

Zgodnie z art. 46 ust. 1, pkt 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają m. in. projekty: polityki, strategii, planu i programu w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywany lub przyjmowany przez organy administracji, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, do których należy zaliczyć wyżej wymieniony program.

Zgodnie z art. 53 ust. 1 ww. ustawy organ opracowujący projekt, o którym mowa w art. 46, uzgadnia z właściwymi organami, o których mowa w art. 57 i art. 58, stanowisko w sprawie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko.

Po zapoznaniu się z treścią dokumentów dołączonych do pisma i przeanalizowaniu sprawy Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu, postanowił uzgodnić zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania

na środowisko pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych zgodnie z art. 51 ust.2 i art. 52 ust. 1 i 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Dane osoby podpisującej z upoważnienia Dolnośląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego we Wrocławiu:
Dawid Grzybowski
Kierownik Działu Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego
pismo wydane w postaci elektronicznej, podpisane kwalifikowanym podpisem elektronicznym

Otrzymuje:
1. Burmistrz Gminy Bolków (e-Doręczenia)
   Rynek 1, 59 – 420 Bolków
2. Dział ZNS WSSE we Wrocławiu a/a – EZD